

Magyar Mese-és Mondavilág

meseli
Benedek Elek.
Illustrálta
Jzsef J.

Kiadja az „Athenaeum” Budapesten.

90263

BÉNEDEK
—
Magyar
mese és
mondavilág

© SZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MÁGYAR
MESE- ÉS MONDAVILÁG.

*

— EZER ÉV MESEKÖLTÉSE. —

MESÉLI

BENEDEK ELEK.

ELSŐ KÖTET.

(SZÉCHY GYULA SZÖVEGRAJZAIVAL.)

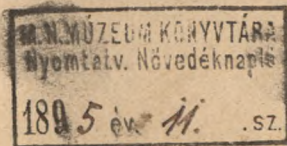
BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1894.

90263

AZ OLVASÓNAK.

Régi kedves tervem vált valóvá, midőn az *Athenaeum* a *Magyar mese- és mondavilág* kiadására vállalkozott.

Tervem: megírni a magyar nép mesemondó hangján a létező s ma még meglelhető *meséket, mondákat és regéket*; megírni a *honfoglalás ezer éves ünnepére* színét-javát ama meséknek, mondáknak és regéknek, melyeket a magyar nép költő tehetsége *ezer évnek* a leforgásán teremtett. Hogy az ezer év ünnepén elmondhassuk: ime, itt van együtt, a mi szép és értékes a magyar nép meseköltésében. Azt ~~akarom~~, hogy a magyar nép meseköltése az ezer éves ünnepig *közkinccsé* váljék. Ám hogy azzá válhassék, *ujra meg kellett írnom* a különféle gyűjteményekben és folyóiratokban jórészt eltemetett meséket és mondákat, melyek, minthogy többnyire az illető vidék nyelvjárása szerint vannak közölve, inkább a nyelvtudósokra becsesek, a *nagy közönség* alig élvezheti azokat, ki-ki csak a maga vidékének nyelvjárásával lévén többé-kevésbé ismerős. De ez az *ujrairás* nem jelenti a népmeséknek *igazi karakterétől* való megfosztását. Hogy úgy mondjam: *népies irodalmi nyelven*, a nép mesemondó hangján adom tovább a magyar nép meseköltését, hogy egyként kedves olvasmánya legyen a népnek is, a művelt közönségnek is.

És különös nagy gondom van arra, hogy e könyvet *aggodalom nélkül* lehessen adni a *gyermekifjuság* kezébe is. Azt akarom, hogy a *Magyar mese- és mondavilág*

segtségére legyen az *iskolai oktatásnak* s kedves, szívesen látott barátja a gyermekes házaknak. Az volt s lesz törekvésem, hogy az általam megírt s még megírandó mesék *irodalmi művek hatását* tegyék az olvasóra, a nélkül azonban, hogy e miatt meghamisítsam a nép eszejárásának, mesemondó nyelvének a karakterét.

A java népmeséken kívül, természetesen, fölvettem könyvembe a *történeti és helyi mondákat* is s a fogyatékosabb, szárazabb mondákba igyekeztem lelket önteni, e mondák szellemének, karakterének meghamisítása nélkül, csupán úgy mesélve el azt, mi töredékes, száraz, lélek nélkül való, a mint legjobb hitem s képzeletem szerint előadhatná egy jó mesemondó.

Változatosságának okáért nem adom egy tömegben a *történeti*, egy másban a *helyi mondákat* s ismét külön a meséket. Mese, monda és rege váltakoznak könyvemben, ám azért a *történeti időrendet* megtartom az u. n. történeti mondáknál s a ki egyhuzomban akarja olvasni péld. a *hun mondakört*, megtalálja mindjárt az első kötetben a *Csodaszarvas-t*, néhány mese átforgatása után az *Isten kardjá-t*, majd a *Hadak utjá-t*. A második kötet tartalmazza majd az u. n. király-mondákat. S így tovább.

Ime, jeleztem az egyelőre *öt nagy kötetre* tervezett s 3 ives füzetenként is megjelenő könyvnek a célját, beosztását.

Tájékozásul még ennyit: könyvem — a miről különben a figyelmes olvasó meggyőződhetik — *nem egyszerű gyűjteménye innét-onnét kiollózott meséknek és mondáknak*. Magam irtam meg elsőtől az utolsóig, úgy ahogy tőlem kitelt.

Budapesten, 1893. szeptember havában.

Benedek Elek.

AZ I. KÖTET TARTALMA.*)

	Oldalszám
1. A csodaszarvas	1
2. Az égig érő fa	10
3. Szép Czerczeruska	24
4. A fekete havas (Kriza: Vadrózsák, A vadász királyfiak)	31
5. Erős János	45
6. Szép Palkó (Kriza: Vadrózsák)	56
7. A vitéz szőcs	73
8. Az aranyszörű bárány (Kriza: Vadrózsák)	80
9. Babszem Jankó	86
10. A szalonnafa	95
11. A csoda-óra	107
12. Rózsa királyfi (Kriza: Vadrózsák, Rózsavitéz)	116
13. Bolond Istók	127
14. Mirkó királyfi (Kriza: Vadrózsák)	134
15. A béka (Magyar népköltési gyűjtemény II. kötet, Az aranyhaju tündér királykisasszony)	157
16. Feketeország	173
17. A vasorru bába	186
18. Az aczélgyűrű	191
19. A király nyulai	197

*) Azoknak kedvéért, a kötet után érdekel, hogy a meséket miként dolgoztam újra a meglévő gyűjteményes mesekönyvekből, megnevezem a forrást is, hogy munkájokat megkönnyítsem. Mely mesék után nincs forrás megnevezve, azok vagy saját régiebb mesekönyveimből valók (ezeket is többnyire újra irtam), vagy újabb. gyűjtések.

B. E.

20. Hammas Jutka (Kriza : Vadrózsák, A rossz fonóból lett királyné)	202
21. A szegény ember hegedüje	207
22. Az arany köles	211
23. A kicsi bojtár	220
24. A Szerencse és az Áldás (Magyar népk. gyűjt. III. köt.)	233
25. Krisztus és az oláh pap (Magyar népk. gyűjt. III. köt.)	239
26. Szóló szőlő, mosolygó alma, csengő baraczk (Erdélyi J. Népdalok és Mondák II. köt.)	242
27. Vár és forrás	248
28. A lompos medve (Magyar népk. gyűjt. II. köt. A loncsos medve)	250
29. A csonka torony	254
30. Krisztus és a fősvény asszony (Magyar népkölt. gyűjt. III. köt. Krisztus-mondák IV.)	257
31. Az Isten kardja	259
32. Az Uristen és Éva anyánk (Bukovinai csángó mese) ...	264
33. A táltos kecske	267
34. Bálványos vár	278
35. A tejkut (Magyar népk. gyűjt. III. köt.)	284
36. A hadak utja	293
37. Megölő Istéfán (Kriza : Vadrózsák)	304
38. A molnár leánya	312
39. Mi van a ládikóban?	318
40. Üssed, üssed, botocskám! (Erdélyi, Népdalok és Mondák II. köt. A koldus ajándéka)	327
41. A fazékfedő (Erdélyi J. Népdalok és Mondák, II. köt. A három pomarancs)	334
42. A zarándok (Magyar népk. gyűjt. III. köt. A zarándok és az Isten angyala)	342
43. A két szivü királyfi	348
44. Béka királykisasszony	351
45. A két borsökröske	362
46. Gácsera	366
47. Rapszóna	372
48. Szerencse és szerencsésje (Magyar népk. gyűjt. III. köt.)	376
49. Kigyo Dalmász és Tatárvitéz	388
50. Három nemes legény (Magyar népk. gyűjt. III. kötet, A három szerencsepróbáló)	406

51. Venturné	414
52. Melyik ér többet? (Erdélyi J. Népdalok és Mondák, II. köt. Három becses dolog)	417
53. A rászedett ördög	421
54. A vörös tehén	425
55. Jégország királya	431
56. Az aranygyapjas kosok	440
57. A tűz (Magyar Népk. gyűjt. III. köt. Krisztus mondák I.)	45
58. A szegény ember kakasa	46
59. Világszép Ilonka	47
60. Táltos Jankó. (Erdélyi J. Népdalok és Mondák I. köt., 2. mese.)	170

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A csodaszarvas.

Hol volt, hol nem volt, messze keleten volt, — volt egy híres, hatalmas fejedelem. Tudom, hallottátok hírét, nevét: Nimród volt a neve. Ennek előtte sok ezer esztendővel élt ez a Nimród, de híre fenmaradt. Mert Nimród volt az apja Hunornak és Magyarnak, annak a két dali szép vitéznek, a kiknek maradvái a hunok és magyarok.

Tudjátok-e, miről volt híres Nimród fejedelem? Arról, hogy abban az időben, de még azelőtt is, de még azután is, nem volt emberfia, a ki úgy értse s úgy szeresse a vadászatot, mint ő. Így hallottam én a nagyapámtól, a nagyapám is a nagyapjától. Reggel, ha fölkelte s eligazgatta országának mindenféle dolgát, nyakába vetette a nyilát, fölkapott a paripájára, vágatott mint

a sebes szél, még annál is sebesebben, hegyeken, völgyeken, árkon-bokron keresztül s lóhátról lőtte le a repülő madarat. A mely madárra ő ráfogta a nyilát, nem énekelt, nem röpült az többé.

Nimród egymagában szeretett vadászni, de amint a fiai egy kicsit fölcseperedtek, vitte ezeket is magával. Különösen a két idősebb: *Hunor* és *Magyar* mindég ott nyargaltak az oldalán s próbálgatták ők is röptéberlelőni a madarakat.

Hej, volt nagy örömben Nimród, mikor látta, hogy apja fia mind a kettő: *Hunor* is, *Magyar* is. Nagy ritkán ha elhibáztak egy-egy madarat s mondta is Nimród magában nem egyszer: még különb vadászok lesznek ezek a fiuk, ha embernyi emberré nevededtek.

Örült ezen az öreg Nimród: hadd legyenek különbek a fiai, mint ő. Hadd menjen hirük hetedhétországon is túl.

Telt, múlt az idő, *Hunor* és *Magyar* nagy, erős legényekké, dali szép vitézekké cseperedtek, hogy Nimródnak, ha rájuk tekintett, nevetett mind a két szemé a nagy szívbéli örömtől.

Gondolta magában Nimród: na, ezeket a fiukat már a maguk szárnyára is eresztetem. Hadd lakjanak külön sátorban, akkor menjenek vadászni, amikor kedvük tartja s ott járjanak, a hová a szívük húzza. Mondta is a fainak: édes gyermekeim, én már öreg ember vagyok, nem vihetlek mindig vadászatra, a mikor nektek tetszenék, lakjatok ezentúl külön sátorban. Adok annyi földet, annyi erdőt, annyi lovat, ökröt s mindenféle jószágot, hogy élhettek gond nélkül, s ha majd behunyom a szememet, tiétek lesz az ország: osszátok meg a földjét, gondját egymás közt becsületesen.

Megköszönték a fiúk édes apjuk nagy jó akarátját, más nap kiköltözködének a szülei sátorból s egy szép lankás dombnak a tetején, egymástól nem messze, két sátrat üttetének fel s ottan megtelepedének cselédjeikkel.

Eleinte csak a sátraktól nem messze jártak vadászni, de később mind messzibb, messzibb elkalandozának. Hanem azért estére mindig haza kerekedtek, aztán beszéltek az édes apjukhoz, elmesélték: hol, merre jártak, hány vadat lőttek, hányat hibáztak el. De egy este, mikor éppen a lobogó tűz körül ültek s falatoztak, megszólalt *Hunor* és azt mondá az öcsésének:

— Te, Magyar, egyet mondok, kettő lesz belőle.

— Mondjad, Hunor bátyám, én öremest hallgatom, mert tőled még mindig csak jót hallottam.

— Az a mondandóm, Magyar öcsém, hogy holnap reggel induljunk hosszabb utra. Nézzük meg, mi van az országunk határán túl. Háttha ott még több a vad? Nagyobbak a folyók s több a hal? Nézzük meg.

— Már régen forgatom én is ezt a fejemben, — mondá Magyar, — csak ajangottam elémondani. Itt már ismerünk minden bokrot, erdőnek, mezőnek minden zegézugát, talán azt is tudjuk, hány bölény, medve, szarvas, hány sas, sólyom s egyéb madár van az erdeinkben.

— No azt könnyen számon tarthatjuk, mert erősen gyatkoznak a vadak. A mi igaz, — igaz: az édes apjuk sok vadat lelőtt, de még mink is.

Megegyeztek, hogy pitymallatkor indulnak, még nyugat felé. Magukkal visznek ötven-ötven legényt, a gerősebbeket, a legbátrabbakat s vissza sem jönnek, a hó le nem szakad.

Pitymallatkor csakugyan fölkerekedtek s utközben

vadászatván, mentek, mendegéltek elébb, elébb. A hol az éjszaka meglepte, ott szállást vertek, megháltak s reggel ismét tovább mentek.

Már rég túl voltak az országuk határán s minél tovább mentek, annál jobban tetszett erdő, mező. Szemmel be nem lephető, végetlen nagy rónaságon vitt keresztül utjuk s közbe-közbe rengeteg erdőségekbe jutottak, melyek tele voltak vadakkal.

Hej, ez kellett nekik. Itt aztán volt mire vadászni. Szerették volna, ha most itt volna az édes apjuk is, hadd látná, mi tenger vad van itt. Bizonyosan kedvet kapna megint a vadászatra. Meg is sokallották már, annyi volt a vad Bölénybikák, szarvasok, őzek ott legelésztek a szarvasokon: nem bántották. Jobban esett, ha egy-egy vadat külön vehettek üldözőbe. Az után elcsatangoltak reggeltől estélig.

Hanem egyszer láttak aztán egy olyan vadat, a melyet még soha. Egy szarvas volt, a milyen csodaszépet még emberi szem nem látott. A két ágas-bogas szarvas össze volt fonódva, s lebegett a feje fölött mint egy koszorú. A két szeme feketéllett, ragyogott, mint a fekete gyémánt. A dereka karcsú, hajlékony, mint a lengő nád-szál, a lába vékony s szaladván nem látszott érinteni a földet.

— Nézd, öcsém, Magyar, csodaszép egy szarvas! — kiáltott Hunor.

— Csodaszép, csodaszép! — kiáltott Magyar is, még nem láttam ehhez hasonlatost.

— Utána!

Szaladott a csodaszarvas, mint a sebesség, utána Hunor és Magyar, velük száz dali ló. Tisztásról sűrűbe, sűrűbe, tisztárra negyeken öl, v

tül. Hol eltűnt, hol felbukkant a csodaszép
szarvas, csalogatta Hunort és Magyarat.

Habba keveredtek a vitézek paripái, mind lassúbb,
lassúbb lett a vágatásuk, de Hunyor és Magyar nem hagy-
tak félbe az üldözést. Biztatták a lovukat: szaladj, sza-
ladj, édes lovam!

Reggeltől alkonyatig üzték a csodaszép szarvast.
Akarták fogni elevenen, hogy haza vigyék édes apjuk-
nak. Mert az idegen földön sem feledték az édes jó apát...
De hiába. Leszállt a nap, alkonyodott s a csodaszép
szarvas eltűnt az ingoványos helyen, a sűrű nádas rejte-
gében. Ide már nem követhették: ott vesznének mindany-
ian. Bizonyosan ott veszett a csodaszép szarvas is.

De ha a csodaszép szarvast meg sem is foghatják,
vezette őket ez olyan szép földre, amelyet még nem
ismertek. Egy szépséges szép sziget volt ez, körös-körül, a
szigetig a szemük elért: erdők és folyóvizek. Övig gázol-
tak a fűben, virágban. Nagy terebélyes fák adtak pom-
gyümölcsöt és enyhe árnyékot. A vizeknek színén
kiseb és nagy halaknak ezrei uszkáltak s játszadoztak
nap verőfényében.

— Be szeretnék itt maradni örökre! — mondta
Hunyor áradozó szívvel. Hát te öcsém, Magyar?

— Én is bátyám, én is!

— De vajjon mit szól majd az édes apánk?

— Az igaz. Holnap visszamegyünk s tanácsát kérjük.

Másnap csakugyan felszedelőzködtek s indultak
haza az édes apjuk országába. Visszatérőben csak annyi
szarvas látottak el, a mennyire szükségük volt ebédre,
szarvára. Hét nap s hét éjjel tartott az utjuk. Csak
szarvas látottak, hogy milyen messze elkalandoztak hazulról.
Az öreg Nimród sátrában feküdt, mikor beléptek. Szo-

morú volt, nagyon szomorú. Gyöngé hangon hol voltatok? Kétszer hét napja s éje, hogy nem lak. Pedig érzem, hogy nem sokáig élek.

Mondá Hunor:

— Bocsáss meg, édes jó apám, vadászkedvünk messze vitt. De lásd, visszajöttünk elmondani, hogy találtunk egy szép, nagyon szép országot, a hol megtelepedni nagy kedvünk volna mindkettőnknek.

— S az én országom nem kell ti néktek? — kérde Nimród bánatosan.

— Apám! — szólt most Magyar, — van neked rajtunk kívül még több fiad is, hadd legyen ez az ország az övék. Add ránk áldásodat s ereszd szabadjára két idősebb fiadat.

Nimród szeme könnyel telék meg s remegő hangon szólt:

— Jertek hát, térdeljete elém, hadd teszem fejeteekre reszkető kezemet.

Letérdeltek a fiuk s az öreg megáldá.

— Eredjete, az Isten vezéreljen. Áldás, szerenese kísérjen, a merre jártok.

Ezt mondá Nimród s homlokon csókolá Hunort és Magyarat. Még egyszer megpihent rajtuk tekintete, aztán behunyta szemét s Hunor és Magyar karjai közt nemes lelkét kilehelé.

Meghalt Nimród, fiai eltemették nagy pompával. Hunor és Magyar a temetés utáni utra keltek s te véreiknek hagyván az országot, — mentek, mendag ama csodaszép sziget felé.

Hét nap s hét éjjel tartott az ut most is, s mikor megérkeztek, leborultak a földre s hálát rebegetek az Istennek, a ki visszavezérelte. Áldották a csodaszarvast, mely e gyönyörű vidékre csalta, csak a szörnyeket.

Már több napja voltak a szép szigeten s csodálkoztak, hogy a maguk emberein kívül más embert nem látnak. Azt mondta Hunor: Ocsém, nézzünk széjjel, hátha találunk valami lelkes állatra is.

— Jól van bátyám, menjünk.

Fölkerekedtek a száz vitézzel s sokáig kalandoztak, csatangoltak a nagy rónaságon.

Hát egyszer mit látnak! Szemük, szájuk elállott a nagy csodálkozástól. Egy nagy csapat leány, egyik szebb a másnál, ott tánczolt karikába-körbe egy csörgedező forrásnak a tövén. Szépen összefogódtak, lehetek százan, ha nem többen, s úgy keringtek körbe, köze pén pedig két leány lejtett, de olyan szép mind a kettő, hogy a napra lehetett nézni, de rájuk nem.

Hunor és Magyar összenéztek, a többi vitéz sem különben; nem szóltak semmit, de azért tudták hogy egyet gondolnak mind. Egyszeribe közre fogták tánczoló leányokat, kiki egy leányt fölkapott a nyerges azzal — uzsdí neki, vesd el magad! — elvágta sebes szélnél sebesebben.

Hunor és Magyar azt a két leányt kapták a nyergükbe, a kik a kör közepén tánczoltak. Mikor sátrukhoz értek, ott szép gyöngén leemelték a leányokat a nyeregből és bevitték a sátrukba.

A közben magukhoz tértek a leányok is. Reszteltek a félelemtől, de Hunor és Magyar olyan szép szavakkal engesztelték, vigasztalták, hogy lassankint nem bátorodtak s nem is bánták, hogy elrabolta őket ez két dali szép fiú. De a többi leány sem bánta.

Hunor és Magyar csak most tudták meg, hogy a két leány, a kit ők elraboltak: az alánok fejedelmének, Dulnak a leánya. Annál jobb! Fejedelmi vére való feleségük lesz hát. De a leányok is örültek, mikor megtudták, hogy a világhíres Nimród fiait veszi ők feleségül.

Mondta Hunor az ő párjának:

— Te az enyém, én a tied, ásó, kapá válassz el minket!

Mondta Magyar is az ő választottjának:

— Te ez enyém, én a tied, ásó, kapá válassz el minket!

Visszamondták a lányok is ezt, szóról-szóra.

Ez volt az ők esküjük.

Még az nap nagy lakodalmat laktak. Egyszer volt a lakodalma Hunornak és Magyarnak s szavítézüknék.

Az Isten megáldotta frigyüket, s szaporodtak ivadékról ivadékra. Idők multán már nem volt elég a szép sziget Hunor és Magyar nemzetségének.

Tovább kellett vándorolniok.

Új hazát, nagyobbbat kellett keresniök, annyira elszaporodtak hunok és magyarok.

Merre mentek, hová jutottak, elmondom nektek később.

Az égig érő fa.

olt, a hol volt, nem tudom, merre volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy öreg király s annak egy igen-igen szép leánya. Bezzeg volt is kérője a királykisasszonynak, de mennyi!

A világ minden tájékáról jöttek az öreg király udvarába dali királyfiak, mindenféle heczke-ficzki hercegek, de a királykisasszonynak egy sem tetszett. Azt mondta valamennyinek, hogy ő, míg a világ világ lesz, férjhez nem megy, el nem hagyja az ő édes apja-urát. Az öreg király örült is, búsult is ezen a beszéden. Örült, mert erősen szerette egyetlen leányát; búsult, mert elgondolta, hogy, ha meghal, árván marad ez a gyenge virágszál s az a sok haragos királyfi még elveszi tőle az országot. Mondta is sokszor a leányának: Gondold meg jól a dolgot, édes leányom. Mi lesz veled, ha én meghalok?

A királykisasszony nem szólt ilyenkor semmit, csak kiment a virágos kertbe, a milyen szépséges kert

nem volt a világon. Ott sirdogált, kesergett magában: Istenem, Istenem, hogy hagyjam itt ezeket a szép virágokat!

De nemcsak a virágokat sajnálta a királykisasszony. Volt a kert kellős közepén egy fa — hiszitek, nem hiszitek — éppen az édig ért. Ő bizony nem megy férjhez, mert szentül tudja, hogy ilyen kert s ilyen fa kerek e világon nincs!

— Ne félj, ne félj, kis kertecském, ne félj, ne félj, édig érő fám, nem hagylak el soha ez életben! — mondta a királykisasszony.

Haj, kerekedék nagy, erős fergeteg, a hogy ezt mondá, felkapta, megforgatta s úgy fölrepítette a magas levegő-égbe, hogy hire-pora sem maradt a kertben. Nem búcsuzhatott el szegény feje sem az apjától, sem a virágos kertjétől. Egy szempillantás mulva elpusztult a fergeteg, süttött a nap nagy hevesen, s a mennyi virág volt a kertben, mind lekajladt, elhervadott, mintha forró-meleg vízzel leöntötték volna. Lemegy az öreg király a kertbe, látja a rettentő nagy pusztulást, kiabálja a leányát: hol vagy leányom, hol vagy? — de kiabálhatott, a királykisasszony nem felelt. Összeszaladtak az udvarbéliek, keresték, tűvé tették a kertnek, az udvarnak, a palotának minden zegét-zugát, de sehol nem találták.

— Bizonyosan elrabolták, — mondá egyik-másik.

— Talán a föld nyelte el! — találgaták az emberek.

Sírt az öreg király, mint egy kicsi gyermek, majd megszakadt szive a nagy, erős bánattól. Kerestette, kurrentáltatta az egész országban, még azon is túl, egyetlen leányát, s fele királyságát ígérte annak, a ki visszahozza. De azt ugyan kereshették, meg nem találták.

Na, telt, mult az idő. Egyszer a király azt lánya álmában, hogy leányát, mikor az a nagy fergeteg volt, a forgósél felkapta, felvitte az égisz fára, ottan is a kilencz fejű sárkány várába. Ha meg nem szabaditják, a sárkány még feleségül veszi.

Még csak ez volt az igazi búbanat. Mert az égisz fának — csak tudjátok meg, — akkora levelei voltak, hogy mindeniken elért egy ország. Hát aztán ki tudná azt megmondani, hogy melyik levélen van a kilencz fejű sárkány vára!

Mindegy na. Megint kihirdették, hogy a királykisasszonyt az égisz fára vitte a forgósél, ott van a kilencz fejű sárkány várában, s a ki onnét lehozza, annak adja a király a lányát s fele királyságát, holta után az egészét!

Hiszen csak ki kellett ezt hirdetni, jöttek a királyfiak, hercegek, grófok, bárók s minden nemzetségbéli vitézek, csakúgy nyüzsgöttek az udvarban. Jöttek bizony, de lefittyent orral el is mentek, mert a fának még a közepéig sem tudtak felmászni: nagy szégyenkezéssel visszafordultak.

Volt az udvarban egy kis kondászfű, a ki sokszor látta föl s lemászni a cifra gúnyás vitézeket. — Istenem, — sóhajtott a fű, — ha megengedné a király, én is szerencsét próbálnék! — Ahogy ezt mondá, csak hozzá döngölődik egy kis malaczka s azt mondja neki:

— Hallod-e te kondászfű! Te mindig jó voltál hozzám, mostan meghálálom. Menj a királyhoz s jelentsed, hogy te fölmászol az égisz fára s le is hozod a királykisasszonyt. Hanem kívánd tőle, hogy elébb ölesse meg a csonkaszarvú bivalyt s csináltasson a bőréből hét pár bocskort s hét rend gúnyát. Te aztán addig menj

fo relé, míg a hét pár bocskor s hét pár gúnya le nem szakad rólad. Akkor érsz egy elényülő ághoz, azon menj végig, lépj rá a legelső levélre: azon van a kilencz fejű

sárkány vára. Egyebet nem mondok, a többi a te dolgod.

A kis malacz hirtelen bévegyült a csorda közé, egy szót sem szólt többet, azt is lassan mondta. A kondász-

fiú pedig gondolta magában: egy életem, egy halálom, Isten neki, megpróbálom, s ment egyenesen a király elé. Köszönt illendőképpen s elémondá, hogy mit akar.

Hej, csak hallottátok volna, mekkorát kaczagott a király! A szívét facsarta a nagy búbánat s keserűség, de még sem tudá megállani a kaczagást.

— Mit mondasz te, emberizink, te!? — kérdezte a kondászfutól, mintha nem jól hallotta volna, a mit az elébb mondott.

— Én azt, fenséges királyom, — életem, halálom kezébe ajánlom, — hogy felmászok az égig érő fára s vissza nem jövök a királykisasszony nélkül.

Ott ült a király mellett az udvari bolond is. Kérdi tőle a király:

— No te bolond, hát te mit szólsz ehhez a bolond beszédhez?

— Azt, — mondá a bolond, — hogy fogadd fel ezt a macskabékát vicze-bolondnak.

De már erre megmérgeződött a kondászfú. Azt mondta a királynak:

— Felséges királyom, ne hallgasson a bolondra, mert bolond likból bolond szél fú. Ölesse le a csonkaszarvu bivalyt, csináltasson nekem hét pár bocskort s hét rend gúnyát s huzassa a fejemet karóba, ha a királykisasszony nélkül visszatérek.

— Hm, — gondolá a király — ez már még sem tréfabeszéd. Azt mondta hát a kondászfúnak: Jól van fiám, János, úgy lesz, a hogy kívánod, de azt megmondom, úgy essél le a fáról, hogy törjék is ki a nyakad, mert különben a hóhérral töretem ki.

János megköszönte a király jó kívánságát, s ahogy

kész volt a hét pár bocskor s hét rend gúnya, egyet nagyot fohászkodott, kicsi baltáját bele vágta a fába, neki lódult a nyelénél fogvást, azután feljebb vágta baltáját, s egy szempillantás mulva úgy elveszett a rengeteg nagy levelek közt, hogy emberi szem nem látta többet.

Hét nap s hét éjjel folyton-folyvást mászott, kapaszkodott, rugaszkodott, hol itt lógott, hol ott lógott, míg a hetedik pár bocskor s a hetedik rend gúnya is le nem szakadt róla. Ekkor — éppen a hogy a malaczká elémondotta — egy végtelen hosszú eléhajló ághoz ért De az az ág olyan vékony volt, mint a karom, még annál is vékonyabb. Nem sokat gondolkozott: hasra feküdt s úgy csúszott elébb, elébb. Hajladozott az ág erre, hajladozott arra, — hej, ha letörik! — ízré-porrá törik minden csontikája!

— János, János, térülj vissza! — mondogatta magában, — de ezt csak úgy mondta, ő bizony nem térül vissza, ha már eddig eljött. Ahol ni! már itt is van az ágnak az első levele, éppen csak egy jó ugrásra tőle. Neki fohászkodott, behunyta a szemét, — szervusz világ! — ráugrott a falevéltre, hogy csak elterült rajta mint egy kecskebéka. No, csakhogy itt van!

Bezzeg elállt szeme-szája, mikor széjjelnézett. Hát itt éppen olyan ország van, a milyen odale. Volt itt minden: erdő, mező, falu, város, patak, folyó, tenger, csak embert nem látott, de akkorát sem, mint egy ütés tapló.

Ment, mendegélt János erdőkön, mezőkön, hegyeken, völgyeken által, s a hetedik napon egy gyémánt palotához ért. No, hanem ilyen palotát sem látott még. Kakas-sarkon forgott, hét ezer ablaka s hét ezer garádicsa volt. De olyan sebesen forgott, mint a forgósél, még annál is sebesebben. Mire egy garádicsra rá akart

lépni, már a más oldalon forgott az, s ha neki szökött, úgy visszaesett, hogy döngött a föld alatta.

— Ugy-é! — rikkantott János nagy mérgesen, — nekem is van eszem, hé! Fogta a baltáját, hirtelen bele vágta egy garádicsba s annál fogvást szépen fölsétált a gyémántpalotába.

Hát a királykisasszony már messziről szaladt elébe, nagy lelkendezéssel.

— Jaj édes kicsi Jánoskám, hogy jövéél ide, a hol a madár sem jár?

Mondá János:

— Azt bizony ne kérdezgesse a kisasszony, hanem jöjjön velem az édes apjához.

— Jézus Mária, Szent József! ki se ejtsd többet a szájadon, mert ha meghallja a kilencz fejü sárkány, vége az életünknek.

Jött is a sárkány egyszeribe, szakadt a láng mind a két szájából. Kérdi a királykisasszonyt: Hát ez az emberizink, mit keres itt?

— Ó lelkem sárkányom, — könyörgött a királykisasszony — ne bántsá ezt a fiút. Az én kicsi inasom volt s feljött utánam, hogy engem szolgáljon.

— Jól van, jól, — morrogott a sárkány, meghagyom az életét, de majd én is adok neki dolgot, hadd látom, fele kár-e, vagy egész, a mit eszik.

Volt a sárkány istállójában egy girhes-görhes, sánta ló s a sárkány azt parancsolta Jánosnak, hogy csak kurálja ezt a lovat, de úgy kurálja, hogy ha valamit kér tőle, mindég egyebet adjon neki, máskülönben az életével játszik.

— Hiszen ez könnyü dolog, — gondolta János s mindjárt ment az istállóba. Na, még ilyen lovat sem látott, mióta a világon van. Csak a csontja, meg a bőre

volt, s a lábára sem tudott állani, feküdt a hidláson s nyögött a szegény pára, nyögött keservesen. Jánoska sarjut tett elébe, de rá se nézett. Zabot vitt neki, az sem kellett. Biztatta jó szóval: egyél te szegény pára, egyél, de egy szál sarju, egy szem zab nem sok, annyit nem evett. Egyszer csak megszólal a ló:

— Látom, hogy jó szived van, te fiú, de hiába kinálsz engem sarjuval, zabbal, ez nem nekem való. Égő parázs az én abrakom, de a gazdám nem ad. Azt akarja, hogy megdögöljek, mert csak én tudom a titkát: hogy s mint lehetne őt elpusztítani.

— Hát mit adjak? — kérdezte Jánoska.

— Égő parazsat, fiam, de sokat.

— Igen, de a sárkány azt mondta, hogy mindig mást adjak, mint a mit kívánsz.

— No ha bizony mást adsz, nem is viszed haza a királykisasszonyt, — mondotta a ló.

Egyéb sem kellett Jánoskának. De már akkor ad ő mindent, a mit a ló kíván. Mondta is a lónak:

— Na, te szegény pára, kívánj akármit, megteszem.

Mondá a ló:

— Csak azt kívánom, hogy vasárnap, mikor a sárkány a kisasszonynyal templomba megy, te maradj itthon, a favágón gyujtsd meg a kazalfát, a többit csak bizd rám.

Alig várta János, hogy templomba menjenek, meggyújtotta a kazlat s mikor leégett, vitt a lónak egy lapát parazsat. Még meg sem szuszszant, mind egy falásig megette s abban a minutában lábra is állott. Ment egyenesen az udvarra s ott azt a temérdek sok parazsat megette, de úgy, hogy még a hamut sem hagyta meg. Jánoskának a szeme, szája elállott a nagy álmélgodástól.

De hát még akkor ámult, bámult istenigazában, mikor nézi, nézi s hát látja, hogy a ló szőre ragyog mint az arany, a bordája egy sem látszik s nem is négy lába van ennek a lónak, hanem öt.

Megrázkódott, nagyot fújt a ló most, de bezzeg káprázott Jánoskának a szeme. Olyan gyönyörűséges aranszőrü paripa lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de már aztán erre nem. Azt mondta Jánoskának:

— Na, te legényke, jótétel helyébe jót várj. Hallgass reám. Szaladj le a pinczébe, van ott egy nyereg, egy kantár s egy kard, — hozd fel hamar.

Szaladt Jánoska a pinczébe, veszi a nyeret, kantárt, kardot, de mikor éppen ki akart serülni az ajtón, jó a sárkány nagy derendóczyával, megállítja Jánoskát.

— Megállj, hé! Hová viszed ezt a lószerszámot? Meghalsz most, de mindjárt!

Ki is kapta egybe Jánoska kezéből a kardot, s le akarta nyisszenteni a nyakát.

— No, te emberizink, — mondotta a sárkány, — búcsuzz az élettől, mert megcsaltál!

— Ne ölj meg, hagyd meg az életemet! — könyörgött Jánoska, — nem csallak meg többet.

— Megöllek, te emberizink, hanem előbb még megiszunk egy kupa bort a bűneidért!

Mindjárt eresztett egy kupa bort a legnagyobb hordóból, töltött magának s Jánosnak is, aztán biztatta: igyál, te emberizink, többet úgy sem iszol.

Ittak egyet, de Jánoska csak könyörgött tovább: — hagyd meg az életemet, kilencz fejű sárkány, nem csallak meg többet!

— Mondá a sárkány:

— Nem hiszek neked, János, de igyunk még egy kupa bort az én bűnömért is.

Ittak még egy kupa bort. Hát — Uram Jézus Krisztus! — egyszerre csak elkezdett táncolni a sárkány, nagyokat rikkantott: — lábam ide, nem oda! — s addig ide, addig oda, elterült a földön s aludt mint a bunda.

De bezzeg szaladt Jánoska esze nélkül! Jól levághatta volna a sárkánynak mind a kilencz fejét, de már az udvaron volt, mikor erre gondolt. Mondja az öt lábú lónak az esetét.

— Csak hamar nyergelj s kantározz; jól tetted, hogy nem nyúltál hozzá, — mondá a ló. Mikor egy fejét levágtad volna, egyszeribe felébred s vége lett volna az életednek.

Jánoska hirtelen fölnyergelte az ötlábú lovat, föl pattant rá s csak azután kérdezte: — Hát aztán hová s merre, édes lovam?

— Az erdőbe, kicsi gazdám. Ott van egy vad-disznó, annak a fejében egy nyul, nyul fejében egy iskátulya, iskátulyában kilencz lódarázs. Ebben a kilencz lódarázsban van a kilencz fejű sárkány ereje, ha ezeket elpusztítjuk, annyi ereje sem lesz a sárkánynak, mint egy szopós gyermeknek.

E közben elindult a ló sebes vágatással s mire Jánoska egyet szólhatott volna, ott is voltak az erdőben.

— No, kicsi gazdám, itt vagyunk. Ahol ni, már jó is a vadisznó.

Jött bizony, egyenest nekik tartott. Vicsorgatta az agyará, felállott a két hátulsó lábára s úgy rugaszkodott nekik, hogy levágja. De az öt lábú lónak nem hiába volt öt lába, úgy ódalba rugta a vad-disznót az ötödik lábával, hogy egyszeribe felfordult. Nosza, Jánoskának is megjött a kurázsija, kirántotta a kardját s úgy találta fejbe vágni a vad-disznót, hogy csak két felé vált a feje s

uczezu neki! kiugrott belőle egy nyúl. Hipp! Hopp! utána! Szaladt a nyúl, mint a szél, de még sebesebben az öt lábú ló s mikor utól érte, úgy megrúgta az ötödik lábával, hogy a szegény nyulacska mindjárt szörnyet halt. Jánoska most már leszállott a lóról, ketté hasította a nyúl fejét s hát csakugyan benne volt az iskátulya, iskátulyában is benne kellett lenni a darazsaknak, mert

zúgtak, dongtak, zakatoltak benne, mintha ördög bújt volna beléjük. Jánoska nem sokat teketóriázott, letette az iskátulyát egy lapos kőre, vett egy másik lapos követ s azzal úgy ráütött az iskátulyára, hogy se iskátulya, se darázs.

— No, kicsi gazdám, — mondá az öt lábú ló, — most már mehetünk haza bátran, ne félj a kilencz fejű sárkánytól.

Hát csakugyan, a mikor haza értek, ott feküdt a sárkány a pinczében, annyi ereje sem volt, mint egy beteg légynek.

— Megöléd az erőmet, ugy-é, — mondá Jánoskának, mikor meglátta.

— Meg én, de megöllek most téged is, a királykisasszonyt pedig haza viszem.

— Ne ölj meg, könyörgött a sárkány — vidd haza a királykisasszonyt s vele a mi kincset találsz, mind elviheted.

Nem kell nekem a te kincsed, — mondá Jánoska, — s levágta a sárkánynak mind a kilencz fejét, nehogy többet lábra állhasson.

Azzal szaladt fel a királykisasszonyhoz s elbeszélte, hogy mi mindent nem csinált, a mióta nem látták egymást.

— Jaj, lelkem Jánoskám, — örvendett a királykisasszony — nem is leszek én másé, csak a tied, akár itt maradunk, akár haza megyünk.

Azt mondá Jánoska: — De bizony itt nem maradunk, majd csak visszamegyünk valahogy.

Meghiszem azt, ha olyan könnyű lett volna! De csak most jutott eszébe Jánoskának, hogy milyen vékony ágon csuszott ő ide. Ő csak visszacsusznék valahogy, de a királykisasszony leszédül az ágról, bizonyosan leszédül.

Mit csináljak? mit csináljak? tünődött, búcsálódott Jánoska s sétált föl s alá az udvaron nagy bánan. Egyszerre csak elébe áll az öt lábú ló s kérdi: min szomorkodol, kicsi gazdám?

Mondja Jánoska, hogy min szomorkodik.

Azon bizony egyet se szomorkodj, hallod-e! Üljetek fel a hátamra s a többit bízzátok reám.

No ha ugy, hát fel is ültek az ötlábu ló hátára.

— Most hunyjátok be a szemeteket! — mondá a ló.
Behunyták.
— Most nyissátok ki!

Kinyitották.

Hát ott vannak az öreg király udvarában. Mentek föl a palotába, egyenest a király szobájába.

Hej Istenem, az öreg király már halálán volt, de mikor meglátta a leányát, felszökött az ágyból, s ha meg nem fogják, mindjárt tánczra kerekedik. Egyszeribe papot hivatott s a fiatalokat összeadatta. Csaptak hét országra szóló lakodalmat. Hét nap s hét éjjel folyton-folyvást ettek, ittak, tánczoltak. Én is ott voltam, s addig tánczoltam, míg a sarkam hátra fordult, aztán megfutamodtam hátra felé s úgy elszaladtam elé felé, hogy mézeskalácscsal sem tudtak visszacsalogatni.

A ki nem hiszi, járjon utána.

Szép Czerczeruska.

Hol volt, hol nem
volt, volt egy-
szer egy sze-
gény özvegy
ember s annak
két szép leány-
kája. De az-

tán olyan szép volt mind a kettő, hogy királykisasszonyoknak is beillettek volna. Be bizony.

Lakott az özvegy ember szomszédságában egy özvegy asszony s ez egyszer, mikor a nagyobbik leányka, a kit Czerczeruskának hívtak, az udvaron játszadozott, átalszólt a kerítésen :

— Te leányka, mondd meg az édes apádnak, hogy vegyen feleségül engem s én titeket tejbe, vajba fürösztgetlek.

Megörült ennek Czerczeruska, futott az édes apjához s mondja, hogy mit üzent a szomszédasszony.

— Biz' a' jó lenne, — mondá az özvegy ember — s még az nap feleségül vette a szomszédasszonyt.

Hiszen jó dolguk volt a leánykáknak egy hétig, kettőig, czirókálta, morókálta a mostohájuk, de aztán csak megfordult az indulatja, s a szegény árvák többször kaptak verést, mint ételt.

— Hallod-e, — mondá Czerczeruska a hugának — ez a gonosz asszony még elpusztit minket, menjünk világgá.

— Én nem bánom, — mondá a kisebb leányka, — menjünk világgá.

Jókor reggel fölkeltek s azt mondták a mostohájuknak, hogy eprészni mennek az erdőbe, ha eleresztené.

— Csak menjetek, — mondotta az asszony, — úgy sem veszem semmi hasznotokat. S mikor a leánykák kimentek a kapun, utánuk szólt lassan, de Czerczeruska jól hallotta: az Úr Isten engedje meg, hogy a mely állat lábanyomából isztok, azzá változzatok!

Na, ment, mendegélt nagy búsan a két leányka, s mikor az erdőbe értek, azt mondja Czerczeruska a hugának: Hallod-e, nehogy valamiféle állatnak a lábanyomából igyál, akár-hogy megszomjuhozzál. A kicsi leányka megigérte s azzal eprészni kezdettek. Szedegették az epret, egymásra nem is gondoltak, s lassankint, egyik erre, másik arra, elbódorogtak.

Egyszere csak erősen megszomjazott a kicsi leányka, de nem talált sem forrást, sem patakot. Mit csináljon, Istenem, mit csináljon? Meghal a nagy, erős szomjuságtól, ha egy csepp vizet nem talál. Ment, mendegélt keseregve, sir-dogálva s ihol talált egy csepp vizet valami állatnak a lábanyomában. Ő bizony iszik belőle, akármiféle állattá változzék, gondolá magában. Hát, Uram Jézus ne hagyj el! — ahogy egy cseppet ivott, mindjárt özzé változott.

Eközben Czerczeruska tele szedte a kosarát s néz erre, néz arra, hát sehol sincs a kicsi hugocskája. Keresi, kiabálja, s jaj Istenem, nem találja. Sirt Czerczeruska, sirt keservesen, hogy zengett belé az erdő. Hát egyszer

csak szalad felé keserves nyihogással egy őzecske, nyaljafalja Czerczeruskának kezét, arczát, mindenét.

— Óh Istenem, Istenem, — sirt Czerczeruska, — ez bizonyosan az én kicsi testvérem! Nem fogadá meg a szavamat s őzzé változott.

Megölelte az őzike nyakát s úgy vezette az erdön át, folyton sirva, keseregve. De még csak akkor sirt igazán Czerczeruska, amikor messziről egy vadászt pillantott meg. Két csövű puska volt a vállán s egy kopó szaladgált, szimatolt előtte. Istenem, Istenem, ha meglátja a vadász, még meglövi a kis testvérét. Néz erre, néz arra, hogy hová rejtőzhessenek el. Áldott szerencsére, meglát egy szénaboglyát, s hirtelen mögéje huzódnak. De hiába huzódtak, mert a kopó megszimatoalta az őzecskét s egyenest a boglyához szaladt. Körülszimatoalta az őzecskét, de nem bántotta, hanem hirtelen megfordult, visszaszaladt gazdájához, ugrált, vinnyogott s addig neki békét nem hagyott, míg egy darab kenyeret nem adott. A kopó felkapta a kenyeret, elszaladt a boglyához, ledobta Czerczeruska elé, visszaszaladt a gazdájához s még erősebben ugrált, vinnyogott.

Csudálkozott a vadász, nem értette a kopó dolgát, mert máskor nem is gondolt evésre, míg haza nem tértek a vadászatról. Hanem azért dobott neki még egy darab kenyeret. A kopó ezt sem ette meg, hanem szaladt egyenesen a boglyához s Czerczeruska elé dobta a kenyeret, aztán vissza megint a gazdájához, felszökött rá s olyan keservesen vinnyogott, mintha leütötték volna a derekát.

— No, várj csak, — mondá a vadász, — még adok egy darab kenyeret, de már most magam is megnézem, hogy hová viszed, mert lehetetlen képes, hogy mind magad ennéd meg.

lakott. Volt ennek a kertnek a közepén egy tó s mikor ennek a partján jártak, azt mondja az öreg asszony: — Állj csak meg, Czerczeruska, nézd meg magad a tóban, milyen szép vagy.

Czerczeruska belé nézett a tóba s abban a minutában a gonosz asszony belélökte.

Hej Istenem, nyihogott az őzecske keservesen, sza-

ladgált a tó körül, de az öreg asszony oda szólt neki: — nyihogj, nyihogj, csak ne beszélj.

Haza jó estére a király s megy a Czerczeruska szobájába egyenesen. Hát Czerczeruska nincs ott. Hívatja az asszonyt: — Hol van Czerczeruska?

— Bizonyosan a kertbe ment. Mindig ott játszadozik az őzecskevel.

Megy a király a kertbe, keresi, kiabálja Czerczeruskát, de csak az őzecske volt ott, az pedig csak nyihogott, szaladgált, nem tudott szólani.

Megszomorodott a király erősen. Azt hitte, hogy Czerczeruska elbujdosott a palotából. Kurrentáltatta az egész országban, teméntelen aranyat ígért annak, a kivisszahozza Czerczeruskát, de ígérhette volna fele királyságát: Czerczeruskát senki meg nem találta.

Egész napokon keresztül ott járt-kelt a király a kertben s az őzcskét simogatta, kérdezte: nem láttad-e Czerczeruskát? de az őzecske csak nyihogott, nem tudott beszélni.

Látta ezt az ördögös, gonosz asszony s megijedt, hogy, ha a király mindig a kertben jár, még valahogy észébe jut, hátha a tóba taszították Czerczeruskát. Ő bizony elpusztítja az őzcskét is. Megvárta, hogy menjen el hazulról, egyszeribe mészárost hivatott s bementek a kertbe, hogy vérét vegyék szegény őzcskének.

Haj, szegény teremtés, mikor meglátta, hogy jó a mészáros a késsel, neki rugaszkodott s szaladt a tó körül, a hogy csak birták gyenge lábai. Hiába csalogatták, meg nem állott. S halljatok csudát: a mint a tó körül szaladgált, a nagy ijedségtől megjött a szava s elkezdett beszélni:

Kelj ki, édes Czerczeruskám,
Tónak fenekéből,
Nagy hálnak beléből!
Fenik a kést gyenge bőrömnek,
Mossák a réztángyért piros véremnek!

Éppen ebben a szempillantásban érkezett a kertbe a király s hallja, hogy mit kiabál az őzecske. Mindjárt összekiabálja az egész udvar népét, kimereti a tó vizét, kifogatja a nagy halat, a hasát fölvégatja s hát csakugyan benne volt Czerczeruska. Ugy láttam, mint ma, hogy élt s még százszor szebb volt mint annakeelőtte.

Volt öröm, de milyen! A kicsi őzecske is akkorákat ugrott örömében, hogy egyszer csak keresztül bucskázott a fején s hopp! hallgassatok ide! — egyszeribe visszaváltozott leánykának.

E közben a tó ismét megtelt vízzel. No, ha megtelt, a király meg is fogatta a boszorkányt, belédobatta a tóba. Czerczeruskát pedig fölvezette a palotába, egyszeribe papot hivatott, az összeeskette s még az nap a fiatal pár tojánhéjba kerekedett, a Küküllőn leereszkedett.

Ha kiszállanak, legyenek a ti vendégetek.

A fekete havas.

Volt egyszer egy király, s annak három dali szép fia. Ennek a királynak mindig vadászaton volt az esze, egyebet sem igen tett egész életében. A fiait is mindig magával vitte s az apjuk hat havasának nem volt olyan szege-lika, hol a fiúk ne vadásztak volna. Volt a királynak még egy havasa, a *fekete havas*, de ide hiába kéredzettek a királyfiak, az apjuk e világért meg nem engedte volna, hogy oda menjenek vadászni.

Na, telt, mult az idő s az öreg király meghalt. Ahogy elföldelték, a három fiú összetanakodott s a temetés után egybe neki czihelődtek: elindultak a fekete havasba, hadd lám, mi Isten csodája lehet ott, hogy az apjuk mindig úgy tiltotta a vadászást abban.

Hát megérkeztek szerencsésen a fekete havasba, jártak keltek, kódorogtak, leskelődtek, nézelődtek minden-

felé, de az Isten Istenem ne légyen, ha még csak egy madarat is láttak.

Megszólal egyszer a legidősebb királyfi s azt mondja: — Halljátok-e, többet ne kódorogjunk együtt, hanem itt ezen a helyen váljunk el s menjünk hárman három felé. Ihol van ni három nyílása az erdőnek, álljon belé mindenik egy nyílásba s menjen, a mig a szeme lát.

Jól van, ebbe megegyeztek. De még, hogy szavamat, ne felejtsem, azt is határozták, hogy valami haszontalanságra egyik se találjon löni, mert a lövésre visszajő a másik kettő, s ha haszontalanságra lőtt, úgy felpofozzák, hogy szikrát hány a szeme.

Ebbe is megegyeztek s azzal elváltak. Mentek, mendegéltek, hárman három irányban. Ahol ni, a legkisebb fiú, még alighogy elvált a bátyjaitól, meglát egy repülő hollót, a szájában valami fényességgel.

— No ezt lelövöm, — gondolá magában a királyfi, ki tudja, milyen drága portéka lehet az a fényesség. Fogta a nyilát, célba vette a hollót, s abban a minutában le is puffantotta. Szalad hozzá, nézi, mi van a szájában: hát egy darabocska aczél. A lövésre nagyot csendült az erdő, oda szaladtak az idősebb királyfik s már messziről kiabáltak: — Mit lövél, hé, mit lövél?

Mondani sem merte a királyfi. Hej megmérgeződtek a bátyjai s jól megpofozták erről s túl. — Hát te ilyen haszontalanságra vesztegeted a nyílveaszót, te oktondi, te!

Nagy dérrrel-durrall ott hagyták az öcscsüket, hanem ez egyet gondolt s az aczélt eltette. Hátha még valahol hasznát veheti ennek a haszontalanságnak?

Tovább ment s a mint ment, mendegélt, egy magas kőszikla tetején megpillant egy sólyom madarat. Gondolja, ő bizony lelövi, ez talán nem lesz haszontalanság. Célba vette, de a sólymot nem találta, hanem sólyom

helyett egy darabocska szikla pattant le. Fut oda, vajjon mi lehet az? Hát igazi jóféle kova. No, zsebre tette ezt is, hátha hasznát veszi. Hiszen zsebre tehette, de jöttek a bátyjai is, s mikor megtudták, hogy kovát lőtt, úgy felpofozták szegény fejét, hogy a szeme csak úgy karikázott belé.

Aztán ment ismét mind a három a maga útjára.

Szomorú lett a kicsi királyfiu, a könny is patakozott a szeméből. Tőle ugyan repülhettek, kárroghattak, csiripolhattak a madarak, rájok sem nézett. Hanem amint ment, mendegélt nagy búsan, egy magas fának az oldalán megpillantott egy mókust. Megállt, gondolkozott egy keveset, vajjon lelőjje-e. Hátha ez még sem haszontalanság. Célba vette, rálőtt a mókusra, de nem találta. A mókus helyett egy nagy tapló esett a földre.

— No ez sem sokat érő, de azért elteszem, — mondá a királyfi. El is tette, de szaladtak is a bátyjai s mikor látták a taplót, úgy felpofozták a kicsi királyfit, hogy a szeme zöldet, vereset látott.

E közben esteledett s a királyfiak többet nem is váltak el egymástól, együtt mentek tovább. Azt mondta a legidősebb, hogy nem ereszti szabadjára a kicsi királyfit, mert még mind ellődözi oktalanul, a mi nyilvánvaló van.

Mentek, mendegéltek s egyszerre csak meglátnak egy őzet. Futott nagy sebesen az uton keresztül, éppen előttük. No erre mind a hárman rálöttek s el is találtak. Fölvették s vitték magukkal. Gondolták, jó lesz vacsorára.

Tovább mentek, mendegéltek s ím egy gyönyörűséges szép rétre értek. Ez a rét a fekete havasnak épen a kellős közepén volt. A rét közepén pedig volt egy forrás, a forrás mellett egy réz vállú. Egybe megnyúzák az őzet, megmosták a husát. Hiszen jól van, de

nyersen csak nem ehatték meg a hust. Fa, az elég volt, de tűz még sem volt, mert nem hoztak hazulról se kovát, se aczélt, se taplót.

— No lássátok, — mondá a legkisebb királyfi, — ti engem czudarul felpofozátok, hogy aczélt, kovát, taplót lőttem. Hát most csinálók tüzet, ha a pofokat visszaszámlálhatom nektek.

Az idősebb királyfik nem bánták, ha duplán visszaszámlálja is, csak tüzet csináljon, mert éhesek voltak erősen. De a kicsi királyfinak jó szíve volt s nem számlálta vissza a pofonokat, sem kétszeresen, sem egyszeresen, hanem hamarosan elészedett aczélt, kovát, taplót s olyan tüzet csinált, hogy csak úgy lobogott a láng az ég felé. Azután az őzet fanyársra huzzák, a tűz felett megforgatták, megsütötték s csak a csontja, meg a bőre maradt az őznek: a húsát megették egy béalófalásig. Vacsora után a tűz körül leheveredtek, de a legidősebb mégis meggondolta s fölállott. Azt mondat: ti csak aludjatok, én ébren maradok reggelig, nehogy valami csufság essék rajtunk.

Azt bizony jól tevé, hogy talpon maradt, mert alig alvának el az öcscsei, hát jó egy három fejű sárkány, egyenesen a rézvállú felé. A szájából három rőfnyire szakadt a láng előre, s mikor észrevette a királyfit, neki szaladt, hogy fölfalja, de mindjárt.

— Hej, Uram Jézus, ne hagyj el! — foháskodott a királyfi, azzal kirántotta a kardját s nyissz, nyissz, nyissz, lenyisszentette a sárkánynak mind a három fejét, mintha ott sem lett volna.

Közmént*) legyen mondva, ez a három fejű sárkány egy öt fejű, meg egy hét fejű társával *Feketegyász*

*) Közbevetőleg.

városán túl lakott egy feneketlen tóban s onnét jártak szerre éjjelenként a forráshoz, s ha jól ittak belőle, ismét visszamentek a feneketlen tóba. Nem is igen járt erre felé sem ember, sem állat, mert a sárkányok, a kit utjokban találtak, felfalták.

No elég az, hogy a királyfi megölte a háromfejű sárkányt. De annyi vér folyt ki a testéből, hogy a tűz is elaludt, s reggelre csak egy kicsi égő üszök maradt meg. Csakhogy ez megmaradt! Ebből istenes tüzet csináltak s aztán ismét neki czihelődtek s jártak-keltek, kódorogtak egész nap a fekete havasban. Estére visszajöttek a tűzhöz s most a középső királyfi virrasztott. Bezzeg hogy jött éjjel az öt fejű sárkány. Hiszen ha jött, ott is maradt, mert a középső királyfi sem volt ám olyan tedd el s elé se vedd legény. Lenyisszentette a sárkánynak mind az öt fejét. De már ebből annyi vér folyt, hogy a tűzből csak egy pislákoló parázs maradt reggelre, úgy eloltotta. De csakhogy maradt egy parázs: ebből megint olyan tüzet csaptak, hogy csak úgy lángolt, szikrádzott.

Harmadik este a legkisebb királyfira jött az őrzés sora. A bátyjai, mikor lefeküdtek, megmondták neki, hogy ha közeledik a sárkány (mert bizonyosan jó ma éjjel is), felköltse őket, ha jót akar!

— Jól van, jól, majd felköltlek, csak aludjatok, — mondá a kicsi királyfi.

Hát, — Uram Jézus Kirisztus, adj egy kicsi spirituszt! — alighogy az idősebb királyfiknak bekoppant a szemük, jött a hétfejű sárkány s a hét szájából szakadt a láng hét rőffel előre.

— Gyere, gyere, — mondá a kicsi királyfi, — emberedre találsz. Hej, hogy megküzdöttek, hogy meg-erősködtek, de hogy! Még a föld is rengett belé, a hogy

össze-összecsaptak, de a kicsi királyfi bizony nem költötte fel a bátyjait. Meggyőzte ő egymaga is a hétfejű sárkányt. Hanem aztán ennek annyi vére folyt ki, hogy csakugyan egy égő szikra sem maradt a tűzből.

— Hm, hát most mit csináljak? — tanakodott a kicsi királyfi. Az aczél megvult, de a kovát valahol elejtette: hogy csinál most tüzet?

Ő bizony egyet gondol s felmászik egy magas fára, hátha lát valahol tüzet. Majd arra megy aztán s kér egy szem parázsát. Mindjárt föl is mászott egy fára s annak is a legmagasabb ágára, onnét széttekintett. Nézett, nézett sokáig északra, keletre, nyugotra, délre, de nem látott tüzet sehol. Messze, messze, jó három napi járó földre, egy rengeteg havasban mintha pislákoltna volna valami lángocska, no de ezt ugyan reggelig meg nem járja. Pedig ott bizonyosan nagy tűz lehet, — gondolta magában,

Gondolkozott, tanakodott, s addig gondolkozott, addig tanakodott magában, hogy mégis csak elmegy oda, hol az a tűz van, a nélkül nem kerül a bátyjai elé.

Ment, mendegélt nagy búsán s hát alig ment egy jó futamodást, találkozik az *Éjféllal*. Köszöntötte illendőképen: Adjon Isten jó estét, bátyám uram. Merre tart, ha meg nem sérteném?

— Én bizony, fiam, a fekete havasnak tartok, ez van most soron.

— Alljon meg édes bátyám uram, ne menjen tovább, a mig én vissza nem kerülök, — kérte Éjfélt a kicsi királyfi.

Nagyot kaczagott az Éjfél erre a beszédre.

— No, hallod-e, megvénültem, azt sem tudom, hány ezer esztendeje járom a kerek világot, de még ezt tőlem nem kívánta senki fia.

— No már pedig innét egy tapodtat sem megy,
bátyám uram, — erősködött a kicsi királyfi, — s a hogy

ezt mondta, hirtelen jó szijjas héjhat hántott le egy növendékfáról s az Éjfélt megkötözte egy vastag bükkfához.

Mérgelődött, rugdalózkodott az Éjfé, de hiába, nem tudott a gúzsból kiszabadulni. A kicsi királyfi pedig tovább ment nagy vigan. De alig haladt egy puskalövésnyire, szembe jő vele a *Hajnal*.

Kérte ezt is, — de milyen szépen kérte! — hogy állapodjék meg, a mig visszakerül, de a Hajnal akkorát kacagott, hogy zengett belé az erdő.

— No ha úgy, — mondá a királyfi — mindjárt megtanítlak emberségre. Megkötötte a Hajnalt is jó erősen, de úgy, hogy mozdulni sem tudott.

Most már mehetett bátran, nem félt, hogy megvirrad, a mig ő vissza nem kerül. Ment, ment, haladott, az idő meg egy helyben maradt. Addig ment, amig abba az erdőbe nem ért, a hol az a tűz világolt.

Hej, de milyen tűz volt ez! Rengeteg erdőnek a közepén, egy nagy tisztáson, többől levágott fák ágastól-bogastól kazalba voltak rakva, de olyan magasra, mint egy emeletes ház, ezt négy oldalról s négy szegről meggyújtották. Ezt a rettenetes nagy tüzet látta a kicsi királyfi egy pislákoló lángocskának a fekete havasból. No itt volt tűz, volt eleven parázs, csak közelibe kellett menni. Megállt a királyfi, széttekintett s hát a tűz körül huszonegy erdei tolvaj ült s valamin erősen tanakodtak.

— Ha oda megyek — gondolta magában — ezek egyszeribe megölnek. Fogta a nyilát, a nyilvesszőre rászurt egy darab taplót, hogy majd azt keresztül lövi a tűzön, aztán kerülő uton a tüzes tapló után megy, fölveszi s visszamegy a fekete havasba.

Úgy is tett, keresztül lőtt a tűzön s a tapló tüzet is fogott, de hiába ment lábujjhegyen, a száraz falevelek zörögtek, ropogtak s az erdei tolvajok észrevették.

Hej, egyszeribe felszökdöstek a haramiák, megfogták a királyfit, a kit jól ismertek, mert mind az ő országából valók voltak.

— Huzzuk nyársra! — kiáltotta egyik is, másik is.

— Dobjuk a tűzbe! — kiáltottak némelyek.

— Sem nyársra nem huzzuk, sem tűzbe nem dobjuk, — mondá a haramiák vezére. — Hasznát vehetjük még ennek a fiunak. Tudjátok-e, hogy a Feketegyászváros királyának

mért nem tudunk bejutni az udvarába? Azért, mert a torony tetején az a vaskakas mindig kukorékol, ha a palota felé közeledünk s erről a katonák észrevesznek. Hát csak hagyjuk meg az életét ennek a legénykének. Ő majd lelövi a vaskakast, aztán elraboljuk a kicsi királykisasszonyt meg a királynak minden kincsét.

Tetszett ez a beszéd a haramiáknak s meghagyták a királyfi életét. Nyomban el is indultak Feketegyászvárosba. Mikor a városhoz közeledtek, a királyfit előre

küldötték, hogy lőjje le a vaskakast. Előre ment a királyfi, éppen a várfal alá, célba vette a vaskakast, s úgy lelőtte, hogy az többet nem kikirilt ez életben. Erre a haramiák is a vár alá mentek, a királyfiú kezébe egy kötelet adtak, azután föltaszították a várfokára, hogy a kötélnél fogva húzza fel őket, a másik oldalon pedig ereszsze le.

— No hiszen, majd leeresztelek, — gondolta a királyfi.

Mikor a vár fokán volt, sorba felhuzta a haramiákat, de a mint egyenként leeresztette, valamennyinek lenyisszentette a fejét. Most már szépen vissza is fordulhatott volna, de ő bizony egyet gondolt s beugrott a király udvarába, föl egyenest a palotába. Bement az első szobába: ott a király aludott; be a másodikba: ott a királyné; be a harmadikba: ott a király három leánya. Mind a három leány fejénél egy-egy szál gyertya égett, s ő a gyertyákat elvette s a leányok lábához tette. Az idősebb leányok nem ébredtek föl, de bezzeg fölébredt a kisebbik s nagyot sikoltott, mikor meglátta a királyfit.

— Ki vagy te? mi vagy te? Hogy jöttél ide? — kérdezte a királykisasszony.

— Ne félj tőlem, — mondá a királyfi, — nem bántalak, szépséges szép királykisasszony. Aztán elmondta, szép sorjába, hogy ki s mi ő, mi mindenben ment keresztül s hogy került ide.

Reszketett eleinte a kicsi királykisasszony, mint a nyárfalevél, de most már nem félt. Elvezette a királyfit a szomszéd szobába s ottan jól megvendégelte, vacsora után pedig egy gyűrűt s egy zsebkendőt adott neki jegybe. Mert hogy szavamat össze ne keverjem, a királykisasszonynak

erősen megtetszett a vitéz királyfi, de még a királyfinak is a kicsi királykisasszony.

Hej, bezzeg szeretett volna most mindjárt itt maradni a királyfi, de neki még vissza kellett menni a bátyjaihoz, hogy reggel tüzet gyújtson nekik. Elbúcsuzott jegybéli mátkájától, de megígérte, hogy éppen »megy s jön« s egyszerűbe megtarják a lakodalmat. Hanem mielőtt a falon keresztül mászott volna, mind a huszonnégy haramiának az orra hegyéből lecsipentett egy falást, aztán keresztül a falon, ucczu neki az erdőnek, a haramiák tüzéből fölkapott futtában egy üszköt s meg sem állott a fekete havasig. Itt a Hajnalt is, az Éjfélét is eloldozta, jó utat kívánt mind a kettőnek, a hol sár nincs. No, szaladtak is azok, mikor megszabadullattak, de olyan sebesen, hogy mikor a királyfi a testvéreihez ért, már árkon-bokron rég túl volt az Éjfél is, meg a Hajnal is.

Az idősebb királyfik aludtak mint a bunda s mire fölébredtek, pattogott a tűz, mit az öcscsük csinált. De bezzeg eltátották-e szemüket, szájukat, mikor a kicsi királyfi elmondta, hogy hol s merre járt az éjjel. Az, az, az éjjel! Volt az három éj is egyvégben.

No hanem azt még nem is mondám nektek. hogy lakott a Feketegyászvárosban egy híres vitéz, a kinek olyan veres volt a haja mint a veres láng, még annál is veresebb. Úgy is hitták, hogy Veres vitéz. Ez a veres vitéz korán reggel kiment a várfal alá, történetesen éppen oda, hol a haramiák feküdtek. Tudta jól, hogy kik s mik voltak ezek; azt is tudta, hogy mi járatban lehetek. Fogta a kardját s ő is lenyisszentett egy-egy faláskát mind a huszonnégy haramia orrából s ment nagy kevélyen egyenest a királyhoz s azt hazudta, hogy ő ölte meg a huszonnégy haramiát.

Orült a király erősen, mert tudta, hogy a huszonnégy haramia régen fenekedik a kicsi királykisasszonyra, meg a drága sok kincsére; nagy örömeben azt mondta hát Veres vitéznek:

— No, te Veres vitéz, nagyot cselekedtél, nem maradok adósod. Három leányom közül válaszd feleségnek, a melyik tetszik, s vele adom az országomnak is tiszta harmadját.

Veres vitéz bezzeg hogy a legkisebbet választotta, mert hogy az volt a legszebb.

Hivatja a király legkisebb leányát s mondja neki szép apai szóval: Édes leányom, készülj, férjhez adlak mostan.

— Kihez, apám, kihez? — kérdezte a királykisasszony.

— Egy vitéz emberhez, a ki az éjen nagy szerencsétlenséget fordított el fejünkről. Megölt huszonnégy haramiát, a kik tégedet is el akartak rabolni.

— Akárki legyen, — mondá a királykisasszony, — szives örömet leszek a felesége, édes apám.

Ugy bizony, mert a kicsi királykisasszony az ő jegybéli mátkájára gondolt. Csak akkor tudta meg, hogy más a vőlegénye, mikor a vendégség összegyűlt, a pap is eléállott, hogy összeeskesse a Veres vitézzel.

Sírt a kicsi királykisasszony, patakzott a könny mind a két szeméből, kétszer is a földhöz verte magát s azt mondta, inkább szörnyü halált hal, még sem lesz a Veres vitéz felesége. Hiába illegette, billegette magát a Veres vitéz, a királykisasszony rá sem nézett. Egyszerre csak kiszaladt a szobából, ott hagyta a vendégséget. Utána az édes apja, eléfogja a leányát, kérdezi, fakgatja szépen: mi lelte, mi fordította meg az akaratját.

Megmondta a királykisasszony, nem teketóriázott. Elmondott mindent, úgy a hogy történt.

Nosza a király mindjárt eléhivatta a leggyorsabb kengyelfutóját s szalasztotta a fekete havasba; fekete havas közepén arra a rétre, a hol egy rézvállú van; ottan talál három királyfiút, hívja meg a vendégségbe.

A kengyelfutó éppen ott találta a három királyfiút. Most is a kicsi királyfi kalandozásáról beszéltek, hát nem is félhetett, hogy másokat talál meghíni.

Hiszen egyéb sem kellett a kicsi királyfinak, csak azt hallja, hogy az ő jegybéli mátkáját máshoz akarják feleségül adni!

Indultak nyomban s meg sem állottak Feketegyászvárosáig. Ezalatt a királyi palotában folyt a dinomdánom, lakodalom. Gondolták, hogy majd visszafordul ismét a királykisasszonynak az akaratja, hát előre ettek, ittak, vigadoztak. Veres vitéznek akkora volt a becsülete, hogy a székire tizenkét párnát tettek s úgy ültették a tetejébe.

Hej, halljatok csudát, mi történt! Az történt, hogy mikor a királyfiúk béjötttek az udvarra s ráléptek a palota első garádicsára, Veres vitéz alól kicsuszszant egy párna. S a hogy jöttek feljebb-feljebb a garádicson, minden lépésre egy párna csuszszant ki Veres vitéz alól; mikor meg a királyfiak beléptek a szobába, a szék is kifordult alóla s úgy elterült a földön, mint egy kecskebéka.

A kicsi királyfiu ezután elémondotta szép sorjába, a mi történt elejétől fogvást s bizonyosság okáért megmutatta a huszonnégy haramia orra hegyét is.

— Ez az igazi! ez az igazi! — kiáltották a vendégek.

A király is látta, hogy melyik részen van az igazság. Veres vitézt lófarkára kötette s végig hurczoltatta az utcán. Hanem a három leányát még az nap a három királyfinak adta s helybe csaptak olyan lakadalmat, a milyen nem volt s nem is lesz hét puszta határban. A kicsi királyfi ott maradt Feketegyászvárosban, az idősebb fiuk pedig haza vitték a feleségüket. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Erős János.

gyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl, hetedhétországon egy sánta araszszal innét, volt egy szegény asszony s annak egy nagy mihaszna fia. Szótt, font a sze-

gény asszony éjjel-nappal, keze, lába meg nem állt a nagy, erős munkában, de az a kötélrántó nagy kamasz legény bezzeg nem csinált semmit, csak heverdegélt a porban reggeltől estig s örölgette a port egyik kezéből a másikba.

Hej, búsult a szegény asszony, csakhogy föl nem vetette a nagy bánat s a keserűség. Mi lesz az egyetlen magzatjából, ha ő egyszer behunyta a szemét. Hiszen olyan gyámoltalan, olyan világ restje, hogy még a kész Istenáldását sem akarja a szájához emelni. Egyszer azonban csak megszólal János s kérdi az anyjától: — Édes anyám, mit kopácsolnak a szomszédnál olyan erősen?

— Ott bizony, édes fiam, házat építnek az emberek s azon kopácsolgatnak.

Uczczu neki! fölugrik János nagy serényen, hogy az édes anyjának szeme, szája táltva maradt az erős álmélkodástól, s azt mondta: — Megyek oda én is, édes anyám, hátha hasznomat vehetnék.

A mikor a házépítőkhöz érne, hát ezek éppen akkor erőlködnek egy kilencz öles szarúfával, de nem volt annyi lelkük s istenük, hogy fel tudják emelni. Összeüti János a tenyerét nagy álmélkodva s oda kiált:

— Hát még azt sem tudják felemelni!?

— Eltakarodj innét te hamuórló, — rikkantott rá egy ember — mert mindjárt a fa alá teszem a nyakadat!

— Nye te! Ne olyan mérgesen, mert kieteknek sem fele kár, amit megesznek (hanem egész), ha még azt a vékony karót sem tudják föltenni. Ide vele!

Azzal megfogá a szarufát s úgy fellődította, akár csak egy botot.

No hiszen, lett egyszerre nagy becsülete Jánosnak. A hol csak építettek, mindenfelé őt hívták legelől, ő adogatta fel a legnehezebb fákat s annyi pénzt keresett, hogy nem is tudta mit csináljon, hová tegye.

De bezzeg örült az anyja is! Hogy neki milyen derék fia van. Hogy az őt eltartja halála napjáig. De bizony elment a biróhoz s annak is eldicsekedett, hogy így s hogy úgy Fösvény ember volt a bíró, soha nem tartott szolgát, de gondolta, Jánost megfogadja jó olcsón. Ugy is éppen most vett egy rengeteg nagy bokros földet, ez az erős legény majd kiirtja. Mondja az asszonynak a szándékát. Hej, hogy megörült szegény feje! Futott haza s tüstént vitte Jánost a bíróhoz. Az egyesség ugyancsak hamar ment. Az volt a komenczióba, hogy a bíró ellátja Jánost anyjostól étellel, allal, ruházattal, a mikor pedig elmegy, kap még egy pár bocskorszíjjat. Ezt pedig vagy a bíró, vagy a János

hátából vágják, már annak a hátából, a melyik meg-
haragszik a másokra.

Ujesztendő napján beállott János a bíróhoz, hogy megkezdje a szolgálatot. Másnap reggel már egy kicsi hideg puliszkát adtak elébe s azt mondták, hajtsa ki a juhokat a cziheresbe, de estig haza ne jőjön s irtsa azt a cziherest. Hanem a tarisznya olyan lapos volt, mintha csak a mennykő csapott volna belé.

Nem búsult ezért János, kihajtotta a juhokat, szépen magukra hagyta, hogy legeljenek, ő pedig száraz ágat hordott össze s olyan tüzet csapott, hogy csak úgy lobogott az ég felé. Mikor aztán jó parazsa égett, megfogott két bárányt, megnyuzta, felhuzta egy jó kemény cserfanyársra, megsütötte szép ropogósra s úgy jóllakott, hogy a királylyal se cserélt volna.

Este felé szépen haza-eregélt a juhokkal. Mikor haza ért, kérdi a bíró:

— Hát mekkora helyen nyuztad meg János? — Én biz egészen, istálom, — felelte János.

— Egészen-e, te? Mit nyuztál meg egészen!

— Hát azt a két tarka bárányt, istálom. De talán haragszik is bíró uram?

— Dehogy haragszom, dehogy haragszom. Jól tetted. Tégy ugy másszor is, ha a feleségem semmit sem tesz a tarisznyádba.

A bíró jól eldöngette a feleségit, hogy ilyen szörnyü kárt csinált neki a fukarságával, pedig ő parancsolta meg, hogy semmit se tegyen a tarisznyájába; de nem volt más, a kin kitöltse a haragját.

Hát csak így telt el az egész tél. Mikor aztán kitavaszkodott, kimegy a bíró, hogy lássa mennyire van János az irtással.

Hej, lelkem istenem, nem volt annak egy bokor sem

hijja. János pedig úgy aludt a juhok mellett mint a bunda. Költi a bíró, szidja, de János föl se vette, csak kérdi: — Talán bizony haragszik, bíró uram?

— Dehogy haragszom, dehogy haragszom, te gazember, csak tartsd a hátadat, hadd hasitom ki belőle a bocskorszijat, mert nem tartottad meg a kommcenziót!

— Már akkor előbb a bíró uram tartsa, mert kied se tartotta meg a kommcenziót. Az anyámnak nem adott egy betévő falatot sem, nekem is csak nagy ritkán.

Ezen bizony nem lehet kifogni, gondolja a bíró, már csak kinlódik vele, míg a cziheres kiirtódik. Másnap Jánost csakhogy föl nem vetette a csudálkozás, mikor meglátta, hogy a tarisznyában nagy fehér czipó, mellette szalonna, túró s még pálinka is van.

No, gondolta, már most csakugyan az irtáshoz kell látni. Előbb fejszével kezdette, de ez lassan ment. Ő bizony, gondolja, egyet se kinlódik, elhajítja a fejszét, két kézre fogja a bokrot s úgy rángatta ki egyiket a másik után, mint az asszonyok a kendert.

Két nap alatt mind kitepte: fát, cserjét, bokrot, borsikát, aztán összehordta egy nagy csomóba, akkorába mint egy templom, s alája gyujtott.

Hej, édes Istenem, de lett-e tűz, akkora, hogy este sem akart besötétedni. Látják a nagy tüzet a faluban, megijednek az emberek: na, most ég az egész világ!

Félreverik a harangot, ki fejszét, ki csebret kap a kezibe s futnak a tűz felé, mintha szemüket vették volna ki. Csak a mikor oda érnek, látják, hogy a bíró cziherese ég s nem a világ.

János jót kaczagott, s az emberek nagy boszankodással hazaballagtak. Kérdi reggel a bíró Jánostól:

— Van-e még sok kiirtatlan, János?

— Egy szál sincs, bíró uram.

— Hát aztán mit csináltál, hová takarítottad?

Elégettem mind egy szálíg. Hát nem látta este azt a nagy tüzet?

— Dehogyan nem láttam! De nekem azt mondták, hogy a szomszéd falú ég, te gazember!

— Talán bizony haragszik, biró uram?

— Dehogyan haragszom, dehogyan haragszom! Pedig úgy haragudott, hogy majd szétpukkadt haragjában.

Nem tudta már sem a biró, sem a biróné, hogy mitévők legyenek Jánossal.

Éjjel-nappal azon törték a fejüket, hogy szabadulhatnának meg tőle. Egyszer mégis kieszelt valamit a biró. Behivatja Jánost s azt mondja neki:

— Nesze itt van ennivaló, fehérnemű, vidd el az erdőre Miklós bátyádnak, a ki már egy esztendeje van oda a disznókkal s eddig bizonyosan lerongyosodott szegény. Ha megtalálsz a disznókat, hajtsátok együtt haza.

Elindult János a rengeteg nagy erdőbe, hogy megkeresse azt a disznócsordát, a mely nem volt soha. Mert azt már előre gondolhatta minden okos ember, hogy a biró csak azért küldi Jánost az erdőbe, hogy ott pusztítsa el valami vadállat.

Ment, mendegélt János, bódorgott a sűrű rengetegben, bejárt minden helyet, a hol a biró magyarázta, hogy erre lehet, arra lehet Miklós bá', de nem találta sehol, de még csak egy élő lelket sem látott.

Már egy hete kereste, s tépelődött magában, vajjon ne menjen-e haza, hogy megkérdezze újra: hol s merre járhat az a Miklós bá'. A mint így tépelődnek magában, nagy csörtetést, ropogást, csemecsegést, csámcsogást hall, akárcsak egy disznócsorda volna.

Hát csakugyan az volt! Egy nagy sereg disznó

csörtet elé a sűrűben s utánuk egy nagy feketeség lépetget. No ez bizonyosan a disznópásztor.

Megörvend János, hogy mégis megtalálta a biró disznait, kiabál torkaszakadtából: — hé Miklós bá', hé! megálljon kied, kenyeret hoztam, tisztát hoztam! De Miklós bá' csak lépegetett elébb-elébb s morgott. Medve volt az, nem ember, úgy láttam mint ma! A vad-

disznó csordát kerülgette, hogyha megfoghatna egyet vacsorára. Megharagudt János erősen, hogy Miklós bá' még a fülét se mozditja, oda szaladt s jót ütött a lapoczkájára.

— Adjon Isten Miklós bá'! hát kend már szóba sem áll a szegény emberrel? Biró uram tisztát küldött, vegye fel hamar, hiszen minden leszakadt kendről.

Megijed a medve, nagy hirtelen felszalad egy fára s onnét mormogott le Jánosra.

— Hát ne tréfálkozzék kied, jöjjön le arról a fáról, s vegye fel az inget.

De a medve meg sem mozdult, csak mormogott: mam-mam-mam

— Nem ma, hóhárom teremtette! — rikkantott János — hanem most mindjárt, Miklós bá'!

Hiszen beszélhetett ennek. Mérgelődött János, de nagyon, s mérgében úgy kikapta a fát tövestől, minden-

től, hogy csak végig döndült a földön Miklós bá'val együtt.

Nagyot nyögött Miklós bá', s kinjába olyant ordított, hogy zúgott bele a rengeteg.

— Megmondám úgy-e, hogy ne tréfálkozzék? Ugy-e megütötte magát. Hát vegye föl azt az inget, no!

Hiszen Miklós bá' most már nem is tréfált, két lábra állt, s úgy pofon nyalintotta Jánost, hogy a szeme zöldet, vöröset látott.

De már most Jánost is elhagyta az istenes béketűrése.

— Mam-ma, — morgott tovább Miklós bá'.

— Ma bizony, ma, felvegye kied azt az inget, mert mindjárt megtánczoltatom, — ordított János.

No annak ugyan ordíthatott, beszélhetett szépen, csunyan, akár csak a falnak, Miklós bá' csak mormogott s jobbról-balról legyintgette Jánost.

— Ugy-e?! megálljon kied! — Azzal vette az inget, gatyát, megfogta Miklós bá't, szépen felöltöztette s még jókat is ütött arra a tagjára, melyiket nem úgy hajlitotta, amint kellett volna. Mikor az öltöztetéssel elkészült, karon fogta Miklós bá't s vitte, hogy a disznó csordát hajsák haza. Hanem azoknak bizony rittyegtethetett az ostorával, mert az egyik sem ment arra, a merre ő akarta s ha valamelyiket megtalálta sujtani, visszafordult s nagyokat vicsoritott rá az agyarával. Mikor látta, hogy így nem boldogul, levágott egy három öles bikkfa karót s azzal kezdette oldalba kenegetni a disznókat. Használt is ez, csak egy szörnyü vadkan fordult meg egyre s futott neki, hogy levágja.

— Allj meg disznó, — mondta János, — mindjárt megtanítlak emberségre s azzal úgy fejbe vágta, hogy tüstént felfordult. Aztán oda adta Miklós bá'nak, hogy viseljen rá gondot, míg a többit összereli.

Hanem Miklós bá' ugy viselte gondját, hogy mind egy falásig megette, mire János visszakerült.

— Legalább felét meghagyhatta volna, -- morgolódtott János — de nem bánom no, csak segítsen haza hajtani a többit. De a medve csak morgott: mam-mam

— Nem ma az árgyéllusát, hanem most! — kiáltott János s olyat csapott a medvére, hogy mindjárt megindult.

Másnap estére szerencsésen haza eregéltek.

Hej szűz Mária, szent József! a biró a hogy meglátta azt a tenger sok disznót, mindjárt kirázta a hideg a nagy ijedtségtől. János azt sem mondta: befellegzett, — berekesztette a pajtába a disznókat, Miklós bá'nak egyet megsütött vacsorára, aztán bement a biróhoz s azt mondta neki:

— No biró uram, én haza hajtám a disznókat, de én az olyan pásztort, a milyen Miklós bá', még földdel sem tartanám. Hiába istenkedtem neki, a tisztát is csak erővel adhattam rá, pedig már egy kötő sem volt rajta, minden leszakadt róla; nem kellett annak sem a jó lágy czipó, sem a jó sült hús, csak nyersen eszi, no de aztán meg is evett egy disznót egészen. Haza felé pedig istenért sem akart jönni. Biz én, ha biró uramnak volnék, nem tartanám tovább.

— Nem is tartom, fiam, nem is, csak kergesd ki még a falú határából is, — biztatá a biró, csakhogy a medvétől megszabaduljon.

Kiment János, fültön fogta a medvét, kivezette a mezőre, s azt mondta: — Fel is út, le is út, Miklós bá', menjen a merre a szeme lát. Ment is a medve, futott egyenest az erdő felé, mintha a szemét vették volna.

— No, gondolja a biró, ettől csak megszabadultam, de már most mit csináljak azzal a tenger sok vaddisznóval. Behivatja Jánost s mondja neki:

— János fiam, úgy szemlélem, hogy azok a disznók jó husban vannak, öld le hajnalban valamennyit.

Fölkelt János jó hajnalban, sorba ölte valamennyi disznót, aztán elkezdette perzselni őket. Reggelre mind fölperzselte a birónak a mi szalmája volt.

Mondja a biró, menjen el a megyebiróhoz s kérjen kölcsön egy kis szalmát.

János elment s a megyebiró azt mondta: — Eredj fiam a kertbe, van ott egy nagy kazal, vigy abból annyit, a mennyit elbirsz.

Hátra ment János a kertbe, fölemelte a kazal egyik végét, bebujt alája s az egészet elindította. A csürnél azonban nem fért el, letette a kazalt, a csürt egy kicsit félrébb billentette, aztán ismét hátára kapta a szalmát s mikor az ajtó elé ért, bekiáltott: — Köszönjük alásan, megyebiró úr.

— Hej! — kiáltott a megyebiró, — megállj te gazember, ne vidd el mind a szalmámat!

De János oda se neki, mind elvitte s fölperzselte.

A vaddisznótól most csak megszabadult volna a biró, de nem Jánostól.

Megint kieszelt valamit, hogy elpusztítsa. Volt az udvaron egy mélységes mély száraz kút, s ez akkora malomkövel volt beboritva, hogy tizenkét ember meg sem tudta mozditani.

Azt mondja a biró Jánosnak:

— Vedd el azt a követ, s a húst, a szalonnát rakd be a kútba, hogy meg ne romolják.

János csak úgy ellóditotta a malomkövet, aztán lement a kútba, hogy elrakja a sok húst, mit huszonnégy ember adogatott le. Egy darabig adogatták, de egyszer csak a biró a malomkövet visszataszítottatta a kútra. János csak várt, várt, mikor adnak le már húst, de mikor látta, hogy hiába vár, fölindult, hogy lássa, mit csinálnak odafenn.

Ahogy fölért, a feje megakadt valami nehézbe.

Nézi, s hát a malomkövet tették vissza a helyére. Jól van no, — gondolta János, — egy kicsit nagy karimája van ennek a kalapnak, de kinek milyen kalapja van, olyannal köszön. A fejit bedugta a malomkő likába, szépen fölemelkedett az udvarra s pálinkás jó reggelt kívánt a birónak. Azt mondta: köszönöm a kalapot biró uram, de már nekem meg nem árt a nap, ha nem is viselek ilyen nagy karimájú kalapot.

Ette a birót a méreg, a bosszuság, évelődött, hogy hát csakugyanvalóst nem tudja elpusztítani ezt a kötélrántó gazembert. A mint így évelődnék, jön a parancsolat, hogy vagy maga menjen, vagy valakit küldjön a király seregibe, mert menni kell a francziára. Megörült a biró, most mégis megszabadul Jánostól. Adott neki egy fehér lovat, négy hétre feltarisznyálta elemózsiával, még pénzt is adott neki, két darab huszast.

János mikor lovon ült, csak akkor kérdezte a birótól: — Hát aztán ott mit kell csinálni, biró uram?

— Semmit, fiam, csak verekedni.

— No, ha csak verekedni, akkor az Isten áldja meg biró uram, köszönöm a szivességét. Indult János s meg sem állott, míg oda nem ért, a hol háborúztak. Éppen akkor volt a legnagyobb tűzben a két sereg. Leszállt a lóról, a fejét a lábához kötötte, maga pedig tüzet tett, elévette tarisznyáját, a tűzhöz tett egy kandér vizet s mikor az felforrott, puliszka lisztet öntött bele. Hát mikor javában főtt, fortyogott, az ellenség elkezd a tűz felé lődözni, s egy nagy ágyugolyó éppen János mellé esik.

— Ide ne lövöldözzetek, hé! — kiáltott János, — mert itt emberek vannak!

Hanem az ellenség nem sokat hallgatott Jánosra s ágyugolyó, puskagolyó úgy hullott körülötte, mint a záporosó.

Megint oda kiált János:

— Mondom, hogy ne hajigáljatok, mert ha megüttök engem, vagy a puliszkafőzőt eltöritek, rútul jártok!

Még ki sem mondta jóformán, egy ágyugolyó úgy elvitte a puliszkafőzőt, tüzestől, mindenestől, mint ha nem is lett volna. De már most János is megelégette a tréfát, felszökik fektéből, kikap egy fiatal bikkfát tövéből, azzal neki az ellenségnek, üti, vágja s úgy szertepaskolja, hogy ki el-futott, ki meghalt, de egy szál ellenség sem maradt.

— Ugy-e megmondtam! — mondá János, mikor vége volt a nagy ataknak. Azzal elment, újból tüzet rakott s olyan puliszkát főzött, hogy a párája az égbe szállott.

Mikor éppen javában falatoznék, jött a király. Megköszönte szépen, hogy megszabadította országát az ellenségtől, egyszerebe megtette herczegnek s az egyik leányát neki adta feleségül.

A hogy megvolt a nagy dinom-dánom, lakodalom, János haza ment a falujába, az anyját magával vitte, s haláláig tejbe-vajba fürösztötte.

Még máig is élnek, ha meg nem haltak.

Szép Palkó.

ol volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl volt, volt egyszer egy szegény asszony. Ennek a szegény asszonynak egy fia volt, de ennek is hol adott enni, hol nem. Adott volna szegény feje, de mikor volt mit s mikor nem. Azt mondja egyszer a fiú az anyjának, hogy ő bizony nem sanyarog többet itthonn, elmegy szerencsepróbálni.

Sirt a szegény asszony, hogy most kifogy az egyetlen fiából, de azt sem mondhatta: maradj veszteg, édes szép fiam, tejbe, vajba fürösztgetlek, hasábfával kenetetlek, mert nem hogy tej, vaj lett volna, de még hasábfá sem volt.

Közmént legyen mondva, a fiut Palkónak hívták s olyan szép legényecske volt, hogy nem akadt párja hé puszta határban.

Mondom, hogy sirt az asszony keservesen, de mégis csak feltarisznyálta Palkót hamuba sült pogácsával, s Isten hírével utnak eresztette.

Ment, mendegélt szép Palkó hegyeken, völgyeken keresztül s estére kelve egy sűrű rengetegbe ért. A hogy ment a rengetegben, messze, messze meglát valami gyenge világot, de az olyan kicsinek tetszett mint a gyertyavilága. Ment egyenesen abba az irányba s hát a gyertyavilág erősödik, nagyobbodik s mikor egy hajításnyira lehetett attól, akkora tűz volt, mintha egy nagy kontignációs ház égett volna.

— Jaj, gondolja magában Palkó — bizonyosan óriások lakhatnak ott.

Na, azt eltalálta, mert csakugyan ott hemmedezett a tűz körül egy éktelen nagy óriás s mellette a fiai. Éppen szalonnát piritottak.

— Egy életem, egy halálom! — mondja Palkó s nagy bátran odament a tűzhöz. Levette a kalapját s köszönt illendőképen:

— Adjon Isten jó estét, apám uram!

Megfordul az óriás s mordul egyet, de nagyot: — Ne, te, ne, miféle emberizink jár itt?

Felelt Palkó:

— Én vagyok, apám uram.

— Hát ki s mi vagy te?

— Szegény legény vagyok, szolgálatot keresek, apám uram.

— No köszönd, hogy apám uramnak szólítottál, — mondá az óriás, — mert megpirítottalak volna a tűz lángján! Telepedj le, édes fiam!

Palkó leült az óriás fiai mellé, azok jól tartották piritott szalonnával, aztán lefeküdt s aludott mint a bunda

Reggel, mikor fölkelnek, kérdi az öreg óriás : — Hát Palkó fiam, hová mégy szolgálatba ?

— Én bizony, édes apám uram, a királyhoz szeretnék menni, mert hallottam, hogy ott három nap egy esztendő s becsületesen megfizetik a szegény legény bérét.

— Hej, fiam, messze lakik a király ! A talpad elväsik, a mig oda érsz. Hanem ne búsulj, ülj a nyakamba, fogontozz jól az üstökömbe, s én elviszlek a király városába.

Felült Palkó az óriás nyakába, de azt mondja neki az óriás : — Palkó fiam, hunyd bé a szemedet, mert különben leszédülsz s ízré-porrá törik minden porczikád.

Palkó behunyta a szemét, s az óriás csak megemelinté a lábát s egyik hegyről átlépett a másik hegy tetejére. Második emelintésre egy tengert lépett átal, harmadik emelintésre egy olyan magas hegyre lépett, hogy a feje az eget verte. Ekkor megállott, egyet nagyot szuszszant s mondja Palkónak : — nyisd ki a szemedet, Palkó fiam, mit látsz ?

— Látok — mondá Palkó — messze, messze valami gyenge fehérséget. Vajjon mi lehet az, apám uram ?

— Az a király fellegvárának a karéja, Palkó fiam. De csak hunyd be a szemedet esmétlen.

Mikor az óriás hármat lépett, mondja Palkónak : — nyisd ki a szemedet, édes fiam, mit látsz ?

— Ha jól szemlélem, házat látok, apám uram.

— Az a király fellegvára, Palkó fiam. Most még csak egy házacskának látod, de majd megnövekedik, csak hunyd be a szemedet.

Behunyta Palkó a szemét s belefogódzott az óriás üstökébe magyarosan. No ezt ugyan jól tette, mert olyan forgószél kerekedett, hogy ha kezével, lábával belé nem csipeszkedik, lekapja az a czudar szél. Le az. Hanem az

óriástól surroghatott, burroghatott a szél. Csak emelintgette hosszú langaléta lábát, hegyről hegyre, erdőkön, mezőkön által s egyszerre csak mondja Palkónak:

— Nyisd ki a szemedet, Palkó fiam! Nézz körül, mit láatsz?

— Látok, édes apám uram, egy olyan szép palotát, a milyent még életemben nem láttam. Itt vagyunk éppen a kapuja előtt.

— No, ha itt vagyunk, szállj le rólam, Palkó fiam, s menj a király elé. Én Istennek ajánlak s megyek vissza a fiaimhoz.

Lemászott Palkó az óriásról, megköszönte szépen a jószágát, tiszteltette az óriás fiukat s azzal bement a palota udvarába. Ment egyenesen a király elé s mondta, hogy mi járatban van.

— Jól van, Palkó fiam, — mondá a király, — éppen most csaptam el a pulykapásztoromat, megteszlek pulykapásztornak.

Na, telt, mult az idő. Palkó jól viselte magát s a király úgy megszerette, hogy megtette belső inasnak. De hogy szavamát össze ne keverjem, volt a királynak három szép leánya. Különösen a legkisebb olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem. Jártak is utána bezzeg a herczegek s királyfiak, de a kicsi királykisasszony, mikor Palkót meglátta, szóba sem állott velük. Palkó nem igen válthatott szót a kicsi királykisasszonnyal, mert a királyné mindig szemmel tartotta, de azért tudott a mit tudott, s az neki elég volt. Észrevette, hogy Palkó s a kicsi királykisasszony értik egymást, ha nem is beszélnek. Mondta is a királynak: — Hallá-e, tudom már, hogy mért nem kell a legkisebb leánynak sem herczeg, sem királyfi. Palkót szereti a beste-lélek lánya!

— Ugyan úgy-e? — mondja a király. — Hiszen

majd eléveszem én Palkót. Tudom Istenem, hogy többet nem veti szemét királykisasszonyra.

Mindjárt hivatta Palkót s mondja neki: — Hallod-e, Palkó, látom, hogy te ügyes legény vagy, hát hallgass ide. A palotámmal szembe azt a nagy erdőt ma éjjel mind egy szálíg vágd ki, hordd bé az udvarra, reggelre rakd kazalba, mert különben karóba huzatom a fejedet.

Megijed Palkó erre a beszédre s mondja:

— Felséges királyom, huzasd karóba a fejemet, mert én azt száz esztendőre sem tudom elvégezni, a mit parancsolál.

— De ördög adta kölyke, tömlöczbe vettetek mostan s mégis karóba huzatom a fejedet, ha reggelre az az erdő nem lesz az udvaron.

Behivatott két istrázsát s megparancsolta, hogy Palkót egyszeribe tömlöczbe vessék, kezét, lábát vasra verjék.

Leült Palkó nagy szomoruan a tömlöcz földjére, s sirt keservesen, hogy mért is tudá elhagyni az édes anyját. Inkább éhezett, sanyargott volna, míg a világ s még két nap, semhogy ilyen szomorú vége legyen fiatal életének.

Hát a miut sirdogál, kesereg magában, csak megnyílik a tömlöcz falán egy titkos lappancs, azon béereszkedik a kicsi királykisasszony. Oda ment Palkóhoz, megölelte, megcsókolta, czirókálta, morókálta s édes szókkal vigasztalta.

— Ne sirj, Palkó, ne könnyezz, — mondá a kicsi királykisasszony — nesze, adok neked egy réz csapójú ostort, ezen a titkos lappancson menj ki, az erdő alatt állj meg s rittyents hármat, de nagyot, hadd zengjen belé az erdő. A harmadik rittyentésre, a mi ördög van a világon,

mind elészalad s te csak parancsolj nekik, reggelre behordják az egész erdőt.

Megörült Palkó, hogy hétszerte szebb lett, mint annak előtte, vette az ostort s kibújt a titkos lappancon, a kicsi királykisasszony pedig helyette ott maradt a tömlöczben, a mig visszakerül. Ment az erdő alá s ott hármat nagyot rittyentett a rézcsapós ostorral. Megzendült az erdő, zúgott, zengett, mintha az Isten nyila szaladgált volna a fák közt s hát csak omlik elé mindenfelől a tenger sok ördög. A legöregebbik megy Palkónak s kérdi: — Mit parancsolsz, szép Palkó?

— Azt parancsolom, — mondá Palkó, — hogy azt az erdőt mind egy szálíg levágjátok, a király udvarára behordjátok s ott kazalba rakjátok.

— Meglesz, szép Palkó, eredj csak vissza s aludj.

Palkó visszament a tömlöczbe s reggelig diskurált a kicsi királykisasszonynyal.

Hej, azalatt az ördögök mit csináltak, édes Jézusom! Vágták az erdőt előre, hátra, keresztül-kasul, recscent, roppant, döndült a temérdek fa, fogták, vitték tövinél, hegyinél, a hogy hamarább kaphatták, le a hegyen, bé az udvarba, ott felvágták, fűrészelték, kazalba rakták s azzal eltakarodtak, mintha a föld nyelte volna el.

Fölkel a király jókor reggel, kiáll a tornácra, de ugy hanyatég vágódott csudálkozásában, hogy három itatós cseber vizét mind ráöntötték s mégis alig tudott feleszénkedni. Hivatja Palkót egyszeribe s mondja neki: — No Palkó, ezt jól elvégezéd, de csak nyisd ki jól a füledet. Most azt parancsolom, hogy ma éjjel szántsdföl az erdő helyét, vesd bé haricskával, az a haricska még az éjen keljen ki, nőjön meg, érjen is meg, arasd le, csépled ki, őrdöld meg s reggelre főzd meg puliszkának, különben karóba huzatom a fejedet.

Megszomorodott Palkó a szive gyökeréből s mondja a királynak:

— Felséges királyom, huzasd karóba a fejemet, mert a földet fel is szánthatom, haricskával bé is vetetem, de egy éjen hogy tudjon az kibujni, megnőni, meg is érni!

— Szót sem többet! — rikkantott a király mérgesen — vissza a tömlöczbe! Holnap reggel is karóba tudom én huzatni a fejedet, ördögadta kölyke.

Visszamegy Palkó a tömlöczbe s nagy bűnak ereszkedik szegény feje. Sírt, kesergett, évelődött, hogy mért is tudá elhagyni szegény édes anyját. Hát a mint sirdogál, kesereg, felpattan a titkos lappancs s béereszkedik a kicsi királykisasszony. Oda megy Palkóhoz, megöleli, megcsókolja, czirókálja, morókálja s azt mondja neki:

— Ne sirj, Palkó, ne könnyezz, nem is olyan nagy baj ez! Nesze, adok most egy arany csapós ostort, bújj ki a lappancson, s ott, hol tegnap éjjel, rittyents hármat, de nagyot, hogy ég, föld megzendüljön, s a mi ördög van a földön s föld alatt, mind elészalad. Csak szólj nekik, egyébre gondod ne legyen.

Palkó úgy tett, a mint a kicsi királykisasszony mondta s hát — Uram Jézus, ne hagyj el! — a harmadik rittyentésre annyi ördög szaladt elé, hogy a földet bélepték s még a csillagos ég is megfeketedett.

Kérdi a legöregebb ördög: — Mit parancsolsz, szép Palkó?

Mondja Palkó, mi nagy bajba' van.

— Azon egyet se búsulj, — mondá az ördög — eridj haza s aludj.

Palkó szépen visszament a tömlöczbe s reggelig diskurált a kicsi királykisasszonynyal.

Akközben az ördögök neki estek a földnek, egy miczre

felszántották, bevetették. Még el sem boronálták, kikelt a haricska; ki sem kelt, már megnőtt; meg sem nőtt, már megért; meg sem érett, learatták; le sem aratták, kicsépeltek; ki sem csépeltek, már megőrlették — hipp, hopp, megvolt a haricska liszt, elé hamar egy nagy kandért a pokol fenekéből! Hoztak egyet, nagyobbbat a templomnál. A kazalfát meggyújtották, a kandért tüzre tették; főtt, rotyogott a puliszka, meg is főtt már; elé Plutóné egy puliszkakeverőt, akkorát mint egy szarufa, keveri körbe, kavarintja, egy nagy fakalánnal lapogatja; ismét felteszi a kandért a tüzre, süllent a kandér feneké, elválik a puliszka, fordítják a kandért, kiborúl a földre a puliszka, nagyobb, mint a Hargita.

Kakaskukorékolásra készen voltak, indultak, mentek s úgy elszelepelték, mint a sebes szélvész.

Bezzeg hogy korán kelt a király s ment ki a tornácra, hadd lám, csinált-e valamit az az ördögös legény. Nézi, nézi a rettentő nagy puliszkát s úgy elájult, hogy hat itatós cseber vizét öntötték rá s mégis alig tudott feleszénkedni.

Ahogy feleszénkedett, megparancsolta, hogy dobolják össze a város népét s takarítsák el az udvarról a puliszkát. Na hiszen, nem kellett erősen összedobolni, szaladt a sok szegény nép, s ki a mennyi puliszkát birt, vitte, szaladt s hazáig meg sem állott. Mikor aztán a puliszkát úgy eltakarították, hogy még a földet is felvakarták utána, hivatja a király Palkót s mondja neki:

— No te, legény, megcsúfoltál, de még ne örvendezz. Tudom, hogy magadtól ennyi ki nem telt, hanem jól van, most nyisd ki csak igazán a füledet. Holnap reggel menj ki az istállóba, ott van egy fekete ménló s egy fekete kancza, azután két sárig kancza csikó s egy

szürke kancza csikó. Ezeket rendre jártasd meg, míg habot ver a testük. Ha nem: karóba huzatom a fejedet.

Hej, örült Palkó, hiszen ha csak lovakat kell jártatni, az már könnyű dolog. Nem is mondta egy szóval sem a királynak, hogy csak huzassa karóba a fejét, mert úgy sem tudja megtenni, — szaladt le nagy vigan a tömlöczbe. De jött utána egyszeribe a titkos lappancs ajtón a kicsi királykisasszony is s mondja neki: látom, hogy jó kedved van, Palkó, pedig még csak most kellene igazán búsulnod. Eddig az ördögök mindent elvégeztek helyetted, de fényes nappal nem jöhetnek elé, hogy segítsenek.

Mondja Palkó:

— Hát te mit gondolsz, lelkem, édes királykisasszony? Tudok én lovat jártatni az ördögök nélkül is.

— Jaj, lelkem, Palkóm, édes Palkóm, — mondá a kicsi királykisasszony, — tudod-e, hogy az a fekete ménlő az apám, az a fekete kancza az anyám, a két sárig kanczacsikó a két testvérem s a szürke én magam leszek? A mikor te bé akarsz lépni a küszöbön, úgy rúgnak feléd, hogy a szemed is szikrádzik belé. Hanem hallgass ide. Van az ajtón belől egy vasrúd, ezt akár-hogy rúgnak feléd, kapd fel bátran, ne féltsd a kezedet, s üsd addig a lovakat, a mig meg nem adják magukat. Csak engem ne üss, édes Palkóm, mert én nem rúglak meg, csak úgy teszek, mintha én is rúgnálak téged. Nesze, adok egy rézkantárt is, azt aztán rendre húzd a fejünkbe, a többi a te gondod.

Azzal a királykisasszony elbúcsúzott Palkótól s meghagyta, aludjék, hogy holnap aztán nyitva legyen ám mind a két szeme.

Palkó megfogadta a tanácsot, lefeküdt s aludt hajnalig mint a bunda. Pitymallatkor fölkelte s ment hátra az istállóba. Már messziről hallotta, hogy ott vannak a paripák, úgy nyereztek, tánczoltak, dobrokoltak. No, Palkó, most meleged lesz, azt mondom. Mikor az ajtót kinyitotta, az öt paripa úgy rúgott feléje, hogy karikát hányt a szeme. De Palkó sem volt olyan tedd el s elé se vedd legény, felkapta nagy hirtelen a vasrudat s neki a fekete ménlónak, — siritsd! üti, vágja, dögönyözi, hogy egyszerre csak elterült a hidláson s a jászolt is harapta nagy kinjában. Hamar a fejébe a rézkantárt, rápattan a hátára s azzal aló neki, vesd el magad! — repült a fekete ménló, mint a sebes szélvész. Mikor aztán a hab csak úgy szakadt le róla, visszafordult vele az istállóba.

Azon módúlag jártatta meg a fekete kanczát s a két sárga kanczacsikót is, de mikor a szürke kancza csikóra került a sor, azt már nem verte, csak szinleg ütötte a hidlást, a jászolt s nagyokat rikkantott. No ez hamar megadta magát.

— Látod-e, — mondta most a fekete kancza, — ugy-e mondtam, hogy ez az istentelen szürke csikó elárult. Miatta vert meg ez a kötélrántó, de hiszen megfizetek ezért a sok szenvedésért!

Hallja ezt Palkó s a fülébe suttintja a szürke csikónak: — Hallád-e, mit beszélt az anyád?

— Hallám, hallám, csak ülj a hátamra, s menjünk, mint a sebes szél, mert itt nincs maradásunk ez órától fogvást!

Aj, Szűz Mária, ne hagyj el! — repült a csikó, hogy a lába nem is ért földet, repült a madárnál is sebesebben, a szélnél is sebesebben, de még a gondolatnál

is sebesebben, hegyen át, völgyön át, erdőn, mezőn keresztül, folyóvizeken, tavakon, tengereken is keresztül s hét nap s hét éjjel meg sem szusszant. Akkor csak megszólal a csikó s mondja Palkónak: — Nézz vissza Palkó, mit látsz?

— Látok egy sasmadarat, hét rőfnyire szakad a láng a szájából s egyenesen utánunk repül.

— No ha látsz, tudd meg, hogy az az én apám s mindjárt utólér. Hanem én most keresztül bucskázom a fejemen s kölesvetés lesz belőlem, te is bucskázz átal a fejedden s kölespásztor lesz belőled. Ha az apám kérdi, hogy nem láttál-e erre egy csikót, meg egy legényt, mondjad neki: de bizony láttál, a mikor ezt a kölest elvetették.

Na, úgy lett, a hogy a csikó mondta. Jön a sas s kérdi Palkótól: Hé földi, nem látott-e kend egy csikót s rajta egy szép legényt?

— De bizony láttam, mikor ezt a kölest ide vetették. Lehet annak már vagy négy hete, ha nem több.

— Nem azok voltak hát, a kiket én keresek, — mondá a sas s azzal visszafordult s meg sem állott hazáig.

Mondja otthon feleségének, hogy s mint járt.

— Ó te boldogtalan, te, — mérgelődött a királyné — hiszen az a kölesvetés a te leányod volt, a pásztor pedig Palkó. Hogy tudának így elbolondítani! Tüstént eredj utánuk!

Meg sem szusszant a király, repült vissza sas képében.

Ezalatt Palkóék is vágattak hegyen, völgyön

által, de a csikó most már kezdett lankadni s a sas csak egy puska-lövésre volt utánuk. Mondja a csikó:

— Nézz vissza, Palkó, mit látsz?

— Látom, hogy repül utánunk egy sas s a szájából tizennégy rőfnyire szakad a láng.

— No, ha látod, az az én apám. Bucskázzunk át a fejünkön, én bárány leszek, te pedig pásztor s ha kérdi, hogy láttál-e egy csikót s azon egy szép legényt, mondjad neki: láttál, mikor ezt a bárányt fiadzották.

Másodszor is bolonddá tették a sast s az visszafordult nagy mérgesen, repült haza egyenesen. Mondja, hogy nem látott egyebet, csak egy bárányt meg a pásztorát.

De még csak most lett igazán mérges a királyné.

— Ó te bolond, te, hiszen az a bárány a te leányod volt, a pásztor pedig Palkó. Visszafordulj tüstént s többet el ne bolondítsanak.

Repült a király sas képében, nagyokat csapott a szárnyával, hogy az ég is meg-megnyiladozott. Vágtatott a csikó is Palkóval, de most még bágyadtabb volt. Hátra szólt Palkónak: nézz vissza, Palkó, mit látsz? Mintha láng perzselné a szőrömet.

— Látom, hogy ismét repül utánunk a sas, de most úgy szakad a láng a szájából, hogy nem látom az eget a füstjétől.

— No ha látod, mindjárt vége az életünknek, ha hirtelen fejünkön keresztül nem bucskázunk. Hát most egy kápolna lesz belőlem, Palkó, tebelőled a kápolnában remete. Ha kérdi az apám, hogy nem láttál-e ilyen s ilyen csikót s ilyen s ilyen legényt, mondjad: de bizony láttál, mikor ezt a kápolnát építették.

Mire keresztülbucskáztak a fejükön s kápolnává, meg remetévé változtak, lecsapott a sas is, hogy a föld mind megperzselődött körülötte s kérdi a remetét: — Ugyan bizon, te szent ember, nem láttál-e erre felé elvágatni egy szép legényt szürke csikóval?

— Hát biz én, ha jól emlékszem, láttam ezelőtt egy esztendővel, mikor ezt a kápolnát építették.

— No, ha akkor láttál, az nem is az, a kit én keresek, — mondá a sas s visszarepült a királyi palotába.

A királyné már kint állott a tornáczon s verte össze a tenyerét nagy csufondárosan.

— Megint elbolondítanak, úgy-e? No, az sem fele kár, a mit te megeszel!

Eleget bizonykodott a király, de így s de úgy, ő neki azt mondta a remete, hogy most esztendeje látott egy szürke csikót: a királyné majd megpukkadt a méregtől s boszúságtól.

— Ó te bolond, te, hiszen az a remete Palkó volt s a kápolna a te leányod. No, most én megyek utánuk, engem, tudom, el nem bolonditnak!

Abb' a minutában sólyommadárrá változott s repült Palkóék után, a gondolatnál is sebesebben. Haladtak Palkóék is, a hogy lehetett, de inkább lassan, mint sebesen s többet hátra, mint előre. Egyszer csak hátra szól a csikó: nézz vissza Palkó, mit látsz?

— Látok egy sólyommadarat, de ennek aztán hetvenhét rőfnyire szakad a láng a szájából.

— No ha bizony látsz, tudd meg hát, hogy ez az én anyám s most ugyancsak jól vigyázzunk az életünkre, mert az anyámat nem lehet elbolondítani. Hát én most tóvá változom, te pedig arany réczévé s vigyázz, hogy meg ne foghasson a sólyommadár.

Hiszen azt jól eltalálta a csikó, hogy a sólyom-madarat nem lehet elbolondítani, mert az, a hogy tóvá, meg réczévé változtak, egyenest lecsapott a réczére. De a mikor lecsapott, a récze alábukott a tóba s hiába kerülgette, mert olyan ügyesen alábukott mindig, hogy nem tudta megfogni. Fogja magát a sólyommadár, visszaváltozik királynénak, felkap egy nagy követ a tó partjáról, a réczét megirányozza. De a récze most is hirtelen lebukott a tóba, s a kő nem találta el. A mi kő volt a tó partján, mind a réczére dobálta, de csak nem tudta eltalálni.

Mikor aztán egy kő nem sok, annyi sem volt, akkor a két kezét fölemelte s megátkozta őket, de olyan erősen, hogy ég s föld elsötétedett. Azt kiáltozta feléjük, a hogy a torkából kifért:

— Kifogátok rajtam is, istentelenek! Két szép leányomból kifogytam, úgy megveréd a vasrúddal, te ölügyilkos Palkó. Most kiforgatsz a harmadik leányomból is. De megátkozlak, hogy úgy elfelejtsétek egymást, mintha soha nem is ismertétek volna!

Többet nem szólt, de ez éppen elég volt. Hirtelen keresztülbucskázott a fején, ismét sólyommadárrá változott s repült haza szörnyü lángolással.

A hogy elrepült, a tó is összecsapódott, királykisasszony lett belőle, a réczéből pedig Palkó, még hét-szerte szebb, mint annak előtte. Most már nem tarthatnak senkitől, semmitől, elindultak szép csendesen, mentek, a merre a szemük látott. Addig mentek, mendégéltek, a mig egy város szélére nem értek. Ott leültek, egy kicsit diskuráltak, hogy lesz, mint lesz ezután. Egyszerre csak elnyomta az álom s elaludtak.

Reggel, mikor fölébrednek, néznek, néznek egy-

másra, de úgy mint két idegen. Kérdezi Palkó: — Ki vagy, te szép leány? — A leány is kérdezi: — Hát te ki vagy, te szép legény? — Mondja ez is, mondja az is a nevét, de nem ismertek egymásra. Nem tudták elgondolni, hogy kerülhettek össze. Hanem azért szépen bementek együtt a városba s ott elváltak: az egyik ment jobbra, a másik balra. Palkó beállott egy urasághoz inasnak, a királykisasszony is egy másikhoz belső leánynak.

Telt, mult az idő s Palkó minden nap megfordult annál a háznál, a hol a királykisasszony lakott, járt oda, hol levéllel, hol üzenettel, látta minden nap a királykisasszonyt, beszélgettek is együtt, de egymást nem ismerték.

Mikor éppen egy álló esztendeje volt, hogy a királyné megátkozta őket, Palkó azt látja álmában, hogy a fekete ménló elpusztult. Küldik reggel abba a házba, hol a királykisasszony lakott s mondja neki, hogy milyen csudálatos álmot látott.

— No az igazán csudálatos álmom, — mondá a leány. — Én meg azt láttam ma éjjel, hogy a fekete kancza pusztult el.

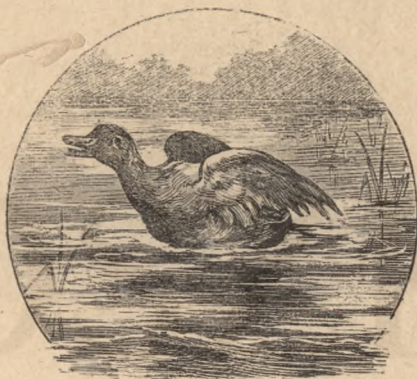
Néznek, néznek egymásra, eszénkedni kezdnek, s hát egyszerre csak eszükbe jut, hogy ők ismerték egymást valamikor. Még jobban nyiladozni kezdett a fejük, s haj, édes Jézusom, se szó, se beszéd, csak egymás nyakába borulnak, ölelkeznek, csókolóznak.

Mindjárt megfejtették az álmot, hogy az nem is lehet másként: meghalt a király s a királyné. Egyszerre indultak s meg sem állottak, míg haza nem értek.

Csakugyan úgy volt, a hogy álmodták. A királykisasszonyt kikiáltották királynak s szabadjára hagyták, hogy válaszszon urat magának. Bezzeg hogy szép Palkót választotta. Csaptak olyan lakodalmat, hogy Henczidától

Bonczidáig folyt a bor s a pálinka s a mindenféle fain
lé. Azután a fiatal pár dióhéjba kerekedett, az Olton
leereszkedett s meg sem állottak, míg a Palkó anyját
meg nem találták. A szegény asszonyt maguk közé ültet-
ték a dióhéjba s vitték magukkal a királyi palotába.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

A vitéz szőcs.

gy szőcsről mondok mesét, a ki olyan szegény volt mint a templom egere. De még sem! Volt neki egy tője, egy rossz ollója, egy fogatlan felesége, aztán annyi gyermeke, mint a rosta lika, még egygyel több. Mikor ettek, mikor nem, még puliszka is csak vasárnap telt, akkor is csak nagy ritkán. Egyszer mégis úgy esett, hogy a puliszkából megmaradt egy morzsa az asztalon s hát annyi légy gyűl rá, hogy ezek bizony egy egész puliszkát is fölfaltak volna.

Megharagszik a szőcs, hogy még a légy is őt koldusítja, s úgy lecsap a tenyerével, hogy egyszerre husz légy maradt halva. Ejnye! — gondolja a szőcs, — hát csakugyan olyan erős ember volnék én!? Na ezt igazán nem hittem volna. Hiszen akkor vivát Keresztur! Menjünk, próbáljunk szerencsét!

Mindjárt faragott egy táblát s nagy öreg betűkkel rá iratta:

Huszat egy csapásra!

Nyakába akasztotta a táblát s csakugyan elindult világgá. Eleget sirtak, ríttak a gyermekei, hogy maradjon, ne menjen, mi lesz belőlük nála nélkül; a felesége sem különben, de a szőcs olyan erősen el volt tökélve, hogy kötéllel sem lehetett volna otthon tartani. Erősen bizott, hogy a

nagy vitézségével majd csak boldogul valahol a föld kekségén.

Elindult hát, ment, mendegélt s utközben egy rengeteg erdőbe ért. Nagyon elfáradt, leheveredett egy kút mellé. A mint ott heverészne, oda jön az ördög egy rettentő nagy bivalbőrrel, hogy vizet merjen abba. Meglátja a szőcsöt s a nyakában a táblát azzal az irással.

— Hm, — gondolja magában, — ez ugyan erős ember lehet! Épen jó volna nekem szolgának. Mindjárt köszönti is, még pedig illendőképpen:

— Adjon Isten, földi!

— Adj' Isten, — fogadta a szőcs nagy kurtán.

— Hát csakugyan olyan erős ember volna kend, hogy »huszat egy csapásra«? Mi?

— Ühüm, — dünnyögte a szőcs.

— Nem szegődnék be hozzám szolgának?

— Már hogyan, ha jó bért fizet?

Megalkudtak hirtelen. A szőcs három esztendeig szolgál az ördögnél, fát, vizet hord, egyebet semmit sem csinál, s mikor az ideje kitelik, kap egy zsák aranyat.

A vitéz szőcs kezét csapott, azt mondta:

— Itt a kezem, nem disznóláb, ördög atyámfa, eb a ki megmásolja.

Azzal elmentek haza az ördöghöz, kinek épen annyi gyermeke volt mint a szőcsnek, talán még több vagy kettővel.

Ahogy haza értek, az ördögfiuk egy cseppig megitták a vizet s a szőcsnek kezébe teregették a bivalbőrt, hogy hozzon vizet a kútról.

Haj! szegény feje! Töprekedett, tünődött, hogy már most ő mit csináljon? Még az üres bivalbőrt valami képpen csak el tudta czipelni a kuthoz, de vízzel tele!

Meg sem tudná billenteni. A mig így tűnődött, az ördögök megunták várni s egyet utána küldöttek. Megíjedt a szegény szőcs, hogy már most mi lesz vele. Nagy ijedtségében, hogy valamit csináljon, egy fával elkezdett ásni a kut körül. Kérdi az ördög, mikor oda ért:

— Hát te mit csinálsz, vitéz szőcs?

— Én bizony, — felelt a szőcs, — azt gondoltam, hogy minek járjak ki vizért minden nap, egyszerre haza viszem az egész kutat.

— Jaj, azt ne tedd — rimánkodott az ördög, — mert vak az anyám s még belé találna esni, inkább én hordok vizet helyetted!

— Hát hiszen úgy jól van, — mondá a szőcs s jó szívvél bele egyezett, hogy az ördög vigyen haza vizet.

Másnap fáért küldötték a szőcsöt, de egyszerre három ölet kellett volna, hogy hozzon. Ugy bizony, de mikor elég volt abból neki három hasáb is! Törte a fejét, mit csináljon. De csak hiába törte, nem került ki abból okosság. Unalmában azt a rengeteg sok öl fát, a mi csak levágva volt az erdőben, darabonként kezdte összekötözni. Az ördögök nem győzték várni s megint egyet utána küldöttek. Ez éppen akkor ért oda, mikor a szőcs kötözgette a fákat.

— Hát te mit csinálsz? — kérdi az ördög.

— Mit-e!? csak nem járok ki minden nap az erdőtökbe! Egyszerre haza viszem mind, a mi van.

Ezt olyan nagy haraggal mondta, hogy a szegény ördög csak úgy meghökölt a nagy ijedtségtől. Rimánkodott, hogy az istenért meg ne tegye azt, mert ha most haza viszi a mi fa van, mind elégetnék s a télre egy szál sem maradna. Ő inkább haza hordja apránként.

Eközben az ördög belékapaszkodott egy nagy bükk-

fának a hegyébe s hozta lefelé, hogy majd így kötözi tövéhez a fát. A mint húzza, elkiáltja magát:

— Jaj! jaj! jere hamar vitéz szőcs, fogd meg ezt az ágat, mert a nadrágom szijja elszakadt!

De már ezt nem tagadhatta meg a szőcs, megfogta a fa hegyét. Hanem abban a pillanatban, a hogy az ördög eleresztette, a fa hegye visszacsapódott s úgy eldobta a szőcsöt, hogy az erdőnek éppen a tulsó szélén esett le egy bokor mellé. A bokorból kiugrik egy nyúl, megfutamodik, a szőcs utána, s hogy hogy nem, éppen az ördög felé futott a nyúl. A vitéz szőcs úgy tett, mintha erősen mérgelednék s szidta a nyulat mint a bokrot.

— Hitvány állatja! Az egész erdőt keresztülugrottam érte s mégsem tudám elfogni. Nézzen oda az ember! — S vége, hossza nem volt a zúgolódásnak.

Otthonn az ördögök összesúgtak-búgtak s elhatározták, hogy még csak egy próbára teszik a vitéz szőcsöt, s ha akkor is kifog rajtok, kifizetik az egész bérét s haza küldik. Másnap a legerősebb ördöggel kiküldötték a mezőre, hogy tegyék próbára az erejét. Az ördög egy ostort s egy buzogányt vitt magával. Mikor a mezőre érnek, azt mondja az ördög:

— No, te vitéz szőcs, mutasd meg, hogy milyen erős vagy. Hadd lám, tudsz-e akkorát rittyenteni azzal az ostorral, mint én?

— Jobb lesz, ha nem is adod a kezembe, — mondotta a szőcs, — mert az Isten Istenem ne legyen, ha akkorát nem rittyentek, hogy a szemed ki nem fordul attól.

— Hát forduljon, — kötekedett az ördög.

— Csak rittyents előbb te, — biztatá a szőcs. Az ördög erre kezébe vette az ostort s akkorát rittyentett, hogy a vitéz szőcs ijedtében keresztül esett a fején.

Alig tudott feltápáskodni, hanem azért azt mondta :

— No ez ugyan nem volt valami erős rittyentés, ördög komé. Hanem most már takard el a szemedet, ha azt nem akarod, hogy kiforduljon.

Az ördög meggondolta, hogy annak bizony fele sem tréfa s befogta a szemét. A vitéz szőcsnek sem kellett több, hirtelen fölkapta a buzogányt s úgy fejbe teremtette az ördögöt, hogy tiz kád vizet öntöttek rá, míg föleszmélkedett.

— No, mondá a szőcs, mikor nagy nehezen talpra állította az ördögöt, -- ki tud nagyobbat rittyenteni, ördög komé? He?

— Te, te, — nyöszörgött az ördög keservesen. — Most csak menjünk haza.

Még csak most kerekedett igazi nagy ijedség az ördög familiájában, mikor meghallották a vitéz szőcs legujabb cselekedetét. Mindjárt tele töltöttek egy zsákot arannyal s oda adták, hogy vigye haza, hogy többet a színét se lássák.

— De már azt nem teszem, — pattogott a vitéz szőcs. — Ha azt akarjátok, hogy itt hagyjalak, hozzátok el a béremet is, különben itt maradok, míg a három esztendő ki nem telik.

De hiszen ettől jobban féltek, mint a tömjénfüst-től. Inkább haza vitték a zsák aranyat, csak ott ne maradjon. A vitéz szőcs előre ment s hamarább haza ért mint az ördög, ki az aranyat vitte utána. Hirtelen kiküldötte a feleségét a csürbe, hogy a ketreczből töltsön meg egy zsákot polyvával s éppen akkor jőjjön be vele, mikor az ördög is megérkezik. Akkor aztán dobja fel a zsákot a padlásra s mondja: »Nézze, édes uram, tiszta szín-arannyal van tele; addig szolgáltam, míg kend oda járt.«

Az asszony csakugyan úgy tett, a hogy az ura mondta. Mikor az ördög látta, hogy ennek az embernek még a felesége is olyan erős, hogy egy zsák aranyat csak fellódit a padlásra, ijedtében ő is fellóditotta s azzal úgy elszaladt, mintha a szemét vették volna ki. Vissza sem mert nézni, míg az erdőig nem ért. Itt találkozik egy farkassal, s ez kérdi tőle:

— Hova futsz olyan lelkedből, ördög koma?

— Jaj, jaj, ne is kérdezd, farkas koma! Vagy tán nem hallottad hírét a vitéz szőcsnek?

Aztán elbeszélte, hogy mi minden vitéz dolgokat nem cselekedett az az ember.

Nagyot kaczagott a farkas, hogy az erdő zengett, zúgott belé. Mikor aztán magához tért a kaczagástól, felbiztatta az ördögöt, hogy menjenek vissza a szőcshöz, vegyék el tőle az aranyat, hiszen az egy gyöngye, tepelák ember.

Az ördög hitte is, nem is a farkas beszédjét, de mégis csak ráállott, mert szerette volna visszakapni a zsák aranyat. Hanem csak olyanformán ment vissza, ha egy jármat csináltatnak s abba mind a ketten bele fogódnak, mert attól félt, hogy a farkas cserbe hagyja, ha majd szorúl a kapcza.

A farkas nem bánta, teljék kedve az ördögnek. Jármat csináltak, belé fogódtak s úgy mentek a szőcs udvarába. Ott éppen javában játszottak a szőcs fiai s mikor észrevették, hogy az ördög járomba fogódzva jön a farkassal, azt hitték, hogy a farkast is nekik hozza, elkezdettek hát kiabálni:

— Né, né! az apám farkast is szolgált!

Egy másik gyermek meg azt kiáltja:

— Az ördögöt se ereszsziük el, az ördögöt se ereszsziük el!

Haj! megijed az ördög szörnyűségesen s — aló neki, vesd el magad! — megfutamodott jármostól, farkasostól együtt. Eleget bátorította a farkas: »Ne fuss, te bolond ördög! ne félj, te bolond ördög!« Nem hallott az semmit, futott, a hogy csak győzte. Addig futott, míg a farkas feje egy fa ikrébe felakadt, a járom pálczája eltörött s ő szaladott tovább. Talán még ma is szalad.

A vitéz szócs megszabadult szépen ördögtől, farkastól s még ma is boldogan él egész háza népével a temérdek sok aranyból.

Az aranyszőrű bárány.

Volt egyszer egy szegény ember, a kinek annyi gyermeke volt, mint a rostalika, még egygyel több. Hol volt mit egyenek, hol nem, s a szegényembert vetette fel a bú s a gond, hogy mit tudjon csinálni ezzel a sok gyerekekkel. Eleget mondta nekik, menjenek szolgálatba, de egyik restebb volt a másnál, mind az apjára táltotta a száját. No, még sem úgy volt egészen. A legkisebb ügyibevaló legényke volt, nem nézhette, hogy a testvérei egész nap ácsorognak, ő bizony — azt mondta az édes apjának — elmegy világgá s addig meg sem áll, míg valami jó helyet nem talál. A szegény ember bezzeg nem bánta, hadd menjen: egygyel kevesebb kenyérpusztító lesz a háznál.

Elment a legkisebb legényke, ment, mendegélt hegyeken, völgyeken által s estére kelve egy faluba ért. Ott megtudta, hogy van a faluban egy erős gazdag ember, a kinek annyi juha van mint égen a csillag s most éppen pásztort keres a nyáj mellé. Ment egyenest a nagy juhos gazdához s elémondta, hogy mi jóba jár.

— Éppen jókor jöttél, — mondá a gazda, — mert elcsaptam a juhászomat. Hát, hallod-e, én felfogadlak s ha egy esztendeig hűségesen őrzöd a juhaimat, bizony meg nem bánod.

Megalkudtak, hogy ha esztend' ilyenkor a nyájból egy sem hibádzik, ad egy aranyszőrű bárányt: abból megélhet úrimód mig a világ s még két nap.

— Itt a kezem, nem disznóláb! — mondá a legény s kezet csaptak magyárosan.

A juhos gazda adott neki egy szépen szóló furulyát jól feltarisznyáltatta s a legény kihajtá a nyáját a rétre.

Közmént legyen mondva, a juhos gazdánál három nap volt az esztendő, de még eddig nem akadt legény, a ki az esztendőt kiszolgált volna, mert éjjel-nappal talpon kellett lenni s ha csak behunyta a szemét, annyi juh hibádzott a nyájból, hogy egy szegény embernek elég lett volna egész életére.

No ez a legényke bezzeg nem aludt el. Mikor egy kicsit elálmosodott, elévette szépen szóló furulyáját, fújta, fújogatta s hát, Uram teremtőm, a mennyi juh, mind tánczra kerekedett. Az aranyszőrű bárány el nem maradt tőle, ez mindig előtte táncolt, de olyan szépen, olyan módosan, hogy csupa csuda.

Mikor letelt az esztendő, szépen hazahajtotta a nyáját, a kapú előtt elévette szépen szóló furulyáját, fújta, fújogatta, s a juhok tánczolva mentek bé az udvarba. Ott állott a gazda az udvar közepén s számolta a juhait, de csak úgy csillogott a szeme, mikor látta, hogy egy sem hibádzik a nyájból.

— No, te legény, — mondá, — megöregedtem, kenyeremnek javát megettem, de még ilyen szolgám nem volt. Neked ígértem, neked is adom az aranyszőrű bárányt, legyen rajta szerencséd.

Hej, örült a legény, örömeiben nem találta helyét. Elbúcsúzott a gazdától illendőképben s ment az aranszörű báránynyal haza felé. Mentek, mendegéltek, szépen lassan eregéltek s estére egy faluba értek. Ott a legény szállást kért egy jó gazdaembernél, a ki azt mondta: Istené a szállás, kerüljön beljebb öcsém uram.

Bement a házba, de magával vitte az aranszörű bárányt is. De nézték-e, csodálták-e a bárányt! Különösen a házi leány nézte, csodálta sokáig, egész éjen be nem tudta hunyni a szemét, mind az aranszörű bárányról gondolkozott. Addig s addig gondolkozott, hogy fölkelte az ágyból s szépen a bárányhoz orozkodott. Gondolta, hogy míg a legény alszik, kiviszi a bárányt s valahol eldugja. No hiszen ezt jól elgondolá, mert a hogy a kezét rátette, a bárány szőrére ragadt egyszeribe. Oda bizony mind a két keze. Eközben hajnalodott s a legény fölébredt. Látja, hogy a leány a bárány hátához van ragadva, gondolkozott, hogy már most mit csináljon. Ő bizony tovább megy a báránynyal s hadd jöjjön vele a lány is.

Hát úgy is tett, s a hogy kiértek az utczára, elővette szépen szóló furulyáját s fújta, fújogatta. Hej, láss csudát! tánczolt a bárány, bárány hátán a leány, hogy csakúgy porzott belé az utca. Meglátja ezt egy asszony, a ki éppen akkor vetett be kenyeret a sütőkemenczébe, kiszalad a sütőlapáttal, üti a lányt s szidja éktelenül:

— Nesze, nesze, te világ bolondja! nem szégyelled magad leány létedre!? Nesze, nesze!

Hiszzen nem sokáig szidta, verte, mert egyszerre, csak a lapát a leány hátához ragadt, lapát nyeléhez az asszony s a legény csak fújta tovább, fújogatta szépen szóló furulyáját. Tánczolt nagy begyesen elől a bárány, bárány hátán a leány, leány hátán a lapát, lapát nyelén az asszony, úgy mentek végig az utcán.

Ahogy a templom elé érnének, éppen jön ki a templomból a pap s utána a sok nép. Kaczagtak a

népek, de a pap erősen megbotránkozék, hogy az ünnepnapot így meggyalázzák, oda szalad s üti az asszonyt a pálczájával. De csak egyszer ütött rá, a pálcza az asszony hátához ragadt, a pálcza végéhez a pap s az is tánczolt a többi után.

A vén asszonyok összeverték a tenyerüket s elkezdetek kiabálni, jajgatni: Jaj, jaj, még elviszik az aranyszájú papunkat, ne hagyjuk emberek, asszonyok!

Nosza, utána az egész falú népe, megfogják a papot, hogy visszahuzzák, de a hogy rátették a kezüket, sorba

mind odaragadtak. A legény pedig fújta tovább, fújogatta szépen szóló furulyáját s tánczolt a bárány, bárány hátán a leány, leány hátán a sütőlapát, lapát végén a sütő-asszony, sütő-asszony hátán a pálcza, pálcza végén a pap, pap után az egész falú.

Igy értek egy városba. Ez éppen a király városa volt. Ott a legény betért egy korcsmába, tarisznyába tette a furulyáját, hadd pihenjen egy kicsit a bárány, báránnyal az egész falú.

Kérdi a korcsmárost: miféle város legyen ez. Mondja a korcsmáros: ez a király városa. Szóból szó kerekedik s a korcsmáros elmondja, hogy a király erősen szomorú, mert van egy szépséges leánya, a ki még soha nem nevetett. Kihirdette az országában, hogy annak adja a leányát, a ki meg tudja nevetetni, de még eddig hiába próbálkoztak, a királykisasszony olyan szomorú, mint a három napos esős idő.

— No, — gondolá a legény, — szerencsét próbálok, hátha én meg tudom nevetetni.

Ment a király udvarába, mellette a bárány, bárány után az egész falú, de az utcán nem tánczoltatta őket. Béjelenteti magát a királynál s elémondja, hogy ő megpróbálná, hátha meg tudná nevetetni a királykisasszonyt.

— Jól van, fiam, — mondá a király, — próbáld meg, de ha meg nem nevetted, karóba húzatom a fejedet.

— Egy életem, egy halálom, akárhogy lesz, megpróbálok, — mondá a legény, — csak a királykisasszony álljon ki a tornácza.

Azzal lement az udvarra, a király pedig kiállott a leányával a tornácra s úgy várták, hadd lám, mit tud a szegény legény.

Hiszen mindjárt megmutatta, hogy mit tud. Csak elévévé szépen szóló furulyáját, fújta, fújogatta s — uczczu neki bolond eszed, a mi volt is, mind elveszett! — tánczolt a bárány, bárány hátán a leány, leány hátán a sütőlapát, lapát nyelén a sütő-asszony, sütő-asszony hátán a pácza, pácza végén a pap, a pap után az egész falú.

No, ilyen tánczot még nem látott a világ, kaczagott a király, de hát még a lánya! A könnye is kicsordult, s csengett a palota a kaczagásától. A bárány erre még nagyobbakat ugrott s egyszerre csak levált a hátáról a leány, leány hátáról a lapát, lapát nyeléről a sütő-asszony, asszony hátáról a pácza, páczáról a pap, papról az egész falu s úgy tánczoltak egyesbe.

Most még a király kezdett könyörögni, hogy ne tánczoljanak már többet, mert ő is meghal, a lánya is meghal a sok kaczagásba. No ha úgy, hát a legény eltette a furulyáját s egyszeribe vége volt a táncznak.

— Hallod-e te juhászlegény, — mondá a király — a leányomat megnevetteted, hát neked is adom s vele fele királtságomat.

A papot ott tartották, az mindjárt össze is adta a fiatalokat. Ott maradt a falú is az udvarban, s úr lett még a cigányból is. A juhászlegényből lett király egyszeribe hatlovas hintókat küldött az apjáért s testvéreiért is. Ezekből is mind nagy urak lettek.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Babszem Jankó.

a gyerekek, ki nem hallotta hírét Babszem Jankónak? A ki nem hallotta, ide tartsa a fülét, mert ma este

Babszem Jankóról mondok mesét... Volt, hol nem volt, az már bizonyos, hogy hetedhétországon túl (ha akarom innét), volt egyszer egy szegény ember, kinek annyi gyereke volt, mint a rostalika, még egygyel több. Hiszen csak az az egy ne lett volna! Mert akár hiszitek, akár nem, ez az egy akkora volt, mint egy babszem, de még egy makulamákszemmel sem nagyobb, s úgy is hívta minden lélek: Babszem Jankó.

Hej! sokat búslakodott, epekedett a szegény ember, de még többet a felesége, hogy mi lesz Jankóból. Kendernyövéskor mult tizenhat esztendő s csak akkora most is, mint a mikor megszületett. Mert csak lesz, a hogy lesz, a míg ők élnek, de ki visel majd gondot erre a szetemnyi teremtésre azután?

Elmegy a szegény ember egyszer szántóba s magával viszi Jankót is. A mint szántnak, egyszerre csak omlani kezd a záporosó. A szegény ember félbehagyta a

szántást, Jankó pedig az eső elől bebujt egy keserű lapi alá. De a hogy bebujt, az egyik ökör hátra fordul s hamm! bekapja a keserű lapit Jankóval együtt.

Keresik Jankót, mikor az eső elállott, mindenfelé, tűvé tesznek minden barázdát, minden hasadékot, kijött az egész falú a keresésére, de csak nem tudták megtalálni. Haza mentek nagy búsan, hátha otthon megtalálják. De bizony Jankó eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. A mig így keresnék, Jankó csak elkezde kiabálni az ökör hasából: »Édes apám! üttesse meg a Kajlát, mert különben sohasem lát meg ez életben!«

A szegény ember hallotta is, nem is, azt hitte, hogy az ördögök akarják megráfálni. Másnap az ökröt kicsapták a kertbe s ott jól lakott füvel. De annál erősebben megéhezett Jankó. Mit gondolt, mit nem, a kis ostora nyelével (mert az is vele volt) el kezdette döfögelni a Kajla hasát s az szegény nagy kinjában elébogárodzott a ház elé. Ott ismét kiabálni kezdett Jankó: Édes apám! azt mondom, hogy üttesse meg a Kajlát, mert, bizony Isten, kifogy a Jankó fiából. Kit szeret jobban: engeme vagy a Kajlát?

Fájt bizony a szegény ember szive a Kajláért, de mégis csak kedvesebb volt néki az édes gyermeke s megüttette a Kajlát. De mit tett a boldogtalan! Eladta a Kajla belét egy asszonynak. A Kajla meghót s Jankó még sem vót. Az asszony, ki a Kajla belét megvette, elment a vizre, hogy mossa ki. A mint egy hurka szálát öblögetne, nagyot rikkant Jankó: »Éfi asszony! látom a bokáját!« Hej! megijedt a szegény asszony! Szentül azt hitte, hogy a Kajlában ördög volt. Nagy ijedtében átlóditá a belet a viz tulsó partjára. Éppen arra járt egy farkas s hamm! bekapta a belet hurkástól, Jankóstól.

Aj, édes Istenem, mérgelődött Jankó a farkas hasában,

hogy az apja megüttette miána a drága ökröt s mi haszna : még rosszabb helyre került. Ahogy csak az iczi-piczi piránkó karjából kitelt, döfte, szurkálta a farkast s egyre azt kiabálta : »Hajtsd, pásztor, a csordádat, hajtsd, mert jön a farkas!«

Megijedt a farkas szörnyüségesen, hogy ki az Isten haragja ülhetett a hasába s megfutamodott, mintha a szemét vették volna ki. Szaladtában találkozik egy medvével. Kérdi tőle a medve :

— Hová futsz, farkas komé, hiszen senki sem kerget.

— Dehogy nem, medve komé. Hasamba bujt az eleven ördög, döföl, szurkál s mindig kiabál. Jaj, csak valaki megszabaditana tőle! Jaj! Jaj!

— Ne búsulj, komám, — vigasztalá a medve. Gyere velem róka komám-asszonyhoz, most esztendeje belőlem is kikergette az ördögöt.

Elmennek róka komám-asszonyhoz, a ki már volt legalább száz esztendőös. A barlangjából ki sem mozdult soha, mert három lábára sánta volt, a negyedik pedig eltörve, a jobb szemére vak is volt, de a ballal sem látott semmit. Abból éldegélt szegény öreg feje, hogy a többi állatokat kuruzsolta.

Elémondja baját a farkas s róka komám-asszony egyet csavarint a fején.

— No ilyent még én sem hallottam, — mondá róka komám-asszony — de csak táltsd ki a szádat.

A farkas kitáltotta a száját, a róka pedig belé kiáltotta: hókusz-pókusz, ördög-bördög, bujj ki a farkas komám hasából!

A hogy a farkas kitáltotta száját, világosság ereszkedett be a torkán, s Jankó kezdett kifelé botorkázni. Mikor a szájáig ért a farkasnak, hallja, hogy őt ördögnek

gondolják. — Az éppen jó, — gondolá magában — legalább majd ennem adnak. Azt felelte róka komám-asszony hókus-z-pókuszára: Nem bujok biz én, míg az erdei tolvajok házáig nem viztek s akkor is csak úgy, ha a farkas táltva hagyja a száját.

Megtették jó szívvvel, a mint kívánta, s elvitték az erdei tolvajok házáig, hol Jankó szépen kiugrott a farkas szájából. Éppen a mikor a földre pottyant, akkor vacsorázott a tizenkét hires tolvaj. Mint egy szénaboglya akkora rakásban hevert a teméntelen sok arany, gyémánt s ezek úgy ragyogtak, hogy aztán elülhetett volna mellettök még egy font miligyertya is. Jankó szép csendesen fölmászott a sültés tálba, istenesen megrakta a hasát, még egy pohár bort is behörpintett s közbe hallgatta, hogy min tanakodnak a tolvajok. Hát hallja, hogy éppen azt a herczeget akarják kirabolni, a kinek kakassarkon forgó gyémánt palotája egy jó puskalövésre volt az ő apja házatól. — Megálljatok, — gondolja Jankó — ebből ugyan nem lesz semmi s szépen a vezér zsebébe höngörödött.

Éjfélkor felszedelőzködtek a tolvajok s elmentek a herczeg palotájába. A nagy vaskaput tolvajkujcsal kinyitották, nemkülönbén a palota ajtaját is s éppen abba a szobába találtak nyitni, a hol a herczegkisasszony aludt. A tolvajok meg akarták kötözni a szépséges szép herczegkisasszonyt, hogy magukkal vigyék, de Jankó ebb' a minutába kiszökött a vezér zsebéből s elkiáltotta magát: Hozzá ne nyuljatok, ha az életetek kedves!

Néznek a tolvajok erre is, arra is, de nem látnak semmiféle élő lelket. Ezen még jobban megijedtek s kifutottak a szobából. De nem mentek tovább, hanem hallgatóztak, s mikor látták, hogy ismét csendesség van, visszamentek a palotába. Ezalatt Jankó lehuzta a herczegkisasszony ujjáról a gyűrűt s áttipeggett-topogott a

herczeg szobájába, jól megrántotta a herczeg szakállát s a fülébe sugta: Keljen föl hörcsög úr, mert itt vannak a tolvajok!

Aj, felszökik a herczeg, nagyot rikkant: ide katonák! Mire a tolvajok észrevették magukat, a katonák elállották a palotát s mind a tizenkét tolvajt levágták.

Kereste, kutatta azután a herczeg, hogy vajjon ki lehetett az a derék ember, a ki megmentette az ő életét, de hire-nyoma veszett annak, mintha a föld nyelte volna el. Pedig a herczeg erősen fogadkozott, hogy

egyetlen leányát tüstént neki adná. Hallotta ezt Jankó, mert még mindig ott volt a palotában, csak őt nem látta senki. Hej, édes Jézusom, de bezzeg megörült, mikor

hallotta a herczeg fogadkozását. Mert Jankó úgy megszerette a herczegkisasszonyt az első pillantásra, hogy azt mondta: babszemet sem ér az élete, ha az övé nem lesz az az aranyhajú herczegkisasszony.

Közbe legyen mondva, mikor Jankó kiszökött a farkasból, mind a ketten: medve, farkas, azt mondták, hogy csak füttyentsen egyet, ha segítségre van szüksége, mindjárt ott teremnek. Kimegy Jankó a palotából, ki a határra s füttyent egyet. Mindjárt ott termett a farkas is, a medve is.

— Mit parancsolsz, édes gazdám? — kérdezték mind a ketten.

— Azt, — mondá Jankó a farkasnak, — hogy vigy el engem a tolvajok házához, te pedig — szolt a medvének — kerits nekem egy rengeteg nagy szekeret, fogj elébe nyolcz medvét s hajts a tolvajok háza elé.

Még jóformán félre sem nézett Jankó, már ott volt a tolvajok házánál, de a medve is ott volt a nagy szekérel, melybe nyolcz medve volt fogva.

— No most töltsétek a szekérbe, a mi arany s gyémánt van itt, — parancsolta Jankó.

Ugy lett, a mint parancsolta, s mikor készen voltak a rakodással, elindultak a Jankóék háza felé. A mint mentek, mendegéltek, délidőben egy nagy kőszikla alá értek. Megálltak ott, hogy egy kicsit szusszantsanak, mert még annak a nyolcz erős medvének is nehéz volt az a teméntelen sok kincs. Hát a mint a nap éppen az ég közepére ér, megnyilik a szikla s forrás bugyog ki belőle. Szomjas volt Jankó, oda tartja a száját s jót huz a forrásvizből. Na, lássatok csudát! — Jankóból egyszerre nagy szál daliás legény lett, hogy még a medvék szeme is csak úgy meredezett a bámulattól. Már hiába tekergetitek a fejeteket, de úgy volt, a hogy mondom. Mert

az a forrás olyan forrás volt, hogy minden hét esztendőben buggyant ki s csak déli tizenkét órakor, s ha csökkent ember ivott abból, magas sudár lett belőle.

Mikor Jankó haza ért, az apjáiék bizony nem ismertek rá, s ha azt a teméntelen kincset nem hozza, beszélhetett is volna nekik ítélete napjáig. — De hát mégis csak Jankónak kell lenni, — gondolták az öregek — idegen ember nem bolond, hogy ennyi kincset hozzon nekünk.

Még el sem telt egy hét, Jankó olyan palotát épített, hogy külömb volt a herczegénél. Mikor a palota kész volt, azt mondta Jankó az anyjának:

— Anyó! menjen el a herczeghez s kérje meg nekem a lányát.

Csak hogy föl nem veté a szegény asszonyt a csuda, azt hitte, hogy Jankó megháborodott az elméjében. De ez addig volt a nyakán, hogy nagy félelmek közt elment a herczeghez, hanem a konyhán belől nem mert menni. Történetesen arra ment a herczeg s megszólította: — Hát kied mi jóba jár Jutkané'?

— Jaj, lelkem höröcsög uram, meg sem merem mondani. Hát a bizony ugy volt, hogy hát . . . a Jankó fiam ide küldött, hogy . . . kérjem meg neki a herczegkisasszony kezét.

Nagyot kaczagott a herczeg, azt hitte, hogy az a szegény asszony megbolondult. De az asszony sirva erősítette, hogy ő nála otthon van »mind a négy«, talán a Jankó fiának hibázik.

— No, te szegény asszony, jól van, — mondá a herczeg, mikor magához jött a kaczagástól — mondd meg a fiadnak, hogy ha egy hét alatt olyan vastengelyű kocsit nem csináltat, a melyikben még a legkisebb szeg is arany s

azon ide nem hozza azt az embert, a ki megszabadított a tolvajoktól — a fejét vétetem vakmerőségiért.

Hej, sirt a szegény asszony, a hogy ment haza felé, hogy sirása fölverte az utcát. Most kifogy a legkedvesebb fiából. Mondja Jankónak, de ez csak összeütötte a bokáját s nagy füttyszóval kiment. Bement a városba s ott olyan kocsit csináltatott, hogy még a fája is szinaranyból volt, aztán füttzentett egyet s mindjárt ott termett medve is, farkas is.

— Mit parancsolsz, édes gazdám? — kérdezték mind a ketten.

— Azt parancsolom neked, — szólt a medvének, — hogy teremts nyolcz medvét az apám házához; te pedig, farkas koma, jere velem.

Még haza sem értek, már ott volt a medve, nyolcz társával. Mindjárt befogatta a nyolcz medvét a vastengelyű aranykocsiba, a kilenczedik medvét felültette a bakra kocsisnak, melléje a farkast inasnak, ő maga pedig hátul ült, a hogy az urak szoktak, felöltözve szép aranyos ruhába.

Már messziről meglátta a herczeg őket s leányostól kifutott az udvarra, mert azt hitték, hogy maga a király jó látogatóba. De bizony az csak Jankó volt, a ki leszökött a kocsiról, haptákba vágta magát s mondá:

— Jelentem alássan, herczeg ő királyi felsége, elhoztam a vastengelyü kocsit, a melynek még a fája is arany.

— Jól van, jól, hát a ki engem felébresztett volt?

— Az meg én volnék, felséges uram, s ha nem hinné, itt a gyürü a herczegkisasszony ujjáról. Azon éjjel huztam le bizonyágnak okáért.

No, de lett erre nagy öröm s vigasság. A herczegkisasszony úgy rajta felejtette a szemét Jankón, hogy

olyan erősen egymásba habarodtak, mint Izé s Izéné. Isten-Krisztusugysegén, gyerekek, hogy még az nap lakodalmat csaptak.

Jankóból herczeg lett, eddig talán király is, a testvérei pedig mind hat ökrös gazdák. Ma is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Szalonna-fa.

olt egyszer egy király. Ennek a királynak olyan fája volt, a mely minden nap egy szalonnát termett. No, hanem nem sok örömét látta. Hiába állított melléje minden istenadta éjen egy regiment strázsát, bizony csak ellopták a szalonnát róla. Ki s miféle lelkes vagy lelketlen állat lehetett a tolvaj, nem tudá senki lélek, mert az a regiment strázsza úgy elaludt éjfélkor, mint a fekete föld. Búsult a király erősen, hogy ő már nem ehetik soha ez életben kedve szerint való paprikás szalonnát. Eléáll egy reggel a király legidősebb fia (mert volt neki három fia,) s azt mondja: — Felséges apám, megőrzöm én azt a szalonnát. — — Jól van, — mondá a király — próbáld meg, de ha egy regiment strázsza meg nem tudta őrizni, tőled még inkább ellopják.

Kimegy a királyfiú estére kelve a kertbe, de bizony éjfélre elaludt s reggelre csak ismét nem volt szalonna. Másnap este a középső királyfiú próbált szerencsét, de ez is éppen úgy járt. Harmadnap a kicsi királyfiú állott elé, oda dörgölődött az édes apjához s rimánkodott, hogy őrizhesse azt a szalonnát. De bezzeg kikaczagták a bátyjai. Hogy így s hogy úgy, te taknyos, macskabéka, ha

mi meg nem tudtuk őrizni, majd te őrzöd meg! No hiszen! . . .

— Hát csak kaczagjatok, — gondolá a kicsi királyfiú. Addig kunyorált, míg az apja azt nem mondta: — Jól van, a többi után próbálj te is szerencsét.

Hej, örült a kicsi királyfiú! Mikor estére kerekedett az idő, elévett két kardot, lement a kertbe, földre szúrta mind a kettőt s lefeküdt közéjük. Gondolta, hogy ha elalszik, akármelyik oldalra dőljön, a kard megszúrja s fölébred. De éjfélkor olyan szél lebbentette meg a szemét, hogy mindjárt elaludt, hanem föl is ébredt abban a minutában, mert az egyik kard oldalba szúrta. Fölpattan fektéből a kicsi királyfiú s kiabálja torkaszakadtából: Hé bátya, hé! nem kend ültette azt a szalonnát! De biz az öreg hátra se nézett s nagy hirtelen egy kicsi likon a föld alá ereszkedett. Haza megy a kicsi királyfiú s mondja a bátyjainak, hogy mi történt, s hogy ereszszék le őt kötélén, mert addig meg nem nyugszik, míg azt a vén tolvajt föl nem találja. A bátyjai le is eresztették, de a kicsi királyfiú elébb azt mondta nekik:

— Halljátok-e, én most lemegyek; de ha aztán vissza nem húztok, azt kívánom, hogy az egyikből legyen disznópásztor, a másiktól csizmatakarító.

Leért a föld alá a kicsi királyfiú, aztán ment, mendégt, s estére ért egy házikóhoz. Bement a házikóba s hát egy vak ember s egy vak asszony üldögél bent. Nem szólt semmit, szépen az ágy alá osonkodott s ott elbújt. A vak asszony minden nap háromszor főzött puliszkát meg köménymaglevest s azzal éppen jól laktak. A kicsi királyfiú megéhezett a sok kóborlásban, s mikor a vak asszony kiborította a puliszkát az asztalra, szépen kisettenkedett az ágy alól s felét megette a puliszkának is,

a levesnek is. A vak ember, mikor a puliszkát mind egy falásig megették, azt mondja:

— Hé, asszony, te ma kisebb puliszkát főztél mint máskor, mert én nem laktam jól. — Eleget erősíti az asszony, hogy ő éppen akkorát főzött mint másszor, de csak az lett a szóváltásból, hogy még főzött egyet. A királyfiú ennek is megette a felét s a vak ember most sem lakott jól. Harmadszor is főzött az asszony, de a királyfiú harmadszor is megette a felét, s a szegény vak ember ismét csak éhen maradt. A vak asszony esküdözött, hogy ő mind a háromszor egy kupa lisztből főzött.

— No, hát akkor valami idegen ember van itt! — mondá a vak ember s nagyot kiáltott:

— Ki van az én házamban? Szóljon, ha az élete kedves, mert a fejére duvasztom a házat.

Hej, megijedt a királyfiú! De bezzeg kibujt az ágy alól! Azt mondta nagy szepegve:

— Én vagyok, lelkem édes keresztapám!

— Te-e, te? Hát aztán mért nem szólottál elébb? No jó, hogy ide jövé, rég ideje várunk. Hé asszony, főzz még egy puliszkát!

Azalatt, míg a negyedik puliszka főtt, kikérdezte a vak embert, hogy nem erre ment-e el a szalonnatolvaj.

— De bizony erre ment el, — mondá a vak ember, — hanem hogy merre van a hazája, nem tudom, de majd csak eligazít valaki.

A kicsi királyfiú, a hogy beszédte a puliszkát, megköszönte a jó vacsorát s ment tovább.

A mint ment, mendegélt, talált egy rézmalmot. Abban a malomban egy rézleány lakott. Bemegy, szállást kér tőle s a rézleány ad is szívesen. A két fiatal egy-

szeribe csak megtetszett egymásnak, hogy azt mondták: te az enyém, én a tied. Hanem baj volt Köpeczen, mert a leány azt mondta, hogy addig még sem lehet a felesége, míg a szalonnás ősz öreg embert meg nem öli, mert ő addig föl nem szabadul az átok alól.

— No, az Isten beszélt belőled, — mondá a királyfiú, — mert én éppen őt keresem életre-halálra. Tudod-e, hol lakik?

— Azt nem, — felelt a rézleány, — de menj innét az ezüstmalomba, abban lakik az ezürtleány, az majd útba igazít.

Tovább ment a királyfiú s elért az ezüstmalomba. Hát az ezürtleány hétszerte szebb a rézleánynál! Szállást kért ettől is, ebbe még jobban belehabarodott s ezt is feleségül kérte. Ez is azt mondta, mit a rézleány s eligazította az aranymalomba.

Ment a királyfiú az aranymalomba s hát édes Jézusom, ott olyan gyönyörűséges szép aranyleányt talál, hogy reggelig szólni sem tudott a nagy csudálkozás miatt. Reggel aztán elmondta, hogy mi járatban van. Azt mondta az aranyleány: — Éppen jókor jöttél, az imént ment haza, otthon kapod. Hanem az az öreg ember olyan erős, hogy eddig még mindenkit legyőzött. Adok neked egy aranygyűrűt, ezt húzd az ujjadra, de úgy forgasd a kezedet, hogy az ősz ember meg ne lássa. Mikor veszed észre, hogy legyőz, kérj tőle pardont, ő megadja, te meg akkor hirtelen fordíts egyet a gyűrűn s bizonyosan legyőződ.

Megköszönte szépen a királyfiú a gyűrűt s a jó tanácsot, de addig nem indult útnak, míg az aranyleánynak szavát nem vette, hogy az ő felesége lesz, ha szerencsésen visszatér. Mert volt a milyen a rézleány s az ezürtleány, de az aranyleány szebb volt Tündér Ilonánál.

Gondolta a királyfiú, majd a rézleány az idősebb, az ezüstleány pedig a középső bátyjáié lesz, s ő az aranyleányt tartja magának. Ez szavát is adta, mert neki is erőst megtetszett a deli királyfiú.

Örvendett a királyfiú, hogy csakúgy repesett a szive, hogy ilyen gyönyörűséges leány lesz az ő felesége s a sebes szélnél sebesebben ment az ősz ember házához. Benyit az első szobába, hát nincs abban senki; be a másodikba, harmadikba: abban sincs senki lélek; végig megy vagy hat szobát, csak nem talál senkit, mig-nem a hetedik szobában megtalálja a szalonna-tolvajt. A szalonna ott lógott a gerendán, s az ősz öreg ember éppen fente a kését, hogy neki álljon.

Nagyot rikkant a királyfiú:

— Hé, bátya, ne egye meg azt a szalonnát, mert nem kend ültette a fáját! Előbb küzdjünk meg!

— Jól van, — felelt az öreg ember, — úgy is csak én eszem meg, mert olyan legényt, mint te, tized is földhöz verek, még étlen is.

Birokra kelnek, s az öreg ember csakugyan sokkal erősebb volt, de a királyfiú, mikor látta, hogy itt most csúful jár, pardont kért.

— No hát, aztán mit akarsz még, — mormogott az ősz ember, — nesze szalonna, öcsém, erősödj. S azzal adott neki egy font szalonnát, a többinek pedig neki állott maga s egy szempillantásra mind egy befaló falá-sig megette.

Ezalatt a királyfiú megfordította ujjában a gyűrűt s ismét birokra szólította az ősz embert.

— Hát ha éppen nem kedves az életed, jere, — szólott az ősz ember, s újra egymásnak estek. Küzdhettek már egy jó oláh óráig, de egyik sem tudta a másikat földhöz teremteni. Ekkor a királyfiú összeszedte a mi ereje volt.

s úgy levágta az ősz embert, hogy nyakig süppedt a földbe. Akkor elévette a bicskáját, az ősz ember feje tetejéből levágott egy darabot s elindult visszafelé.

Sietett az aranymalomba s nagy örvendéssel kiáltotta már messziről az aranyleánynak: már most kettőnké a világ! Az aranyleány adott neki egy aranyveszszőt, ezzel megsuhintá a malom négy szögét, lett belőle egy aranyalma, azt zsebre dugta s úgy mentek tovább. Ugyanigy tettek az ezüstmalommal s a rézmalommal is s a királyfiú most már három leánynyal s három almával ment haza felé.

Igy értek a lik szájához. A kasba, melyikben a királyfiú leereszkedett volt, először is beültették a rézleányt s oda fent a két idősebb királyfiú felhúzta egyszeribe. De bezzeg szemük-szájuk tátva maradt, mikor meglátták a szép rézleányt! Mind a ketten úgy beleszerettek, hogy szinte összeverekedtek fölötte. Utoljára is abban egyeztek meg, hogy a rézleányt az idősebb fiú veszi el. Most ismét leeresztették a kast s másodszer az ezüstleányt húzták föl. Na hiszen, volt nagy öröme a középső királyfiúnak, hogy a rézleányt a bátyjának engedte. Tüstént eljegyezte az ezüstleányt.

Ismét leeresztették a kast s harmadszer felhúzták az — aranyleányt! Hej, szegény világ, vetett ágy! Csak most jött még a hadd-el-hadd! Most már mind a kettő az aranyleányt szerette volna s erősen bánták, hogy olyan nagyon elhamarkodták a választást. Hát most azé a macskabékáé legyen a legszebb! De már azt nem engedik, ha addig élnek is. Azért sem huzzák fel őt, csak félig, onnét visszaeresztik, hadd veszzen ott!

De a kicsi királyfiú sem volt tökkel ütött fejű, tullátott a bátyjai eszén, s próbából egy követ tett a kasba.

Jól gondolta, mert a kast csakugyan visszaeresztették s a kő úgy lesuppant, hogy hét singnyire ment a földbe.

Hej! búsult a kicsi királyfiú, s nagy bújában visszament a vak emberhez. Elpanaszolta neki, hogy s mint járt. Már most ő hogy kerüljön föl ismét a más világra?

— Egyet se búcsáldj, édes keresztfiam, — mondá a vak ember (a ki szegény feje igazán azt hitte, hogy a keresztfiával beszél), — tudom, hogy szegény ember az apád, adok hát neked egy singet, egy ollót s egy tűt, még jó hasznát veheted ezeknek. Csak azt kell mondanod: jól mérj, édes singem, jól szabj, édes ollóm, jól varrj, édes tűm, s olyan ruhát csinálnak, a milyent a szived csak szeret. Ha pedig fel akarsz jutni a másvilágba, eredj balra, ama dombra, annak a közepén van egy magas fa, azon van egy kányafészek. A vén kánya minden nap felrepül a másvilágba, hogy eleséget hozzon a fiainak. Mikor a kánya indul, fogózz szépen a farkába, de úgy, hogy észre ne vegyen, mert akkor halál fia vagy.

A királyfiú megköszönte az ajándékot, megfogadta a jó tanácsot s szerencsésen föl is érkezett a másvilágba. Leült a lik mellett s elgondolkozott, hogy mit csináljon szegény feje, merre vegye utját. Ő bizony azt határozta, hogy nem megy vissza az apja udvarába, hanem felöltözik rongyos ruhába s beállott az apja városában szabóinasnak.

Eközben haza ment a két idősebb királyfiú s nem tudtak hová lenni a nagy dicsekedéstől. Hogy győzték le az ősz embert, azt a szalonna-tolvajt, s hogy szabadították meg tőle ezt a három szép leányt. Haj de a király nem örült s csak a kisebb fiát siratta éjjel-nappal. Várt, várt, sokáig, de mikor látta, hogy hiába vár, a királyságot átaladta az idősebb fiának, pedig a legkisebbnek szánta volt. Egyéb se kellett a legidősebb királyfiúnak, hogy

királylyá legyen. Mindjárt letett a rézleányról s elhatározta, hogy az aranyleányt veszi feleségül. Hanem az aranyleány azt mondta, hogy ő addig hozzá nem megy, míg nem tudja, hogy meghalt-e a kicsi királyfiú, a kivel eljegyezte magát. A fiatal király azonban fenyegetésre fogta, s azt mondta, hogy fejét véteti, ha kezét nem adja neki. Azt mondta most az aranyleány: — Jól van, hozzád megyek, de látod-e, az aranyköntösöm szakadozik, én pedig pap elejébe addig nem megyek, míg nekem éppen ilyen köntöst nem csináltatsz.

Jól tudta az aranyleány, hogy ilyen csak az aranyalmából lehet csinálni, az pedig az ő jegyesénél van. Így majd csak megtudja, él-e, hal-e a kicsi királyfiú.

Megörült a király, mikor hallotta a szándékát az aranyleánynak! Hiszen ez a legkönnyebb. Annyi neki az aranya, hogy azt se tudja, mit csináljon vele. Még a fakanalat is tiszta szinaranyból csinálták. Kihirdetteti mindjárt, hogy a városban a hány szabó van, mind az udvarába jöjjön. No hiszen el is jöttek mind egy szálíg. A hónuk alatt hoztak singet, ollót s úgy csattogtattak, hogy zengett belé az udvar. A kicsi királyfiú gazdája is ott volt, a leghiresebb szabó. Előre mondta a gazdájának, hogy csak vállalja el a ruhát akármilyen olcsón, s ő a többit majd eligazítja. Ha más száz pengőt kér, ő csak kérjen huszonötöt. Ha más egy hétre igéri a köntöst, ő csak igérje egy napra, bizonyosan kész lesz.

— Aj, de pofon siritlek, te macskabéka gyermek, te! — káromkodott a szabó, — te akarsz aranyköntöst csinálni, te kecskeolló, te! Hiszen még egy foltot sem tudsz vetni!

Jól van, a szabó elment a király udvarába s reá bízta a köntös csinálását. Mindjárt vett egy vég aranyvásznat, neki állott tizenkét legényével, de valóképen

egyik sem merte az ollóját belevágni az oktalan drága vászonba. Utoljára mégis csak neki keseredtek, vágták, szabták, varrták a köntöst, de mikor kész volt, nem merték elvinni. A kicsi királyfiú pedig este kiszökött a mezőre, ott letette a rézalmát, ráütött a rézvesszővel, lett belőle egy rézmalom, aztán bement a malomba, a rézleány szobájából kivett egy vég rézvásznat; elővette a singet, ollót, tűt s csak mondta: jól mérj, édes singem, jól szabj, édes ollóm, jól varrj, édes tűm! s egyszerre olyan rézköntös csinálódott, hogy a ki nem ért hozzá, aranynak is elfogadta volna. Hanem szántszándékkal egy kis hibát hagyott rajta. Aztán ismét rávert a rézmalomra, alma lett belőle, zsebre tette, haza ment, a rézköntöst szegre akasztotta, szépen lefeküdt s aludt reggelig. Reggel azt mondta gazdájának, hogy ő csinált egy köntöst, próbáljanak vele, hátha jó lesz. A szabó el is vitte, de az aranyleány megtalálta rajta a hibát s azt mondta, küldjék hozzá a ki a köntöst csinálta.

Elment a kicsi királyfiú az udvarba, de nem mehetett bé az aranyleányhoz, mert a cselédek kiverték. Majd beeresztenek egy ilyen piszkos inast!

Hiszen csak az kéne, hogy rá tegye a kezét arra a drága szép köntösre, tudom, soha ki nem mosnák a szennyét. Visszament a kicsi királyfiú s a szabó egy legényét küldötte el, a ki négy szegre kinyalta magát, de ezt az aranyleány nem fogadta el. Tudta ő, hogy azt a ruhát csak a kicsi királyfiú csinálhatta.

Másnap egy ezüstköntöst csinált a kicsi királyfiú. Azon is hagyott egy hibát, de most sem juthatott be az aranyleányhoz, ismét csak kiverték a cselédek.

Harmadnap aranyköntöst csinált a kicsi királyfiú, de már ezen nem hagyott hibát. Hej, megörült az aranyleány, mikor fölpróbálta a ragyogó aranyköntöst!

Ugy állott rajta, mintha abban jött volna a világra. Megparancsolta, hogy mindjárt ott teremjen, a ki ezt a köntöst csinálta. Az inas el is jött, de megint csak ki akarták verni a cselédek. Az aranyleány azonban most meghallotta a nagy lármát, veszekedést, kiment maga s beeresztette a rongyos inasocskát. Abban a szempillantásban megismerte, de akárhogy repestelt a szíve, nem szólt semmit, csak megjutalmazta, s úgy tettek, mintha sohasem látták volna egymást az életben.

Alig tudta meg a király, hogy az aranyköntös elkészült, mindjárt kihirdette a lakodalmat, de az aranyleány azt mondta, hogy ő bizony nem megy hozzá, mert az ő jegyese él. Haj! megörvendett az öreg király, mikor meghallotta, hogy él a legkedvesebb fia. Még a féllába is, melyik a koporsóba volt, tánczra kerekedett. Eléhozták a kicsi királyfiút, de az olyan rongyos, piszkos volt, hogy a tulajdon édes apja sem ismert rá. Egyéb sem kellett a bátyjainak, azzal állottak elé, hogy be kell záratni a fiút egy toronyba, s ha holnap reggelig be nem bizonyítja, hogy ő a királyfiú, életével adózzék. De a királyfiú hamar megfelelt. Azt mondta: Azért bizony ne várjatok holnapig. Én a ti testvéretek vagyok. Én öltem meg az ősz embert, itt egy darab a fejéből, ne! Nem haltam meg, a mint ti gondoltátok, követ tettem magam helyett a kasba. No! ha még most sem hiszitek, mondjátok meg, hol van az arany-, az ezüst- s a rézmalom?

Az idősebb királyfiúk még mukkanni sem tudtak erre. A kicsi királyfiú pedig elévette a három almát, letette az udvar közepére, rájuk ütött a vesszőkkel s ismét malmokká váltak. De már most a bátyjai is megadták magukat.

Az öreg király mindjárt neki adta királyságát, a lakodalom is megvolt mindjárt, hét nap s hét éjjel folyton-

folyvást tartott. S Isten csodája, a bort rostával mérték s még sem részegedett meg senki. A kicsi király senkiről sem feledkezett meg, de még a bátyjairól sem. Az egyiket disznópásztornak, a másikat csizmatakaritónak rendelte. Mikor ezt a mesterséget jól kitanulták, ismét megengedte, hogy felöltözzenek hercegi ruhába s elvehesse az idősebb a rézleányt, a középső az ezüstleányt.

Most már mind a három boldog volt s talán ma is élnek, ha meg nem haltak.

A csoda-óra.

olt egyszer egy király. Ennek a királynak csak egyetlen egy fia volt, de a jó Isten tudja miért, erre is megharagudott egyszer anyyira, hogy elkergette a háztól: fel is út, le is út! Hiába fogta pártját a királyné, hiába sirta föl az egész falut szivéről szakadt édes magzataért: nem volt pardon s grácia: a kicsi királyfiúnak el kellett bujdosni.

Elindult hát nagy búbánattal a királyurfi; ment, mendegélt hegyeken, völgyeken át. A mint megy, hallja, hogy fut lélekszakadva utána valaki s nevét kiabálja. Visszafordul s hát egy inas az udvarból. Megörült, hogy talán visszahívja, de az inas elmondá nagy szomorán, hogy

arra ugyan ne is gondoljon, hanem itt egy arany óra, ne, az édes anyja küldte, tegye el jól. A király úrfi elvette az órát, zsebébe tette s nagy búsan ment tovább. Utközben eléveszi az órát, felnyitja a födelét s hát, uram teremtőm! valami láthatatlan lélek vagy mi megszólal s azt mondja: — Mit parancsolsz, lelkem, édes jó gazdám? Elálmétkodott ezen a királyfi, de nagyon, nagy álmétkodásában nem is szólt egy szót sem, hanem az órát visszatette a zsebébe.

Egyszerre csak kétfelé ágazott az út s az egyik egy rengeteg erdőbe, a másik egy városba vitt. Gondolkozott, hogy melyik uton haladjon. Jó lett volna a városba menni s ott meghálni, de nem volt egy eleső krajczárja sem. Ment hát az erdő felé, gondolta, hogy ott legalább tüzet csinálhat, még talán madarat is foghat, aztán szed epret, gombát s úgy megvacsorázik, hogy a király sem különben.

Bement hát az erdőbe s ott egy nagy fa alá letelepedett. Előveszi az óráját, hogy lássa: hány óra? Hát az a láthatatlan lélek vagy mi, újra megszólal s azt kérdi tőle: — Mit parancsolsz, lelkem, édes jó gazdám?

Azt felelte a királyfi:

— Ha már csakugyan azt akarod, hogy parancsolgassak, hát teremts nekem a föld alól is valami enni valót. Még jóformán félre sem pillantott a királyfi, már ott állott előtte egy megterített asztal mindenféle drága jó ételekkel. Hozzá is látott a kicsi királyúrfi emberségesen, aztán lefeküdt a puha fübe s addig föl nem kelt, míg a nap a hasára nem sütött. Tovább indult s addig ment, mendegélt, míg egy akkora nagy hegyhez nem ért, hogy annak sem a végét, sem a hosszát, sem a tetejét nem lehetett látni. Nézett jobbra, nézett balra, nézett fölfelé, kerülgette a hegyet erre is, arra is, de csak nem tudá

módját ejteni, hogy valamiképpen átjusson rajta, olyan magas s olyan meredek volt az.

De addig s addig keresgélt, hogy egy likra talált. Beindult ezen a likon, de alig ment egy jó puska lövésnyire, olyan erős sötétségbe jutott, hogy sem előre, sem hátra nem tudott mozdulni. Nyúl a zsebibe, hogy gyufát vegyen elé s a mint a gyufa után keresgélt, kezébe akadt az óra s elévette.

— Mit parancsolsz, lelkem, édes jó gazdám? — kérdezte az óra.

— Azt parancsolom, — szólt a királyúrfi, — hogy teremts nekem világosságot.

A hogy kimondta a parancsolatot, már a kezében volt egy szál égő miligyertya s annak a világánál megdegélt tovább. Ment beljebb, beljebb s egyszerre csak szélesedni kezdett a lik. Ott egy házat talált. Benyit a házba s ott egy öreg törpe embert talál. Köszönti illendőséggel.

— Adjon Isten jó napot, édes apám uram, hát hogy van, hogy szolgál a drága egészsége?

— Adjon Isten, — felelt a törpe. — Én jól vagyok, hanem ki vagy te s miféle járatbéli ember, hogy itt jársz, hol még az egér se jár?

Elpanaszlá a királyúrfi nagy keservesen az ő szomorú sorsát, hogy megesett rajta a törpe ember szive. Biztatta, vigasztalta, hogy egyet se búsuljon, mert aztán ő éppen olyan helyet szerez neki, a milyent elhagyott.

Aztán elbeszélte, hogy van a hegyen túl egy király, annak is csak egy fia volt, de az is oda vészett a háborúba. Ha már mostan ő oda menne ahhoz a királyhoz, kit majd megöl a bánat s azt mondaná, hogy ő az az elveszett fiú, a király sem búsulna többet, s ő sem lenne a világ vándora.

De így s de úgy, mondá a király úrfi, az még sem volna becsület. Hanem a törpe addig beszélt, hogy így s hogy úgy: hajtott a szóra, a törpe aztán jól a szájába rágta, hogy mit mondjon a királynak. Mondjad, hogy Pálnak hívnak, hogy hét esztendeje mentél el hazulról s azért nem irtál levelet, mert fogságba estél, de olyan nehéz fogságba, hogy sem levelet írnod, sem szóval üzened nem lehetett. Még azt is kérdezd meg, hogy él-e még az a három leányka testvéred, kiket életben hagytál volt elmeneteledkor.

Megköszönte szépen a királyúrfi a jó tanácsot, elbucszúzott a törpétől s azzal elindult kifelé a hegyből. Mikor kiért, elévette az óráját, s azt parancsolta a léleknek:

— Vigy engem ezen a hegyen túl ahhoz a királyhoz, a kinek csak egy fia volt s az is a katonaságba veszett.

— Jól van, lelkem, édes jó gazdám, — mondá az óra — csak hunyd be a szemedet. A királyfi behunyta a szemét s érezte, hogy a lába nem éri a földet, repül mint a gondolat. De nem sokáig tartott ez, ismét földet ért a lába s ekkor az óra azt mondta:

— Most már nyisd ki a szemedet!

A királyfi kinyitotta s szétnézett. Hát még az apjájánál is gyönyörűbb palota kapujában állott.

Mikor jól körülnézegette a palotát, benyitott a kapun s egyenesen a királyhoz ment. Nem sokat confundálta magát, hanem egyenest a nyakába borult a királynak, ölelte, csókolta, hogy így drága édes jó apám s úgy felséges apám uram, éppen hét esztendeje nem láttalak s már azt gondoltam, hogy többet meg sem látlak ez életben.

A király ámúlt, bámúlt, nézte a fiút tetőtől talpig.

szembe, hátba, mindenképpen, de csak nem ismert benne a tulajdon édes fiára. Hanem ez minden kérdésre úgy megfelelt, hogy a király nem gyanakodott többet s nagy örömeben olyan dáridót csapott, hogy még az oláh pap is borral ette a puliszkát, nem pálinkával, s még a sánták is tánczra kerekedtek.

A királykisasszony mind a három élt s a király úrfi gondolta, hogy jó volna valami szép ajándékkal kedveskedni a »testvéreinek«. Elévette az óráját s megparancsolta a léleknek, hogy a három leánynak olyan három aranyvirág bokrétát hozzon, a milyent még emberi szem nem látott.

Nem telt bele egy óra, s ott volt mind a három aranyvirágbokréta. Külön-külön elküldötte a három kisasszony szobájába, úgy hogy egyik sem tudott a másikéről. Na, telik múlik az idő. Egy este nagy bál volt a királyi palotában s a legkisebb királykisasszony azt a szép arany bokrétát tűzte fel a mellére. Hát olyan ragyogó fényesség lett egyszerre, hogy akár el is lehetett a gyertyát oltani. Az idősebb királykisasszonyok nem hozták el a magukét s mind a kettő azt hitte, hogy az övét lopta el a testvérük. Rátámadtak, hogy adja vissza a virágjukat.

— De bizony nem adom én, — mondta a kicsi királykisasszony — ha nektek is van ilyen, hozzátok el, bizonyosan ott van, a hová tettétek.

Elszalad erre mind a két lány s csakugyan egy-egy aranybokrétával tértek vissza. De már akkor olyan fényesség támadt, hogy ennél még a nap sem világíthatott fényesebben.

Hire kerekedett ennek az egész országban, mindenki csak a csodálatos arany bokrétákról beszélt. A király nem győzte eleget dicsérni a fiát, hogy még rabságában is a testvéreire gondolt s olyan takarékos tudott lenni,

hogy három arany bokrétát vásárolhatott. Hanem a hopmester a fejét csóválta s azt mondta a királynak :

— Már, felséges királyom, meg ne haragudjék, de ebben valami ördögösség van, s én fogadok, ha felséged azt parancsolná, hogy a palotájától az én palotáig holnap reggelre aranyhidat építsen, azt is megcsinálja a herczeg. — Kikaczagta a király a hopmesterét, de ez addig erősködött, hogy utoljára is megígérte: próbát tesz a fiával.

Eléfogta mindjárt a fiút s elmondta, hogy mi az ő kívánsága. Öreg ember, de szereti a szépet s azt gondolta, hogy ő, mint világlátott ember, talán tudná a módját, hogyan lehetne aranyhidat építeni.

Azt mondta a királyúrfi, hogy csak várjon reggelig, addig nem mondhat semmit.

Mikor aztán elváltak egymástól, a királyúrfi elévette az óráját s elmondta, hogy mi a király kívánsága.

— Se baj, lelkem, édes jó gazdám, — mondá az óra — reggelre meglesz a hid.

S meg is lett. De olyan szép, olyan ragyogó, hogy mikor a király felkelt s kitekintett az ablakon, majd hanyatt esett nagy csodálkozásában.

Mindjárt hívatta a fiát s azt mondta neki:

— Na, ezt jól megcsináltad, fiam. Hanem ha ilyent tudsz, akkor tudsz te többet is. Ha holnap reggelre hét kontignácziós palotát nem építesz csupa szinaranyból s az a palota nem egy vékony gyémántlábon áll — fejedet vétetem!

A király csakugyan azt gondolta, hogy ezt a fia nem tudja megcsinálni s már örült is neki, hogy megöletheti, mert attól félt, hogy ördögösségével még a pokolba juttatja. A királyúrfi maga sem hitte, hogy a csuda-órának annyi lelke legyen, hogy ilyen palotát tud-

jon építeni, de azért mégis megmondta neki, hogy mit kíván a király. Azzal lefeküdt s reggel — fölkel. Hát aztán nem állott-e az ablaka előtt a hét kontignációos palota!? Csakhogy meg nem ölte a csodálkozás. Hát még a királyt! Föl kellett mosdatni hideg vízzel, úgy elájult a nagy csodálkozástól.

Hanem a királynak még mindig nem volt elég a csodából. Másnapra már az arany palotához való udvar kellett. Mikor az megvolt, olyan kertet kívánt, melyben még a legkisebb fűszál is arany meg gyémánt legyen. Erre három napot adott.

— Jól van, — gondolta a királyfi — megcsinálom ezt is, de ha még ezzel sem éri be, úgy itt hagyom, mint Szent Pál az oláhokat.

Mert eddig is csak a kicsi királykisasszony kedvéért maradt itt. De mig a kertre került a sor, a hoptester azt ajánlotta, hogy menjenek vadászni s vigyék el a herczeget is, mert emlékszik, hogy a háború előtt nagyon szerette a vadászatot. Mindjárt el is határozták, hogy vadászni mennek. De mielőtt elindultak volna, azt mondta a hoptester a királyúrfinak, hogy jó volna, ha azt a szép órát itthon hagyná, mert az erdőben még könnyen elromolhatnék s itt aztán nincs olyan mestere, mint külső országban, a ki megreperálja. A királyúrfi megfogadta a tanácsot s az órát a szobájában hagyta. Hanem alig értek az erdőbe, a hoptester, ki megleste egy éjen a királyúrfit, a mint az órájával diskurált, — hazaszökött, bemászott az ablakon a királyúrfi szobájába, elvette az órát s felnyitotta. Azt kérdezte most az óra:

— Mit parancsolsz, te tolvaj rabló gazdám?

— Azt parancsolom, hogy vigy olyan helyre, a hol még a szél is ritkán jár s egégnél egyéb nem jut oda. Egy

szempillantás alatt ott volt a hpmester a királyúrfi órájával együtt, a hová kívánkozott. Haza jön este a királyúrfi vadászból, megy a szobájába egyenest s először is az óráját keresi. Keresi, de nem találja. Fölfordít, tűvé tesz mindent, de hiába, hire, pora sem volt a csudaórának.

Hej megszomorodik a királyfi! Hát ő már most mit csináljon óra nélkül! Vége az életének, ha hirtelen odább nem áll. Mig valaki észrevehette volna, el is szökött a palotából s ment a merre a szeme látott.

Hét nap s hét éjjel folyton folyvást ment, kérdezősködött mindenfelé, de csak nem akadt a nyomára ennek a drága kincsnek. Nyolczad nap, épen nap lementekor egy kis házikóhoz ért. Benyit oda. Hát ott éppen a Nap lakik maga s éppen akkor akart lefeküdni. Jó estét köszön, engedelmet kér, hogy ilyen későn háborgatja. — Hát mi járatban vagy, fiam? — kérdi a Nap.

Elémondja, hogy egy ilyen, meg ilyen hpmestert keres.

— Oh, édes fiam, — felelt a nap — én csak kelettől nyugat felé járom meg a világot, de akit te keresel, arra nem jár, mert akkor én bizonyosan láttam volna. Hanem ide nem messze lakik a Szelek királya, az ő fiai mindenfelé megjárják a világot, bizonyosan tud a te hpmesteredről.

Megköszönte a királyúrfi a jó tanácsot, nyugodalmas jóczczakát kívánt a Napnak s azzal ment a szelek királyához. De ez is csak azt mondta, hogy sem ő, sem a fiai nem láttak semmiféle hpmestert s bizonyosan olyan helyre bujt el, a hová a szél is csak nagy ritkán kalandozik el. Talán az egerek királya tudná útba igazítani.

Ment az egerek királyához. Az egerek királya mindjárt összeharagított valamennyi egeret s megkérdezte, hogy nem láttak-e ilyen s ilyen hopmestert.

— Essék ki a szemem, ha láttam, — azt felelte valamennyi.

Már nagy búsán vissza akart menni a királyúrfi, mikor elésántikált egy sánta egér.

Kérde az egerek királya ezt is, hogy nem látott-e egy hopmestert?

— De bizony láttam, — felelte a sánta egér, — éppen onnét jövök, de a föld alatt egy olyan kőbarlangban s olyan szűk likban lakik, hogy még én is csak alig férek bé.

Megörült a királyfi s kérte az egeret, hogy csak vezesse el őt a barlanghoz, majd csak kiszemelnek ott valamit. Oda értek a barlanghoz s ott elkezdettek tanakodni, hogy már most mitévők legyenek. Azt határozták, hogy az egér bebujik a likon, s míg a hopmester alszik, elrágja az óralánczot, s kihozza az órát a királyúrfinak.

Jó fél óra mulva már jött az egér, hozta az órát, s a királyúrfi ezért annyi gabonát hozatott a csudáórával, hogy az egér egész életére urasan megélhetett belőle. A hopmestert ott hagyták a barlangban, hol sem nem élt, sem nem halt. Ott éppen jó volt neki.

Visszament most a királyúrfi a második apja udvarához s hát azt éppen akkor temetik! A királyságot a legkisebb leányára hagyta, mert ez volt a legügyesebb. Még jóformán el sem földelték a királyt, a két idősebb leány két királyfihoz ment férjhez, ő pedig a legkisebbet kérte meg. Közbe legyen mondva, megvalotta, hogy ő nem testvére a királyleányoknak s csak a

törpe tanácsára, hogy a király megvigasztalódjék, adta ki magát a király fiának.

De hiszen nem kellett sokáig kérni a királykisasszonyt. Hamarosan deszkát vettek, padot, asztalt »nyúztak« s egyszerre olyan három lakodalmat csaptak, hogy talán még máig sincs vége.

Rózsa királyfi.

tt sem volt, ott sem volt, de valahol még is volt, hetedhét or-

szágon innét, az Operenciás tengeren túl: volt egy király s annak három szép fia, egyik szebb s vitézebb a másnál. Sokat tünődött, búcsálódott a király, hogy három fia közül melyikre hagyja az országot, mert nem szerette volna, hogy három felé darabolódjék. Egyik eszével azt gondolta, hogy a legidősebbre hagyja, mert azt is illeti meg igazság szerint; másik eszével meg azt, hogy a legkisebbre, Rózsa királyfira hagyja, mert hát az volt a legkedvesebb fia. Azután pedig azt gondolta, hogy ez sem igazság, az sem igazság: hagyja a középsőre.

No, e miatt ugyan kár volt évelődni, búcsálódni, mert egyszer csak bérontott az országba a Kutyafejű király s elfoglalta az egész országot. A szörnyű nagy háboruban elesett a király is s a királyfik is csak alig-alig tudták megmenteni fiatal életüket. Nem maradt az ég világán egyebük, csak a kardjuk, a puskájuk s három kutya. Így a hogy voltak, elindultak világgá. Mentek, mendégéltek nagy búsan s egy sűrű rengetegbe értek, sűrű rengetegben egy magas hegy tetejére. Ott egy

kicsit leheveredtek s megegyeztek, hogy hárman mennek három felé s úgy próbálnak szerencsét. De mielőtt elváltak volna egymástól, egy nagy fának a tetejébe felkötöttek egy fehér kendőt s egymásnak jól a szivére kötötték, hogy akármerre járnak, vissza-visszaügyeljenek a kendőre s ha színében vörösre változnék, a melyik életben van még, induljon a testvérei után, mert bizonyosan nagy bajba kerültek.

Jól van, ebben megegyeztek, szomorú szívvél elbúcsúztak s a legidősebb királyfi ment balfelé, Rózsa királyfi jobb felé, a középső pedig sem jobbra, sem balra: hanem indult egyenesbe.

Hol járt, merre járt a két idősebb királyfi, tőlem bizony ne kérdezzétek, hanem azt már úgy láttam, éppen mint ma, hogy Rózsa királyfi keresztülvágott a rengeteg erdőn s meg sem állott, míg egy kakassarkon forgó gyémántpalotához nem ért. Gondolta, befordul ide s szállást kér éjszakára. Éhes is volt, fáradt is volt szegény feje, bemegy, be ő, ha az ördögök laknak is abban a palotában.

Ahogy gondolá, akként cselekedék. Bement a palota udvarába s hát ott egy élő lelket sem talált. Megy a palotába, végig járja a szobákat s hát ott sem talál senkit. Felkajtatja a palotának minden zegét-zugát, kiabált, kiabált: hé, ki lakik itt, hé? de kiabálhatott, még szuszogást sem hallott. Ő bizony egyet sem konfundálá magát, ahol ni, volt egy terített asztal, a mellé letelepedett, evett, ivott a temérdek sok drága ételből, italból, a mennyi csak belé fért, azután meg leheveredett egy ágyba. Az is meg volt vetve fáintosan. De még nem is nyújtózkodhaték egyet szive szerint, nagyot döndül a kapú, de olyan nagyot, hogy megreszketett belé az egész palota. Felszökik az ágyból, fut az ablakhoz, kinéz az

udvarra, s hát jó hét óriás, magasabb a legmagasabb toronynál.

— No most szervusz világ, vége az életemnek, — gondolá a kicsi királyfi s hirtelen bebújt az ágy alá.

Jönnek az óriások nagy derendóciával s ahogy belépnek az ajtón, akkorát tüsszentett a legidősebb, hogy asztal, szék, ágy s minden kimozdult a helyéből.

— Valami ember-bűzt érzek, — mondá a legidősebb.

-- Mi is azt érzünk, — mondák a többiek.

A legkisebb óriás egyszeribe hasra feküdt s benézett az ágy alá.

Bezeg hogy ott feküdt Rózsa királyfi. Nagyot rikkantott az óriás: bújj ki az ágy alól, te emberizink!

Kibújt szegény Rózsa királyfi, könyörgött, istenkedett, hogy hagyják meg az életét, de ezeknek ugyan istenkedhetett, ahogy kibújt az ágy alól, miszlikbe aprították s az ablakon a legkisebb csontikáját is kidobták. Azután asztalhoz telepedtek, ettek, ittak, dajnáltak, lefeküdtek, aludtak, míg a nap a hasukra nem sütött, meg sem mozdultak. Akkor fölkeltek s elmentek hazulról.

No hiszen, csakhogy elmenének! Ahogy a kapú bedöndült utánuk, csak elémászik egy leányfejű kigyó, összeszedegeti Rózsa királyfinak minden csontikáját, porczikáját, melyik melyikhez való volt, szépen egymáshoz ragasztotta s mikor ügyesen összerakta fejét, lábát karját, mindenét, rálocscsintott az élet vizéből s hát —, láss csodát! — megelevenedék Rózsa királyfi s szebb volt, erősebb volt, mint annakelőtte. Azonközben a leányfejű kigyóról is lesovállott a kigyóbőr a hónaljáig s azzal úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Kereste Rózsa királyfi mindenfelé, hogy egy jó szóval, kettővel megköszönje a jóságát, de nem tudta megtalálni.

No, hanem, — gondolá magában, — most én sem bújok az ágy alá, megküzdök azokkal a kutya óriásokkal!

Fölment a palotába, evett, ivott a mennyi beléfért, aztán kikönyökölt az ablakból s úgy nézte az óriásokat. Hát egyszer csak döndül a nagy kapú, jönnek az óriások, s ahogy belépnek az udvarra, mindjárt a szemükbe akad Rózsa királyfi.

— Ne, te, né! — rikkant a legidősebb, — feltámadott az az emberizink.

Mondja a legényeinek: menjenek előre s hajítsák ki az ablakon azt a macskabékát s majd az udvaron megtánczoltatják.

Szaladnak a legények, neki esnek Rózsa királyfinak, de bezzeg rútul jártak, mert Rózsa királyfi most százszorta erősebb volt s a legényeket egymás után kilődígalta az ablakon.

Hej, megmérgeződtek az óriások, uczezu föl a palotába s szegény Rózsa királyfit másodszor is miszlikbe aprították s az ablakon minden csontikáját-bontikáját kihajigálták. Hanem reggel, mikor elmentek hazulról, a leányfejü kigyó ismét elébujt, Rózsa királyfi testét szépen összerakta, forrasztotta, az élet vizével leöntötte, azonközbe pedig az ő testéből a kigyóbőr lesováltódott övig. De mire Rózsa királyfi feleszénkedett, a leányfejü kigyó eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Rózsa királyfi most még hétszerte erősebb volt mint tegnap, várta erősen, hogy csak jöjjenek azok a kutya óriások, őt ugyan többet össze nem aprítják. Fölment a palotába, istenesen megvacsorázott s azzal lement az udvarra, hogy ott küzdjék meg az óriásokkal.

Hát jöttek is azok, de úgy, hogy messziről rengett a föld.

— Csak jertek, jertek, — kiabált Rózsa királyfi, — ittam a borotokból, a véreteket is meg akarom kóstolni!

Nagyot kaczagnak erre az óriások, de akkorát kaczagtak, hogy erős forgószél kerekedett s a föld is megindult belé.

Haj, Uram Jézus ne hagyj el, ez volt csak az igazi hadd-el-hadd! Az óriások közre fogták Rózsa királyfit s hiába erősködék szegény feje, egyet-kettőt vágott ide, vágott oda a kardjával, az öreg óriást s a legkisebb fiát meg is sebezte, de mégis csak legyőzték s a testét miszlikbe aprították.

Hiszen aprithatták, minden porczikáját izré-porrá törhették, mert reggel ismét csak elébujt a leányfejü kigyó azonmódulag, ahogy már kétszer, összeforrasztotta, az élet vizével leöntötte, s Rózsa királyfi most már százszorta erősebb volt, mint azelőtt való nap. De most a leányfejü kigyó sem tünt el, hanem a testéről egészen lesóválott a kigyóbőr s hát olyan szép leány kerekedett ki a kigyóbőrből, hogy Rózsa királyfinak szeme, szája táltva maradt.

— Csudálkozol, úgy-e, — szólalt meg a leány. — Egyet se csudálkozz, Rózsa királyfi (mert én jól ismerlek téged), az én apám is király volt, ennek az országnak a királya, de ezek az óriások megölték, s a én életem csak úgy maradhatott meg, hogy a dajkám megkuruzsolt s kigyóvá változtatott. Most már levethetem a kigyóbőrt, mert te olyan erős vagy, hogy legyőzöd az óriásokat, ha még egyszer megküzdesz velük.

Mondá erre Rózsa királyfi:

— Meghallgatám szép szavaidat, gyönyörű királykisasszony. Egy hajóban uszunk, mert az én apámat is megölték, az országát elvették. Te az én életemet három-

szor mentéd meg, szépséges királykisasszony, hanem ha megsegít a jó Isten, adósod nem maradok. Mig a világ s még két nap, el nem hagylak téged.

— No ha te nem, én sem, — mondá a királykisasszony — azzal csak egymás nyakába borultak, s egész estig együtt játszadoztak, sétáltak az udvaron fel s alá.

Mikor aztán estére kelt az idő, megjöttek az óriások is. Messziről meglátták Rózsa királyfit s a királykisasszonyt. Mindjárt tudták, hogy hány hét a világ. Hogy az az ördögös királykisasszony, a ki a kezükből kiszabadult volt, támasztotta fel Rózsa királyfit. — Hiszen többet fel nem támasztja, — fenyegetődztek éktelenül s nagy haraggal kétfelé döndítették a kaput.

— Jertek, jertek, — hívta Rózsa királyfi — s neki farolt egy szegeletnek, hogy egyszerre csak egy óriás férhessen hozzá.

— Megjött az eszed, te emberizink! — kiáltott az öreg óriás, — de későn jött meg, mert egyedül is megeszlek!

— Jere, csak jere, — hívta Rózsa királyfi.

Osszevágtak, hogy szikrázott a kardjuk, de Rózsa királyfiban most több erő volt, mint külön-külön egy óriásban, s harmadik összevágásra úgy lenyisszentette az óriás nyakát, mint a torzsát.

Jött utána a második, harmadik, negyedik, ötödik, hatodik, hetedik: no ha jött, fűbe is harapott mind a hét óriás.

Hej, örült Rózsa királyfi, nem különben a királykisasszony is! Azt mondá Rózsa: no most kettőnké a világ, itt maradunk halálig!

Összeölelkeztek, összecsókolóztak s indultak föl a palotába nagy örvendezéssel. Hát ahogy mennének az udvaron, Rózsakirályfi afelé a hegy felé tekint, a hol

fehér kendőt kötöttek volt a testvéreivel egy fa tetejébe, nézi, nézi s erősen megszorodik.

Kérdi a királykisasszony: — Mi bajod van Rózsa királyfi, hogy a színedben egyszerre megváltoztál?

— Hej, — mondá Rózsa királyfi — nézz amoda, arra a magas hegyre, látod-e?

— Látom.

— Hegy tetején egy magas fa, fa tetején egy véres kendő, látod-e?

— Látom.

— No hát, az a véres kendő azt jelenti, hogy az én testvéreim nagy bajba vannak. El kell mennem, fölkeresnem őket. Te csak maradj itthon, majd visszasegit a jó Isten engem, s többet el sem válunk.

Keserves könnyhullatások közt elbúcsúztak s Rózsa királyfi indult egybe a bátyjai után. De hogy szavamat össze ne keverjem, vitt magával forrasztó fűvet s egy korsócskával az élet vizéből, hátha meghaltak a bátyjai. Ment, mendegélt, s meg sem állott, mig oda nem ért, a hol a bátyjai elváltak tőle. Ott beleállott az útba s ment éjjel-nappal szakadatlan. A mint ment, mendegélt, egy kis házikó elé ért. Hát oda van kötve két kutya. Nézi, nézi s megismeri a kutyákat, az egyik az idősebb, a másik a kisebb bátyjáé volt. Bemegy a házikóba, hadd lám, van-e ott valaki. Egy eleven lelket sem talált ott. Kijön a házikóból, a kutyákat eloldja, maga pedig letelepedik egy fa alá s tüzet gyújt. Gondolja, itt kell lenni valahol a bátyjainak, hátha elékerülnek a tűzvilágra. A mint a tűz mellett üldögélne, csak elszalad előtte egy nyúl. Veszi a nyilát, lelövi a nyúlat. Gondolja: ez éppen jó lesz vacsorára. Nagy szorgosan megnyuzza a nyúlat, nyársat csinál, ráhuzza s a jó égő parázs felett sütö-

geti. Egyszerre csak megszólal valaki a fán, a feje fölött.

— Jaj de fázom, jaj de fázom! — mondta s úgy didergett, hogy a foga is vaczogott belé.

Rózsa királyfi fölnéz a fára s hát egy olyan öreg asszony ül ott, hogy az orra a térdjét veri. Mondja neki:

— Szálljon le, ha fázik, néne, s füttözzék a tűz körül.

— Jaj, nem merek, mert összeszaggatnak a kutyák, — szólt le az öreg asszony. — Hanem levetek egy szál szórt, azt dobd a tűzbe s akkor talán nem bántanak.

— Jól van, — mondá Rózsa királyfi, — hát csak dobja le kend azt a szál szórt.

Az öreg asszony ledobta a szórt, Rózsa királyfi a tűzbe vetette s a kutyák meg sem vakkantak, mikor az öreg asszony leereszkedett a fáról. Ahogy leereszkedett, beszaladt a házikóba, onnét kihozott egy nyársat, arra ráhuzott egy varasbékát, aztán lekuporodott ő is a tűz mellé s a békát sütni kezdette. Süti, süti a békát, Rózsa királyfi is a nyúlat, de egyszerre csak mit gondol, mit nem az öreg asszony, átalcsap Rózsa királyfira a békával, mikor éppen legjobban csepegett a zsir belőle. Aj! megharagszik Rózsa királyfi, kirántja a kardját, hogy a vén banyát egyszeribe ketté hasítja. No, hallj csudát! — a hogy hozzá csap a karddal, az tüstént hasábfává változik!

Felszökik a boszorkány a tűz mellől s azt mondja: — Imádkozzál Rózsa királyfi, mert vége az életednek. Megölted a hét fiamat, én is a te két testvéredet, most rajtad a sor!

— No most csakugyan vége az életemnek, — gondolja Rózsa királyfi — elpusztit ez a vén boszorkány.

Szólítja a kutyákat: meg sem mozdulnak. Szólítja

másodszor, harmadszor, nem mozdulnak. Hej, Uram Isten, mit csináljak, — gondolja magában Rózsa királyfi. — Néz erre, néz arra, s bizony ha nem szégyelli, még meg is futamodik a vén boszorkány elől. Az ám, de még a lába is a földbe gyökeredzett, úgy megkuruzsolta az ördögös asszony. Áldott szerencséjére, eszibe jut az élet vize, mit a királykisasszony adott, hirtelen a kutyákra locsint egy-egy cseppet, hát erre csak felszöknek a kutyák, neki a boszorkánynak s úgy beléharapnak a testébe, hogy egyszeribe kibuggyant a vér s folyt, mint a patak. Egy vércsepp éppen a hasábfára cseppent s ez tüstént karddá változott. Fogja Rózsa királyfi a kardot s mondja: no te vén boszorkány, most az én kezemben az életed! — s lenyisszenti a boszorkány balkarját. De addig nem akarta megölni, míg meg nem mondja, hogy hová temette a bátyjait.

— Hová temetted a bátyáimat, vén boszorkány?

— Hagyd meg az életemet, Rózsa királyfi, s megmutatom, — könyörgött a boszorkány.

Hát csak ott ásta el a harmadik fa tövében. Egyszeribe kiásta őket, az élet vizével leöntötte, s abban a minutában fel is támadtak. Csak dörzsölték, dörzsölték a szemüket s néztek szét nagy csudálkozással.

— Ejnye de sokáig aludtunk! — mondá a legidősebb királyfi.

— De még milyen sokáig! — mondá Rózsa királyfi. — Alhattatok volna itélet napjáig, ha én ide nem jövök.

Na, volt nagy öröm. Elbeszélték, hogy ki hol, merre járt, mit csinált. Aztán indultak s meg sem álltak, míg vissza nem értek az óriások országába. Csakhogy megjöttek, mert a királykisasszony már veresre sirta volt a szemét. Azt hitte, soha többet nem látja Rózsa királyfit. Egyszeribe papot hívtak s csaptak olyan lakodalmat,

hogy hire ment hetedhétországon túl, még azon is túl, a hol a kis kurta farkú disznó túr.

Lakodalom után Rózsa királyfiból az óriás ország királya lett, aztán mindjárt felkerekedett a seregével, visszafoglalta az apja országát is s a bátyjainak hagyta, hogy éljenek azok is szegények.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

Bolond Istók.

Volt egyszer egy szegény ember s annak három fia. Ennek a szegény embernek az egész gazdasága egy bika volt s mikor meghalt, egyebet sem hagyott három fiára.

De inkább semmit sem hagyott volna rájuk, mert a három fiút majd fölvetette a

gond, hogy már most hogy osztoznak meg a bikán. A legkisebbik, a kit bolondos esze miatt Bolond Istóknak hívtak, azt ajánlotta, hogy' üssék meg a bikát s a husát adják el, az árát majd felosztják egymás közt. Hanem az idősebbek már azért sem állottak rá, mert a féleszü mondta ezt. Nem tudták már mitevők legyenek, enni se adtak a bikának, mert mindegyik a másikra vetett: adj te, én nem, a tiéd éppen úgy mint az enyém, — s szegénybika úgy lesoványodott, hogy a bordáit meg lehetett számlálni.

Egyszer aztán abban egyeztek meg, hogy mind a hárman építnek egy-egy pajtát s a melyikébe befut a

bika, azé lesz egészen. Nosza, hozzá láttak az építéshez. A két idősebb legény az okos fejével olyan kőpajtát épített, hogy még egy herceg is ellakhatott volna benne, Istók pedig az ő bolond fejével épített egy kis kalibát leveles ágakból. Nevettek a bátyjai, csúfolták: ó te bolond, te! hát azt hiszed, hogy majd olyan bolond lesz a bika is, mint te, s bemegy a te pajtádba!

Jól van. Mikor mindahárman készen voltak, kieresztették az udvarra a bikát. Éppen jó meleg, legyes idő volt. A bika fölcsapta a farkát, körülnyargalta az udvart s egyszer — mit gondolt, mit nem — befutott az Istók pajtájába.

Ugy bizony! a bolondos legényé lett a bika. Mérgelődtek a bátyjai, de ő nem szólt semmit, csak tarisznyát vetett a nyakába s a bikát elindította a városba, hogy ott adja el. A mint ment, mendegélt, egy nyirfához ért. Éppen nagy szél volt s a nyirfa nyikorgott keményen. Megáll Istók s gondolkozik magában, hogy vajjon mit beszélhet ez a nyirfa. Kieszelte a bolondos fejével, hogy bizonyosan azt kérdi:

— Nyiff-nyaff, hogy adod?

— Neked adom száz pengő forintért, — felelt Istók.

— Nyiff-nyaff, megadom, — szólt a nyirfa.

Istók megkötötte a bikát a nyirfához s várta, hogy mikor adja a pénzt. De a nyirfa bizony nem adott pénzt.

— Lássuk a pénzt, komám! — biztatta a nyirfát.

A nyirfa pedig csak nyikorgott, csikorgott tovább s azt mondta:

— Nyiff-nyaff, megadom holnap!

Jól van, gondolá a féleszü, hát megadja holnap s azzal haza tért. Kérdik otthon a bátyjai:

— No te bolond, hogy adtad el a bikát?

— Száz pengőért.

— Ugyan ki vette meg?

— Hát egy nyirfa.

Hajh! kaczagtak a legények, hogy csak úgy dültek jobbra-balra, de a bolondos legény nem szólt semmit. Ment másnap a nyirfához, de hát a bikának csak a csontjait, meg a kötelét találta, azon éjen megették a farkasok. Kéri a pénzt a nyirfától, de ez azt felelte:

— Nyiff-nyaff, megadom holnap!

Hát jól van, holnap. S elment haza. Másnap megint elment, de a nyirfa megint csak azt mondta: nyiff-nyaff, holnap!

Igy tartott ez három hétig. Már ekkor a bolondos legény se vette a dolgot tréfára, fejszét vitt megával s azt kérdezte a nyirfától:

— Adod-e meg a pénzemet, mert mindjárt leváglok!

— Nyiff-nyaff, megadom holnap!

— Ugy-e!? No megállj!

Fogta a fejszét s bele vágott a nyirfa oldalába, hogy csak úgy megjajdult belé. Hát a mint huzza vissza a fejszét, ömlik utána az arany mint a záporosó. Annyi arany ömlött ki, hogy telides tele töltötte a tarisznyáját.

— No, mégis jó volt várnom, legalább kamatot is kaptam.

Azzal elment haza s otthon a drága sok aranyat kiöntötte egy cseberbe, befödte egy rostával s kitette az ereszbe. A bátyjait ölte a csudálkodás, hogy honnét szerezhettek ennyi sok aranyat s még inkább, mikor látták, hogy ez a bolondos legény világért el nem költene egy aranyat s cziberén, puliszkán él, mint addig.

— Hiszen ez a bolond azt sem tudja, mit kell a

pénzzel csinálni! — mondá a legidősebb legény a másiknak.

Osszetanakodtak, hogy ellopják; ők majd tudják, mire jó a pénz.

Szépen kiüritették a csebet s arany helyett tele rakták buzairrel. Egyszer nézi a bolondos legény s hát arany nincs. Egyet sem confundálta magát, a cseber fejét bekötötte egy abroszszal s elindult, hogy adja el a buzairt. A mint beért a faluba, elkezdett kiabálni:

— Buzairt vegyenek! buzairt!

Kérdezték a falusiak:

— Mi az a buzair, te legény?

— Az olyan orvosság, — felelte Istók, — hogy még a félholt is meggyógyul tőle, ha megizleli.

Hej, összeszaladtak a népek, mindenki akart venni abból a csuda-orvosságból, de mikor megszagolták, szemibe kaczagtak a bolondos legénynek, s a hányan voltak, annyifelé szaladtak.

— Piha! piha! — kiabáltak az emberek.

— Az hát, piha! — kiáltotta a legény is utánok.

Estére beért egy városba s ott szállást kért egy nagy uraságtól. Kapott is szállást s a buzairt betette a csürbe. Hanem a disznók megéreztek a szagát, berontottak a csürbe s mind egy falásig megették a buzairt.

Hej, de csapott-e lármát a legény, mikor reggel észrevette, hogy nincs buzair! Azt mondta, hogy ő a király pénzváltója, most egyenest megy a királyhoz s elpanaszolja neki, hogy ellopták a drága sok aranyat. Megijedt erre az uraság, s csakhogy panaszt ne tegyen, annyi pénzt adott a bolondos legénynek, hogy alig birta el.

Haza ment a sok pénzzel s a bátyjai nem győzték eleget csudálni, hogy az a féleszű megint annyi sok pénzt tudott szerezni. Kérdezték: — Hát azt hol kaptad?

— Buzairért adták, — felelt Istók.

Hiszen a bátyjainak sem kellett több, ők is megrak-
tak egy csebret buzairrel s azzal elmentek a szomszéd
faluba. Kiabálták torkuk szakadtából:

— Buzairt vegyenek! Buzairt vegyenek!

Össze is szaladt az egész falu népe, de úgy kiverték
a faluból a legényeket, hogy alig győzték futással. Sze-
rencsét próbáltak egy más faluban is, de itt is csak
úgy jártak.

Eddig is haragudtak bolondos testvérükre, de most
még inkább, s összetanakodtak, hogy vagy így vagy úgy,
kioltják az élete gyertyáját. Elmentek a bíróhoz s beárul-
ták a testvérüket, hogy az ördögökkel czimborázik,
hogy mindegyre tenger pénzzel állit haza s most meg a
falut akarja elveszeszteni. A bíró el is hitte, de még a
falubéliek is, mert az már csakugyan ördögösség lehet, a
mit ez a bolondos legény cselekszik. Azt határozta a falu-
gyűlése, hogy bolond Istókot befenekeltetik egy hordóba
s bedobják a gát alá. Ugy is történt, befenekeltették
egy hordóba, s mert éppen vasárnap volt, kitették a
templom elé, hogy majd a templomból kijövet elviszik a
vizre s a gát alá dobják.

Az alatt, míg a nép a templomba volt, Istók
elkezdett kiabálni:

— Hiába erőltettek! Hiába! nem leszek főispán!
nem leszek főispán!

Éppen abban a pillanatban hajtott el arra négy
lovass hintón egy idegen uraság s hallja, hogy mit kia-
bál valaki a hordóból. Megállitítja a lovakat, leszáll s oda
megy a hordóhoz. Kérdi:

— Mit is kiabál vala kend?

— Azt hogy nem leszek főispán, inkább akasz-
szanak föl!

— Azért ugyan egyet se kiabáljon, — mondá az uraság — szálljon ki hamar, cseréljünk gunyát, maj beülök én a hordóba. Lovam, hintóm legyen a kendé.

Ugy lett, mint az idegen úr mondá. Istók kimászott a hordóból, az idegen úr bemászott; Istók elhajtott a négy lóval s hintóval, az idegen úr pedig, mikor jöttek ki a templomból, torkaszakadtából kiabált:

— Leszek én főispán, emberek! Leszek én főispán!

— Az, a, majd a halak közt, — gondolták az emberek, de nem szóltak semmit, hanem szépen fölvették a hordót, vitték a vizre s a gát alá vetették.

Minden jó lélek azt hitte, hogy most már vége annak az ördögös Istóknak, s hát a mint haza felé indulnak, nagy lelki nyugodalommal jött a gát felől négylovas hintón Bolond Istók s nagyokat csördített a bakkos ostorral.

Bezzeg volt nagy álmélkodás, szörnyülködés.

— Hát ezt te hol kaptad? — kérdezték az emberek.

— Ott a gát alatt! — felelte hetykén Istók. — Van ott még annyi, hogy hat falunak is elég lenne! Ha nem hiszik, jöjjenek s nézzék a maguk látójával.

Csak úgy omlott, tódult a népség utána, Istók pedig mind a viz partján jártatta a lovait, hogy az emberek lássák a vízben hintónak, lónak az árnyékát.

— A' biz' a né! igaza van a bolondnak! — kiáltották az emberek s — uczuz neki, vesd el magad! — egymás feje tetején át ugráltak a vízbe. Az egész falu népe ott gomolygott a vízben papostól, harangozóstól, csak a vén papné, a ki istápon jött, nem ugrott bele. A papnak nagy, széles kalapja volt s az nem ment le a víz fenekére, hanem mind ott uszkált a víz színén. Látja ezt a papné, belenyult az istápjával s egyre döfölte a kalapot, biztatta az urát:

— Menjen beljebb, édes uram, válogasson a javából!
Menjen beljebb!

Hiszen beljebb is ment az egész falú úgy, hogy egy sem jött vissza többet.

Bolond Istók pedig elfoglalta az egész falut s akkora úr lett belőle, hogy az egész vidék csudájára járt. A ki nem hiszi, járjon utána.

Mirkó királyfi.

ol volt, hol nem volt, heted-hétországon is túl volt, volt egyszer egy király s annak három szép növendék fia. Sugár, dali legényecske volt mind a három, de az apjuk ügyet sem vetett rájuk. Egész áldott nap ott üldögélt a király a palota hetvenhetedik ablakában s folyton-folyvást napkeletre nézett, mintha onnét várt volna valakit. Kit várt, kit nem, azt ugyan senki lélek sem tudta, csak annyit láttak az udvarbéliék, hogy a királynak az egyik szeme folyvást sir, a másik meg nevet.

A királyfik sokat tanakodtak maguk közt, hogy ugyan mért huzódik félre az édes apjuk, s különösen azt szerették volna tudni, hogy mért sir az egyik szeme, s mért nevet a másik?

— Kérdezzük meg, — mondá az idősebbik.

— Kérdezzük meg, — mondá a fiatalabbik is.

Az idősebb királyfi nem is teketóriázott sokáig: bement az apja szobájába s köszönt illendőképpen. A király akkor is napkeletre nézett s haragosan fordult az ajtó felé.

— Mit akarsz, mit háborgatsz? — förmedett a fiura.

— Ne haragudjék, édes apám uram, — felelt a királyfi, — csak azt akartam megkérdezni kigyelmedtől, hogy mért ül örökké az ablakban s mért sir az egyik szeme, a másik meg nevet?

Hej, még csak most lobbant igazán haragra a király. Fogta a buzogányát s úgy a fiának lóditotta, hogy ha hirtelen el nem kapja a fejét, mindjárt szörnyű halált hal.

A fiú esze nélkül szaladt ki az udvarra, a hol a testvérei várahoztak rá.

— No, mit mondott az édes apánk? — kérdezték a fiúk.

— Menjetek be s majd ti is megtudjátok.

A középső királyfi ment is, no de ha bement, egyikét szempillantás mulva még sebesebben szaladt ki, mint a bátyja.

— No, mit mondott, mit mondott? — kérdezte a legfiatalabb, Mirkó királyfi.

— Menj be öcsém, Mirkó, s te is megtudod.

— Jól van, jól, bemegyek én is, — mondá Mirkó s sem szólt, sem beszélt többet, ment az apja szobájába.

De még szóra sem nyithatta a száját, repült feléje a buzogány, hogy csak úgy surrogott-burrogott, s ha félre nem kapja a fejét Mirkó királyfi, bizony szörnyű halálnak halálával hal meg. Hanem Mirkó bezzeg nem szaladt ki, mint ahogy a bátyjai. A buzogányt szépen kihuzta a falból (mert úgy tudjátok meg, hogy belefuródott a falba) — hát, hogy szavamat ne felejtsem, kihuzta a buzogányt, aztán oda vitte az apjához.

— Tessék, édes apám uram, itt a buzogány. Ha haláloamat akarod, itt vagyok, üss fejbe.

Tetszett a királynak ez a bátor beszéd.

— Ember vagy, fiam, — mondá Mirkónak. — Látom hogy nem ijedsz meg az árnyéktól. Hát meg is mondom neked, hogy mért sir örökké az egyik szemem, mért nevet a másik. Az egyik szemem azért sir, fiam, mert éjjel-nappal azon évelődöm, búcsálódok, hogy egyik fiam sem való királynak, s ha behunytam szemeimet, szertezülődik az én szép országom. A másik szemem pedig azért nevet, mosolyog örökké, mert egy vitéz pajtásomra gon-

dolok, a ki a selyem réten lakik s azt igérte nekem, hogy, ha minden ellenségét legyőzte, hozzám jó lakni, hadd együtt legyünk öreg napjainkban.

— Hát még nem győzte le az ellenséget a kigyelmed pajtása? — kérdezé Mirkó.

— Bizony nem, édes fiam. Ha százat levág, ezer támad helyébe s azt mind egymaga kell hogy levágja.

— Ne búsuljon, édes apám uram, — mondá Mirkó — egy életem, egy halálom, megyek a selyem rétre s vissza sem jövök a kigyelmed vitéz pajtása nélkül.

A bátyjai már szentül hitték, hogy szegény kis Mirkónak vége, mert különben rég kiszaladott volna. Bezzeg volt nagy álmélkodás, mikor Mirkó szép lassan kijött az udvarra s elbeszélte bátyjainak, hogy mit hallott az édes apjuktól.

— De már először én próbálok szerencsét, — mondá a legidősebb fiú s tüstént visszament az apjához.

— Felséges apám uram, — mondá — hallottam Mirkótól, hogy a kigyelmed vitéz pajtásának segítségre volna szüksége. Én vagyok a legidősebb, engedje meg, hogy én menjek a selyem rétre.

— Jól van, fiam, menj Isten hirével, — mondá a király. — Próbálj szerencsét.

A legidősebb fiú elbucszott apjától, testvéreitől, aztán fölnyergeltette a legszebb paripát s még az nap elindult. Egy álló esztendeig járt oda meg vissza, de nem tudott tovább jutni a rézhidnál. Ezen nem tudott keresztülmenni a paripája. Felszakasztott a hidból egy deszkát s azt haza vitte bizonyágnak, hadd lássa az édes apja, hogy volt legalább a rézhidig.

— Hej, fiam, — mondá a király, mikor én olyan legény voltam mint te, egy óra volt nekem a rézhid, nem egy esztendő. Te soha föl nem találsz, míg a világ s még két nap, az én vitéz pajtásomat.

Most a második fiú jelentette az apjának, hogy ő is szerencsét próbál.

— Jól van, fiam, csak próbálj, — mondá a király.

Fölnyergeltette a paripáját s egy esztendő mulva került vissza ez is. Hozott magával egy ezüst deszkát

az ezüst hidból. Mikor megmutatta a királynak, ez csak legyintett a kezével nagy búsan.

— Látom már, hol voltál, ne is mondd. A te korodban két óra volt nekem az ezüsthid. Feküdj le fiam, te sem hozod haza az én vitéz pajtásomat.

— De már most csakugyan rajtam a sor, — mondá Mirkó királyfi. Bement az apjához, ki ott ült most is az ablakban, de már most sirt mind a két szeme.

— Felséges apám uram, — szólalt meg Mirkó, — ne sirjon kigyelmed. Ereszszen el engem, s ha addig élek is, haza hozom a kigyelmed vitéz pajtását.

Eleget mondá a király: ne menj fiam, maradj itthon, mert ha elmegy, soha vissza sem kerülsz, — Mirkó addig kérte s olyan szépen kérte, hogy az öreg király belényugodott.

Hej örült Mirkó! Futva futott ki az istállóba, hogy válaszsza ki ott magának a legszebb paripát. Egyik szebb volt a másnál, de Mirkónak egy sem tetszett. Hát a mind búcsálódnék magában, odamegy egy ősz öreg asszony s megszólítja.

— A selyem rétre akarsz menni, úgy-e, Mirkó királyfi?

— Oda, néném asszony, oda.

— No ha oda, akkor ne itt keress magadnak való paripát. Eredj, menj vissza az édes apádhoz, kérdd el tőle a csontkürtjét s fuvints belé jó erősen. Ahogy a csontkürtbe fuvintasz, egyszeribe haza jó az arany szőrü ménes, de ne ebből válaszszt magadnak paripát, hanem várd meg azt girhes-görhes csikót, a melyik a ménes után sántikál s a melyik úgy meg szokta sujtani farkával a kapubálványt, hogy az egész palota megrezdül belé.

Megköszönte Mirkó a tanácsot s visszament az apjához.

— Édes apám uram, azért jövök vissza, hogy adja nekem a csontkürtjét.

— Hát azt neked ki tanácsolta? — kérde a király.

Mirkó egy kicsit huzódzott, hogy vajjon megmondja-e, de gondolta: ő bizony megmondja az igaz valóságot. Meg is mondta: egy ősz öreg asszony tanácsolta, édes apám.

— Jól van, fiam, menj le a hetedik pinczébe. Ott van egy vak ablak. Abba van bevakolva a csontkürt. Vedd ki, ha ugyan még használhatod.

Lement Mirkó a hetedik pinczébe s egy csákánnyal hamarosan kibontotta a vakablakot. Ott volt a csontkürt. Fogta, vitte, s a hogy az udvarra ért, beléfuvintott jó erősen.

Hát, Istenem, megcsendült erre a palota, az udvar, a kert, csengett erdő, mező. Jöttek az aranyszörű paripák. Mindenik nyakán volt egy arany csengő, attól volt az a nagy csendülés. Jöttek a paripák, szebbnél-szebbek, tüzsköltek, horkoltak, ágaskodtak, mintha valamennyi ki akart volna repülni a világból. De Mirkó ügyet sem vetett rájuk, ő azt a girhes-görhes csikót várta. Jött az is, jó messzire a többi után. S a hogy az öreg asszony mondta: mikor a kapu alá ért, farkával úgy megsuhintotta a kapubálványt, hogy megrendült belé a palota. Mirkó megvárta, míg a paripákat bekötik az istállóba, aztán bement ő is, egyenest a táltos csikóhoz s megsimogatta.

A táltos csikó egyszeribe megszólalt.

— Tudom, miért simogatsz, Mirkó királyfi. Azt akarod, úgy-e, hogy a selyem rétre vigyelek. Hát jól van, én elviszlek szívesen, de addig még sok mindent ell kell végezned.

— Csak szólj, — mondá Mirkó, — mindent megteszek, a mit kívánsz.

— Először is, adjál nekem jó abrakot, mert hosszú utra megyünk.

— Mit adjak, édes lovam? zabot? szénát? sarjut?

— Se zabot, se szénát, se sarjut, kicsi gazdám. Hozz egy zsák árpát.

Vitt neki egy zsák árpát. Egy szempillantásra mind egy szemig megette.

— Most hozzál egy zsák kölest.

Vitt neki egy zsák kölest, s a táltos csikó azt is megette egy szempillantásra.

— No, édes lovam, kell-e még valami?

— Kell, kicsi gazdám. Adj most egy tekenő tüzes parázsát.

Ámult-bánult Mirkó királyfi, de engedelmeskedett. Vitt a táltos lónak egy tekenő tüzes parázsát. Ugy felhabzsolta, mintha zsenge zab lett volna. Ekkor egyet nagyot fújt, megrázkódott s hát — halljatok csudát! — a girhes-görhes, bogos lábú csikóból olyan gyönyörűség szép aranyszörű paripa lett, hogy Mirkó királyfinak csak úgy káprádzott a szeme.

— No, kicsi gazdám, most még szaladj fel a palotába, — mondá a táltos — kérd meg az édes apádat, hogy adja oda neked azt a kardját s azt a karabélyát, a melyikkel ötven esztendővel ezelőtt háboruba járt, azután meg azt a nyergét s azt a kantárt, a melyik ugyancsak ötven esztendővel ezelőtt a fejembe volt.

Szaladt Mirkó a királyhoz mint a sebes szél.

— Felsőleges apám uram, adja ide a kardját, a karabélyát, a nyergét, meg a kantárját.

— Melyiket, fiam? — kérdezte a király, — száz meg ezer van nékem, azt sem tudom, melyik másik.

Mirkó megmondotta, hogy melyikre van szüksége.

— Hej, édes fiam, nem sok hasznát veszed már te sem a kardnak, sem a karabélynak. Rozsdás mind a kettő. De még a nyeregnek meg a kantárnak sem. Talán már meg sincsenek, ha ugyan ott nem hányódnak a szín alatt.

Bánta is Mirkó: legyen rozsdás a kard is, a karabély is, csak a táltos lónak kedve teljék. Lekapta a szegről a kardot, aztán futott a szín alá s hát, áldott szerencsére, ott volt még a kantár is, a nyereg is. De, Uram Jézus, milyen volt mind a kettő. Vastagon állott a piszok nyergen is, kantáron is. No, csakhogy megvoltak. Szaladt velük az istállóba.

— Itt van, édes lovam, minden, a mit kívántál.

A táltos ló csak ráfuvintott nyeregre, kantárra, kardra, karabélyra, s hát csak úgy eltűnt rozsdá, piszok, ragyogott a kard, karabély, nyereg, kantár, csillogtak-villogtak az aranyos, gyémántos szijjak, a mindenféle drága kövek, mikkel a szerszámok ki valának rakva.

— Így, kicsi gazdám, így, ilyen szerszám illik egy királyfinak, — mondá a táltos.

Mirkó hamar fölnyergelte-kantározta a táltost, felkötötte kardját, övébe szurta drága gyöngyös karabélyát s fel akart pattanni a táltos hátára.

— Hohó, kicsi gazdám, — szólta a táltos — várj még csak egy kicsit. Vezess ki a városból s a városon kívül ülj föl majd reám.

Mirkó szépen kivezette a táltost s a város végén fölpattant a nyeregbe.

— Na, kicsi gazdám, — szólta most a táltos — hogy vigyelek: úgy-e mint a sebes szél vagy mint a sebes gondolat?

Felelt Mirkó :

— Ugy vigy, édes lovam, a hogy neked tetszik, csak a selyemrétre vigy.

— Hát akkor hunyd bé a szemedet s kapaszkodj belém magyarosan.

Mirkó behunyta a szemét, a táltos pedig hirtelen fölemelkedett s repült mint a sebes gondolat, még annál

is sebesebben. Surrogott-burrogott a levegő, hol hideg, hol meleg csapta meg Mirkót, hol forgó szél rángatta, hol meleg nap izzasztotta. A táltos pedig csak repült, repült erdőkön, mezőkön, hegyeken, völgyeken, sebes folyóvizeken keresztül. De Mirkó ezt csak úgy sejditette, mert a szemét világért ki nem nyitotta volna. Egyszerre csak, topp! megállott a táltos, nagyot toppantott az előlábával.

— Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám!

Mirkó kinyitotta.

— Mit gondolsz, hol vagyunk?

— Ha jól szemlélem, a rézhidnál.

— Bezzeg hogy a rézhidnál. Eddig járt az idősebb bátyád. Innét vitt haza egy szál réz deszkát. No, most hunyd bé ismét a szemedet.

Mirkó behunyta a szemét s a táltos repült, repült, most még sebesebben. Ugyancsak nagy erővel kapaszkodott belé Mirkó, mert különben lefordúl a hátáról. De már az igaz, hogy nem lehetett sokáig a szeme behunyva, mert a táltos egy jó szempillantásra megint toppantott a lábával.

— Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám.

— Kinyitottam, édes lovam.

— Hát most mit látsz, kicsi gazdám?

— Ezüsthidat, édes lovam.

— Látod-e, hogy hibádzik egy szál deszka? Ezt a kisebbik bátyád vitte haza. Innét fordult vissza. — Hanem most csak hunyd bé a szemedet szaporán, de jó erősen.

Hej, volt a hogy volt eddig, de még csak ez volt az istenes repülés! Erős szélfuvás kerekedett: mintha lett volna égszakadás, földindulás. a merre a táltos repült.

— Mindjárt lefordulok, édes lovam,— ijedezett Mirkó.

— Csak csipeszkedj jól belém, kicsi gazdám, még csak egy forgó szél van előttem.

Na, keresztül surrant ezen is, mint a nyilvessző s a másik minutában már a földre toppantott.

— Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám.

— Kinyitottam, édes lovam.

— Mit látsz, kicsi gazdám?

— Látok egy aranyhidat, s a két végén két-két oroszlánt.

— No ha bizony látsz egy aranyhidat s a két végén két oroszlánt, hunyd bé a szemedet, de tüstént.

Még be sem hunyta jóformán a szemét, a táltos már a földre toppantott.

— Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám. Mit láatsz?

— Látok egy éktelen magas üveg hegyet. Olyan meredek mint a ház oldala, s a teteje az eget veri.

— Hunyd bé a szemedet, kicsi gazdám, mert erre a hegyre föl kell mennünk.

— Ó, édes lovam, — renyekedett Mirkó királyfi — »lehetetlenképes«, hogy oda fel tudj menni.

— Te csak hunyd bé a szemedet, egyébre ne légyen gondod.

Hát csakugyan egy szempillantás mulva már ismét megszólalt a táltos:

— Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám, mit láatsz?

— Látok magam alatt valami feketeséget, akkorát mint egy jó nagy tál.

— No ez a föld kerekése, — mondá a táltos. Hát magad előtt mit láatsz?

— Látok egy végesvégtelen hosszú üveg ösvényt s innét is, túl is nagy mély ürességet.

— No ha úgy, azon végig megyünk.

— Jaj, édes lovam, lefordulsz s szörnyü halálnak halálával halunk meg.

— Ne félj, kicsi gazdám, még lábamon a gyémántszezes patkó, mit édes apád ennekelötte ötven eszten-dővel üttetett a lábamra. Csak csipeszkezdj jól belém!

Kipp! kopp! kopogott, csattogott a gyémántszezes patkó az üvegösvényen, de csak nagy-nagy ritkán, mert a táltos most is repült, a hol egy kicsit tágult a hely. Mert senki el ne felejtse, az üveg hegy teteje az égig ért.

No, hanem az üvegösvény sem tartott sokáig a táltosnak. Egyszerre csak nagyot toppantott s megszólalt:

— Nyisd ki a szemedet kicsi gazdám, mit láatsz?

— Látok hátra felé gyöngé világosságot, magam előtt pedig olyan vastag sötétséget, hogy a fejszét föl lehetne rá akasztani.

— No már csak ezen a sötétségen kell keresztül-mennünk, akár bé se hunyd a szemedet, kicsi gazdám.

Hej, uram teremtőm, neki rugaszkodott a táltos annak a vastag sötétségnek, s úgy vágta kétfelé a két előlábával, hogy csakúgy harsogott belé. S hát a hogy a setétségből kisurrantak, egyszerre olyan ragyogó világosság támadt, hogy Mirkó királyfi mind a két kezével a szeméhez kapott.

— No, kicsi gazdám, mit láatsz most?

— Látok, édes lovam, egy rengeteg nagy rétet, a melyiken csupa selyemfű terem. Ha jól szemlélem, ez lészen a selyemrét.

— Eltaláltad, kicsi gazdám. Ez a selyemrét. Hát a selyemrét kellős közepében látod-e azt a kicsi feketeséget?

— Látom, édes lovam, látom.

— Hát az annak az öreg vitéznek a selyem sátra. Fekete selyem annak minden szála.

Hipp, hopp, már ott is voltak a selyem sátor előtt.

Mirkó leugrott a táltosról, a kantárszárát a sátor ajtajába akasztotta, éppen az öreg vitéz lova mellé. Azzal bement a sátorba. Hát ott feküdt a sátor közepén az öreg vitéz s aludt mint a bunda, de fölötte egy kard folyton folyvást vagdalódzott, hogy még álmában se bánthatták az ellenségek.

Gondolta magában Mirkó: ő bizony nem költi fel az öreget, hadd aludjék szegény feje, inkább ő is leheveredik egy kicsit. Kiment a sátor mellé s ott leheveredett. El is aludt egyszeribe. De hogy szavamat ne

vétsem, elébb szólt
a kardjának:
»kard ki hüvely-
ből«, s ez is éppen
ugy vagdalkozott
az ő teste fölött,
mint az öreg vi-
tézé.

Eközben föl-
ébredt az öreg
vitéz, kimegy a
sátorból, dörzsöli
a szemét, de csak
nem akarja hinni,
a mit lát.

— Hm, —
mondja — az én
lovam mellett egy
idegen ló kikötve;
ihol meg egy legé-
nyecske alszik a
sátram tövében.
No, ezt most jól
megölhetném, de
nem ölöm meg,
mert ő sem bán-
tott engem.

De nem tudta
végétvárni alvásá-
nak, fölébresztette.

— Ki vagy
ecsém, mi járás-
béli vagy? — kér-
dezte Mirkót.

Felelte Mirkó:

— Mirkó vagyok, a fehér király legkisebbik fia, szolgálatára. Azért jöttem, hogy kigyelmedet haza segítsen, az édes apámhoz, a ki erősen várja.

Hej örvendett az öreg vitéz, de hogy örvendett Megölelte, megcsókolta Mirkót, aztán bévezette a sátorba. Azt mondta:

— Gyere ecsém, együnk, igyunk, vigadozzunk. Otven esztendeje, hogy utoljára vigadoztam az apáddal.

— Együnk, igyunk, vigadozzunk, bátyám uram, — mondá Mirkó is, — de hátha rajtunk ütnek az ellenségei!

— Ne félj, ecsém, majd meggyőzzük ketten, ha úgy nő is mint a fűszál.

No, ettek, ittak, vigadoztak, az ellenséggel nem gondoltak. Hát egyszer csak, — Uram Jézus Krisztus, ne hagyj el! — ömlik bé az ellenség a sátor ajtón. Ellepték a selyemrétet, mint a fűszál, annyian voltak mint égen a ragyogó csillag.

De bezzeg vége lett evésnek, ivásnak, nagy vigadozásnak. Rikkantott az öreg vitéz, de Palkó is: »Kard ki hüvelyből!« — s haj — lássatok csudát! — vagdalozott a kard jobbra, balra, előre, hátra, nyissz, nyissz! — úgy feküdt a tenger sok katona, mint a kéve a buza-földön. Az egész ármádiából nem maradt több élve tizenkét vitéznél. Szaladott ez a tizenkettő is, mintha a szemüket kivették volna.

— Lóra, ecsém, lóra! — rikkantott az öreg vitéz.

Egyszeribe lóra pattantak mind a ketten s utána a tizenkét vitéznek. De úgy kell lenni, hogy táltos lova volt mind a tizenkét vitéznek, mert a hogy az üveg hegy aljára értek — hopp! meg sem hőköltek, a gondolatnál is sebesebben fölrugaszkodtak az üveghegyre.

— Édes öcsém, — mondá nagy búsan az öreg vitéz — én tovább nem üzhetem őket, mert az én lovamnak elvászott a gyémántszegecs patkója. Mirkó nem is hallgatott rá, hipp, hopp! — vágatott utánok, ki a hegyre, végig az ösvényen, mindenütt a nyomukba. Meghiszem azt, de a tizenkét vitéz egyszerre csak eltűnt, mintha a föld nyelte volna el őket.

— Hát ezek hová tűnhetének? — álmélkodott magában Mirkó. De a mint tűnődik ezen, meglát valami feketeséget. Egy vas lappancs volt az a feketeség. Hirtelen felbillentette a lappancsot s szervusz világ! beugratott nagy bátran. Előtte sötétség, háta mögött sötétség: no ez bizonyosan a pokol tornácza, — gondolta magában.

No ezt ugyan jól eltalálta. Egyszerre csak, supp! — lesuppant a pokolba. Ahol ni, éppen ott vágatott a tizenkét vitéz, egyenest egy gyémántpalota felé.

— Kard ki hüvelyből! — kiáltott Mirkó, mikor a tizenkét vitéz éppen be akart kerülni a gyémánt palota kapuján, — nyissz, nyissz, mind a tizenkettő holtan fordult le a lováról.

Megállott Mirkó a gyémánt palota előtt egy szempillantásra, de nem tovább. Azt mondta: egy életem, egy halálom, megnézem, ki lakik odabent. Hiszen még csak most állott el szeme-szája, mikor belépett a gyémánt palotába. Egy rettentő nagy szövőszék előtt ült egy ördögös szüle — s halljatok csudát, — a mint jobbra vetette a vetőllőt, két huszár ugrott ki, a mint balra vetette, két gyalog katona.

— Ej, haj! — gondolta magában Mirkó, — de már ennek a fele sem tréfa. — Kard ki hüvelyből!

Na, szegény katonák, még körül sem nézhettek, a hogy kiugrottak az ördögös szüle keze alól, mindjárt

vége is volt az életüknek. De a hányat levágott a kard, annyi ugrott ki helyettük a szövőszékből.

— No így soha meg nem győzöm az ördögös szüle munkáját, — gondolta Mirkó — levágom az ő fejét s akkor majd nem szó több katonát.

Hm! meghiszem azt! Az ördögös szülének levághatta a fejét, de a keze még mindig járt, hányta-vetette jobbra, balra a vetőllót s egy percz alatt tele volt a szoba katonával.

Hej, megmérgeződött Mirkó s a mi katona volt a szobában, mind levágatta, az ördögös szülét pedig izréporrá aprított. Azután a szövőszéket kihuzta az udvarra s az ördögös szülével együtt elégette.

— De már most nem kell többet viaskodni, sem nekem, sem a öreg vitéznek, — mondá Mirkó nagy örvendezéssel.

Nem-e? Na ezt ugyan jól eltalálta, mert egyszerre csak az égő parázsából kiperdült egy vékony csontocska, elkezdett forogni sebes forgósél módjára s -- hát, uram Jézus ne hagyj el! — abból a csontocskából ördögös szüle lett!

— Úgy-e!? — rikkantott mérgesen Mirkó - kard ki hüvelyből!

De az ördögös szüle elkezdett könyörögni: hagyj meg az életemet, Mirkó királyfi, s jótétel helyébe jót vársz! Nálam nélkül úgy sem tudnál kijutni innét, hagyj meg az életemet.

— Jól van, meghagyom az életedet, ha megmutatod a kijárást.

Az ördögös szüle azt mondta:

— Na, te Mirkó királyfi, nem hittem volna, hogy ilyen jó szived legyen. Nesze, adok neked négy patkóra

való gyémántszeget, erre még nagy szükséged lehet. Tedd el jól.

Azután elvezette ahhoz a likhoz, a hol lejött pokol országába. Már az igaz, hogy soha meg nem találta volna magától, mert ennek is lappanca volt, de azt ugyan emberi szem meg nem találta volna, olyan egyforma volt a pokol földjével.

— Nyilj fel, lappancs! — parancsolá az ördögös szüle, s a lappancs felnyilt abban a minutában, a táltos ló pedig neki rugaszkodott s hipp, hopp! — kiugratott az üveghegy tetejére.

Hej, még csak most látta Mirkó igazán, hogy milyen szörnyüses meredek az üveghegy oldala. Azt mondta a lovának: édes lovam, én itt leszálok s talán úgy ha lekerülünk a selyemrétre.

— Csak maradj a hátamon, kicsi gazdám, ha jót akarsz, — mondá a táltos — mert itt e világból való ember ugyan le nem sétál. Csipeszkedj a sörényembe s hunyd bé a szemedet!

Mint valami jó sima jégen, úgy sikolándott lefelé a táltos s egyszerre csak letoppant a földre.

— Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám, mit láatsz?

— Látom, hogy ismét itt vagyunk a selyemréten. Ahol ni, látom az öreg vitézt is.

Hej, Istenem, de megörült az öreg vitéz, mikor megpillantotta Mirkót. Bizony nem hitte, hogy lássa még ez életben valaha.

— Itt vagyok, bátyám uram, — jelenté Mirkó, — ne féltse az országát ellenségtől többet.

— Hát ha bizony úgy van, akkor legyen is tied ez a selyemrét s az egész országom, Mirkó fiam, — mondá az öreg vitéz, — mert én úgy sem élek már sokáig.

Felelé erre Mirkó:

— Köszönöm jó akaratját bátyám uram, de nem jöttem én sem a selyem rétéért, sem az orszáágáért, hanem, hogy kigyelmedet elvigyem az édes apámhoz, hadd töltsék együtt öreg napjaikat.

Az öreg vitéz egyet sem kérette magát, felült a lóras elindultak a fehér király orszáága felé. Hanem a mikor az üveghegy aljába értek, erősen elszomorodott az öreg vitéz.

— Ecsém, Mirkó, — szólt nagy búsan — még is csak itt kell nekem maradnom, nem mehetek az apádhoz. Az én lovam nem tud kimenni az üveghegyen, mert elvászott a gyémáantszeg mind a négy patkóján.

— No bizony, ha elvászott, mindjárt mást ütök én helyébe, — szólt Mirkó királyfi s elészedte a mi patkószeget kapott az ördöngös szülétől. Hamarosan ujra patkóolta az öreg vitéz lovát s azzal — usdi neki, vesd el magad! — sebes szélnél sebesebben, még a sebes gondolatnál is sebesebben vágattak keresztül üveghegyen, erdőkön, mezőkön, tengereken által, s mire feljött a vacsoracsillag: megérkeztek a fehér király udvarába.

Ott ült az öreg király most is az ablakban s nézett kelet felé, sirt az egyik szeme, a másik nevetett. Haj, de mikor megpillantotta vitéz pajtását s Mirkó fiát: mind a két szeme nevetett.

Egyszeribe lekiáltott a cselédeknek, hogy üssenek le tizenkét tulkot, mert ihol jönnek már az ő vitéz pajtása s Mirkó királyfi. Aztán leszaladott az udvarra, s egyszer a vitéz pajtását, másszor Mirkót ölelte, csókolta. Azt sem tudta öreg feje, hogy mit csinál nagy örömeben. Csaptak aztán olyan vendégséget, hogy hét orszáagra ment a hire. Hét nap s hét éjjel állott a vendégség, a nagy dinomdánom. Azonban hetedik éjen azt találja mondani az öreg vitéz: — No öreg pajtás, vitéz legény ez a te fiad, még vitézebb, mint mi voltunk legény korunkban!

— Magam is azt gondolom, — mondá az öreg király, — de, hej pajtás, mégsem hiszem, hogy a Kutyafejüt le tudná győzni.

— No már azt én sem hinném, — erősíté az öreg vitéz. — A Kutyafejüt még anyaszülte le nem győzte.

Hallotta Mirkó ezt a beszédet s meg nem állhatá, hogy egy szót, kettőt közibe ne vessen.

— Hol s merre lakik az a Kutyafejü? — kérdé Mirkó, — mert ha a föld alatt lakik, ott is megkeresem.

Az öreg vitéz megmagyarázta, hogy erre meg erre, innét északra, onnét meg egy kicsit keletre, keletről meg egy kicsit nyugatra, nyugatról meg egy kicsit délre: ott van az ő országa.

— No ha ott van, akkor megtalálom.

Eleget beszéltek mind a ketten, hogy szánt-szándékkal ne veszítse el fiatal életét, maradjon veszteg, eléggé megmutatta a vitézségét: Mirkónak többet nem volt maradása. Táltos lovát jól megabrakolta, magát feltarisznyálta, s még az éjjel elindult a Kutyafejü országába.

Mikor elindultak, megkérdezte a táltost: jártál-e már a Kutyafejü országába, édes lovam?

— Jártam egyszer, kicsi gazdám, de azt is megbántam. Alig-alig tudám élve hozni haza az édes apádat. Jobb lesz neked is, ha itthon maradsz.

— Egy életem, egy halálom, édes lovam, meg nem nyugszom, míg a Kutyafejüt meg nem találom.

— Jól van, kicsi gazdám, hát csak hunyd bé a szemedet, mert addig meg sem állok, míg a Kutyafejü országába nem érek. Együtt élünk, együtt halunk.

Behunyta Mirkó a szemét s vágatott a táltos, de úgy, a hogy még nem. Egyet rugaszkodott s két országot hagyott el, kettőt rugaszkodott s két ország s két tenger maradt el utána. Akkor aztán megállapodott.

— Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám, mit látsz?

— Látok egy hat emeletes gyémánt palotát, de olyant, hogy a szemem káprádzik a nézésitől.

— Hát a hatodik emeletnek hatodik ablakában mit látsz?

— Látok egy szépséges szép leányt, de olyat, hogy a szemem most még jobban káprádzik. Ez bizonyosan a Kutyafejű leánya.

— Nem találtad, kicsi gazdám, mert ez a fekete király leánya. A Kutyafejű elrabolta s itt tartja szomorú fogságban.

Mirkónak sem kellett többet hallani, lepattant a táltosról s ment föl egyenest a királykisasszonyhoz. Pedig ez kiáltozott le torkaszakadtából: ne jöjj fel, ne jöjj fel, ha kedves az életed, megöl a Kutyafejű! Kiáltozhatott Mirkónak, mire visszafordult az ablakból, ott állott előtte s köszönt illendőképpen.

— Ki vagy te, mi vagy te? — kérdezte a királykisasszony — hogy mertél ide jönni?

— Mirkó királyfi vagyok s azért jöttem, hogy megöljem a Kutyafejűt.

— Ó, te szerencsétlen királyfi, az az ember még nem született meg, a ki a Kutyafejűt legyőzze. Olyan erős, hallod-e, hogy hetven mérföldről dobja haza a buzogányát, ha jó a vadászatról.

— Nem bánom én, — mondá Mirkó, — ha hétszáz mérföldről dobja is haza a buzogányát, — mégis megküzdök vele s téged elviszlek az én országomba.

De hogy szavamat össze ne keverjem, a királykisasszonynak erősen megtetszett Mirkó.

Azt mondta neki:

— Hallod-e te, Mirkó királyfi, kár volna ilyen fiatalon elpusztulnod, hát én megmondom neked, honnét veszi azt

a nagy erejét a Kutyafejü. Nesze, adok neked egy kulacsot, azzal menj le a pinczébe, ott találsz egy hordót. Annak a borából töltsd meg a kulacsodat, s ha csak belemártod az ujjadat, minden bemártásra ötezer ember erejével nevekedik az erőd.

Megköszönte Mirkó a jó tanácsot, lement a pinczébe, a palaczkot megtöltötte, a hordóból pedig a többi bort kieresztette, hogy a Kutyafejü ne használhassa többet. A palaczkot a nyakába kötötte, a kebelébe szépen elrejtette, aztán fölment a királykisasszonyhoz, s ketten kiállottak a tornácba, úgy várták a Kutyafejü hazajövetelét.

Hát, uram Isten, egyszerre csak nagy sötétség kerekedett az udvaron, surrogott-burrogott a levegő, mintha lett volna égszakadás, földindulás s egy negyven mázsás buzogány úgy suppan az udvar közepibe, hogy kifecskendett a víz utána;

— Készülj, Mirkó, jó a Kutyafejü, — mondá a királykisasszony.

Mirkó hamar belemártotta az ujját a kulacsba, leszaladt az udvarra, fölkapta a buzogányt s úgy visszalódította, hogy éppen a Kutyafejü lova előtt esett le, pedig messzire volt az még, legalább 70 mérföldre.

A ló megbotlott a buzogányba s visszahőkölt nagy horkolással.

— Nye te nye! hogy a farkasok egyenek meg! — rikkantott mérgesen a Kutyafejü — hatszáz esztendeje hogy veled járok, még soha meg nem hőköltél — mi bajod?

— Az a bajom, — felelt a ló — hogy valaki visszadobta a buzogányodat.

— Ne búsulj te azon, tudom, hogy ki dobta vissza. Még ennek előtte hatszáz esztendővel megálmodtam, hogy Mirkó ide jó s megküzdik velem. Hiszen csak találkozam azzal a macskabékával, kitekerem a nyakát!

Azzal megsarkantyuzta lovát s a másik minutában betoppant az udvarába. Egyenest Mirkónak ment s azt mondá neki:

— No, Mirkó, eljövél ugy-e? No ha el, nem is mégy el innét élve. Karddal verekedjünk-e vagy birkózzunk?

Felelte Mirkó:

— Mindegy nekem Kutyafejü, te vagy az idősebb.

— Jól van, ecsém, kezdjük karddal.

— Kard ki hüvelyből! — parancsolá egyszerre mindkettő, s a hogy összecsapott a két kard, pattogott belőlük a szikra, de olyan vastagon, mintha tüzeső esett volna az égből.

— Nem ér ez így semmit, — mondá Mirkó — minek rontjuk a kardunkat, birkózzunk, Kutyafejü.

— Jól van, Mirkó, birkózzunk. Búcsuzzál el, ha van, apádtól, anyádtól s minden nemzetségedtől.

— Én már el búcsuztam, — mondá Mirkó, —
bucsuzzál el te is, Kutyafejü.

— Én is elbúcsuztam, még ennek előtte hatszáz
esztendővel.

— No, ha elbúcsuztál, parancsoljuk vissza a kar-
dunkat.

Visszaparancsolták mind a ketten s azzal neki
rugaszkodtak egymásnak. Még a föld is regett, úgy
erősködének. Egyszer Mirkó kapta fel Kutyafejüt, másszor
Kutyafejü Mirkót, de mindakettő talpra állott. Forgatták,
tekerintgették egymást jobbra, balra, de egyik sem tudá a
másikat alól keríteni.

— No, még egyszer! — rugaszkodott neki a Kutya-
fejü, s a hogy fölkapta Mirkót, úgy találta levágni, hogy
övig furódott a földbe.

De Mirkónak eszébe jutott a kulacs, hirtelen meg-
mártotta a kis ujját, kukkra ugrott a földről, megkapta
a Kutyafejüt s úgy a földhöz teremtette, hogy döngött
belé a helység. Azzal megmarkolta a hajánál fogvást,
hátra huzta a palota mögé, a hol egy feneketlen tó
volt, lenyisszentette kardjával a Kutyafejü nyakát s a
testét is beledobta a tóba.

Hej, Istenem, bezzeg volt-e nagy öröm a gyémánt
palotában. A királykisasszony a nyakába szökött Mirkó-
nak s azt mondta: — Te az enyém, én a tiéd, ásó kapa s a
nagy harang válaszszon el minket.

Fölkészültek mindjárt, hogy visszamenjenek a
Mirkó országába. Éppen föl akartak ülni a táltosra, de
Mirkó erősen elgondolkozott, s úgy tetszett, mint ha
búsulna valamin.

— Mi bajod van, Mirkó, — kérdezte a király-
kisasszony — talán bizony itt szeretnél hagyni engem?

— Nem hagynálak én itt téged, — mondá Mirkó — széles e világ minden kincséért sem, de sajnálom ezt a szép gyémánt palotát.

— No, ha csak az a bajod, mindjárt megvigasztallak, — mondá a királykisasszony. — Nesze, a gyémánt vessző. Én visszamegyek a palotába, te meg ezzel a vesszővel veregesd körül a palotát s szép lassan gyémánt almává gombolyodik. Tedd a tarisznyádba, otthon pedig csak veregesd meg az almát ezzel a vesszővel, ismét palota lesz belőle s engem megtalálsz a hatodik emelet hatodik ablakában.

Ugy tett Mirkó, mint a királykisasszony mondta. Hát csakugyan az a rengeteg nagy palota összegombolyodott egy kicsi kerek almává, de olyan kicsikére, hogy szépen a tenyerében tarthatta. Betette a tarisznyájába s hipp, hopp! tizig sem számlált, otthon volt az apja udvarában. Az öreg király meg a pajtása már messziről észrevették s elejébe kiabáltak: — No, legyőzéd-e a Kutyafejüt?

Mondta Mirkó: — Legyőztem biz én.

— Hej, nem hiszem, Mirkó ecsém, — mondá az öreg vitéz — nem is voltál te ott.

— De még én sem hiszem, — mondá az apja.

Mirkó egy szót sem szólott, hanem kivette tarisznyájából a gyémánt almát, letette az udvar közepére meglegyintette a vesszővel — s hát lássatok csudát, — csak terült, terült, nőtt az alma s egyszerre ott ragyogott előttük a gyémánt palota, ott ült a gyémánt palota hatodik emeletének ablakában hatodik kikönyökölve a szépséges királykisasszony.

— Ez a Kutyafejü palotája, — kiáltottak az öregek, — ilyen nincs több a föld kerekiségén. Ember vagy, Mirkó!

Kezet csaptak vele, megölelték, megcsókolták s mindjárt kihirdették az egész országban, hogy Mirkó király legyőzte a Kutyafejűt s ez naptól fogva ő lesz Fehérország királya. Azonközben papot is hozattak, a ki Mirkót összeeskette a szépséges szép királykisasszonnyal.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A béka.

ol volt, hol nem volt, he-
tedhétországban innét, az
óperenciás tengeren egy
sánta araszszal túl, hol a
bolhát rézpatkóba verték,
hogy minden rinczbe-ránczba meg ne botorkázzék: volt
egyszer egy szolgálégény. Mikor vagy három esztendő
szolgált, haza ment az apjához s azt mondta: — Már én
többet, édes apám, nem szolgálok, eleget ettem másnak
a kenyerét. Van száz pengő forintom, kezdek vele valamit.

— Jól van, fiam, kezdj, csak aztán vigyázz, hogy
jól is végezz.

A szegény ember nem szólt többet s azt is lassan
mondta. A légény sem, hanem nyakába akasztotta a
tarisznóját s bement a városba. Gondolta, vesz valamit
azon a száz pengő forinton. Elindult az utcán, be-
kukkintott minden boltba, megnézett elejéről, visszajáról
mindent, de semmi sem tetszett neki. A mit csak elé raktak,
mindentre azt mondta: ez sem ér száz pengőt, ez sem, ez sem.

— Hát kendnek száz pengős portéka kéne? — kér-
dezték egy helyen. — Itt van ni ez az ezüst pohár, testvérek

közt is megér kétszáz pengőt, de kendnek oda adom kerek száz pengőért.

— No, ha ide adja, meg is veszem, — mondá a legény s egy krajczárig leszámlálta a száz pengőt. A poharat szépen a tarisznyába dugta s meg sem állott hazáig.

Kérdi otthon az apja: — Hát fiam, vevél-e valamit?

— Vettem bizony, még pedig ezüstpoharat. Nézze csak kigyelmed, födele is van!

— Ó te kolontos, te! — renyekedett a szegény ember, — hogy tudál ezért száz pengőt adni! Ha benne volna a pénz, akkor is kivágnám! No ezért sanyaroghatál három keserves esztendeig.

— Azért bizony egyet se békételenkedjék, apám uram, — mondá a legény — ki tudja, még mi hasznát vehetem?

Fogta a poharat, letette az asztal közepére, azután felnyitotta a fedelét, hadd lám, nincs-e benne valami. Ahol ni, kiperdült belőle egy másik ezüst pohár. Színezüst volt ez is, mint az első. Még jóformán meg sem nézhették, kiperdült a harmadik pohár is, harmadik után a negyedik, az után az ötödik, hatodik, hetedik!

— Lássá, kigyelmed, hogy megért ez a pohár száz pengő forintot.

A hogy azt mondta, a hetedik pohárból kiszökött egy csunya kicsi béka s nagy pirimókosan leült az asztal közepére. De bezeg elállott szemük-szájuk, mikor a béka egyszerre csak megszólalt: — Brekekeke, adjatok ennem, innom, mert éhes vagyok, szomjas is vagyok.

Úgy megijedtek tőle, hogy egyszeribe adtak neki enni, inni.

S hát a hogy evett, ivott, mind csak nőtt, nőtt a béka.

Egy szempillantásra akkorát nőtt, hogy már alig fért az asztalon.

— Brekeke, adjatok még ennem, mert különben titeket eszlek meg, — szólalt meg ismét a béka.

— No, hallod-e, te jó vásárt csináltál! — mondá a szegény ember s kiment a kamarába, hogy a mi ennivaló van ott, összekajtassa.

Volt még egy kis zsiradék, egy pimpós kenyér, azt behozta s a béka elé tette.

— A mink van, itt van, — mondá a szegény ember — egyebünk nincs az ég világán, te csudabéka.

Megette a zsiradékot, a pimpós kenyeret egy szempillantásra. Meg sem kottyant ördögadta varasbékájának.

Azzal csak lesuppant a szoba földjére, kimászott az ajtón, hátra a csűrbe, ott lefeküdt s elaludt. De már ekkor akkora volt mint egy sütő kemencze. Mikor felébredt, eléjött s békiáltott az ablakon: — Isten áldja meg kenteket, én elmegyek, mert látom, hogy szegényebbek a templom egerénél.

No, csak hogy elment. A falu végén volt egy nagy kerek tó, abba belécsubbant, de annyi viz kiloccsant, hogy majd elvitte a falut az árvíz.

Búsult a szegény ember, de még a fia is, mert a béka mindenüket megette.

— Most már elmehetsz megint szolgálatba az ezüst poharaddal, — békételenkedett a szegény ember.

Nem is várta meg, hogy a nap leáldozzék, indult a szolgálégény világgá. Tarisznyába tette a hét ezüst poharát s ment hetedhét ország ellen. Hét nap s hét éjjel meg sem állott s nyolczadik nap virradóra megérkezett a király városába. Gondolta, befordul a király udvarába, hátha felfogadnák. Bemegy az udvarba, s hát

a király éppen ott áll a tornácban s pipázik keményen. Köszön a legény illendőképben s a király fogadja. Meg is kérdi mindjárt: — Mi jóba jársz, fiam?

— Én bizony szolgálatot keresnék, felséges királyom.

— No, akkor jó helyen jársz, mert éppen most csaptam el az első kocsisomat.

Egyszeribe megalkudtak, kezet csaptak s megitták az áldomást.

Telt, mult az idő. Eltelt egy esztendő, kettő, három. A király úgy megszerette a szegény legényt, mintha az édes fia lett volna. De közmént legyen mondva, nem volt a királynak sem felesége, sem fia, sem senkije. Bejárt országot, világot, de nem talált kedve szerint való feleséget. Búsult, sokat búsult e miatt a király, éjjel sem tudott aludni, ha arra gondolt, hogy kire marad majd a szép országa. Látta ezt a szegény legény, egyszer aztán neki bátorodott s megkérdezte:

— Felséges királyom, ha meg nem sértem nagy uri személyét, nagy szomorúsága lehet, mert mindig sóhajtozik.

— No ha meg mertél szólítani, fiam, — mondá a király — meg is vigasztalj, máskülömben karóba huzatom a fejedet! Nyisd ki a füledet, te legény. Országot, világot bejártam, de magamnak való feleséget nem találtam. Hallottam egynek a híret, de azt soha meg nem láthattam. Ez a tündérr király leánya: Ilona. Még ma elindulsz, s elhozod nekem azt a leányt, nála nélkül vissza se kerülj.

Hej, megszorodott a szegény legény, majd fölvetette a nagy bánat s szomorúság. Hogy is lehetett olyan világ bolondja, hogy megszólítsa a királyt!

De már búcsálódhatott, indulni kellett, akár akart, akár nem. Felült a legjobb paripára, azonközbe jól fel-

tarisznyálták kenyérrel, kalácsal, ezüsttel, arannyal, s szervusz világ! elindult az orra után.

Ment, mendegélt a szegény legény hegyeken, völgyeken által, erdőn, mezőn keresztül, hol elé, hol hátra, hol egyenest, hol görbén. A mint egy sűrű rengetegen menne keresztül, hallja, hogy egy kutya keservesen vonít, kauszol. Megy a vonítás felé, s hát ott hentereg, kinlódik egy sárga kopó, kapkod a hátsó lábához. Nézi, ugyan mi baja lehet a szegény állatnak. Hát akkora tövis van a lábában mint egy fejevári bicska. Egyszerre csak megszólal a kopó.

— Te legény, huzd ki a tövist a lábamból s bizony megszolgálom.

— Kihuzom én, szegény állat, ha meg sem szolgálod, — mondá a legény, s egyszeribe kihuzta a töviset.

— No te legény, jótétel helyébe jót várj. Húzz ki a hátamból három szál szórt, tedd el jól s ha bajba kerülsz, csak rázintsd meg, ott leszek melletted, ha a világ végén jársz is.

Gondolta a legény: ebszór, kutyaszór, ha nem használ, nem is árt, — kihuzott három szálát s eltette a tarisznyájába.

Tovább ment a szegény legény, hegyen ki, lejtőn be, hét nap s hét éjjel mindig ment, hol északra, hol délre hol keletre, hol nyugatra, a kivel csak találkozott. megkérdezte: merre van a tündérország, de senki lélek sem tudá megmondani. Ment, mendegélt nagy búsan s egyszerre csak egy nagy folyóviz partjára ért. Gondolta, megy ennek a mentén, hátha éppen Tündérországba jut. Hát a mint mendegél, látja, hogy egy nagy csuka ott ficzkándozik egy túskebokorban, de semmilletképpen nem tud kivergelődni az ága-boga közül.

Megszólítja a szegény legényt: — Segíts rajtam s megszolgálom.

— Nem várok én tőled semmit, — mondá a legény — de azért kiszabadítlak.

Szépen kivette a halat a túskebokorból s a vízbe eresztette. De a hal visszaugrott a partra, s adott a legénynek három halpénzt.

— Tedd el ezt a három halpénzt, s ha valahol bajba kerülsz, csak zergesd meg s én ott leszek segítségedre.

— Jól van, — mondá a legény — ha nem használ, nem is árt, s eltette a halpénzt is. Aztán ment tovább, búsan, hol keletnek, hol nyugatnak hol dél-

nek, hol északnak, hegyen fel, lejtőn le, de senki lélek nem tudá megmondani, hogy merre van Tündérország.

— Na, — bucsálódott magában — nem is találok meg mig a világ s még két nap.

De csak ment tovább, biztatta a lovát: — Elébb, elébb, édes lovam.

Hát a hogy egy sűrű rengetegen keresztülhaladnának, látja, hogy két vadgalamb erősen vergelődik egy bükkfán s olyan keservesen búgnak, burukkolnak, hogy a szive elfacsarodott. Nézi, mi baja lehet a galamboknak, s hát lábuk, szárnyuk macskamézbe ragadott.

Egyszeribe megállította a lovát, felmászott a fára s a galambokat megszabadította.

— No, te legény, — szólalt meg az egyik galamb — az életünket megmentéd, jótétel helyébe jót várj.

Adtak mind a ketten három-három tollat a szárnyukból s azt mondták: Ezt aztán jól eltedd, s ha bajba kerülsz, csak rázintsd meg, s abb' a minutában ott leszünk.

— Jól van, jól, — mondá a legény — a tollatokat elteszem, de ugyan bizony mit segíthetnétek rajtam? Nagy bajban vagyok én, azon ti nem segíthettek.

— Ha bajba vagy, mondd meg nekünk, mindjárt segítünk rajtad.

Szomorú volt a legény, de mégsem tudta meg állani, hogy a galambok beszédjén ne nevéssen.

— Hát jól van, mondjátok meg, merre van Tündérország?

No de most a galambok nevettek.

— Hiszen éppen odavalók vagyunk, — mondák a galambok. — Ülj fel a lovadra s gyere csak mindenütt utánunk.

Hej, örült a legény, de hogy örült! Felült a lovára s vágatott a galambok után a szélnél is sebesebben.

Egyszerre csak megállapodtak a galambok, repösködtek nagy vigan a legény körül s mind azt mondták: — Itt van Tündérország, itt, itt, itt!

Bezzeg elállott szeme, szája a legénynek. Más ország volt ez, mint amilyeneket eddig látott. Arany virágok nyíltak a réten, aranszörű paripák legelésztek, amerre csak a szeme ellátott, a fákon arany almák, körték, szilvák s mindenféle drága gyümölcsök, s köröskörül a mi hegyet látott, az mind gyémánthegy volt, de olyan ragyogó, hogy a szeme káprázdott a nézésitől.

— No, ez csakugyan Tündérország, — mondá a legény.

— Hát most hová vezessünk? — kérdezték a galambok.

— Most a Tündér Ilona palotájához, — felelt a legény. Repültek a galambok, vágatott utánuk a legény a szélnél is sebesebben, s hát egyszerre csak megáll a lova s úgy visszahőköl, hogy szinte lefordult róla. Meghiszem azt: a Tündér Ilona palotája előtt állottak s ennek a fényes ragyogásától hőkölt a ló vissza.

Volt amilyen volt otthon a király palotája, de aztán ez olyan volt, hogy az egész világon nem volt ennek párja. Csak emeletje hét s minden emeleten ezer ablak szinarany üvegből. Akkor volt ez a palota mint egy város s mégis (ugy láttam, mint ma) kakas sarkán forgott az egész. Haj, de hogy forgott, uram Isten, milyen eszenélkül!

— No, ide eljövök, — mondá a legény, de soha mig a világ bé nem kerülök a palotába.

— Ne búsulj, — szólt az egyik galamb, — csak végy elé egy tollat s értesd a kakas sarkához, mindjárt megáll a palota, meglátod.

Kétszer sem kellett mondani, kihúzott egy tollat, négykézláb a palotához orozkodott, meglegyintette a

kakas sarkát s hát — halljatok csudát! — zökk, nyekk!
— nagyott zökkent, nyekkent a palota s úgy megállott
mint a parancsolat.

A hogy megállott a palota, szalad ki nagy lelken-
dezve egy szépséges tündérkisasszony, fordul arra, néz
mindenfelé s egyszerre csak megpillantja a szegény legényt.

Oda szalad hozzá s kérdi tőle:

— Hát te ki s mi vagy, hogy kerültél ide?

Elémondja a legény illendőképben: — Én bizony,
felséges tündérkirálykisasszony, a fehér király legénye
vagyok s azért jöttem, hogy magát elvigyem.

— Hallottam hírét a fehér királynak — mondá
Tündér Ilona — azt is tudom, hogy mást nem akar
feleségül, csak engem. De ide ugyan hiába jövel te,
szegény legény, mert a mátkagyűrűmet fürdés közben
elvesztettem s míg az elé nem kerül, nem mehetek
férjhez.

Hej, megszomorodott a legény, füle, bajusza lekonyult.
Hát ő azt a gyűrűt hol keresse meg!

Tündér Ilona megmagyarázta neki, hogy a palotá-
tól nem messze van egy tó, abban vesztette el a gyűrűt,
keresse ott, ha kedve tartja.

Ment a szegény legény egyenest a tó partjára.
Tünődik, búcsálódik, készülődik, vetkeződik, de ahogy
vetkeződnék, eszébe jut a csuka, hátha csakugyan tudna
rajta segíteni. Megrázintja a három halpénzt s ahol ni,
csakugyan ott volt mellette a csuka. Kérdi a legénytől:

— No, édes gazdám, mi baj?

Mondja a legény:

— E bizony nagy baj, de ne búsulj, mert úgy
tetszik nekem, mintha hallottam volna, hogy egy békának
a hasába került az a gyűrű. Elékeritem én az operen-
cziás tenger fenekéről is azt a békát.

Azzal eltűnt nagy hirtelen a csuka s a legény pedig várt, várt a tó partján: mi lesz, hogy lesz.

De, akár hiszitek, akár nem, egy fél óra sem telék belé, jön a csuka s vele egy akkora béka mint egy ház.

— Ne te ne! — rikkantott a legény, — hiszen ez az én békám-forma!

Bezzeg, hogy az volt. De még a béka is megismerte a legényt, s ez is mondá: — Ne te ne, hiszen ez az én volt gazdám!

— Ó édes varasbékám, — szólt a legény — hánálad van a Tündér Ilona gyűrűje, add vissza, ha tudom, még meghálálom!

— Én szivesen, fiam — mondá a béka, — csak a hasamban legyen, de, Isten Jézus Krisztus ugyeségén, nem tudom bizonyosan: ott van-e, nincs-e. No, mindjárt megtudjuk.

Azzal kidülleszkedett a tó partjára s elkezdett háyni. Hát egyszer csak kikarikázik a száján egy ragyogó gyémántgyűrű. Szalad a legény, hogy felvegye, de abb' a minutába csak elészökik egy nyúl, felkapja a gyűrűt s — usgyi neki, vesd el magad! — szalad vele árkon, bokron keresztül.

Megijed a legény, akar a nyúl után szaladni, de eszébe jut, hogy az után ugyan hiába szalad, jobb lesz, ha ide hívja a kopót. Megrázintja a három szál szórt, s egyszeribe eléje toppan a kopó.

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

— Azt parancsolom, hogy fogd el azt a nyulat. Ahol szalad ni, egy gyémántgyűrűvel.

· Még ki sem mondta jóformán, szaladott a kopó, mint a sebes szél s egy szempillantásra elfogta a nyulat, s úgy földhöz teremtette, hogy csak kiperdült szájából a gyémántgyűrű. Aztán fölkapta s vitte a legénynek.

Ment a szegény legény nagy örvendezve a palotába, messziről mutatta a gyűrűt Tündér Ilonának. Az volt első szava: — De már most velem jössz, szépséges tündérkirálykisasszony!

Azt mondta erre Tündér Ilona: — Még most sem mehetek, te szegény legény, mig nem hozol nekem egy-egy korsócskával az élet s a halál vizéből.

Búsult a legény, majd felvetette a nagy búbánat s szomorúság.

— Azt sem tudom, hol s merre van a forrása, — mondá a legény.

— Majd megtudod, ha keresed. Nesze, adok két aranykorsót, eredj, amerre a szemed lát.

Kiment a legény a palotából, ment, mendegélt, áncsorgott ide, oda, de nem talált senki lelket, a kitől megkérdezze, hol van az élet s halál vizének a forrása. Gondolja magában, elészólitja a galambokat, hátha azok tudják? Kivette tarisznyájából a tollakat, megrázintotta, s egyszeribe eléje röppentek a galambok.

— Mi bajod van, édes gazdám? — kérdezte az egyik galamb. — Látom, hogy erősen szomorkodol.

— Hogy ne szomorkodnám, mikor Tündér Ilona azt kívánja, hogy vigyek neki az élet s a halál vizéből egy-egy korsóval.

— No, ha bizony azt kívánja, add csak ide mind a két korsót, hozunk mi egyszeribe. De jól vigyázz, előre megmondjuk, mert ha csak egy cseppedős csepp is reád cseppen a halál vizéből, halál fia vagy.

Erre a galambok elröppültek messze, messze, ki egy gyémántheyynek a tetejére. Ott bugyogott egymás mellett az élet s a halál forrása. Megmerítették mind a két korsót, jól bedugták s visszaröppültek a legényhez.

Szaladt a legény föl a palotába, vitte az élet s a halál vizét. Bezzeg ámult, bámult Tündér Ilona! No ezt ő soha sem hitte volna, hogy ezt a kívánságát is teljesíteni tudja.

— No, ha nem hitted volna, akkor velem is jössz mostan, Tündér Ilona!

— Veled megyek, veled, — mondá Tündér Ilona — még csak a palotámat akarom összegombolyítani. Gyere csak ki az udvar közepére.

Ahogy kimentek az udvarra, elévette Tündér Ilona az aranyvesszejét, megsuhintotta vele a palotát erről, arról, mindenfelől, s hát a palota csak huzódik összebb, összebb s egyszerre úgy gurult a földön mint egy lapda.

— Nesze, szegény legény, tedd a tarisznyádba!

Beletette a tarisznyába, azután kiválasztottak a ménesből két aranszörü paripát, a legjobbat, felültek rá s — hipp, hopp! ott leszek, hol akarok, — repültek mint a szél, a szélnél is sebesebben, még a sebes gondolatnál is sebesebben. Reggel indultak, délben már a fehér király udvarában voltak.

Orült a király, nem találta helyét nagy örömében. Mindjárt papot hivatott, hogy összeeskesse Tündér Ilonával. De mig a pap elékerült volna, asztalhoz ültek, ettek, ittak, diskuráltak. Hogy, hogy nem, az asztalra került a két arany korsó is s Tündér Ilona úgy találta kézbe venni, hogy egy csepp rácseppent a szegény legényre.

Abban a minutában szörnyet halt a szegény legény.

Na, volt ijedtség, szomorúság. A király a haját tépte bánatában. Sajnálta szive gyökeréből azt a drága, kedves szolgáját.

Azt mondja Tündér Ilona: — No, ha úgy sajnálja kelmed, akkor egyet se búsuljon, mert én mindjárt fel-támasztom.

Vette a másik korsót, melyikben az élet vize volt, rálocscsintotta, s hát csakugyan egyszeribe fölébredt a legény s sokkal szebb, fiatalabb volt, mint annak előtte.

Látja ezt a király, s gondolja: a bizony nekem is jó volna, ha egy kicsit megfiatalodnám, fogja a korsót s magára önti mind egy cseppig a mi viz benne volt. Na, ha magára öntötte, szörnyet is halt, mert a halál vizét locscsintotta ki. A másik korsóban pedig egy csepp nem sok, annyi sem volt, mert azt Tündér Ilona mind kiöntötte a szegény legényre.

— No, ez meghala! — mondá Tündér Ilona.

— Ez bizony meg, — mondá a szegény legény is.

Mit csináljanak? Ha meghalt, hát eltemetik. El is temették nagy parádéval. A szegény legényt pedig mindjárt a temetés után megválasztották királynak. Nem akadt az egész országban más királynak való ember. Tündér Ilona pedig azt mondta: — Hallod-e, én úgy is csak a te kedvedért hagytam el a hazámat, te az enyém, én a tied, ásó, kapa, s a nagy harang válaszszon el minket. A legény azt mondta, hogy ő bizony nem bánja. Az aranyalmát egyszeribe kiguritották az udvar közepére, ott Tündér Ilona megsuhintotta az aranyvesszővel s egy perczre, kettőre, olyan palota kerekedett oda, hogy az egész világ ide jött csudalátni.

No, a ki ide jött, meg sem bánta, mert a lakodalom hét hétig tartott. Tál, tányér elég volt, étel, ital kevés volt, a ki hozott, ehetett, a ki nem, az mehetett, egyszer csak a fiatal pár is fölkerelkedett, dióhéjba telepedett, a Tiszán leereszkedett....

Holnap legyenek a ti vendégeitek.

Feketeország.

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, hetedhét országon innét, az óperenciás tengeren egy sánta araszszal túl: volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek nem volt az égvilágán semmije, csak egy fia s azt is Gyurkának hívták. No hiszen volt a nevével baja szegény legénykének. A pajtásai mindig csúfolódtak vele: Gyurka, kell-e neked hurka! Bezzeg hogy kellett volna árva fejének, de ha nem volt. — Megálljatok, gondolá Gyurka, azért is eszem én hurkát, a mennyi belém fér: beállok mészárosinasnak. Mondja az apjának, hogy mi a szándéka.

— Jól van, édes fiam, tégy a kedved szerint, de mit csinálsz, ha majd felszabadulsz? Egy szopós borjad se lesz, a minek a húsát kivágjad.

— Majd lesz, a mi lesz, — mondá Gyurka — s beállott mészárosinasnak. Kitanulta a mesterségét embersegesen, három esztendőre felszabadult, azzal vett egy pár kést meg egy bárdot s elindult szerencsét próbálni.

Azt mondta: megyen dél felé s addig vissza sem néz, míg egy ökröt nem szerez.

Ment, mendegélt Gyurka, hegyeken, völgyeken által, hetedhétország ellen s ért egy nagy mezőre. A mint menne, meglát egy döglött lovat, a mellett egy oroszánt, egy sast s egy hangyát. A három oktalan állat erőst

veszekedett, hogy melyiké legyen a ló. A hangya éppen pofon akarta legyinteni az oroszlánt, mikor, áldott szerencsére, oda ért Gyurka. Hej, bezzeg megörült az oroszlán, hogy jött egy lelkes állat, a ki most törvényt csinál köztük. Mindjárt meg is szólítja Gyurkát, hogy oszsa fel köztük azt a döglött lovat s jótétel helyébe jót várjon.

Gyuri bizony nem sokáig kérette magát, hamarosan felgyürte az inge ujját, a ló húsát lefaragta s adta az oroszlánnak, a belét kivette, adta a sasnak, a fejét s a csontját a hangyának, hadd rágódjék rajta, míg a foga belé törik. Hogy, hogy nem, elég az, hogy mind a hárman meg voltak elégedve az osztálylyal. De volt-e aztán hálálkodás! Az oroszlán vette fel a szót:

— No, te szegény legény, megmondám, hogy jótétel helyébe jót várj, nesze adok egy szálat a serényemből, s ha szorul a kapczád, vedd csak ezt elé, tüstént oroszlánná változol.

— Én is adok egy tollat a szárnyamból, — mondá a sas — s ha repülni akarsz, csak vedd elé, tüstént sassá változol s átrepülhetsz az óperenciás tengeren is.

Elé ugrik erre a hangya, kihúz a hóna alól egy szetemnyi szál szőrt s átadja Gyurkának. Azt mondja:

— Ez is ér valamit, te szegény legény. Ki tudja, hol szeretnél egy kulcslyukon átalbújni! No hát tedd el s vedd elé s tüstént hangya lesz belőled.

Megköszöni szépen Gyuri az ajándékokat.

A bizony — gondolja — úgy cseppenhet világjárásában, hogy egyikre-másikra szüksége lehet. Istennek ajánlá a békességre vált állatokat s tovább indult.

Ment, a meddig mehetett, de egyszer csak azt látja, hogy mindenfelé tenger, a merre a szeme lát, csak a háta mögött száraz. — No, Gyuri, te most itt megszorultál. Mehetsz vissza, a merre jöttél.

— Ne, te ne! — rikkant föl nagy örvendézással, — dehogyan vissza! Hát a sas tolla mire való?

Eléveszi a tollat abb' a minutába, s hát — láss csodát! — csakugyan sassá változik. Hanem rettentő nagy tenger mellé vetődhetett, mert két álló hétig örökös-örökké repült. Ott meglátott egy nagy palotát, kakassarkon forgót, száz tornyost, háromszáz ablakost. De arany volt, szinarany az a fundustól a torony gombjáig. Áldott szerencséje vala Gyurinak, hogy sas szeme volt most, mert Isten Krisztus ugyeségén, hogy megvakul a szertelen ragyogástól. Gondolja magában, itt csak a király lakhatik, ő bizony bérepül, akármi találja. Alig hogy ezt gondolja, kinyilik egy ablak a legfelső kontignáczió, s — hát édes Jézusom! — azon egy olyan szépséges szép leány hajolt ki, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem. De Gyuri sem tétovázott sokáig, nagyot csattantott a szárnyával, hogy csak úgy zúgott belé a levegő s egy rebbenéssel az ablak talpán termett. Haj! megörült a királykisasszony (mert hát az volt, senki más), mondom, megörült a királykisasszony, hogy ilyen szépen magától száll az ő ablakára egy sasmadár: szép gyöngén megfogá, meg is simogató, bevitte a szobájába s elzárta egy szinarany kaliczkába, hogy míg a világ s még két nap soha el ne repülhessen.

A királykisasszony a mi sült hús maradt az ebéd-ről, mind a sasnak adta, de ennek bizony meg se kotytyant. Gondolja Gyurka, ez így nem jó lesz. Megleste, mikor alszik a királykisasszony, kinyitotta a kaliczka ajtaját, kiment a konyhára s a mi húst ott talált, mind egy falásig megette. Azzal visszament a helyére, de előbb jól megnézte a királykisasszonyt, hogy az másnap folyton vetette a vizet, s szidta a szolgálót, hogy: minek csodálja őt annyira, betege lett a csodálásának. Jobban tenné, ha a

hústra ügyelne. Vallatóra veszi, hogy ki ette meg a húst, de a szolgáló mennyre-földre esküdött, hogy így s hogy úgy essék ki a két szeme, ha tudja, hogy ki ette meg a húst.

Igy volt ez egy hétig, kettőig, a hús minden nap csak eltűnt a konyhából, mintha föld nyelte volna el, de azt már látták, hogy a tolvaj ott helyben eszi meg, mert a csontját mindig ott hagyja.

— Hm — gondolja a királykisasszony — mégsem lehet más a tolvaj csak az én kedves madaram. No megállj, majd meglesem. Egy este, a hogy lefeküdt, mindjárt lehunyta a szemét s elkezdett hortyogni. A sasnak sem kellett egyéb, kiszállott a kaliczkából, átalbucskázott a fején s mindjárt legény lett belőle. Látja ezt a királykisasszony, dörzsöli a szemét, mintha mély álomból ébredt volna fel, nézi, nézi a legényt nagy álmélkodással s egyszerre csak — mit gondol, mit nem — a nyakába szökik Gyurkának, átkarolja két gyenge karjával, nagyot czupant a szájára s azt mondja: Te az enyém, én a tiéd, ásó, kapa s a nagy harang választ el, akárki fia légy, te szép derék legény! Hanem mondd meg, ki vagy s mi vagy, hogy madár képibe jöttél hozzám?

Elmondja a legény, hogy ki s mi, hogy hol járt, merre járt, mi járatba van s akkorát sóhajtott, hogy megrengett belé a király palotája.

— Már most tudod, ki vagyok s mi vagyok, szépséges királykisasszony, azt is tudhatod, hogy te az enyém nem lehetsz e világi életben; de hallod-e, te szépséges szép királykisasszony, úgy szeretlek, hogy soha el nem megyek innét, ha még hangya képiben is kell melletted lennem. S azzal csak elévé a hangyaszórt, tüstént hangyává változott s felmászott a királykisasszony ölibe, hogy az szinte elájult ijedtében. Elkezdett könyörögni a

királykisasszony, hogy az Isten fizesse meg: változzék vissza emberré, mert különben bánatában vagy a Kormosba ugrik vagy az óperenciás tengerbe, de tudom istenem, hogy nem marad életben.

No, jól van. Elhatározták, hogy együtt élnek a míg élhetnek, aztán, ha kitudódik, majd lesz valahogy. A királykisasszony pedig e naptól fogva mindig behozatta az ebédet, szépen Gyurkával asztalhoz ültek s úgy ettek mint — Tuba s Tubáné.

Telik, múlik az idő, eltelik egy kerek esztendő, de a szép királykisasszony csak nem mert szólni az apjának a szegény legényről. Hát a világ végéig még sem vártak. Megegyeztek, hogy a királykisasszony álljon a felséges édes apja ura elé, de meg ne mondja, hogy ilyen meg olyan szegény legény Gyurka, csak azt, hogy mi minden tud lenni, hátha a király megkedveli s nem szól a házasság ellen?

Bemegy a királykisasszony a felséges apja urához, de még Gyurka is a ruháján hangya képében.

De alig kezd a beszédbe, nagyot kiált a király szörnyü haragjában: egy szót se többet! ki a házamból!

Hanem a királykisasszony addig könyörgött, hogy a király lecsendesedett s megkérdezte, hogy hát hol van az a legény? Még a kérdés ki sem fordult a száján, csak elibe toppan Gyurka. Szeme-szája eláll a királynak, nem tudá megfogni a szép eszivel, hogy ez honnét termett ide ilyen nagy hirtelenséggel.

— No, — mondja a király, — vén ember vagyok, a kenyerem javát megettem, de még ilyen ügyes embert sem láttam teljes életemben. Hallod-e te legény, akárki fia vagy, kedvem szerint való vagy, legyen tied a leányom s egész királyságom. Hej! örült a fiatal pár, hogy nem

tudták mit csináljanak nagy örömükben. Gyurka már csakugyan nem tudott megférti a bőrében s oroszlánná változott. De megijedt a király szörnyűségesen! A két kezét összetette s úgy kérte Gyurkát, hogy rá ne szökjék s meg ne egye.

— No, Gyurka, — gondolta a legény, — most mutasd meg, hogy mit tudsz, — s olyanokat ordított, hogy valahány ablaka volt a palotának, mind kifordult a sarkából. Mikor aztán megelégette a tréfát, ismét visszabújt az emberbőrébe, a király pedig megfogta a kezét, jól a tenyerébe vágott s azt mondta: — Ember vagy fiam! Itt a leányom, ásó, kapa s a nagy harang válaszszon el.

Mindjárt papot hívtak s nagy lakodalmat csaptak. A lakodalom után azt mondja a fiatal asszony: Hallod-e Gyurka, induljunk útnak, nézd meg az országunkat.

Egyszeribe fölkerekedtek s mentek. Ahogy a város határába érnek, betévednek egy nagy rengeteg erdőbe. Mennek, mendegélnek, egyszerre egy nagy likhoz érnek. Ebből a likból olyan erős, bűdös pára jött ki, hogy ha a madár repült át fölötte, bele szédült s szörnyű halált halt ott.

Mondja Gyurka: — Feleség, forduljunk másfelé, mert baj lesz. — De az asszony meglátott egy gyönyörű szép virágot s azt mondta: ő bizony leszakítja, ha addig él is. Hiába istenkedelt neki Gyurka, oda ment a likszáadához. Hát — Szűz Mária ne hagyj el! — csak beesék a likba s úgy eltűnt, hogy hire, pora sem maradt. Oda Gyurka nagy hirtelen, hogy ő is utána menjen, de elejébe áll egy öreg ősz ember s azt mondja neki: — Bé ne menj, ha életed kedves, mert onnét soha ki nem jössz!

Gondolja Gyuri, vagy jó vagy nem jó, ő nem hagyja a feleségét, hanem előbb mégis haza ment, megmondta az apósának, hogy mi történt, hogy ő elmegy a felesége után, s ha egy esztendeig elé nem kerülnek, annak adja az országát, a kinek akarja. Azzal kiment a likhoz, ott hangyává változott s úgy mászott lefelé. Mikor hét álló hétig folytonosan mászott, ért egy nagy vasajtóhoz. Megáll nagy búsan, vakarint a fején, hogy most már hogy jusson át ezen az ajtón. De eszibe jut, hogy most hangya volna vagy mi, szépen átalmászott a kulcslikán. Beér egy kis szobába. Hát mit lát ott? Nem volt abban a kis szobában egyéb egy ágynál s abban az ágyban ült az ő felesége s az ölében feküdt egy olyan öreg ember, hogy háromezer esztendőnek egy fél sem volt a híjja. A felesége épen az öreg ember fejébe nézett, ő pedig fogta magát s felmászott a felesége kezére. Meglátja az asszony a kicsi hangyát s keservesen felsóhajt: Hej, Istenem, ha ez a hangya az én uram volna! Édes kicsi hangyám, ha te vagy az én uram, csak légy emberré, nem lesz itt semmi bántódásod!

Gyurka bizony nem engedte sóhajtozni, bucsálódni a feleségét, mindjárt emberré változott. De lett erre öröm! Tánczra kerekedtek s a világ végéig járták volna, ha az öreg ember meg nem ébred. No de erre elment az örömük. Megszólal az öreg: Miféle idegen büzt érzek?

Eléáll Gyurka s mondja, hogy ki ő s mi ő, s azért jött, hogy a feleségét visszavigye a hazájába.

— Abból ugyan nem lesz semmi! — mondá az öreg. — A ki egyszer ide kerül, meg nem látja az áldott napot. Az a lik, hol te lejöttél, édes fiam, most már nincs meg.

Aj, nehéz búbanat kerekedik a Gyurka szívére s

istenkedik az öregnek, hogy mondja valami szerit-módját, hogy lehetne innét kijutni.

Azt mondja az öreg :

— Én, édes fiam, elmondhatom, de úgy sem veszed hasznát. Azon a helyen, a hol lejöttetek, egy nagy város volt s annak én voltam a királya. Istentelen életet éltem, de még a népeim is. De meg is büntetett az Úr Isten keményen. A városomat elsülyesztette, a népeim mind egy szálíg oda vesztek, csak én nem, hogy még erősebben bünhődjem bűneimnek nagy sokaságáért. Azt ítélte vén bűnös fejemre az Úr Isten, hogy itt kell élnem a világ végéig és még azon túl is két nap, ha csak olyan hatalmas sokat tudó ember nem kerül ide, a ki ki tudjon szabadítani. Hej, de annak csakugyan sok tudónak kell lenni! Tudjon elmenni Feketeországba, a mely innét hetvenhét mértföldre van s olyan szűk az útja, hogy még csak a kicsi ujjam sem fér el, s onnét hozza el ennek a lesülyedt kapunak a kulcsát. Hm! de hol ez a kulcs! Feketeország hétfejü sárkányának a hetedik fejében van egy nyúl, annak a nyúlnak a fejében van egy galamb, a galamb fejében egy arany iskátulya s ebben az iskátulyában egy gyémántkulcs. A ki ezt a kulcsot meg akarja kapni, 77 mértföldet kell menni azon a szűk likon, meg kell ölni a hét fejü sárkányt, megfogni a nyúlat, lelőni a galambot — no édes fiam mit szólsz ehhez?

— Azt, apám uram, hogy megpróbálom, — felelé Gyurka.

Elbúcsúzott a feleségitől s az öregtől s elindult a hosszú útra. Azt mondta: vagy kulcs, vagy halál!

Egy jó darabig sas képiben is mehetett s egy nap olyan nagyot haladott, hogy a többi útat egy hét alatt megtehetette hangya képiben. Így ért Feketeországba. Ezt az országot, a merre csak a szem ellátott, mindenféle

tenger vette körül s a mi szárazföld, olyan fekete volt, mintha gyászfekete posztóval lett volna leterítve. Hangyából sassá változott Gyurka s fölszállott egy nagy cserfa tetejébe. A cserefa tövében egy sereg ember heverészett s úgy diskuráltak. Éppen azt beszéltek, hogy a miatt az istentelen hétfejű sárkány miatt már élni sem lehet. Nem türi a fafüstöt s most mind szénnel kell tüzelni. De honnét az isten haragjából vegyék azt a sok szenet! Egyebet sem dolgozhatnak, minden egyéb munkájok félbe-szerbe, éhen kell veszniök. A király sem kap disznópásztort, a ki oda merje hajtani a csordát, hogy jóllakják belőle a telhetetlen dögje.

— Jól van, — gondolá Gyurka, — majd leszek én disznópásztor.

Elrepült a király udvarába, ott emberré változott s bement a királyhoz. Elémondja: — Felséges királyom, életem, halálom kezedbe ajánlom, fogadj meg engem disznópásztornak.

Megörül a király, hogy mégis csak akadt egy bátor ember az országában, kérdi: — Hogy hínak? Feleli, hogy: Gyurkának.

— No, Gyurka, kezedbe adok kilencezer disznót, járj szerencsével.

Kezet csaptak s Gyurka kihajtotta a disznócsordát a sárkány barlangja felé.

Alig ért a barlanghoz, kijött a sárkány s egy minutára fölfalt 12 disznót. Haza hajtja Gyurka a csordát, s kérdi a király, hogy hányat evett meg a sárkány. Mondja, hogy tizenkettőt.

— No csak hajtsd addig, mig jóllakik, — parancsolta a király.

De Gyurka többet nem hajtá arra a csordát,

hanem maga ment egyedül s úgy leste a sárkányt. A sárkány minden nap kijött, de nem látott semmit s visszament a barlangjába. Így tartott ez egy hétig. Nyolczadik nap is kijön s ekkor Gyurka elébe hajtotta a csordát, hogy: tessék, csak meg ne essék! Jött a sárkány, hogy hét singnyire szakadt a láng előre a torkából. Gyurka egyszeribe oroszlánná változott s akkorát bödült, hogy a hány disznó, annyi felé futott. Megmérgelődik a sárkány, hogy neki most még szaladni kell a disznók után, ha enni akar, de elébb neki megy az oroszlánnak, hogy felfalja. Aj! — szegény világ, vetett ágy! — egymásnak esik sárkány s oroszlán, de kerekedik olyan viaskodás, hogy ég, föld megrengett belé. Oritott a sárkány, de még nagyobbat az oroszlán. Föláll a két hátulsó lábára, a két elsővel derékon kapja a sárkányt s úgy földhöz teremti, hogy megnyekkent belé. Az oroszlán mingyárt leharapott egyet a sárkány hét fejéből azzal felült a hátára, aztán hirtelen ismét emberré változott, elővette a mészáros bárdját s szép komórcziósan levágta mind a fejét. A hetediket kétfelé hasítja, s hát kiugrik belőle egy nyúl, erre ő sassá változik, nyakon csipi, aztán ismét emberré lesz s a nyúl fejét kétfelé hasítja. Mint a sebes nyilvessző, úgy röppent ki a nyúl fejéből a galamb; Gyurka ismét sassá változik, elfogja a galambot, a fejét szépen ketté hasítja s kiveszi belőle az aranyiskátulyát, az iskátulyából a gyémántkulcsot.

Haza tereli a csordát Gyurka, s kérdi a király:

— No fiam, Gyurka, hány disznót evett meg ezen a héten a sárkány?

— Egyet sem, felséges királyom, de még szaporodtak hétszázhetvenhéttel. Nem is eszik az több disznóhúst, levágtam mind a hét fejét.

Azt hitte a király, hogy Gyurka a sárkánytól való nagy ijedtében bizonyosan megbolondult. Elküldi az inasát, hogy nézzen utána, mi van a sárkánynyal. Jó vissza az inas s azt mondja:

— Felséges királyom, életem, halálom kezedbe ajánlom, Gyurka igazán megölelé a sárkányt.

Ej, megharagszik a király, hogy még a leghűségesebb inasa is hazudik, s úgy pofon vágja, hogy kiesett az ajtón. Elment ő maga.

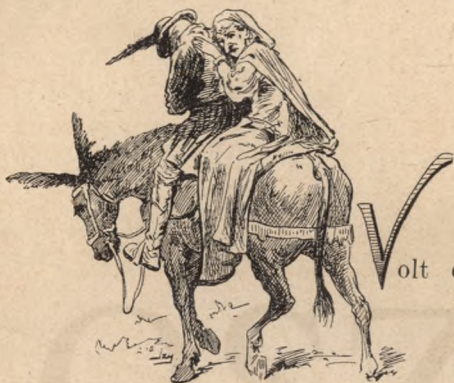
Hát — nézz oda s láss csudát! a réten patakban folyt a sárkány vére. Haza fut a király, megöleli, megcsókolja Gyurkát s azt mondja, hogy neki adja egész királyságát, de ha kell, még a lelke üdvösségét is. Azt felelte Gyurka, hogy nem kell neki sem az országa, sem a lelke üdvössége, csak arra kéri, hogy égesse el a komenciós levelét, hadd mehessen haza. — De így, de úgy! — erősködött a király, — már legalább megtraktálja. Csinált is a Gyurka tiszteletire hét országra szóló dinomdánomot, de Gyurkának egyéb volt a fejében: fogta magát, sassá változott s úgy ott hagyta Feketeországot, mint Szent Pál az oláhokat. Nyolczadnapra megérkezett a feleségéhez s az öreg királyhoz, a háromezer esztendőshöz. Azt mondá az öreg: — Na, édes fiam, én már három ezer esztendeje alszom, de többet nem alszom el, csak meghalok. Hanem elébb vigy föl az országomba, hogy még egyszer kedvem szerint ihassak, ehessenek, aztán egy kalán hamú lesz belőlem s azt temesd az ablakod alá! Foglald el az országomat s légy boldog, azt kívánom.

Gyurka teljesítette az öreg kívánságát.

A gyémántkulccsal kinyitotta a vasajtót, fölmentek a felső világba, ott szépen meg ebédeltek, ettek, ittak, táncoltak, még az öreg is járta, míg egyszerre csak hupp!

megbotlott, elesett, összement mint a Turi frakkja, hamu lett belőle, az is csak egy kalánra való. Gyurka fogta, vitte, az ablak alá temette. Erre megjött az apósa is, ez meg örömében átaladta neki a maga országát is, s Gyurkára egyszerre két ország maradt. Ma is élnek, ha meg nem haltak.

A vasorrú bába.

olt egyszer egy szegény favágó ember. De ez aztán csakugyan szegény volt: a bőre is a csontján szá-

radt a rettenetes sok éhezéstől. Hát még a gyermekei! Uram Jézus! a gyermekei. Ezeknek már zörgött is a csontocskájuk s minden kis szél-lebbentésre lefordultak a lábukról.

Búsult a szegény favágó, a szive is majd megszakadt, ha látta azt a sok éhező gyermeket. Mert sokan voltak ám, mint a rostalika, talán még egygyel több. Egyszer azután — mit gondolt, mit nem a szegény ember — vállára vettete a fejszét, a gyermekeinek nem szólt semmit s elment hazulról. Hogy hová megy, azt nem is tudta, de eltökélte magában, hogy addig meg nem nyugszik, míg a sorsa jobbra nem fordul. Ment, mendegélt, hegyeken, völgyeken átal s meg sem állott, míg egy erdőbe nem ért. Már szépen rá is esteledett, de még mindig nem állott meg. Botorkált elébb-elébb a sűrű rengetegben, de bizony annak sem vége, sem hossza nem volt. Mindegy, gondolat

már meg nem áll, ha világ végéig tart is az az erdő. De egyszerre csak gyöngé világosság verődött az utjára. Megáll, aztán ismét megindul a világosság irányában. Ment, ment s nemsokára egy kis házikó elé ért. Annak az ablakából jött a világosság. Nem sokáig gondolkozott: beállított a házikóba. Bánta is ő, ha ördög lakik is abban. Az ám, egy lelket sem talált. Az asztal meg volt terítve szépen, étel, ital bőven volt rajta, az ágy is meg volt vetve, de hiába kajtatta fel a szobának minden zegét-zugát: egy árva lelket sem talált.

— Ha nincs: nincs, — mondá magában. Leült az asztalhoz s evett, a hogy győzte. Hadd lakjék jól már ő is egyszer életében. Jól is lakott, mint a duda.

Volt még egy pipa dohányja, rágyújtott s füstölt mint egy kémény. Egyszerre csak mit lát? Egy nagy fekete macska ül előtte az asztalon. De már ezen csudálkozott a szegény ember. Ő ugyan el nem tudta gondolni, hogy kerülhetett elébe az a csúnya fekete állat. Mert csúnya volt mint a sötét éjszaka.

Már éppen le akarta kergetni, de mire meggondolta, a macska már eltűnt az asztalról, mintha csak a föld nyelte volna el.

— Hm! ilyen csudát még nem ettem, — morgólódott a szegény ember. — Mikor jött, akkor sem vettem észre, mikor elment, akkor sem, Isten Istenem ne legyen, ha ördögök házába nem kerültem.

— Jól gondoltad, szegény ember — szólalt meg valaki e pillanatban — ördögök házába kerültél. — De most már igazán megijedt a szegény ember. Ihol ni! Ott áll ellőtte egy éktelen csúf öreg asszony, kinek az orra tiszta vasból volt s olyan hosszú, hogy a földet verte. De kongott is a föld, mikor az orrát hozzá veregette!

Megijedt bizony. Nem elég, hogy ezt sem látta, mikor belépett, de ez még az ő gondolatját is kitalálja.

— Ugy van, úgy, te szegény ember, — folytatta az öreg asszony, — én a vasorrú bába vagyok, anyja az ördögök királyának. Hát idejövél az én házamba. Hiszen jó helyre jöttél. Mindjárt jön a fiam s visz magával a pokolba.

Könyörgött a szegény ember, de nagyon, hogy ha Istent ismer, ne vitesse őt a pokolba: mi lesz az éhező gyermekeivel?

— Hm, — mondta a vasorrú bába, — ezt csak úgy kerülheted el, ha magaddal viszel engem is a te hazádba.

Hiszen még csak ez kellett! Most már úgy megijedt a szegény ember, hogy majd felfordult.

— Ugy bizony, ha elviszel. Neked úgy sincs feleséged, majd az leszek én, s meglátod, milyen jó gondját viselem a gyermekeidnek. Tejbe, vajba fürösztgetem s hasábfával kenegetem.

Mit volt mit tenni a szegény embernek, rá kellett hogy álljon a vasorrú bába kivánságára. Előbb egy nagy tarisznyát tele raktak mindenféle jó étellel, egyet pedig arannyal, ezüsttel, a két tarisznyát föltették egy számmárra s azzal elindultak a szegény ember faluja felé.

Már egy egész napot mentek s akkor megállapodtak az erdő közepében. Elővették az elemózsiás tarisznyát s ettek, ittak, lakmároztak. Addig ettek, addig ittak, hogy a vasorrú bába elszedült a sok bortól. A szegény embernek sem kellett egyéb, fogta fejszójét s olyat ütött a bába orrára, hogy mindjárt ketté törött. Nagyon ordított a bába, de az orra eltörésével az ereje is elveszett s meg sem tudott mozdulni fektéből. Hanem az

orra akkorát kongott, de akkorát, hogy megrendült belé az erdő s még a pokolba is lehallatszott.

— Tyú! — kiáltott az ördögök királya — az anyám orrát valaki letörte! Utána!

— S szaladott ki a pokolból, mintha csak a szemét vették volna. De ekközben a szegény ember sem táltotta el a száját. Levette a számárról az aranyas tarisznját s szaladott ő is, a hogy csak győzte a lába. Hallotta, hogy kiabál utána az ördögök királya:

— Nézz vissza, te szegény ember! Nézz vissza, nem bánod meg.

De volt esze s nem nézett vissza. Nem is érte utól az ördögök királya, mig a szegény ember éppen a maga udvarába bé nem ért.

— Hopp! megvagy! — kiáltott az ördögök királya, — te gyilkos! most szörnyű halálnak halálával halsz meg!

— Eressz! — kiáltott a szegény ember, — mert itt én vagyok az úr.

De az ördög nem eresztette. Húzta visszafelé.

Hát egyszer csak a nagy lármára kiszalad a szegény embernek valamennyi gyermeke. Megörültek, de mennyire! Azt hitték, hogy az apja hozta az ördögöt s azért hozta, hogy ők megegyék.

Mind azt kiabálták:

— Nekem az ördögöt! Nekem!

Mindegyik egymaga akarta megenni.

Aj! megijedt erre az ördög szörnyüségesen. Ő még életében nem látott egy apának annyi gyermeket. Ennek bizony fele sem tréfa! Ez a tenger sok éhes gyermek még felfalja őt, de úgy, hogy még egy porczika sem marad belőle.

Most még ő könyörgött a szegény embernek, hogy eressze szabadon.

— Menj Isten hírével, — mondá a szegény ember, — mind a vizig szárazon.

Az ördögök királya szaladt mint a veszedelem, vissza sem mert nézni. Pedig a szegény ember is eleget kiabálta:

— Nézz vissza, te ördög! Nézz vissza, nem bánod meg!

Dehogy nézett vissza.

A szegény ember pedig ezután bűját sem mondotta. A tarisznya aranyból, ezüsből gazdag ember lett s most már úgy élnek, mint a hal a vízben.

Ugy bizony!

Az aczélgűrű.

ol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember elment egyszer az erdőbe fáért. A mint a száraz ágakat sze-degetné, felvesz az ágakkal egy kigyófiút. Meg akarja ölni, de a kigyófiú meg szólal s azt mondja neki:

— Ne ölj meg, te szegény ember, mert egész életedre boldoggá teszek, ha meghagyod az életemet.

— Ugyan mit beszélsz te, kigyófiú, — mondá a szegény ember, — nem vagyok én olyan bugyuta bolond, hogy higyjek a te ígéretednek.

— Már bizony csak higyj nekem, szegény ember s nem bánod meg. Nesze adok neked egy aczélgyűrűt, huzd fel az újjadra, s ha valami kivánságod lesz, az életben, csak fordítsd meg az ujjadon ezt a gyűrűt, én mindjárt ott termek s teljesitem a kivánságodat.

— Isten neki, — gondolá a szegény ember, — ha nem használ nem is árt. — Elfogadá a gyűrűt, felhuzá az ujjára s azzal elment haza.

Még jóformán meg sem állapotott otthon, megfordítja ujján a gyűrűt, s hát ott terem a kicsi kigyó.

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

— Azt parancsolom, — mondja a szegény ember, — hogy holnap reggelre nekem olyan palotát teremts ide, a milyen még a török császárnak sincs.

— Meglesz, édes gazdám — mondá a kicsi kigyó s csak eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

No! lefekszik este a szegény ember, alszik mint a bunda. Hát mikor reggel felébred, szeme-szája táltva maradt, olyan fényes palota kerekedett a rongyos házikója helyébe. Olyan volt ez, amilyent emberi szem még nem látott e világi életben! Csupa szinarany volt körülötte minden, de minden. Még az asztal is arany volt s annak a közepén akkora tál szinaranyból mint egy taligakerék.

— No, — mondja magában a szegény ember — mégsem csala meg az a kicsi kigyó. Ejnye, de okosan tettem, hogy meghagytam az életét.

Ismét fordít egyet a gyűrűn, s a kicsi kigyó abban a perczen ott termett.

— Mit parancsolsz édes gazdám?

— Azt parancsolom, hogy hozd el nekem feleségül a fekete király leányát.

— Meglesz, édes gazdám!

Hát Krisztus úgy segén, más nap reggel csakugyan ott volt vele egy szobában a fekete király leánya. De aztán halljátok, olyan gyönyörűséges szép leány volt ez, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem.

Hej! boldog volt a szegény ember, úgy élt mint egy császár. Mindent kapott, amit szeme-szája kívánt, csak egyet kellett csavarintani azon az aczélgűrűn, ott termett a kicsi kigyó, meghozott mindent.

Sok-sok idő járt le, mikor a szegény ember kimozdult egyszer abból a gyönyörű palotából. Elment hazulról s otthon felejtette az aczélgűrűt. Éppen a palota előtt megy el egy vén gyűrűs zsidó s toroka szakadtából kiabálja:

— Gyűrűt vegyenek! gyűrűt!

Kitekint az asszony, behívja a gyűrűs zsidót s a boldogtalan oda adja az aczélgűrűt egy aranygyűrűért, még rá is fizet.

De hogy, hogy nem, a gyűrűs zsidó tudta az aczélgűrű titkát s amint kikerült az utcára, mindjárt fordított egyet rajta. Abb'a pillanatban ott termett a kicsi kigyó. Kérdi a gyűrűs zsidótól.

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

— Azt parancsolom, hogy ezt a palotát vedd fel asszonyostól, mindenestől s vidd el az óperenciás tenger tulsó partjára.

— Meglesz, édes gazdám!

Hát édes jó Istenem, mire a szegény ember haza vetődött, csak a puszta helye maradt annak a drága szép fényes palotának! Aj! elbúsulja magát s nagy szomoruan világá indul, hátha valahol megtalálná a palotáját.

Ment, mendegélt hegyen-völgyön által, heted hét ország ellen. A mint az óperenciás tenger innetső szélére érne, meglát egy kutyát, a ki döglőfélben hentergett a tenger partján. Keservesen nyöszörgött, vinnyogott s szörnyü kauszolással kérte a szegény embert, hogy gyógyítsa meg, ne hagyja ott veszni.

A szegény ember mindenféle jó füvet szedegetett, azokkal meggyógyította s ketten tovább mentek.

Hát alig mennek egy jó puskalövésnyire, egy beteg macskát találnak. Ez is kéri a szegény embert, hogy gyógyítsa meg. Jól van, meggyógyítja s most már hárman mennek tovább.

Mennek, mendegélnék a tenger partján s egyszer csak nagyot kiált a szegény ember:

Ne te né! Az én palotám ott van a túlsó parton. No ezt jól elköltözteté valaki! Hej! Hej! Uram Jézus Krisztus, ha valami csudálatos módon keresztül juthatnék, nem adnám egy csíkós kanczáért.

Azt mondja a kutya:

— Ne búsulj, te szegény ember. Jót tettél velem, jótétel helyébe jót várj. Átaluszok én a tengeren s majd csak kieszelek valamit.

A macska is mondja, hogy: bizony ő is átmegy a kutyával, ha addig él is s a szemit bé sem hunyja, mig a palota vissza nem kerekedik a régi helyére.

Nem is készülődnek sokáig, hanem a kutya csak nagy hirtelen a tengerbe ugrik, utána a macska, felül a kutya hátára s úgy usznak által.

De hogy szómat össze ne keverjem, a szegény ember jól szájába rágta a kutyának is, a macskának is, hogy abb' a palotába egy aczélgyűrűnek kell lenni. Azt mindenképpen kerítsék meg, egyébre ügyet se vessenek. Ha azt a gyűrűt megkapták, csak siessenek vissza, a többi az ő gondja.

Atalusznak s bémennek a palotába. Hát a gyűrűs zsidó épen alszik s a gyűrű fel van kötve a szakállára. Hiszen a macskának sem kellett egyéb. Oda lopózkodik az ágyhoz, szépen leoldja a gyűrűt s azzal usdi neki, vesd el magad! kiszaladtak a palotából, belé a tengerbe s usztak visszafelé nagy szaporán. De mikor éppen a tenger kellős-közepire értek volna, — csak hallgasátok meg, hogy mit csinált az a szerencsétlen »macskabéka« macska! — arra uszik egy hal, a macska utána kap s a gyűrűt a tengerbe ejti. Hé fikom teremtette, volt ne mulass! A kutya a tengerbe akarta nyuvasztani az oktalan macskát, de addig rimáncolódt, hogy mégis megkegyelmezett az életinek.

No már most mit csináljanak, merre facsarodjanak? Bucsálódnak szörnyüségesen, nem mertek visszauszni a gyűrű nélkül. Meg kell azt keríteni, ha a föld fenekéből is

A mint így bucsálódnak, a macska elkap egy halat. Hát ez éppen a halak királyának volt a fia! Könnyörög a halacska: Ne ölj meg, édes macskám, én a halkirály fia vagyok, nem bánod meg, ha meghagyod az életemet.

Elmennek vele a halak királyához s elmondják annak, hogy így s így jártak. Ők megkegyelmeztek a fia életének, keritse meg azt a gyűrűt, mert bizonyosan valamelyik hal nyelte el.

A halak királya mindjárt országgyűlést hívott s kikérdezett minden halat, hogy nincs-e a gyűrű nála, de mindenik csak azt felelte, hogy még a nemzetségének sem volt gyűrűje.

Erőst megszorodik a kutya, de még a macska is, s már éppen indulóba voltak, mikor jelentik, hogy egy hal még oda van. Várnak egy kicsit, hátha annál van a gyűrű. Csakugyan jó is, nagy megizzadva egy »sánta« hal s hát hozza a gyűrűt!

Aj! megörvend a kutya, de még a macska is, el akarja kapni a gyűrűt, de a kutya nagyot mordul:

— Hagyd el hé, nem bizom reád többet! Te csak kuczorodj a hátamra, én veszem a gyűrűt a szájamba!

Még »jegésséget« sem mondtak, úgy elszaladtak. Kiusznak a partra s átaladják a gyűrűt a szegény embernek. Egyszeribe felhúzza az ujjára, csavarint egyet s a kicsi kigyó mindjárt ott is terem.

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

— Azt parancsolom, — mondá a szegény ember — hogy azt a házat vidd vissza a régi helyire, a gyűrűs rajta zsidót pedig felejtsd a túlsó parton.

— Meglesz, édes gazdám.

Ugy is lett, a hogy a szegény ember parancsolta. A szép palota visszakerült asszonyostól, mindenestől oda, a hol legelőször volt s a szegény ember ismét boldogul élt. A kutyáról s a macskáról sem feledkezett meg: tejbe-vajba feresztette s hasábfával kenegette. Az igaz, hogy ezek azótától fogvást haragusznak egymásra, de mégis élnek, ha meg nem haltak.

A király nyúlai.

ol volt, hol nem
volt, még he-
tedhétorszá-
gon is túl volt,
volt egyszer
egy szegény
asszony s en-

nek három fia. Olyan szegények voltak mint a templom egere, vízzel főztek s bottal reá rántottak, úgy éltek egyik napról a másikra. A legények bizony megelégtették ezt a keserves életet, s rászánták a fejüket, hogy már csak valamerre kimozdulnak hazulról, mert így nem lehet. míg a világ s még két nap.

Azt mondja egyszer a legidősebb az anyjának:

— Édes anyám, süssön nekem egy hammuba sült pogácsát, mert én elindulok szerencsét próbálni.

Süt is a szegény asszony s a legény elindult világgá. Megy, mendegél ország-világ ellen, hegyen-völgyön által s egy aranyos kúthoz ér. Letelepedik melléje, élvezzi a hamuba sült pogácsát s falatozni kezd belőle. A mint ott eddegélne, csak eleibe szökik egy kis egérke s azt mondja:

— Hallod-e, te legény, adj egy falást abból a pogácsából, éppen hét napja, hogy egy befaló falást sem ettem.

— Nem bánom én, — mondja a legény, — ha hetvenhét napja nem ettél is, bár nekem legyen elég.

Csak elczinczoga nagy szomorán az egérke, bebujt egy likba, a legény pedig tovább mendegélt. Addig ment, addig ment, hogy éppen a király városába ért. Egyenesen a király palotájának tartott, leült a kapu eleibe, s ott várá a jó szerencsét. Hát egyszer csak kijő a király maga, meglátja a legényt, még köszön is neki s megkérdezi:

— Mi járatba' vagy te, szegény legény?

— Én bizony felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, szolgálatot keresek, ha valahol találnék.

Azt mondja a király:

— Jere csak bé, legény, van az udvaromba száz darab nyúl, ezeket rád bizom. Hajtsd ki a mezőre, de úgy őrizd, hogy egy is el ne találjon veszni, mert aztán a nyulak s a fejed!...

Másnap reggel kihajtja a legény a száz darab nyúlat, de ezek bizony, a hogy kiérték a mezőre, a száz száz felé futott. Haj, megszontyolodik a legény, még nézni sem mert a király palotája felé, megfutamodott s hazáig meg sem állott. Elbeszéli otthon, hol járt, merre járt, mi minden történt vele. Eléáll erre a második legény, hogy most már ő próbál szerencsét s erőt köpte a tenyerét, hogy ő — tudom, Istenem, — megőrzi azt a száz nyúlat, ha addig él is. Hanem az is úgy járt »kivilágos világra«, mint a legidősebb. Az aranyos kútnál ő is leült falatozni, az egérke tőle is kért egy falást a hamubasült pogácsából, de ő bizony nem adott. Aztán addig ment, míg a király városába nem ért, beszegődött a királyhoz, de a hogy első reggel kicsapá a nyulakat a mezőre, a száz nyul éppen száz felé futott.

Haza ment ez is nagy szomorán s most már a legkisebb legény czihelődött neki: hátha neki jobban

vált a szerencse. Süt az anyja egy hamubasült pogácsát, akkorát, mint egy jó nagy taligakerék s azzal elindul világgá. Megy mendegél s elérkezik az aranyos kuthoz. Amint ott eddegélne, csak eleibe fut az egérke s igen szépen kéri, hogy adjon neki isten nevében egy falás pogácsát, mert éppen tizennégy álló napja, hogy nem evett.

— Jó szíved, — mondá a legény — te kicsi egérke, úgy is talán megsegít a jó Isten, hogy nem kell ebből a pogácsából sokáig élnem.

Megköszöni szépen az egérke s azt mondja:

— No te, szegény legény, jótétel helyébe jót várj.

Két bátyádtól kértem már, egyik sem adott, de nem is segítette meg az Isten egyiket sem.

Azzal befutott a likba s egy kicsi kürtöt hozott magával.

— Ezt a kürtöt neked adom, — mondá az egérke, — tedd el, még hasznát veheted.

— Ugyan bizony mit tudok én ezzel csinálni? — kérdi a legény.

— Csak vidd el, — mondá az egérke — s akármi veszedelembe' légy, fuvintsd meg s minden rossz jóra fordul.

— No! — gondolja magában a szegény legény — ha nem árt, nem is használ, elviszem magammal, — bedugta a tarisznyájába, tovább indult s meg sem állott a király városáig s abban is a király palotájának kapujáig.

Megérkezik, letelepedik a kapuban, s hát egyszer jön a király.

— Mit keresel itt, te szegény legény? — kérdezi a király.

Elémondja, hogy mibe fáradozik: szeretne valami jó helyen szolgálatba állani.

— Éppen jó helyen jársz, — mondá a király, — van

száz nyulam, ezeknek egy ügyes pásztor kéne, mert eddig még nem akadt kedvem szerint való.

Egyszeribe kezét adnak, de a király ugyancsak lel-
kire köti a legénynek, hogy egy is el ne vesszen a nyulak-
ból, mert aztán a nyulak s a feje. . . .

Jól van. A legény másnap reggel kimegy a mezőre a
száz darab nyullal, de még meg sem szagolják ezek a füvet,
a hány annyifelé iramodik.

Haj! Szüz Mária, Szent József! — kiált a legény
— mi' csináljak most már! Eszibe jut a kürt, elérántja,
belefuvint, s hát az a száz darab nyul egyszerre megfordul
s úgy összefut, mint megannyi juh.

Látta ezt a király a palota tornácából, megcsavar-
gatá a fejét, semmiletteképpen el nem tudá gondolni, hogy
miféle ördögös praktikával gyűjté össze a legény azokat
a nyulakat.

— No megállj! — gondolá magában — azért ma
mégis hiányzik majd legalább egy a százból. Ha nem
egyéb, próbára teszem.

Mindjárt megparancsolja egy szolgálónak, hogy men-
jen ki a mezőre egy zsákkal, s kérjen a pászortól egy nyu-
lat a király nevében.

Kimegy a leány, kéri a nyulat, de a legény azt
mondja, hogy ő bizony az Isten nevében sem ád, mert neki
a feje drága.

— De így, s de úgy, — mondja a leány — vendég-
ség lesz a háznál s a király mindkettejüknek fejit veteti,
ha nem lesz nyul az asztalon.

A mint így viktálódnának, honnét honnét nem, csak
ott terem a kicsi egérke s oda suttint a legénynek:

— Csak adj oda egyet, ne félj, a többit bizd reám.

A legény hallgat az egérke szavára, fülinél fog egy
nyulat nagy hirtelen, bedugja a zsákba s a leány elindul

vele. Abb'a minutába csak felszökik az egérke a zsákra, s mig a leány százat lépne, kirágja a zsák végét, a nyul kiugrik belőle s úgy visszafutott a többihez, mintha szemit vették volna ki. Az egérke pedig leszökött a zsákról, hirtelen felkapott egy nagy darab tehéntrágyát, beledugta a zsákba a nyul helyett.

Megy este a legény haza, bétereli a száz nyulat a nagy kapun. Hát jó eleibe a király, káromkodik, hogy reng belé az udvar.

— Jere csak, jere, te kötélrevaló, mit küldöttél nekem a zsákba!

Feleli a legény:

— Az Isten Istenem ne legyen, ha nem nyulat, felséges királyom.

Hivják a szolgálót:

— Hát mit adott neked a pásztor, te leány?

— Nekem bizony, felséges királyom, életem-halálom a kezedbe ajánlom — igazán nyulat adott.

— Hm! — mondja a király — még ilyent sem ettem világi életembe, hát most már hol a nyul?

Számlálják a nyulakat, egyszer, kétszer, háromszor, de csak mindig száz jött ki.

— No hallod-e, te szegény legény, — mondá a király, — még ilyen pásztorom sem volt, hogy küldjön is nyulat, s ne is hiányozzék. Hát mit kívánsz?

— Csak egy kád pénzt, felséges királyom, mert nagy a szegénység otthon.

A király tüstént méretett egy istenes nagy zsák pénzt, hogy a legény tizenkét ökörrrel huzatta haza. De bezzeg meg gazdagodtak-e olyan erősen, hogy csudájára jártak messze földről.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

Hammas Jutka.

olt egyszer egy szegény özvegy asszony. Ennek az asszonynak csak egy leánya volt, de bezeg ebben sem telék valami nagy öröme. Olyan rest volt ez a leány, hogy hire ment

hét vármegyén túl. Reggeltől estig hamuban ült, azt harizsálgatta, kevergette az ujjaival s a falubeliek el is nevezték Hammas Jutkának.

Istenem, Istenem, mennyit évelődött a szegény özvegy asszony! Nem elég az özvegysége, még rest is legyen a leánya. Hiába minden szép szó: dolgozz te is, leányom, valamit; fonj legalább egy orsó kendert egy nap!

Beszélhetett annak: egyik fülén be, a másikon ki.

Egyszer aztán kifogyott a béketürésből a szegény asszony, fogta a guzsalyát, mégpedig két kézre, s rútol eldöngette Jutkát.

— Nesze, nesze! kell-e még?

Hej, sirt Jutka, sirásától csakugy zengett a falu. s azt mondta az anyjának, hogy őt ugyan többet meg nem veri, mert ő világgá megy.

— Menj Isten hírével, jó utat a hol sár nincs.

Jutka ment is, de a mint nagy sirva kilépett az utczára, hát éppen arra jön hatlovas hintón a király úrfi. Megállította a hintót s kérdi a szegény asszonyt:

-- Ugyan bizony, néném asszony, miért verte meg a leányát?

Felelé az özvegy asszony:

— Azért istálom, mert nem győzöm kenderrel; már a kertem födelét is felfonta s még mindig fenni akar. A jóból is sok a sok!

— Igazán, hát csakugyan olyan jó fonó ez a leány? — mondá a király úrfi — akkor csak jőjjön én hozzám, ott akad fonnivalója. [Egy nagy gránárium tele van kenderrel, s ha egy hónap alatt mind fölfonja — itt a kezem, nem disznóláb — feleségemmé teszem.

— No hiszen, gondolta az asszony, abból ugyan semmi sem lesz, de csak vigyed. A leány is éppen így gondolkozott, de azért felült a hintóba, hátha történik valami világcsudája.

A hogy megérkeztek a király palotájába, a király úrfi Jutkát mindjárt bekísérte a granáriumba. Azt mondta:

— Na Jutka, itt fonhatsz kedvedre. Amit mondtam, mondtam: ha egy hónap alatt felfonod a mi kender itt van, feleségemmé teszlek.

Jutka még szólni sem tudott, úgy megijedt a tenger sok kender láttára. Hiszen ezt ő ezer esztendeig sem tudja felfonni. Sirás, bucsálódás volt éjjele-nappala. Telt-múlt egyik nap a másik után, eltelt egy hét, el kettő, el három, de a kendernek még egy szál sem volt hijja.

A kis inasocska, a ki enni hordott, kérdezte: mikor fog már a fonáshoz, de Jutka csak azt felelte: van még arra elég idő.

Hanem a mikor maga volt a gránáriumban, úgy sirt mint a záporosó. Hogy is tudott olyan világbolondja lenni, hogy beüljön a gránáriumba! Mindjárt eltelik a hónap s a király urfi talán fejét is véteti nagy boszusában, a miért őt bolonddá tette.

A mikor éppen azon gondolkoznék, egyszerre csak, a jó Isten tudja honnét, elébe toppant egy iczipiczi törpe ember. De ennek a törpe embernek éppen hét rőfös volt a szakálla, s a merre járt, mindenütt felseperte a szemetet a szakállával. Megijedt Jutka: jaj Istenem, ne hagyj el, miféle csuf állat, csuf emberke ez!

De a törpe megszólalt.

— Jó estét, Hammas Jutka. Tudom én, hogy mi a bajod. Egy csöppet se búsulj, én egy hét alatt mind egy szálíg fölfonom, a mi kender itt van, még föl is motollálom. De akkor aztán velem kell jönnöd.

— Hogy menjek veled, — mondá a leány — mikor a király úrfi szánt magának?

— Jól van, — mondá a törpe — nem vizlek el, ha, mig készen leszek a fonással, kitalálod a nevemet.

Gondolta a leány: Isten neki. Mindegy már, akár merre fordul az ő sorsa. Kezet adott a törpének, meg volt az egyesség.

A törpe azután minden éjjel eljárt a gránáriumba s olyan sebesen font, hogy Jutkának szeme-szája elállt a csodálkozástól. A mit éjjel font, azt elvitte s nappal az erdőben felmotollálta a faágak közt.

Mikor még csak egy nap volt hátra a hónapból, jön a vacsorával a kis inaska s kérdi Jutka:

— Hát mi ujság odaki, te kis inasocska?

— Ott bizony az, hogy ha felfonod a kendert holnap estig, te leszel a királyúrfi felesége.

— Hát egyebet nem hallottál te, kis inasocska?

— De bizony hallottam. Ma délután vadászni voltam a királyúrfival, s hát amint az erdőben bolyongunk, valami zakatolást hallunk a faágak közt. Felnézünk s mit látunk ott? Egy iczi-pici törpe ember volt, hét rőfös a szakálla — hallj csudát! — motollált a faágak közt s mind azt mondogatta:

Én vagyok a tirpe-törpe Gyurka,
Feleségem leszen Hammas Jutka.

— A királyúrfi nagyot kaczagott, hogy mit beszél az a csúf emberke, s azzal tovább mentünk.

Hej, megörült erre a beszédre Hammas Jutka. Most már tudta a törpe nevét. A kender is föl lesz fonva s még sem kell elmenni a törpével.

Utolsó este eljön a törpe s mondja a leánynak:

— No Jutka, mind egy szálíg felfontam a kendert, most már jere velem. Vagy talán bizony tudod a nevemet?

— Hogy ne tudnám, — mondá Jutka — mikor téged tirpe-törpe Gyurkának hívnak.

Jött reggel a király úrfi s vele az egész udvar.

Volt bezzeg nagy álmélkodás. Mindenki azt mondta, hogy ilyet, mióta a világ fennáll, emberi szem még nem látott. Még az öreg király is azt mondta: no fiam, eddig elleneztem a házasságotat, de már mostan azt mondom: ásó, kapa s a nagy harang válasszon el.

Mindjárt meg is tartották a lakodalmat. Az volt aztán a lakodalom! Mind ott volt, a ki el nem késett. Mind evett, ivott, a ki kapott. Különösen két öreg asszony hiába lábatlankodott, mindent felfaltak előlük.

Fogták magukat s elmentek a királyúrfi elé panaszra.

De még a király úrfi sem látott ilyen csuf két asszonyt. Az egyiknek a szemehéjja, a másiknak meg az ajaka verte a földet. Kérdi egymásután:

— Hát a kend szemehéjja miért füttyent le a földig?

— Azért, felséges királyom, mert egész életemben fontam s mindig az orsón volt a szemem.

— Hát a kend ajaka miért fittyent le? — kérde a másikat.

— Az bizony azért, mert sokat nyálaztam a kendet, hogy többet fonhassak.

Hej, megijedt a királyúrfi! Hiszen akkor még az ő szép felesége is így elcsufulhat. De bezzeg megtiltotta mindjárt Jutkának, hogy többet az életben még orsót is fogjon a kezébe.

Jutka pedig, akár hiszitek, akár nem, szót fogadott s ma is él, ha meg nem halt.

A szegény ember hegedűje.

Messze, messze, hetedhétországon túl, az óperenciás tengeren innét, volt egyszer egy király s annak három szép lánya. Azt mondja a királyné egyszer ennek a három leánynak:

— No leányok, menjeteK el az erdőbe eprészni s a melyik több epret szed, annak adom a veres szoknyámat.

Elmennek a leányok, szedik, szedik az epret nagy szaporán. Mikor dél felé járt az idő, letelepednek egy fa alá, s összenézik, hogy melyik szedett több epret. Hát a legkisebb egyedül éppen annyit szedett, mint a másik kettő egybevéve.

Bezzeg lett irigykedés! Már most a kisebbiké lesz a veres szoknya!

Azt mondja a legnagyobbik leány:

— Jertek leányok, szedjünk még egy kicsit, ennyivel úgy sem mehetünk haza.

A legkisebb leány eleget erősködött, hogy akkor estére nem érnek haza, de a két nagyobb csak azon volt, hogy még szedjenek.

Jól van. Elindul az erdő egyik-egyik részébe a két nagyobb, az erdő más részibe pedig a kisebb. De nem epret szedtek ezek, hanem megegyeztek, hogy megölik a testvérüket. Ha az övék nem lehet a veres szoknya, ne legyen a legkisebbé sem. Mindjárt felkeresték a testvé-

rüket, megfogták s hiába könyörgött, hogy inkább nekik adja mind a mi epret szedett, mégis megölték. Éppen mikor megölték volna, arra vetődött egy vak koldús, ennek elvették a hegedűjét, a kicsi királykisasszonyt bele tették s azonmódúlag elrejtették egy fa odvába.

Haza mennek a lányok s kérdik otthon: hol a testvéretek? Ők bizony nem tudják. Eleget mondták neki, ne kalandozzon félre tőlük, nem tudott velök együtt eprészni. Ki tudja, talán eltévelyedett, talán megölték az erdei tolvajok.

Azalatt pedig egy szegény ember fáért megy az erdőre s éppen azt vágja le, melyikbe a királykisasszony holttestét tették. Csak elálmélkodik a szegény ember, mikor látja, hogy a fából egy hegedű pattan ki.

Kezibe veszi a hegedűt, s a nyirettyűt el kezdi rajta taszigálni, mozgatni, a hogy éppen a cigányok szokták.

Hát ez a hegedű nemcsak hegedül, de énekel is. Mind azt énekeli:

Lassan húzd, te szegény ember,
Meg ne sértsed gyenge karom!
Gyenge karom nyirentyűje,
Király Erzsí hegedűje.

— Ejnye, ördögadta varasgyékje! — dunnyog a szegény ember magába', — ez a hegedű bizonyosan meg van boszorkányozva. Én bizony elindulok veled, szerencsét próbálok, hátha megfizetik ezt a csudálatos nótát.

El is indul a szegény ember, békalandoz országotvilágot, s annyi pénzt keresett, hogy egész vágás szekéren kellett utána hordani. Egyszer a mint menne-mendélné, éppen annak a királynak a városába került, a kinek a kisebbik leányát olyan istentelen módon ölték meg.

Megáll a király palotája előtt s hegedülni kezd.

Meghallja a király a csodálatos hegedülést, kiküldi a kicsi inasát, hogy hívja bé azt a muzsikást.

Kifut az inas, hívja a muzsikást, de az azt feleli vissza, hogy ő bizony egy lépést sem megy, mert neki annyi pénze van, hogy a királynak sincs több.

Visszamegy az inas, jelenti a királynak, hogy mit felelt a muzsikás.

Mit csináljon, kiment maga s úgy kérte, hogy menjen be a palotába s ránditson neki egy pár nótát.

No, addig kéri a király, hogy bémegy a muzsikás egyet-kettőt kongat a hegűjén, azután húzni kezdi.

Lassan húzd te szegény ember,
Meg ne sértsed gyenge karom!
Gyenge karom nyirentyűje,
Király Erzsi hegedűje.

Azt mondja a király:

— Ejnye de csudálatos nóta ez, hé!

Oda áll a két királykisasszony is, ámulnak-bámulnak, az egyik elveszi a hegedűt s húzni kezdi, hogy vajjon mit énekel neki.

Hát ennek ezt énekei:

Lassan húzd te én hóhérom,
Meg ne sértsed gyenge karom.

Veszi a másik leány, húzza s hát ennek is azt énekei.

Veszi a hegedűt a király s hát ennek már azt énekei:

Lassan húzzad, édes apám,
Meg ne sértsed gyenge karom.

— No ez bizonyosan ördögösség!

— Már csak én is megpróbálom, — mondja a királyné. Kezébe veszi, húzni kezdi, s hát a hegedűt énekei:

Lassan húzzad, édes anyám,
Meg ne sértsed gyenge karom,
Gyenge karom nyirentyűje,
Király Erzsi hegedűje.

Ebb' a minutába csak szétvállik a hegedű s kipattan belőle a kicsi királykisasszony. Olyan eleven volt, olyan szép volt, mint egy tubarózsa.

Aj, szegény világ! megijedt a két nagyobb leány, hogy mindjárt szörnyet ájult. A király s a királyné sirtak örömükbe, hogy elsiratott leányuk ilyen csudálatosképpen megkerült. A két idősebb leány istentelensége is kitudódott most s a király haragjában egy toronyba zattatta őket halálíg tartó fogságra. De a kicsi királykisa ay addig könyörgött az édes apjának, megkegyelmezett a gonosz leányoknak s azótától fogvást békeségben élnek, ha meg nem haltak.

Az aranyköles.

olt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi gyermeke volt, mint a rostalika még egygyel több. Két kicsi buta szarvú ökre s két darab földcskéje vala minden gazdasága. Az egyikbe kölest vetett, s két gyermeket melléje állított, hadd őrizték. Azt mondják egyszer a szomszédok a szegény embernek: — Hé, szomszéd, kiednek aranykölese van.

— A biz a ne! lássák-e kietek, — mondá a szegény ember — s én nem is vettem észre eddig. Egyszeribe meghagyta erősen a gyermekeknek, hogy jól őrizzék azt a drága isten áldását, mert ha egy szál hibádzik belőle, halálnak halálával halnak meg. Még azon nap csak leröppen egy varju s elvisz egy szálát. Aj, édes jó istenem, utánna a legkisebb gyermek, fut árkon, bokron keresztül, de mind hiába, nem tudá elfogni a varjut. Addig futott a szegény gyermek, mig egy nagy rengetegbe tévedt. Hát a mint megy, nagy tüzet lát, a tűz mellett egy éktelen hosszú óriást, amint ott hemmedezett. Ennek az óriásnak akkora orra volt, hogy éppen a térgye kalácsáig ért.

Háta megé somolyodik a gyermek, de abb'a minutában akkorát prüszszentett az óriás, hogy a szele tizenkét lépésre hajította. Sirt a szegény gyermek, rőkölt keservesen.

— Hum, — morog magában az óriás — miféle emberi hangot hallok? s lepegette a két fülét mindenfelé, hogy vajjon meherről jó az a sirás. Más oldalára fordult s éppen rá tapsantott a gyermekre.

— Hát te hogy tévelyedtél ide, te emberizink, te? Elmondja a gyermek nagy szepegéssel-szipogással, hogy milyen szerencsétlenség találta s ő most már nem mer haza menni. Az óriásnak megesik a szive rajta s fiának fogadja.

Sok-sok idő telt el, a gyermekből derék nagy legény lett. Azt mondja egyszor az óriás:

— No fiam, felneveltelek, most már házasodj meg!

— Hiszen az nem volna rossz, édes óriás apám uram, — mondá a legény, — de hát kit vegyek el ebb' a nagy rengetegbe?

— Majd találsz a rengetegen túl. Van a rengeteg túlsó szélin egy tó. Abba feredik minden áldott délbe' három királykisasszony. Menj oda s mig feredeznek, vedd el a kisebbiknek a gúnyját. De akárhogy kiabálnak utánnad, vissza ne nézz, mert csúffá tesznek.

Elmegyen a legény s hát csakugyan ott feredik a három királykisasszony. Olyan szép volt mind a három mint egy-egy tündér. Bezzeg szeretett volna ő is köztük feredezni, de erőt vett magán, szépen hasra ereszkedett oda csúszott a bokrok közé, a hová a gúnyját levetették volt a királykisasszonyok.

— De már most melyik a kisebbiké, legény? — kérdezte magától.

Ő bizony nem válogatta sokáig, hanem találmra elvett egyet s azzal — usdi neki! — megfuta-

modott. Bezzeg hogy éppen a nagyobbik leányét találta megfogni. Észreveszik a leányok, hogy valaki fut a gúnyával, futnak a bokrok közé, látják, hogy a nagyobbikét viszi. Kiabálni kezd ez torkaszakadtából:

— Ne fuss, te bolond! nézz vissza, milyen szép bőröm van!

A legény bizony, mintha megboszorkányozták volna, elfelejtette az óriás tanácsát: visszanézett. A leányok utólérik, jól megtépászzák s a legénynek gúnya nélkül kelle haza menni. Másnap éppen így járt. Harmadnap azt mondja az óriás.

— No hallod-e, hogy ha holnap el nem veszed a kisebbik leány gúnyáját s vissza találsz nézni, karóba húzom a fejedet!

De már most a legény sem vette a dolgot tréfára. Tudta, hogy az óriás nem szokott komázni. Harmadnap ismét csak oda sompolyodik a bokrok közé, kiválasztá a legkisebb királykisasszony gúnyáját s azzal — usdi neki, vesd el magad! — olyan futásnak eredt, mintha mind a két szemét kivették volna. Utána a leányok, eleget hogy: nézz vissza, hé, milyen szép bőrünk van! de bizony nem nézett vissza. Mikor ez nem használt, könyörgésre fogták, istenkedtek neki; de istenkedhettek, nem fordult vissza. Mit volt mit tenni a kicsi királykisasszonynak: nagy szomorán a legény után eregült s elkísérte a rengetegbe. Egyszerre értek az óriáshoz. Sírt, sírt egy kicsinyég a királykisasszony, de lassanként a sírás is elmaradt. Hát bizony megtetszett neki az ügyibevaló legény. Királyfiban se kapott volna ennél különbet.

Eltelik három nap s az óriás azt mondja a fogadott fiának: — No fiam, már van feleséged is, én most téged Istennek ajánllak. Menj csak, lássatok országotvilágot, mert ilyen ifjú párnak nem lehet kendermagba bújni.

Azzal csak megfuvinta egy sípot s hát egy szempillantásra annyi szárnyasállat keveredett össze, hogy a szem nem volt képes bélepni. Mert közmént legyen mondva, az óriás a madaraknak a királya volt. Egyszeribe elészöktet egy sereg varjút s megparancsolja nekik, hogy öljenek meg egy bivajt. Még ki sem mondta, egy nagy bivajbőr feküdt a földön kiterítve. Az óriás nagy szorgosan belévarrá az éfiakat s meghagyta a varjaknak, hogy vegyék a hátukra s meg se szuszszanjanak, míg az üvegvárhoz nem érnek.

Hej! repültek a varjak, mint a sebes szél, meg sem szuszsztak az üvegvár aljáig. Hanem mikor feltekintettek arra az éktelen magas üvegvárba, visszafordultak az éfiú párhoz s azt mondták, hogy ennek ugyan nem fognak nyugvás nélkül.

No, szuszsztak egyet, neki indultak, repültek, repültek, fel messze, hogy egy jó rugaszkodásnyira volt a vacsora-csillag, de mikor már szintédesteszinte a vár tetejire értek, megrottyant az erejük s szépen vissza kelle hogy ereszkedjenek.

Bezzeg volt búbánat! Elevenen megnyúzza az óriás, ha fel nem tudnak érni az üvegvárba. Amig így bucsálódnak, az egyik varjú azt mondja: — Hiszen valami könnyebb portékába is fel lehetne vinni ezeket az éfiakat!

— Bizony fel! — mondták a többiek.

Volt a vár aljába egy malom. Bemennek oda s a molnártól egy hordót kérnek. Abba szépen beleültetik az éfiúpárt. Az abroncsot ráverik a hordóra s úgy indulnak útnak. Hajnalba indultak s estére kerekedve fel is értek szerencsésen. A hordót letették a vár tetejére, megkoppintották erről is, arról is. Az abroncsok lepatogtak s az éfiú pár kiszállott. Tüstént mentek az üveg-

vár urához, a ki éppen a fekete király maga volt. Bekerekednek a nagy üvegszobába a király színe elé.

— Hát ti kik vagytok, mik vagytok, mi jóba jártok? — kérdi a király.

— Mi bizon, felséges királyom, életünk, halálunk kezedbe van, — mondá a legény — szolgálatot jöttünk keresni.

— No, jókor jövétek, most csaptam el az első kocsi-somat s a belső leányt, felfogadlak helyükbe. Neked leány nem lesz egyéb dolgod, csak minden reggel kispersz hat szobát, de a hetedikbe bé ne találj menni, mert szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Nem is ment az két-három nap, de egyszer úgy elfogta a kíváncsiság, hogy semmi letteképen nem tudá visszatartani magát, bément a hetedik szobába.

Hát uram teremtöm! mit látott! egy rusnya kopasz-fejű ember ül ott egy hordóban, csak a feje látszott ki belőle.

Aj, megijed a szegény leány, hogy szinte kétségbe esik. Ki akar szaladni, de a kopacz fejű ember megszólítja keserves siránkozó hangon:

— Ne fuss el, ne félj tőlem, te szépséges szép leány, hanem inkább szabadíts ki.

— Hát te ki vagy s mi vagy? — kérdi a leány.

— Én bizony Tündérkopacz vagyok, a fekete király elvette az országomat, magamat pedig ebbe a hordóba záratott, hogy soha meg ne lássam az áldott napot. Hallod-e te gyönyörű virágszál, pattints le egy abroncsot s megszolgálom.!

Addig könyörgött, addig istenkedett, hogy a leánynak meglágyult a szíve, egy abroncsot lepattantott. A hordó egyszeribe széjjjelesett s Tündérkopacz kiszökött belőle.

— No, hallod-e, — mondá a leánynak, — neked itt most »elégett a köles«, de nekem is, hát menjünk, a merre a szemünk lát.

Eleget a lány, hogy ő bizony nem megy az első kocsis nélkül, Tündéropacz megfogta s erővel magával vitte. Másnap megy a fekete király a hetedik szobába, hát Tündéropacznak hire-pora sincsen! Keresik a belső leányt, hát az sincs, mintha csak a föld nyelte volna el. Meghallja ezt az első kocsis s azt mondja a fekete királynak:

— Felséges királyom, életem, halálom a kezébe ajánlom, én tovább itt nem tudok maradni, megyek a feleségem után.

Elindult a szegény legény, hetedhétország ellen, országon-világon keresztül. Amint mendégélne, talál egy várat s hát annak ablakában ott könyököl egy szép asszony. Nézi, nézi s hát az éppen az ő felesége.

— Hej! — szegény világ, vetett ágy! — lett öröm! Az egyik szemük sirt, a másik kaczagott. No csakhogy megtalálták egymást, most már elszöknek. Tündéropacz oda volt vadászni, de ki tudja, mikor állit haza. Felszedelőzködnek, indulnak, de éppen abban a minutában nagyot csendül a vár.

— Jaj, édes Jézusom! itthon van Tündéropacz, most szörnyű halálnak halálával halunk meg! — sikoltzott az asszony.

Mit volt mit tenni, hamarjába bébujtatá az urát az ágy alá.

Bejő Tündéropacz s elkezd szipogtatni az orrával.

— Hé, asszony valami emberszagot érzek itt!

— Nincs itt lelkem, Tündéropacz uram, semmi-féle emberi lélek.

De Tündéropacz nem hitt az asszonynak, oda

ment az ágyhoz s az üstökénél fogvást kihúzá a szegény legényt alóla.

— No te emberizink, mit választasz most három rossz közül: vízbe vettesselek? megégettessenek? vagy halálíg tartó fogságba vesselek?

— Ne tedd egyiket sem Tündérkopacz, tudod-e mit ígértél, hogy megszolgalod nekem, a mi jót veled tettem!

Addig sírt, addig könyörgött az asszony, hogy Tündérkopacz elereszté a szegény legényt.

Megyen szegény feje, hegyen-völgyön által s estére kelve egy kicsi házhoz ért. Bémegy, ott talál egy vén asszonyt s köszön neki:

— Adjon Isten jó estét, öreg anyó!

— Szerencséd, hogy öreg anyónak szólítottál, mert különben rútul jársz vala. Hát mibe fáradsz, miféle szél vetett ide?

Elmondja, hogy milyen nagy bajban van.

— E bizony nagy baj, édes fiam, de adok én neked egy tanácsot s azzal talán boldogodol. Menj el a veres királyhoz, szegődjél be hozzá kocsisnak. A veres királynál három naptól áll egy esztendő s ha ezt a három napot becsületesen kitöltöd, minden jóra fordul. Hallgass ide. A veres királynak van százhusz lova. Ebből a százhuszból egy maga a király leánya s ennek olyan kutya természete van, hogy ha lehunyod a szemedet, megszökik a ménesből s a király akkor karóba húzatja a fejedet.

No! a szegény legény megköszöni a jó tanácsot, elmegy a veres király udvarába s ott mindjárt fel is fogadják őt kocsisnak. Azt mondja neki a veres király:

— Itt a százhusz ló, legény, a kezedbe adom s ma éjjel elmegy velük »éhalóba«. Hanem előre mondom, hogy egy közülök csudamódon eltűnik minden éjjel s

csak másnap vetődik haza. Ha rajtad is kifog, csufot látsz.

Besetétedik s a szegény legény kihajtja a százhusz lovat a mezőre. Egyszer csak úgy éjfél tájba valami hangot hall. Hát valaki mind csak azt mondja: »feküdjél le János, feküdjél le János!«

Néz mindenfelé, nem lát semmiféle lelkes állatot. Gondolja magában, ő bizony lefekszik, hadd lám mi lesz ebből, de a szemit csak félig sem hunyta le. Hát — Szűz Mária, Szent József! — egy csikó egyszerre csak hallá változik s azonmódúlag beleugrik egy tóba. De bezzeg a legény sem volt rest, hamar egy kantárt vesz elé, a hal után veti s annál fogvást kihúzza a tóból. Eleget hánykolódott, rángatódzott, de a legény ki nem eresztette a kezéből s az ördögös királykisasszonynak ismét csak vissza kellett változni csikóvá. Reggel haza eregél a ménes, egy sem hibázott belőle. Bémegy a pajtába a veres király s egy emelő-rúddal istenesen megverte a csikót, hogy megfogni engedte magát. Második éjjel már hattyúgalamb képire változott az ördögös királykisasszony, felemelkedett a hetedik égbe s onnét mint egy báránnyalereszkedett le. Hanem a legény most sem aludt el, a felleget is megfogta a kantárral s második nap is hiba nélkül ment haza a ménes. A király most úgy megrakta a csikót, hogy elnyúlt a padlásra. Harmadik éjjel a föld alá bujt, le a földnek a hetedik rétegébe, de a legény utána ment s visszahozta a föld alól is.

Mikor haza érnek, azt mondja a király:

— No fiam, kitelt a három esztendő, mit kívánsz, mert még ilyen kocsisom se volt, ki úgy tudjon vigyázni erre a csikóra.

A legény azt mondta, hogy neki pénz nem kell, megelégszik azzal a kehes gebével is, a melyik a ganédomb körül szedeget. Az a csikó pedig táltos volt, s előre megmondta a legénynek, hogy csak őt válassza, ha vissza akarja szerezni a feleségét. A király elkaczagta magát, de gondolta magában, ha neked addig ér az eszed, én bizony nem erőltetek rá. Felül a legény arra a kehes lóra, kibotorkálnak az udvarból s hát a mint kívül vannak, a girhes-görhös lóból aranyszőrű paripa lett s egy ugrással ott termett a Tündérkopacz udvarán. Tündérkopacz most is oda volt vadászni. Azt mondja a táltos ló :

— Most vezess be az istállóba, adj nekem három köből búzát, három veder vizet, aztán menj s láss a dolgod után, de mikor dobrokolok, jere a feleségeddel, mert itt talál Tündérkopacz.

Nem is diskurálhatának sokáig az éfiak, mert egyszer csak olyan dobrokolást hallanak, hogy a föld is megrengett belé. Kiszaladnak az istállóba, fel a táltos lóra s el, mint a sebes szélvész.

Abb'a a minutába megérkezik Tündérkopacz. Keresi a feleségét: nincs sehohol Megy az istállóba, kérdi a táltos lovát.

— Keresheted immár a feleségedet, jó gazdám, elvitték azt táltos lovon. Ehetem is, ihatom is, alhatom is rá, nem érjük azokat utól ez árnyékvilágban.

Azt mondja erre Tündérkopacz :

— Ne mondd ezt te nekem, utól kell érnünk, még ha az égbe repültek is.

Azzal csak felpattant a lóra, előbb a földön, azután a levegőben, úgy szárnyalt, hogy nagy égi háború kerekedett utánuk.

Mikor hat országon is keresztülszárnyaltak, csak akkor pillantották meg az éfű párt.

— No drága lovam, most mutasd meg, mit tudsz! — kiáltott Tündérekopacz s a táltos ló úgy neki rugaszkodott, hogy még csak hét singnyire volt a másiktól.

Olyan szelet csapott elé, hogy a szegény legény majd lefordult a lováról.

— Ne félj, édes gazdám, csak kapaszkodj jól belém! — biztatá a táltos a szegény legényt. S hát láss csudát! csak megnyilik a magas ég s a táltos a nyíláson bérepül az égbe.

Látja ezt Tündérekopacz s neki fohászkodik: — Uram teremtőm! nyisd meg az eget nekem is!

De a ég bezáródott előtte s Tündérekopacz visszaesett lovastól, mindenestől, hogy minden csontja, bontja, porczikája izré-porrá tört.

A kicsi bojtár.

Egyszer volt, hol nem volt, az óperenciás tengeren is túl volt, volt egy szép kicsi királyfi. Ennek a kicsi királyfinak az édes anyja egyszer erősen megbetegedett s hiába hozatták el a világon a hány híres doktor volt, egy sem tudta meggyógyítani.

Volt az udvarban egy ördögös szüle s ez azt mondja egyszer az udvarbélieknek: — Hiszen csak engem kérdeznének, úgy meggyógyítanám a királynét, hogy a feje sem fájna többet. Mindjárt vitték a király elé az ördögös szülét, hadd mutassa meg, mit tud.

— No, te öreg asszony, — mondá a király, — azt hallottam, hogy meg tudnád gyógyítani a feleségemet. Mondd elé, mit tudsz.

— Felséges királyom, — mondá az ördögös szüle, — a királyné addig meg nem gyógyul, míg a királyfi szivéből s a balkezének a kicsi ujjából rántottát nem csinálnak s azt meg nem eszi.

Haj, megborzadott a király ettől a beszédétől! Hogy ő az egyetlen fiát megölje! Kikergette az ördögös szülét a palotából, de még az országából is.

Hanem hiába kergette ki, a királynének elmondotta a belső leánya, hogy mit mondott az ördögös szüle.

— Jaj Istenem, Istenem, — sirt a királyné, inkább haljak meg, semhogy a drága fiamat megöljék miattam!

Na, telt mult az idő s a királyné minden nap rosszabbul lett. Búsult a király rettenetesen, mert erősen szerette a feleségét s nem tudta, mitévő legyen. Egyszer mégis azt gondolta: fiú helyett fiút adhat az Isten, kivéteti fiának a szívét, levágatja balkezének a kicsi ujját, ha másként az anyja meg nem gyógyulhat. Behívatta hűséges vadászát s megparancsolta, hogy vigye el a királyúrfit az erdőbe, vegye ki a szívét, vágja le a balkezének a kicsi ujját, mert csak ebből készült rántottától gyógyul meg a királyné.

Hej, sirt a vadász, könyörgött a királynak, hogy ne hallgasson az ördögös szüle szavára, gonosz annak teste-lelke, de hiába könyörgött, a király elfordult s azt mondta: a mit mondtam, mondtam.

Mondta, mondta, de majd megszakadt a szive a mondásba.

Hát jól van, a vadász elvitte magával a királyúrfit az erdőbe, mintha vadászni mennének. Mikor beértek a sűrű rengetegbe, sirva fakad a vadász s elmondja, hogy mit parancsolt neki a király.

Megszomorodott a királyfi s felsóhajtott a magas egekre: Istenem, Istenem, mért tudott hinni édesapám az ördögös szüle szavának! Az a gonosz lélek haragudott rám, azért tanácsolta, hogy szívemet kivegyék, ujjamat levágják!

Ahogy ezt mondta a királyfi, elszalad egy nyúl előtte. Hirtelen lekapja válláról kicsi flintáját s meglövi a nyulat.

— Azt mondja most a vadásznak: — Hallod-e, barátom, valamit gondoltam. Mindegy, akár az én szivemet viszed haza, akár ennek a nyúlnak a szivét. Hagyd még az életemet, a balkezem kicsi ujját szivesen oda adom.

A vadász egyszeribe ráállott: kivette a nyúl szivét, levágta a kicsi királyfi balkezének a kicsi ujját, aztán keserves sirással elbúcsúztak egymástól. A vadász ment haza felé, a királyfi ment tovább a rengeteg erdőben nagy bánan.

A mint menne, mendegélne, elért egy esztenához.* Bemegy az esztenába, ott találja az öreg juhászt, s szerencsés jó napot kíván.

— Adjon Isten, — fogada a juhász — hát te miféle járatban vagy, legényke?

— Én bizony szolgálatot keresnék, ha találnék, — mondá a királyúrfi.

Az öreg juhász gondolta, hogy ez a legényke éppen neki való lesz, ügyes forma is, még flintája is van: megfogadja munyatornak.**

Már egy fél esztendeig szolgált a kicsi bojtár, mikor egyszer elküldi a juhász, hogy hozzon vizet a patakról. Elmegy a kicsi bojtár s hát a patak partján egy öreg asszonyt talál. Megszólítja az öreg asszony: — Jere ide, legényke, nézz a fejembe, jótétel helyébe jót várj.

A kicsi bojtárnak jó szive volt, nézett az öreg asszony fejébe, de e miatt megkésétt s a juhász erősen

* Pásztorkunyhó.

** Juhörző gyerek, kis bojtár.

megszidta. Másnap is a patakra küldik, s ismét csak ott találja az öreg asszonyt. Addig istenkedett neki az asszony, hogy megint nézett a fejébe! Mikor visszament az esztenára, a juhász megverte, hogy olyan sokáig oda bódorgott. Harmadnap már azt mondta, hogy ha idejébe vissza nem kerül, az életével játszik. De harmadnap is csak ott találta az öreg asszonyt s ez ismétlen elkezdett istenkedni, hogy nézzen egy kicsit a fejébe. A kicsi bojtár vonogatódzott, ő bizony nem teszi, mert neki kedves az élete.

— Ne félj semmit, te legényke — biztatá az öreg asszony, — nesze, adok neked egy botot, ha ezzel megkollintod a térgyedet, akkora nagy ember lesz belőled, hogy még egy óriással is kiállhatsz.

A kicsi bojtár megbátorodott erre a mondásra, ismétlen nézett az öreg asszony fejébe, ez megköszönte szépen a jóságát s azzal kezébe adá a botot. Visszamegy az esztenához s hát a juhász már messziről káromkodik, fenyegetődzik, hogy: vigyázz te macskabéka, mert most addig ütlek, míg kiadod a szuszodat! Hanem a kicsi bojtár csak kollinta egyet a térgyére, egyszeribe nagy ember lett belőle, s úgy elagyabugyálta a juhászt, hogy elnyúlt a földön.

No! most már csakugyanvalóst elindult világgá. Ment, mendegélt, hegyen-völgyön által, hetedhét ország ellen, s elért egy kakassarkon forgó aranypalotához. Ebb' az aranypalotában lakott a veres király. Bemegy a kicsi bojtár a királyhoz s elmondja, hogy ő szolgálatba szeretne állani. Azt mondja a veres király:

— No éppen jó órában jöttél, mert most csaptam el a juhásztoromat, befogadlak helyébe. Hanem azt mondom én neked, hogy mikor a juhokkal az ezüst-

mezőhöz érsz, térülj meg velük, mert ha által találnának menni, rútol jársz.

Másnap jó reggel kihajtá a juhokat a kicsi bojtár a mezőre. Mikor úgy dél felé lehetett az idő, elérnek az ezüstmező határáig. Gondolja magában: Én bizony átalcsapom a juhokat az ezüstmezőre, hadd lássam: mi isten csudája van ott?

No, átaleregélnek. Hát annyi ezüstilliom van ott, — Uram Jézus, — hogy a szemével nem tudá bélelni! Ő bizony — gondolja — leszakaszt egyet, van itt elég, hál' Istennek. Hej! de nagyot csendült erre az ezüstmező, s ebb' a minutába ott termett az ezüstmező királya: a hétfejű sárkány. Megijed a kicsi bojtár, de hirtelen eszibe jut, hogy kezébe a bot vagy mi? Megkollintja vele a térgyit, nagy-nagy ember lett belőle s olyant sózott a hétfejű sárkányra, hogy félig elájult. Istenkedett, könyörgött a sárkány, hogy csak hagyja meg az életét; adott neki egy ezüstkantárt, azt csak rázintsa meg s ha valami baja lesz az életben, egy sereg ezüstkatoná áll segedelmére.

Haza téríti a juhokat estére kelve a kicsi bojtár, s mikor a kapun bémenne, csak elébe fut a három királykisasszony s nagy hizelkedéssel kérik, hogy adja nekik az ezüstilliomot. Mert hogy szavamat össze ne keverjem, a kicsi bojtár kalapjába tette az ezüstilliomot, s a királykisasszonyok már messziről meglátták. A kicsi bojtár azt mondta, hogy ő annak adja a liliomot, a melyik megmutatja magát térgyig.

A két nagyobbik leány nagy szégyenkezve befutott a házba, de a kisebbik megmutatta magát s az övé lett az ezüstilliom.

Meg volt elégedve a veres király, mert azt hitte, hogy a kicsi bojtár színét sem látta az ezüstrétnek.

Maga elé hivatja s azt mondja neki: — Az első napot jól végezed, hát jól végezd a másodikat is. Holnap másfelé kell hajtanod a juhokat. Arrafelé van az aranyrét. De ismét csak azt mondom neked, hogy ide se merj átmenni, mert rossz véged lesz.

A kicsi bojtár pedig alig várható, hogy az aranyrétig elerégéljenek a juhok, tüstént átalcsapott. Hát az aranyrétet csupa aranyliliom borítá. Egyszeribe leszakasztott egyet s a kalapjába tette.

Aj, lelkem istenem! — Mintha csak a föld megindult volna, olyat csendült-bondult az aranyrét! Hát jó a tizennégyfejű sárkány, hetven singnyire szakadt a láng a torkából.

— Jere, csak jere — mondá a kicsi bojtár, — emberedre találsz.

Azzal csak megkollintá térgyét a bottal s nagy ember lett belőle, fordult a sárkánynak s olyant húzott rá, hogy csak elfenteredett. Bezzeg istenkedett ez is. Csak az életét hagyja meg, ad neki egy aranykantárt s

ha bajba' lesz az életben, csak rázintsa meg s mindjárt egy ármádia aranykatona áll a segedelmére.

Megkegyelmezett ennek is, az aranykantárt elvette s azzal haza felé térült a juhokkal. Mikor betérült a kapun, ismét csak elejibe futott a három királykisaszszony s kérték, hogy adja nekik az aranyliliomot. De ő bizony azt mondta, hogy annak adja, a melyik megmutatja neki a bal mellét. A két nagyobb leány elfutott nagy dérrrel-durral, hanem a kisebbik csak felrántá az ingje hasadékját s megmutatá a bal mellét. Mindjárt neki is adá az aranyliliomot.

No, harmadnap reggel is kihajtja a juhokat. Most megint másfelé kellett hajtani, s a király ismét megparancsolta, hogy ne merjen átalsapni a gyémántrétre, mert most arra felé fog járni. Meg is fogadta, hogy még a tájékára sem néz, de csak azt várta, hogy a gyémántrét határáig etessen, mindjárt átalsapott. Hát ezt csupa gyémántrétre borítá! Egyszeribe leszakasztott egyet, kalapjába tűzte, de csendült is olyant a a rét, hogy szinte megsiketült belé. Hej, jött a huszonegyfejű sárkány, mint a fergeteg, hét mértföldre fujta a torkából a lángot, kitáltotta mind a huszonegy száját, pedig egyet is elég lett volna.

— Jere, csak jere, — mormogott a kicsi bojtár — ránditok reád is egyet, mint a más kettőre, hogy tudom arról koldúlsz. Csak megkollintá botjával a térgyét, nagy-nagy ember lett belőle, s azzal úgy oldalba seritette a sárkányt, hogy mindjárt felfordult. Aj, könnyörög, hogy kegyelmezzen életének, mert hetvenhét neveletlen gyermeke van. Ő is ad neki egy gyémántkantárt, azt csak rázintsa meg, ha baja lesz ez életben, s egy ármádia gyémántkatona lesz a segedelmére. Hát isten neki, a többi után, — gondolá a kicsi bojtár, —

megkegyelmezett ennek is. A gyémánt kantárt elvette, a juhokat megtéritette s estére szépen haza eregéltek.

No, hiszen, hallátok-e! csak láttátok volna, hogy az a három szép királykisasszony a sebes szélnél is sebesebben futott a kicsi bojtár eleibe, ki az utcára! Mert a gyémántliliom úgy ragyogott, mintha az egész várban miligyertyát gyujtottak volna. Kéri a lilomot, hizelegnek, még meg is czirógatják, de a kicsi bojtár most azt mondta, hogy annak adja a három leány közül, ki megmutatja a jobb mellét. A két nagyobb ismét elfutott, nagy dérrrel-dúrral, a kisebbik pedig egyet mosolyodék, felrándítá az ingje hasadékát, megmutatá a jobb mellét is, s övé lett a gyémántliliom is.

Telik, múlik az idő. Egyszer a veres király kihirdeti az egész világban, hogy a mely herceg el akarja venni az ő valamelyik leányát, jőjjön az udvarba, hadd válaszszanak a leányai közülök. No hallátok-e, jött herceg annyi, de annyi, hogy a szem nem tudá belepni. Hát aztán még milyen gúnyába voltak azok! Csupa szinarany volt még a patkószeg is a csizmájukon s minden zsebükbe egy-egy aranyóra ketyegett.

Kiáll a veres király a tornácra, mellette a három leánya s a hercegek az udvaron állottak meg. Illegettek-billegették magukat, mert mindenik tetszeni akart. No bezzeg! hát azért fáradtak ide külső országokból vagy mi!

Hát a két nagyobb leány csakhamar kiválasztá magának az urát, de a kisebb megbicsakolta magát s azt mondta, hogy ő csak ahhoz megy feleségnek, a ki kitálálja, hogy miféle jegy van az ő testén.

Találgatják azok a herceg urak mindenképen, de egy sem volt képes eltalálni, hogy micsoda jegy lehet a kicsi királykisasszony testén. Eleget mondja a király a leánynak, hogy ne bolondozzék, hanem itt az ideje, válasz-

szon a sok szép herczegfi közül, de a kicsi királykisasszony megköté magát s azt mondotta, hogy ő csak ahhoz megy, a ki kitalálja a jegyeket, akárki fia-borja legyen az.

— Ugy-e! — kiáltott a király — megállj leány, mindjárt hivatok én neked legényeket.

S azzal csakugyan éléhvátá valamennyi béres csak az udvarban vala, hogy azok is pályázzanak. De ezek sem tudák kitalálni.

— Van-e még valami lelkes állat az udvaromban? — kérdé a király nagy bosszúsággal.

Eláll egy öreg béres s azt mondja: — Felséges királyom! életem, halálom a kezedbe', a kicsi bojtáron kívül senki lélek nincsen.

— Hát szólítsátok elé a kicsi bojtárt, hadd álljon elé a tudományával, találja ki, miféle jegyek vannak a kicsi királykisasszony testén.

Eléjön a kicsi bojtár s mondja: — Felséges királyom, én úgy sajditom, hogy a kisasszonynak a két térgyin van két arany csillag, a mellén pedig két gyémánt csillag.

Kérdi a király:

— Ugy van-e, leányom?

— Ugy biz a', felséges apám uram, — feleli a leány.

— No ha úgy van, a kicsi bojtár felesége vagy ez órától fogvást.

— Bizony nem bánom én, felséges apám uram.

Aj! Bezzeg volt nagy álmélkodás, szörnyűködés! A herczegek nagy bosszúsággal távoztak, hogy egy rongyos bojtár így csúffá tevé. A király pedig, mit volt mit nem tenni, összeadta az éfiú párt, de a palotában nem adott nekik helyet, azt mondta: — Jó nektek a lúdpatában is. A másik két vejét bezzeg a palotában tartotta s nagy vendégséget csapott a tiszteletükre.

No, eltelik egy esztendő, eltelik két esztendő. Egyszer csak a fekete király háborút izen a veres királynak. Megijed a veres király, mert a serege mind szerteséjjel volt az ország minden szegeletjében. A mennyit leheté, összeharancsolt s a két nagyobb vejére bizta, a kiseb-

bikre ügyet sem vetett. Nem búsult ezen a kicsi vej, fölült ő is egy rossz gebére, s elindult a háborúba. Kaczagta mindenki, de ő fel sem vette. Osszeütközik a két sereg, de hát a veres királyé csak nagy hirtelen megretirál.

Hej, megrázintja ekkor a kicsi bojtár az ezüst kantárját, hát — láss csudát! — egyszeribe ezüstszőrű paripa lesz a gebéből s egy ármádia ezüstmondéros katona terem ott, mind csupa ezüstszőrű paripákon! Kiált egyet a kicsi bojtár: Uram Jézus, segélj! Azzal neki vágat a fekete király seregének s azt egy szempillantásra mind egy szálíg lekasabolják. Erre az ezüst-sereg eltűnt, mintha a föld nyelte volna el, a kicsi bojtár ezüstszőrű paripájából ismét girhes-görhes gebe lett s mindjárt belé is romlott a süppedékbe. Éppen arra futott el a két nagyobb vej a megretirált sereggel. Eleget kérte a kicsi bojtár, hogy húzzák ki a süppedékből, de a sógorai lekacagták s azzal tovább vágattak. Mikor haza értek, eldicsekedtek az apósuknak, hogy nekik milyen szép seregük van, s hogy mind egy szálíg megölték a fekete király seregét.

Másnap még nagyobb sereget küldött a fekete király s ismét megverték a veres királyét. A kicsi bojtár most az arany kantárt rázintotta meg s mind egy szálíg leölette a fekete király katonáit, osztég megint csak beleromlott a süppedékbe. Kérte a sógorait, hogy húzzák ki, ne hagyják ott veszni fiatal életét, de ezek most is jót kacagtak s azzal haza vágattak. Bezzeg volt dicsekedés otthon!

Harmadnap akkora sereget küldött a fekete király, hogy mint egy fekete felleg, úgy ellepte a veres király országát. Még meg sem tudtak állani előtte a veres

király katonái. Mikor nyargaltak vissza felé, a kicsi bojtár még mindig ott kinlódott a süppedékben.

Odakiált: — Akarjátok-, hogy mind egy szálíg leölessem a fekete király katonáit?

Még jobban kikaczagtak.

No hiszen, megmérgelődik a kicsi bojtár, megrázintja a gyémántkantárt s hát olyan ragyogó gyémánt paripa lesz a gebéből, hát olyan gyémánt gúnya kerekedik az ő testire, de hát még olyan gyémántmondéros sereg áll elé, hogy a veres király serge majd megvakult a nézésibe! Neki a fekete király katonáinak, s egy előmentükben mind lekaszabolják, hogy még hirmondó sem maradt belőlük.

Bezzeg most nem kaczagtak a kevély hercegek a kicsi bojtárt, hanem a gyémántszőrű paripával együtt a vállukra vették s úgy vitték haza. Otthon pedig a veres király színe előtt megkövették szépen. A veres király most már nem csak a leányát adta oda jó szí-
vel, de kezére adta egész királyságát. Nagy lakodalmat csaptak s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A Szerencse és az Áldás.

A Szerencse és az Áldás folyton vetekedtek egymással, hogy melyik tud több jót cselekedni az emberekkel. Egyszer, amint vetélkednének egy városnak a végén, arra felé jön egy szegény ember. Ez a szegény ember abból éldegélt egyik napról a másikra, hogy nyírág-seprút kötögetett, bevitte a városba, s ott eladta, ahogy tudta. Mondja az Áldás:

— Nézd, Szerencse, ihol jön egy szegény ember, majd megmutatom, hogy nem köt többet seprút. Ahogy odaért, a szegény ember, az Áldás kivett a zsebéből száz forintot s azt mondta neki:

— No te szegény ember, adok neked száz forintot, kezdj vele valamit. A szegény ember megköszönte nagy hálálkodással a pénzt, aztán bement a városba, nagy hirtelen eladta a seprút s sietett haza.

Nem volt otthon a felesége s a pénzt, mert nem volt semmiféle zárós ládája, eldugta a korpás padban s kiment az erdőbe fáért, hogy legyen, a minél ebédet főzzön az asszony.

Ahogy elment, jön haza a felesége. Kimerít a korpás padból egy fazék korpát, viszi a szőcshöz, eladja s vett az árán egy csupor puliszkalisztet. De a szegény ember le sem ült az asztalhoz, szaladt a pinczébe, hogy kivegye pénzét a korpás padból. Keresi, keresi, fölhabarja a korpát, de a pénzt nem találja. Szólitja az asszonyt:

— Hé, asszony! száz forint volt a korpás padban, hová tetted? — Nagyot kaczag a szegény asszony: — Megbolondult kigyelmed? az egész nemzetségének sem volt száz forintja!

— De ilyen-olyan teremtette, — káromkodik a szegény ember, — vagy volt, vagy nem volt a nemzetségemnek, de nekem volt.

Elmondta a feleségének, hogy egy derék úri ember száz forintot adott neki a város végén s ő azt a korpás padba dugta el.

— No ha bizony oda dugta el, — mondta az asszony, — akkor az a száz forint a szőcsnél van. Éppen most adtam el neki egy fazék korpát.

Szaladtak a szőcshöz s ráestek, hogy adja vissza nekik a száz forintot.

— Megbolondultatok? — mondá a szőcs. — Amióta a világon vagytok, sem láttatok száz forintot. Eltakarodjatok, mert különben pórul jártok.

Hiába volt szép szó, csúf szó, a szőcs nem adta vissza a száz forintot.

Búsult a szegény ember, évelődött. Lám, lám, egyszer volt száz forintja s azt is de hamar elvesztette. Kiment az erdőre, kötött egy csomó seprút s másnap reggel bement a városba. Az Áldás és Szerencse most is ott állottak a város végén, s a Szerencse már messziről megpillantotta a szegény embert.

— No lám! — ingerkedett az Áldással, — ihol jön megint a szegény ember, Áldás barátom. Látod, látod, semmit sem ért a száz forintod.

Mérges volt az Áldás, rá rivalt a szegény emberre:

— Hát nem megmondtam, hogy többet ne lássalak seprűvel?

— Oh uram, — mondá a szegény ember, — ne haragudjék, de nem volt szerencsém a száz forinttal.

— Hallod! — kötekedett a Szerencse, — nem volt szerencséje.

— Jól van, — mondá az Áldás, — adok még száz forintot, de aztán csakugyan ne lássalak többé seprűvel.

Megköszönte a szegény ember a száz forintot. Be sem vitte a seprűt a városba, ledobta az út szélére s futva futott haza felé. A felesége megint nem volt otthon s a pénzt most egy hammas fazékba dugta el, aztán kiment az erdőbe fáért, mert bizony egy szál fa nem sok, annyi sem volt a háznál. A mig az erdőre oda járt, haza jön az asszony, s tünődött, évelődött magában: Istenem, istenem, de sokáig marad oda az uram, pedig egy puliszkára való liszt sincs a háznál. Gondolkozott, vajjon mit lehetne még eladni, hogy az árán puliszkalisztet vegyen. Eszibe jut, hogy van még egy fazék hamúja. Fogja a fazekat, szalad vele a timárhoz, s eladja. Mire a szegény ember haza jött az erdőről, a puliszka már ott párállott az asztalon.

De a szegény ember most sem ült le az asztalhoz, ment, hogy kivegye a száz forintot a hammas fazékból.

No hiszen mehetett, hire-pora sem volt a fazéknak.

— Hé feleség! — kiáltott a szegény ember, — hol a hamu?

— Az bizony az asztal közepén, — felelt az asszony nagy mérgesen, — ha az nem lett volna, ma nem ennénk puliszkát.

— Hát a száz forintot hová tetted?

— Hallja kigyelmed, — mondá az asszony, — engem többet ne bolondítson.

— De ilyen olyan teremtette, ez nem bolondság.

Száz forintot dugtam a hamu közé, egy krajczár sem volt hija.

— No ha bizony oda dugta, szaladjunk a tímárhoz, mert annak adtam el a hamut.

Szaladnak a tímárhoz, kéri vissza a száz forintot. De hiszen a tímárnak sem kellett egyéb, kapott egy botot s kiverte a házból a boldogtalanokat.

Hej Istenem! csakhogy föl nem vetette a nagy erős búbánat a szegény embert. Most már ismét seprűt kell hogy kössön, ha éhen veszni nem akar. Kiment az erdőre nagy búsan, kötötte a seprűt keserves könnyhullatások közt, s mondogatta magában: Inkább ne is született volna a világra, semhogy ilyen szerencsétlen legyen egész életére.

Másnap vitte megint a seprűt a városba. Az Áldás és a Szerencse most is ott állottak a város végén.

— Ehe! nézd csak Áldás barátom, — ingerkedett a Szerencse, — ahol jön megint a szegény ember, seprűt hoz a hátán.

No az Áldásnak sem kellett több ennél. Nagy mérgesen rákiáltott a szegény emberre: — Te hitvány, gyalázatos, mit mondtam neked? hova tetted a száz forintot?

— Oh lelkem, áldott jó uram, ne haragudjék rám! — könyörgött a szegény ember, — de nem tehetek róla, ha nincs szerencsém.

— No te szegény ember, — mondá most a Szerencse, ne búsulj, lesz ezután szerencséd. Nesze, adok neked egy krajczárt, menj haza, egyéb gondod ne legyen.

A szegény ember megköszönte a krajczárt, aztán bement a városba, ott eladta a seprűt, vett egy kicsi puliszkalisztet s hogy a feleségit kiengesztelje, azon a krajczáron, mit a Szerencsétől kapott, vett három diót.

Azzal elindult haza felé. A mint ment, mendegélt az uton, látja, hogy három gyermek veszekedik valami ragyogó fényes kő felett. Kérdi a gyermekektől: — Hát ti miért veszekedtek?

— Nézze, bátyám uram, — mondja az egyik gyerek, — én láttam meg először ezt a fényes követ s nem akarják ide adni nekem.

— Nem igaz, — mondta a másik s a harmadik gyerek is, mert én láttam meg először.

Azt mondja a szegény ember: — Ugyan ne veszekedjetez ezen a haszontalanságon, nesztek, adok nektek egy-egy diót, adjátok nekem azt a követ.

A gyermekek megörültek a diónak s oda adták azt a fényes követ a szegény embernek.

Haza megy a szegény ember. Leteszi a követ az asztalra, s hát a mint beesteledik, olyan ragyogó világosság lesz a házban, hogy a szegény ember s a felesége majd megvakultak a szertelen ragyogástól.

Amint épen azon tűnődnének, hogy mi lehet ez a ragyogó fényes kő, bejön egy uraság s kérdi tőlük: Mitől van itt ilyen nagy világosság?

Mondja a szegény ember: — A' bizony, ettől a kőtől, instálom.

— Tudja mit, atyafi, — mondja az uraság, — megveszem kendtől ezt a követ.

— Hát mit ad érte?

— Adok érte egy véka ezüst pénzt.

Gondolta magában a szegény ember, ha mindjárt az első szóra egy véka ezüst pénzt ígér, bizonyosan többet ér ez a kő.

— Oh, annyiért nem adom, — mondta a szegény ember, — drága portéka ez.

— Jól van, adok érte két véka ezüstöt.

— Nem lehet, mondta a szegény ember.

— Hát adok érte három véka ezüstöt.

Úgy tett a szegény ember, mintha nagyon gondolkoznék, vajjon adja-e, ne-e.

Kérdezte a feleségét: — No feleség, mit szólsz? Adjam-e három véka ezüstért?

— Én nem bánom, — mondta az asszony, — ha kigyelmed jónak látja, adja oda.

Az uraság egy gazdag örmény kereskedő volt. Épen a vásárról jött temérdek pénzzel. Mindjárt leméretett a szekeréről három véka ezüstöt s elvitte a fényes követ, a mely drága gyémánt volt.

Na most már volt pénze a szegény embernek, turkálhatott benne. Vett szép birtokot, ökröt, lovat, birkát. Első gazda lett a faluban. Bezzeg ezentúl nem seprűt vitt a városba, hanem búzát. Még egy esztendő sem telt bele, hat szekér búzát vitt a városba. Minden szekér elé hat ökör volt fogva. Ő maga pedig egy szép paripán lovagolt a szekere után.

Az Áldás s a Szerencse most is ott állottak a város végén. Kérdi a Szerencse az Áldást: — Látod-e azt az úri embert, Áldás barátom?

— Látom, hogy ne látnám.

— Hát ismered-e?

— Nem én, honnét ismerném, mikor sohasem láttam.

— No lám, pedig ez a te szegény seprűs embered, — mondta a Szerencse. — Lám, hogy felgazdagodott az én krajczároból.

Az Áldás megszégyelte magát s azt mondta: — Igazad van, Szerencse barátom, az áldás szerencse nélkül csakugyan nem sokat ér.

Krisztus és az oláh pap.

— Krisztus-monda. —

Krisztus urunk Szent Péterrel elindult egyszer országot-világot látni. A mint mentek, mendegéltek, találkoznak egy oláh pappal.

— Hová, merre, földi? — kérdezte Krisztus.,

— En bizony, — felelt a pap, — olyan országba igyekezem, ahol a búzakenyérnél jobb kenyeret kapok.

— Na hiszen várj csak, — mondta Krisztus, — mindjárt elviszlek én olyan országba — s abban a szempillantásban lóvá változtatta az elégedetlen papot.

Éppen akkor jött feléjük egy szegény ember, ki valami nagy terhet vitt a hátán s mint a záporosó, úgy csurgott róla a véres verejték. Kérdi a Krisztus :

— Hát te hová igyekezel, földi?

— A vásárba igyekezem, — felelt a szegény ember, — kerékfentőt viszek oda, ha eltudnám adni.

Mondá Krisztus :

— No, te szegény ember, ne kinlódj többet, neked adom ezt a lovat. Járj ezután ezzel a vásárra s esztendő múltán vehetsz majd hozzá társat is. De azzal a feltétellel adom neked ezt a lovat, hogy gyalúforgácsnál egyebet ne adj neki.

A szegény ember megköszönte a lovat s volt is annyi magához való esze, hogy ezentúl nem vitte a hátán

a kerékfentőt s megfogadta Krisztus szavát is, mert a lónak gyalúforgácsnál egyebet enni nem adott.

Mire az esztendő letelt, Isten annyira megsegítette, hogy a lovának társat vehetett s most már két lóval járt a vásárra.

Két esztendő múlva, mikor már annyit szerzett, hogy négy lovat is vehetett volna, találkozott ismét Krisztussal s mondta neki nagy hálálkodással: — No, jó uram, az Isten megsegített, most már vissza is adhatom a lovat, mert van annyi pénzem, hogy vehetek négyet is.

— Hát csak tartsd meg a lovat még egy esztendőre, — mondá Krisztus, — de ezután se adj neki egyebet gyalúforgácsnál.

— A szegény ember megköszönte Krisztus jóságát s a lovat használta még egy esztendeig. Mikor ez az esztendő is letelt, vett még egy másik lovat s azt, a melyet Krisztus ajándékozott neki, elvezette arra a helyre, a hol Krisztussal találkozott volt, hogy visszaadja neki.

Hát csakugyan ott is volt a Krisztus, várta a szegény embert.

— Visszahoztam a lovat, jó uram, — mondá a szegény ember. — Áldja meg az Isten jóságért, van már otthon két szép fakó lovam.

— Jól van, — mondá a Krisztus s visszavette a lovat. Szent Péterrel megfogatta a kötőfék szárát s mondta neki: — Vezesd utánam, Péter!

Mentek egyenesen az oláh papnéhoz s szállást kértek éjszakára. A papné szívesen adott szállást, a lovat bekötötte az istállóba s adott neki szénát. De a ló nem a széna után nyúlt, hanem a papné után. Ugy tett, mintha meg akarná csókolni. Megharagudott a papné, s úgy pofon ütötte a lovat, hogy egyszeribe kiszökött a fél szeme.

Reggel Krisztus Szent Péterrel tovább ment. De mielőtt elindultak volna, kiment az istállóba s ott a lovat visszaváltoztatta papnak.

Na hiszen lett ne mulass, mikor a papné meglátta az urát. Rátámadott, hogy hol tudott tekeregni, csavarogni három esztendeig.

— Hát a szemedet hol verték ki? — kérdezte az asszony, — kivel verekedtél?

— Nem verekedtem én senkivel, — mondta a pap, — te ütötted ki a szememet, feleség.

— Jaj Istenem! — sirt az oláh papné, — hisz ez az ember megháborodott az elméjében. Hát én hogy verhettem volna ki, mikor három esztendeig nem is láttalak?

— Hogy-e? úgy hogy én voltam az a ló, a kinek az este enni adtál, s a ki téged meg akart csókolni, te meg mindjárt nagy mérgesen úgy pofon ütöttél, hogy mindjárt kiszökött a fél szemem.

— Úgy kell neked, mondta a papné. Mennyit mondtam, mennyit kértem, hogy maradj itthon. Ne keress a búza-kenyérnél jobb kenyeret, de nem fogadtál szót.

— Hadd el, feleség, ne korholj többet. Meg is vert az Isten. Három esztendeig gyalú-forgácson éltem. Még szénát is tegnap kaptam először. Most már tudom, hogy nincs jobb kenyér a búza-kenyérnél.

Szóló szőlő, mosolygó alma, csengő baraczk.

olt egyszer egy király s annak három szép leánya. Ez a király egyszer, mikor a vásárra ment, kérdezte a leányaitól: na leányok, mit hozzak nektek a vásárról.

Azt mondta a legidősebb: hozz nekem, édes apám, arany ruhát.

Azt mondta a középső: nekem pedig ezüst ruhát.

— Hát neked mit hozzak? — kérdezte a legkisebbiket.

— Nekem, édes apám, — mondá a legkisebb királykisasszony — *szóló szőlőt, mosolygó almát s csengő baraczkot.*

— Hm, — csóváltgatta fejét a király, — még ezt sem hallottam, de ha van ilyen a világon, majd hozok én neked, leányom.

Elment a király a vásárra s vett is mindjárt arany ruhát a legidősebb leányának, ezüstöt a középsőnek, de szóló szőlőt, mosolygó almát és csengő baraczkot nem talált, pedig végig járt minden boltot.

Búsult a király, hogy éppen a legkedvesebb leányának nem teljesítheti a kívánságát. No, — gondolta magában — csak érjek haza, kihirdettetem az országban, hogy a kinek van szőlő szőlője, mosolygó almája, csengő barackja, csak hozza az udvaromba, annyi aranyat adok érte, hogy holtig úr lesz abból.

Ahogy ezt éppen így elgondolná, nagyot zökken a hintaja s úgy megragad a sárban (mert nagy sár volt ám!) hogy a paripák meg sem tudtak mozdulni. Eleget rittyegtetett, pattogtatott, káromkodott a kocsis, de a

paripák úgy állottak egy helyben, mintha oda czövekeltek volna.

Mérgelődött a király, de nagyon. De hogy is ne mérgelődött volna, mikor a paripái máskor a hija volt, hogy lerúgják a csillagot az égből, s most ezt a könnyű hintót sem tudták megmozdítani. Nosza, emberekért küldött a faluba s szaladt is a falu népe lovastól, ökröstől, kutyástól, macskástól annak a hírére, hogy elakadt a király hintaja.

De bizony hiába csődült össze a falú, meg sem tudták mozditani a hintót.

Egyszerre csak, a mint ott kínlódnának, oda sompolyodik egy disznó s mondja a királynak:

— Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, add nekem a legkisebb leányodat s egyszeribe kiszabadítlak lovastól, hintóstól, mindenestől.

Szeme, szája elállt a királynak a nagy álmélkodástól: hát ez aztán mi az Isten csodája!

De mit gondolt, mit nem, azt mondta a disznónak: — Jól van, hadd lám, mit tudsz. Itt a kezem, nem disznóláb, ha kiszabadítasz, neked adom a legkisebb leányomat.

A disznónak sem kellett több, az orrát bedugta a kerékfentők közé, egyet lóditott a keréken s azzal hopp! csak úgy kirepült a kocsi a sárból, neki iramodtak a paripák s egy pillantásra haza repítették a királyt.

Ahogy hazaért, elészedte az arany ruhát, ezüst ruhát s átaladta a két idősebb leányának. A legkisebb leánynak azt mondta nagy búsan: — Látod, látod, leányom, mért nem kivántál te is ruhát, mert szóló szőlőt, mosolygó almát s csengő baraczkot nem találtam az egész vásárban.

De még jó kereken ki sem mondhatá ezt, hallja, hogy jön a disznó nagy rőfögéssel. Kinéz az ablakon nagy ijedten s hát látja, hogy az csakugyan az a disznó, a melyiknek a legkisebb leányát ígérte. S a beste állatja még taligát is hozott magával, bizonyosan abban akarja elvinni az ő legkedvesebb leányát.

Az ám, fel is rőfögött az ablakba mindjárt: — Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, eljöttem a leányodért. Rőf, rőf, rőf, küldd le, hadd viszem a taligámon.

— Megállj, — gondolta magában a király, — majd küldök én neked leányt. Nagy hirtelen felöltöztettek egy parasztleányt szép aranyos ruhába s leküldték a disznóhoz. De hiszen nem volt ez olyan fejelágyára esett

disznó! Felröfögött a királynak: — Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, ez nem a te leányod.

Hej, még csak most bánta meg igazán a király, hogy olyan nagy bolondot csinált s még kezét is adott egy koszos disznónak.

Hát még a kicsi királykisasszony. Úgy sírt, úgy jajgatott, hogy zengett belé a palota s azt mondta, inkább szörnyű halált hal, semhogy disznónak legyen a felesége.

De hiába sírt, hiába jajgatott, a földhöz is hiába vágta magát, a király azt mondta keserves könnyhullatás közt: — Már hiába, édes leányom, neki ígértetek, menned kell.

Hanem közbe megint gondolt egyet a király: felöltöztette a leányát rongyos, piszkos ruhába, s úgy küldötte le. Hátha így majd nem tetszik a disznónak.

No hiszen ezt ugyan rosszul gondolta! A disznó, mikor meglátta a királykisasszonyt, majd kiugrott a bőréből nagy örömeben. Felkapta a leányt, szépen a taligára ültette s vitte nagy rőfögéssel: — rőf, rőf, rőf, ne sirj királykisasszony, jó dolgod lesz nálam!

Sírt a királykisasszony keservesen, de a disznó csak rőfögött: — Rőf, rőf, rőf, ne sirj királykisasszony, mindjárt otthon leszünk.

De még csak akkor vette elé a sírás igazán a királykisasszonyt, mikor a disznó megállott egy ól előtt, abba bevezette, ott a piszkos szalmára leültette.

— Rőf, rőf, rőf, ez az én házam királykisasszony!

Megkinálta kukoriczával: — Rőf, rőf, rőf, egyél királykisasszony!

A királykisasszony csak sírt, sírt s addig sírt, míg az álom el nem nyomta.

— Rőf, rőf, rőf, — mondta a disznó, — csak aludjál, királykisasszony, holnap a bánatod örömmre változik.

Aludt, aludt a királykisasszony s másnap délig fel sem ébredett. Déli harangszóra kinyitja a szemét s hát — láss csodát, — majd megvakul a szertelen ragyogástól! Disznó ölben feküdt le s ihol palotában ébredett föl. Szalmára feküdt s ihol, most selyem derekaljon fekszik. S ahogy kinyitotta a szemét, egy sereg leány szaladott az ágyhoz s kérdezték nagy alázatosan: — Mit parancsol felséges kisasszony?

Egyszeribe hoztak neki szebbnél-szebb ruhákat, csak úgy csillogtak ezüsttől, aranytól, gyémánttól s felöltöztették módisan. Aztán bevezették a szomszéd szobába. Hát ott ül a terített asztalnál egy dali szép ifjú, szalad elejébe, a kezét megfogja s asztalhoz vezeti.

S mondá neki a dali szép ifjú: — Ülj le ide bátran, szép királykisasszony. Tied itten minden, a mit a szemed lát. Tied vagyok én is, ha meg nem vetsz engem.

— Hát te ki vagy s mi vagy? — kérdezte a leány.

Mondá az ifjú:

— Majd elmondom neked, szép királykisasszony. Jere most a kertbe.

Szépen a karjára vette a királykisasszonyt s lementek a kertbe. S hát a mint lemennek, elejébe hajlik egy kis szőlőtőke s szólnak a fürtjei: — Szakíts le, szakíts le, szép királykisasszony!

— Ez a szőlő szőlő, — mondá az ifjú.

Mentek tovább s hát egy almafáról olyan szépen mosolyognak le rá a piczi piros almák.

— Látod, itt van a mosolygó alma, — mondá az ifjú.

Tovább mentek s csak megcsendül egyszerre az egész kert! Néz a királykisasszony erre, arra, s kérdi: — Mi cseng olyan szépen?

— Nézd. — mond az ifju, — ott az a barackfa. Csengő barack terem rajta!

Hej, édes Istenem, örült a királykisasszony, azt sem tudta, sírjon-e, nevéssen-e nagy örömeben.

— Látod, — mondá az ifjú, — van az én kertemben szőlő szőlő, mosolygó alma, csengő barack, a mit te kívántál. Itt maradsz-e mostan, léssz-e feleségem?

Nem kérdeté másodszor a királykisasszony, nyakába borult a szép ifúnak s mondta: — Itt maradok biz én, ásó, kapa s a nagy harang válasszon el tőled.

Az ifjú azután elbeszélte neki, hogy ő királyfi volt, de egy gonosz tündér disznónak varázsolta s azzal átkozta meg, hogy mindaddig az maradjon, míg nem akad egy leány, a ki szőlő szőlőt, mosolygó almát s csengő barackot nem kíván.

Még az nap hirül adták a királykisasszony apjának, hogy csak jőjjön egész udvarával a lakodalomra. De bezzeg csaptak is hét országra szőlő lakodalmat.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Vár és forrás.

Két tündérleány folyton a fölött versengett, hogy melyik szebb kettejük közül. Mind a kettő annyira egyforma s annyira szép volt, hogy soha senki nem tudott választani közülök.

— Hát akkor, — mondá egyik tündér a másiknak — másként segítsünk magunkon. Próbáljuk meg, melyik képes szebb munkát vinni véghez. Az lesz aztán a szebb is.

Az egyik tündér a Tartod nevű hegyre egy gyönyörűséges várat épített. Csak úgy ragyogott aranytól, ezüsttől, gyémánttól. Kilencszáz ablaka volt s folyton forgott a sarkán. Hát a másik tündér mit csinált? Forrást fakasztott a hegy tövében. Gyógyító erejű forrást. Mikor aztán mind a kettő kész volt a művével, egy öreg vándor ért oda. Ezt szólitották meg birónak, hadd ítéljen: melyik műve szebb.

— Ugy-e az én váram? — faggatá a várépítő tündér.

A vándor azonban, ki nagyon meg volt szomjuhozva, felelet helyett ivott a forrásból s egyszerre eltűnt szomjusága, s mintha megfiatalodott volna, oly jól érezte magát.

— Ez a forrás a szebbik — mondá aztán, mikor látta, hogy a várépítő tündér nem éri be a néma felelettel — ez a szebb, mert ez a jobb.

Dühös lett a várépítő tündér, de szörnyű dühös. Nagy dühében a hegynek fordult s azt mondá:

— No te hegy, megszépítélek, de szépségedet tovább nem tartod. (Azóta hívják Tartodnak a hegyet, mely a Székelyföld egyik magas hegye.)

Azzal kiszedte a vár szegletköveit, s a csillogó-ragyogó várnak hirtelen híre pora sem maradt, úgy eltűnt a föld színéről.

OSZK

Nemzeti Széchenyi Könyvtár

A lompos medve.

Hol volt, hol nem volt, nem tudom, hogy merre volt, de valahol mégis volt, túlonnan túl, hol a kurta farku malacz túr, volt egyszer egy kis fiú. Egyszer, azt sem mondta otthon hová, merre mén, kiment az erdőbe, ott felmászott egy vaczkor fára, annak is a tetős tetejébe. Szedegette a vaczkort, hol a szájába, hol a kebelébe, többet a szájába, mint a kebelébe.

Amint ottan ennegélne, arra jön egy nagy lompos medve. A hátán volt egy nagy zsák s mondta a legénykének:

— Te legényke, adjál nekem abból a jó kásás vaczkorból, bizony nem bánod meg.

Lekiáltott a legényke: No bizony, van eszemben. Tudom, hogy nem a vaczkorra fáj a fogad, hanem énrám.

De a medve addig beszélt, hogy így s úgy, bizony Isten nem bántja, hogy a legényke lejjebb mászott s adott neki egy vaczkort.

Bezzeg, hogy a lompos medve mindjárt megkapta a karját, lerántotta s a zsákba bedugta. Sirt a szegény legényke, hogy az erdő is zengett a sirásától, rugdalódzott, kapálódzott, de mind hiába, a lompos medve bekötötte a zsák száját, fölkapta a hátára s vitte árkonbokron keresztül.

Mikor egy jó félóra járóra lehettek, a medve letette a zsákot, hogy egy kicsit megszuissanjon. Leheveredett a földre s ott abban a helyben el is aludt mint a bunda.

No hiszen egyéb sem kellett a legénykének. Amint hallotta a medve hortyogását, elévette fanyelű bicskáját, kiharította a zsákot, hirtelen megtöltötte kővel s mindenféle szúrós tövissel. Azzal, uczu neki vedd el magad, elszaladt, mintha szemét vették volna s meg sem állott hazáig.

Aközben fölébredt a medve, hátára vetette a zsákot s ment tovább. De ahogy ment, szúrni kezdette a tövis. Visszaszólt nagy mérgesen:

— Te legényke, ne szurkálj, mert úgy meggyomrozlak, hogy haláloed napjáig megemlegeted.

De hiszen annak beszélhetett, a tövis még jobban szurkálta.

— Hallod-e te, legényke, mormogott vissza a medve, — még egyszer mondom, hogy ne szurkálj, mert rútúl jársz.

Bezzeg, hogy beszélhetett a tövisnek. Szúrt az tovább, hogy a vér is kiserkedzett a medve bőréből. No de most igazán elhagyta a lompos medvét az istenes béketűrése. Földhöz csapta a zsákot, meggyomrozta magyarán, aztán ismét a hátára vetette s ment haza felé.

Ahogy haza ért, mindjárt szólt az öreg ördögös szülének, aki nála lakott, hogy hamar töltse tele vízzel a nagy kandéert s forralja föl.

Az ördögös szüle tele töltötte a kandéert, alája gyujtott, a medve pedig kioldotta a zsákot s rámordult a legénykére: No te macskabéka, bujj ki a zsákból! most majd megemlegeted a szurkálásodat.

Az ám, a legényke nem bujt ki a zsákból.

— Hiszen megállj, majd ki bujpsz te innét, — mormogott a medve. Megfogta a zsáknak a két csücskét, jól fölemelte, megrázta, hadd hulljon ki belőle a legényke.

Bezzeg, hogy kihullott belőle a sok kő s a sok tövis.

Hej megmérgeződött a medve, hogy az ő eszén így túl tudott járni egy taknyos legényke. Megfogadta, hogy addig nem nyugszik, míg a legénykét ismét meg nem találja, de aztán többé nem is szabadul ki a körme közül.

Ment egyenest az erdőbe s hát a legényke ott van a vaczkor-fa tetejében s kebelezi a vaczkort, mintha semmi sem történt volna. Fölszól a lompos medve:

— Te legényke, adjál egy vaczkort Isten nevében.

— Nem vagyok bolond, szolt a legényke, tán hogy ismét a zsákodba dugj. Nesze lehajítok egyet, mondta a legényke, de adni nem adok.

— Ugyan ne félj tőlem, — mondá a medve, — hiszen csak tréfáltam, mikor a zsákba dugtalak.

Addig beszélt, hogy így meg úgy, jótétel helyébe jót várjon, hogy ismét elbolondította a legénykét. Lecsúszott a fa tetejéről s egy jó marék kásás vaczkort lenyújtott a medvének.

No bizony ha lenyújtott, meg is kapta egyszeribe a legényke karját, lerántotta a fáról, bedugta a zsákba, fölvetette a hátára s szaladt vele árkon-bokron át, meg sem állott hazáig.

Otthon od' adta az ördögös szülének a legénykét, megparancsolta, hogy gyujtson be a kemenczébe s a legénykét süsse meg. Ő majd azalatt alszik egyet.

Az ördögös szüle begyújtott a kemenczébe s mikor jó sok parázs égett, elévette a sütő lapátot, s mondta a legénykének: Na te legényke, kuporodj rá a lapátra.

Ráült a legényke a lapátra, de a hányszor az ördögös szüle be akarta lóditani a kemenczébe, mindig talpra ugrott.

— Ho-hó, nem úgy, fiam, — mondta az ördögös szüle, — így nem tudlak bevetni a kemenczébe. Csak csücsülj ott szépen.

— Oh lelkem, nénémasszony, — mondá a legényke, — én akárhogy próbálom, nem tudom, hogy üljek, mutassa meg nekem kigyelmed.

A ördögös szüle ráült a lapátra. A legényke pedig hirtelen megfogta a lapát nyelét, egyet nagyot lóditott rajta s az ördögös szüle begurult a kemenczébe.

Azt sem tudta a legényke, mit csináljon, merre szaladjon. Ó bizony, gondolta, felmászik a kémény tetejébe, ott nem találja meg a lompos medve.

Na, fölébredt a medve. Keresi, kiabálja mindenfelé az ördögös szülét, a legénykét, de hire-pora sem volt sem az ördögös szülének, sem a legénykének. Néz erre, néz arra, véletlenül feltekint a kéménybe s hát ott ül a legényke. Felszól a lompos medve: — Hát te oda hogy kerültél, te legényke?

— Én biz' úgy, — felelt a legényke, — hogy az ülepembe egy vasnyársat dugtam s aztán egyet nagyot ugrottam.

— No ha te úgy, én is úgy, — mondta a medve. Elővette a legnagyobb nyársat, rá ült, aztán egyet ugrott, de bizony a nyárs belement a testébe, keresztülszúrta s úgy elterült a földön, meg sem moczant.

Most már a legénykének nem volt a kitől féljen, lemászott a kéményből, ucu neki, szaladt haza felé, s máig is szalad, ha még haza nem ért.

A csonka torony.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy szegény özvegy ember, s annak három fia meg egy leánya. Lakott a szomszédjukban egy özvegy asszony s ez azt mondta egyszer a leánynak:

— Mondd meg az apádnak, hogy vegyen feleségül engem, mert tudom Istenem, hogy nem bánja meg.

Mondja a leány az apjának, hogy mit üzent a szomszédasszony, s a szegény ember mindjárt feleségül is vette.

No! telik-múlik az idő. Eleinte csak jó volt a mostoha, kedvébe járt az urának, a gyermekeinek is, de két hét elteltével úgy megváltozott mint a szél járása.

Elmegy a három nagy legény szántóba s a gonosz mostoha csak egy vakarut süített a három legénynek s abba is valami bolondítót kevert. Oda adja a leánynak, hogy vigye el a bátyjainak, s mikor a leány elindult, ezt mondotta magában átokképen:

— Isten adja, hogy ettől éppen a csonka toronyig fusson mind a három.

Megeszik a legények a vakarut s hát úgy megvadulnak tőle! Megfutamodnak, futnak, futnak mint a sebes szélvész, hegyeken-völgyeken által, ország-világ ellen, s meg sem állottak a csonka toronyig. Ez a csonka torony pedig egy elátkozott templomnak volt a tornya, nem lakott itt senki lélek, még a madár se járt erre.

Haj! édes Jézusom! sirt a leány keservesen, mikor látta, hogy a testvérbátyjai milyen szörnyűségesen meg-

vadultak. Haza ment nagy sirva, elémondja az apjának, hogy mi történt, hogy ő nem marad többet a háznál, elmegy világgá s addig meg sem áll, míg a bátyjait fel nem találja, ha világ végén is. Eleget az apja, hogy így, s hogy úgy, majd talán haza vezéreli fiait a jó Isten, de bizony a leány nem hallgatott az apja szavára, összeszedte változó ruháját s elindult világgá.

Ment, mendegélt szegény, bejárt országot, világot, de csak nem találá meg a bátyjait. Sok-sok járás után egy kicsi házhoz ért, bément oda. Hát ott ül a gócz alatt egy öreg asszony, de olyan öreg, hogy az orra a térgyit verte. Köszön neki:

— Adjon Isten jó estét, öreg anyó.

— Adjon isten neked is, édes leányom. Hát te hol jársz itt, hol a madár se jár.

Elémondja a leány, hogy mibe fáradozik. Azt mondja az öreg asszony:

— Hát, édes leányom, én a Nap anyja vagyok, de de biz' én magam se tudlak útba igazítani. Hirét se hallottam a csonka toronymak; de mindjárt haza jó a fiam éjjelre, s az talán útba igazit.

Várnak egy keveset, s hát csakugyan jó is a Nap haza éjjeli szállásra. Szerencsés jó estét kíván az anyjának, s mindjárt azt kérdi:

— Ki van itt, anyó? Valami emberszagot érzek.

Elésompolyodik a leány szepegve, elpanaszolja a Napnak is, hogy milyen nagy szomorúság találta. A csonka toronyban laknak az ő bátyjai, de eddig még senki sem tudá oda igazítani.

Gondolkozik a nap, gondolkozik sokáig, de csak nem jut eszibe, hogy merre lehet a csonka torony. Hanem azt javalja a leálynak, hogy menjen el a Holdhoz, ez talán tudja.

Megköszöni szépen a leány a jó tanácsot s elmegy a Holdhoz. Kérdezősködik ennél is, de ez sem tud többet a Napnál, hanem igazítja a Szélhez, ez majd bizonyosan tudja.

Megy a Szélhez, éppen otthon találja. Köszön neki s a Szél fogadja. Kérdi tőle, merre van a csonka torony. Gondolkozik a Szél, gondolkozik erősen, egyszer csak azt mondja:

— Tudom én, hol van. Éppen a világ végén, még azon is túl. Űlj fel hamar a hátamra, de kapaszkodj bele jól, mert nagy utra megyünk s sebesen kell járnunk.

Felül a leány a Szél hátára, végig surrognak-burrognak az egész világon, még azon is túl s éppen a csonka torony tetején teszi le a leányt. A legények pedig éppen a templom közepén ültek s a leánytestvérükről beszélgettek. Az idősebb két legény a leányt okolta, hogy ők ugy megvadultak, csak a kisebbik védelmezte.

Hej, ha ide vetődnék, mit csinálnának vele! A legidősebb azt mondotta: darabokra szaggatná; a második: hogy ő megölné; a harmadik pedig ezt mondá:

— Én bizony megölelném, megcsókolnám, mert ő szegény semminek sem oka.

Azzal elhallgattak a legények s hát — láss csudát! — ott terem előttük a huguk s keserves sirással a nyakukba borul. De bezzeg nem bántották, hanem mihelyt meglátták, az eszük is nyiladozni kezdett s megtudták, hogy mindennek az a gonosz mostoha az oka. Tüstént a Szél hátára kerekedtek, azután meg gyalogost eredtek utnak s meg sem állottak hazáig. Ahogy beléptek az ajtón, nagyot sikolt a gonosz mostoha s abb' a helybe szörnyü halált hal ijedtében. Az árvák pedig azontul boldogul éltek s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Krisztus és a fősvény asszony.

Krisztus-monda.

Volt egyszer egy gazdag asszony, de olyan gazdag, hogy maga sem tudta, mije van. Gazdag volt, de az ő házába hiába tért be a szegény, tőle ugyan egy falás kenyeret sem kapott.

Krisztus urunk hallotta a hírét ennek a fősvény asszonynak. Egyszer, amint arra járt-kelt, betért hozzá s kért Isten nevében egy falás kenyeret.

— Most nincs, — mondta a fősvény asszony, — jöjjön kend holnap, akkor majd adok. S csakugyan másnap a fősvény asszony bevetett a kemenczébe egy vakarcsot, gondolta, ha igazán eljön az a szegény ember, Isten neki, oda adja.

Az ám, de amint bevetette a vakarcsot, az elkezdett nőni, puffadni s akkora kenyér lett belőle, mint egy nagy taliga-kerék.

Ámult-bámult a fősvény asszony, hogy mi Isten csudája lehet ez. Na, — gondolta magában, — ebbe ugyan nem vágja a fogát a szegény ember.

Ahogy ezt gondolta magában, már jött is Krisztus az utcán. Az asszony hirtelen bebujt a tésztás teknő alá s meghagyta a leányának, hogy mondja a szegény embernek: Nincs itthon.

Bejön a Krisztus s kérdi a kis leányt: — Hol van az anyád, leányom?

— Nincs itthon, — mondta a leány, — éppen most ment el hazulról.

— No ha nincs honn, — mondá Krisztus, — hordja a hátán, ami most rajta van, azt kívánom.

Azzal elment. A fösvény asszony pedig egyszeribe teknős-békává változott s a mig élt, hordozta hátán a teknőt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Az Isten kardja.*

egnap este elmondám nektek, hogy Nimród fiai: *Hunor* és *Magyar* letelepedtek azon a szép szigeten, hová a csodaszarvas vezérelé. Hát *Hunor* és *Magyar* meg is maradtak ezen a szigeten, de nem telt belé száz esztendő, olyan erősen megsaporodott a hun nemzetség is, a magyar nemzetség is, hogy már a víz sem volt elegendő, nemhogy a kenyér. Fölkerekedett mind a két nemzetség s vándoroltak hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön keresztül s addig mentek, mendegéltek, míg *Szittyországba* nem értek.

Na, ez jó darab föld volt, ezen elérték, pedig laktak ottan más népek is, mégpedig régidőktől fogvást. Nem is fogadták ezek nagy [örömmel a jövevényeket. Hanem *Hunor* és *Magyar* ivadékai nem sokat kérdezték,

* L. A csodaszarvast.

elfoglalták az országot s felosztották száznolcz részre a száznolcz nemzetség között. Jutott minden nemzetségnek föld, rét, erdő elég. S nem is láttak szükségét sokáig, míg ez a száznolcz nemzetség is még erősebben el nem szaporodott.

Hát egyszer csak, a hogy telt, mult az idő, Szittyaország sem elég tágas Hunor és Magyar ivadékainak.

Összeültek a nemzetségek vezérei s tanakodtak, hogy hová, merre vezessék a népet, mert már Szittyaország is kicsinekik. A hun nemzetségek vezérei azt javallották, hogy menjenek nyugat felé; a magyar nemzetségek vezérei meg azt, hogy inkább menjenek vissza a régi hazába, honnét eleik: Hunor és Magyar elszakadtak. De Hunor ivadékaik azt mondák: hiába mennénk vissza, már ott sem férnénk el, menjünk csak nyugatnak, majd a jó Isten elvezérel olyan helyre, a hol világ végeig lakhatik a hun s a magyar nemzetség is.

— Hát menjetek el ti, — mondák a magyarok, — mi itt maradunk. Ha találtok elég nagy földet, adjátok hirül s utánatok megyünk. Ha nem találtok, forduljatok vissza, majd összeszorulunk, a hogy lehet. Kicsi helyen is megférnek, kik egymást szeretik.

Helyeselték mindannyian ezt a beszédet. Menjenek a hunok, maradjanak a magyarok.

Hanem mikor éppen indulóban voltak, búcsúzkodtak, megszólal Átilla, Bendeguz fia: — Hát az Isten kardja kié lesz ezután: a hunoké-e vagy a magyaroké?

Mert, hogy szavamat ne felejtsem, mikor a magyarok és hunok elfoglalták Szittyaországot, egy kardot szenteltek az Istennek, a ki megsegítette, hogy legyőzhették Szittyaország népét.

Ezt a kardot *Isten kardjának* hívták, jussa volt hozzá minden nemzetségnek. Azt mondták a táltosok: míg ez a

kard megszerez, ne féljetekek semmiféle népektől, veletek az Isten.

Összenéztek a magyar nemzetségek vezérei, nem tudták, hogy mit válaszoljanak. Eléhívták a bölcseket: tegyenek igazságot. Három nap s három éjjel tanakodtak a bölcsek s azt határozták: Adják a kezibe egy világtalan embernek, az hétszer egymás után penderitse meg a kardot a kezében, a hetedik penderítés után ejtse ki a keziből s ha nyugot felé esik, vigyék el a hunok. ha kelet felé, maradjon a magyaroknak.

Ebbe mind belé nyugodtak. Elé vezettek egy ősz öreg világtalan embert s kezébe adták a kardot.

— Penderítsd meg hétszer s hetedikszer ejtsd a földre, — mondták neki.

Ugy tett a világtalan, a mint rendelék. Hetedik penderítés után kiejtette kezéből a kardot, de — halljatok csudát! — a kard nem esett le a földre. Hirtelen rettentő forgószél kerekedett, fölkapta a kardot s repítette magával, vitte, vitte nyugot felé s egyszerre csak eltűnt, hogy emberi szem többé nem látta....

— Lássátok, lássátok, — mondá Átilla — az Isten is azt akarja, hogy nyugatnak menjünk. Ne búsuljatok a kard után, megtaláljuk mi még azt s hogyha megtaláltuk, hírül adjuk nektek: jertek ti is, jertek!

Elindultak a hunok nagy reménykedéssel. Elöl ment az öreg Bendeguz, két oldalán két dali fia: Átilla és Buda. Utánuk tenger nép, ki gyalogszerrel, ki lóháton. Meg-megállapodtak, erdőn, mezőn, folyóvizek mentén, megvizsgálták a földet, a vizet, a merre elhaladtak, de nem találtak kedvükre valót, míg a Duna s Tisza közé nem értek.

Ez a föld tetszett nekik erősen. Azt mondták egy szívvel-lélekkel: nem megyünk tovább, itt maradunk.

De még le sem telepedhettek, jött rettentő nagy sereggel a vasfejű Detre. Messze földről hívták segítségül a megrettent népek, a kik itt laktak a Duna s Tisza mentén.

Üzent a hunoknak: három nap s három éjjel itt maradhatnak, aztán menjenek tovább Istennek hírével.

Visszaüzent Bendeguz: hallod-e, te vasfejű Detre, ne üzengess nekünk, nem megyünk el innét.

Nem is üzent többet a vasfejű Detre, indult a sereggel. Indultak a hunok is: vezette Bendeguz. Két oldalán két dali fia: Átilla és Buda. Ugy csapott össze a két sereg, mint két fekete felleg s a hogy összecsaptak, kiáradt a Duna, annyi vér folyt belé.

No ha kiáradt a Duna, nem áradt hiába. Győztek a hunok, övük lett a szép tartomány. A vasfejű Detre is szinte ott hagyta a fogát. Egy vasnyilat lőtt a homlokába Bendeguz, de csak félig ment belé, [kint maradt a fele. Megfogta a nyilat, ketté roppantotta s kutya baja sem lett az ördögadtának.

— Megállj, Bendeguz! — kiáltotta Detre — ezt még a hetedik nemzetséged is megkeserüli!

Azzal elvágatott ő is a megmaradt serege után.

Telt, mult az idő, s a hunok éltek békekességben, nem is igen gondoltak hadakozásra. De Átillának nem volt nyugodalma. Kicsi volt neki a Tisza s a Duna köze, szerette volna meghódítani az egész világot.

Mondta neki az édes apja, Bendeguz: ne is gondold erre, fiam, mig az Isten kardját meg nem találod. Mert hiába a nagy vitézséged, ha nincs veled az Isten.

Eközben meghalt az öreg Bendeguz s a hunok Átillát királyuknak választották. S ez naptól fogvást Átillának mindig az Isten kardja volt a fejében. Hej csak megtalálja!

Hát egyszer olyan csudálatos álmot lát, hogy nem tudja megmagyarázni magának, mit jelenthet az álma. Hivatja a jövendőmondókat s elémondja nekik:

— Hallgassatok ide, az éjjel álomban csudálatos álmot láttam. Fejtsétek meg, ha tudjátok. Mintha fényes nappal történt volna, úgy emlékszem rá: egy ősz öreg ember szállott le hozzám a levegőégből s egy ragyogó kardot kötött az oldalamba, ám ahogy felkötötte, úgy eltűnt, mintha föld nyelte volna el. Nézem, nézem a kardot, s hát kivilágra olyan mint az Isten kardja. S valamiképpen az Isten kardját szemünk láttára felkapta s elvitte vala sebes forgó szél, azonképpen engem is sebes forgó szél kapott föl s vitt erdők, hegyek, tengerek, végetlen rónaságok, rengeteg nagy városok felett. Én pedig amint repültem, le-lesujtottam kardommal s im, az erdők meghajoltak, folyók s tengerek kétfelé nyiltak, a városok lángba borultak. Erre aztán fölébredtem. Mondjátok, táltosok, mit jelent az álmom?

Elállott Torda, a legvénebb táltos s mondá: — Felséges királyom, életem halálom kezedbe ajánlom, a te álmaid azt jelenti, hogy megkerül az Isten kardja s akkor aztán meghódítod az egész világot.

— Mi is ezt jövendőljük a te álmodból, — mondák a többi táltosok is.

Hát ebben a szepillantásban szalad feléjük egy pásztor fiu nagy lelkendezve s mondja Átillának:

— Felséges királyom, a pusztán egy kardot találtam, ihol fogadd el éntőlem.

Nézi Átilla a kardot, megforgatja, villogtatja s ég, föld megzendült, akkorát kiáltott nagy örömeiben.

— Ez az Isten kardja, emberek!

Nézik a táltosok, nézik Szittyaországból jött öreg emberek s mondják ezek is:

— Ez az Isten kardja, ez!

Kérdi Átilla a pásztorfiút:

— Hol találád ezt a kardot, fiam?

— Felséges királyom, — mondá a pásztorfiú — a mint a nyájam után mendegéltem, látom, hogy egy tavaji üsző »sajnálja a lábát.« Nézem, mi baja lehet s hát vérzik az utó bal lába. Tünődtem magamban: ugyan mi vérezheté meg, mikor gyenge hajlós fűnél nincs egyéb a pusztán. Nézek erre, nézek arra s ihol egy kard hegyét pillantom meg a földben. Megfogom, hogy kihuzsam s hát abban a szempillantásban láng csap ki a kard hegyéből. Én bizony megijedtem s elszaladtam, de ahogy visszanézek, látom, hogy a kard csak kipattan a földből s forog, forog, mintha szél forgatná. Egyszerre csak ellobban a lángja s a kard elterül a földön.

Én aztán neki bátorodtam, visszamentem s fölvettem a kardot.

— Ez az Isten kardja, ez az! — kiáltották a népek.

Átilla pedig mindjárt kipróbálta. Háromszor vágott vele a négy anyaszélnek, hogy csakúgy zúgott belé.

— Ez az, ez az! — örvendezett Átilla s egyszerre elrendelte, hogy tüzeket gyujtsanak mindenfelé az Istennek, a ki a kardját visszaadta nekik.

S beteljesedett a táltosnak jövendőmondása, mert Átilla csakugyan meghódította az egész világot. . .

Az Uristen és Éva anyánk.

Mikor az Uristen a teremtés munkáját bevégezte, így szólott: Virág virits és hervadj, tavasz jöjj és tűnj el, te is ember, tudd meg, hogy ha születnél, meg is kell halnod.

Az egész természet meghajlott az Ur akaratja előtt. A tavasz jött és el is tűnt, a virág viritott és el is hervadt, minden, de minden változott a maga idejében, ebben a nagy természetben. Az Uristen jól ismerte az ember természetét s szép szerivel meg is győzte Ádámot, hogy minden kezdetnek véginek is kell lenni. De Éva anyánk nem tudott semmit erről a törvényről. Egyszer éppen ott ült egy forrásnál, nézte magát annak a tükreben, midőn az Uristen oda ment hozzá, hogy őt is felvilágosítsa a változás törvényéről.

Éva anyánk keservesen zokogott, mikor az Uristen hozzá lépett.

— Miért sirsz, gyermekem? — kérdé tőle szeliden az Ur.

Éva anyánk fölnézett az Uristenre s a saját homlokára mutatott. Az Ur úgy tett, mintha nem is vett volna semmit észre.

— Nem értem, mit akarsz, mondd szóval, leányom — szólott az Ur.

— Nézz uram a homlokomra, — szólott Éva anyánk szepegve, s rámutatott homlokán egy-két ránczra.

— Én nem tudom elszenvedni ezeket a ránczokat!
— És sirt tovább keservesen a hiú asszonyi állat.

— Oh az kicsiség, leányom, — mondá az Ur —
elmulik az, egyet se sirj, ne epekedj miatta.

Eleget beszélt az Uristen erre is, arra is, hogy hát
a sima utból is lehet göröngyös s a járt ut is benőhet
füvel, de Éva anyánkat csak nem tudá megvigasztalni,
egyre sirt, zokogott.

Az Ur, mikor látta, hogy minden beszéd haszon-
talan, elvesztette a béketűrését s így szóla:

— Mondd meg, leányom, miért sirsz, ha megértettél
engem!?

Éva anyánk nagy felindulással azt válaszolá erre:

— Én értettelek meg téged!? Bizony nem értettelek
meg én, Atyám! Nem is akarom megérteni soha, de soha
a te törvényedet! Ezeket a csunya ránczokat nem tűröm
a homlokomon, ha még százezer törvényt csinálsz is!

S erre a felindult asszonyi állat nagy mérgében
elájult. Az Ur pedig eltűnt s többet nem is próbálta meg,
hogy Éva anyánkat észre térítse.

Azóta ezer meg ezer esztendő jött és ment el, de
Éva leányai sem különbek ősanyjuknál. Ők is, mint
ősanyjuk a forrásnál, megállnak a tükör előtt s ha
arczukon egy ránczot megpillantanak, nem az ember, de
a mennybéli Uristen sem tudná megvigasztalni.

A táltos kecske.

gyszer volt, hol nem volt, nem is erőt messze, csak Galambfalván, volt egy dali pásztorlegény. Nem volt ennek a legénynek semmi egyebe az égvilágán, csak egy botja s egy hunczfut táltos kecskéje. De tudjátok meg, hogy azzal a száz darab juhval, a mit a kezére adtak a gazdák, nem volt annyi baja, bosszúsága, mint az egy kecskével. Mindig félre járt a juhseregtől, nem lehetett semmilletteképpen becsületre szoktatni.

Egyszer, mikor már erősen kijött a béketúrésból a ségény legény, fogja a botját s amúgy istenesen ódalba hajtja a kecskét. Nagyot nyekken a kecske, de azzal

húzhatá fel, azok az istentelen fejrénépek elnyisszen-
tették a kötelet s a kő visszasuppant.

Hej édes Jézusom! el-
búsulta magát a szegény
legény s erőt meg volt ke-
serevedve, hogy őt így el tudák
bolondítani azok a leányok.
Kiabált fel a likon torka-
szakadtából, szólongatá a tál-
tos kecskét, de bizony az nem
mekegett vissza, mert azok
a gonosz leányok magukkal
vitték.

No most már mehet, a
merre a szeme lát, csak ki
nem a hazájába. Hová teke-
redjék, merre facsarodjék?
Gondolja magában, ő bizony
egyet sem ereszti bűnak árva
fejét, ha már itt kell élni, hát vigan éli a világát.
Elmegy a tündérkisasszonyokhoz s kitánczolja minden

csak tovább ugrádozott, a bot pedig — láss csudát! — eltűnik a föld színéről!

Oda futott a legény, keresi a botját, hát akkorálik van ott, hogy egy ember éppen jól befért ott. Gondolja magában a legény, hogy ő bizony nem hagyja ott veszni a botját, ha addig él is, mert egyebe sem maradt az apjáról, az isten nyugtassa meg. Rikkant egyet: szervusz világ! s azzal csak — hupp! eltűnt, mintha sohasem is lett volna ezen az árnyékvilágon. Hét nap s hét éjjel mind ment lefelé a legény s csak akkor ért igazi földet a lába.

Hát édes jó istenem, milyen országba került szegény feje! A réteken csupa aranyfű termett, a vizekben aranyhalak uszkáltak, s az erdőkben csupa aranytollas madarak fütyöltek. Megy, mendegél a legény, hát olyan ragyogó, fényes palotára talál, hogy szintédesteszinte megvakult a nagy fényességtől. Csak a kapuján három gyémánt alma világított gyertya helyett, hát még a palotában! Gondolja a legény: egy életem, egy halálom, bémegeyek, hadd lássam, miféle népek laknak ott. Oda bizony bé is mehetett, mert ott csupa tündérkisasszonyok voltak, egyik szebb a másnál. Bezzeg volt-e kezefogója! Mindjárt körbevette az a sok szép leány, megfogták, s úgy megtánczoltatták, hogy a lelkit is szinte kirázták.

Könyörgött a szegény feje, hogy eresszék szabadon, ő a botját keresi, de bizony a leányok nem eresztették el, míg az óra éjfél nem ütött.

Ekkor azt mondá az egyik tündérkisasszony:

— Hallod-e te, szegény legény, most már mehetsz, de arra ne is gondolj, hogy többet ez életben megtaláld a botodat. A mi egyszer ide jó a ti országotokból, az többet vissza nem kerül. Hanem adunk neked egy aranyvesszőt, jól gondját viseljed, úgy veszed hasznát. Hát

tudd meg, hogy ennek a vesszőnek olyan csoda ereje van, hogy ha elevenre ütsz, mindjárt szörnyet hal, a nem eleven test úgy összezsugorodik az ütésétől, hogy a zsebedben is elviheted.

Megköszöni a legény a szép ajándékot, gondolta mindegy már, ha nem is találja meg a botot, többet ér az aranyvessző annál. Azzal nyakába vette a földalatti országot, s addig ment, addig ment, hogy elért egy rézvárhoz. Hát annak egyik ablakából egy szép leány hajol ki. Köszön neki: — Adjon isten jó napot, éfi leány.

— Adjon isten neked is szegény legény, hát te hol jársz itt, a hol még a madár se jár?

— Én bizony, — feleli a legény, — jöttem a hogy jöttem ebbe az országba, de hogy kerültél ide te? Azt mondd meg nekem!

— Hej! könnyű volt nekem, te szegény legény, mert engem a hétfejű sárkány hozott ide.

Szóból szó lesz, addig s addig, hogy a legény csak beszökött az ablakon s megegyeztek, hogy megszöknek, míg a hétfejű sárkány vadászni jár.

De egyszer csak nagyot csendül a rézvár s hát jó a hétfejű sárkány. Hét singre szakadt előre a láng a szájából. Megijed a leány s hirtelen bebujtatja a legényt az ágy alá. Bejő a sárkány nagy zakatolással, derendóciával, nagyokat szippogat az orrával s kérdi a leányt:

— Ki van itt, hé? Miféle emberszagot érzek?

Eleget a leány, esküdözik égre, földre, hogy itt senki lélek nincsen, de a hétfejű sárkány mindent összevisszahányt s a legényt megtalálta az ágy alatt.

No ez most bizonyosan szörnyü halálnak halálával hal meg szegény feje!

De bezzeg nem ijedt meg a legény. Eszibe jut, hogy van neki egy aranyvesszője, suhint egyet azzal a

hétfejű sárkányra, s ez úgy hanyatt vágta magát, hogy a föld is megdöndült belé. Abb' a helybe szörnyű halált halt.

— No most mehetünk, — mondá a legény — ez ugyan fel nem ébred többet az álmából.

Kimentek a várból s hát láss csudát! A réz várból egy kicsi rézalma lett, pedig csak megsuhintá a legény az aranyvesszővel.

Szépen a zsebébe tette s tovább mentek. Amint mendégéltek, egy ezüst várhoz értek. Hát ennek az ablakából még szebb leány nézett ki. Szóba elegyednek vele s megtudják, hogy ezt meg a tizennégyfejű sárkány rabolta el.

— Hiszen majd adok én annak! — erősködött a legény.

Bementek a várba s mikor a tizennégy fejű sárkány haza jött, a legény meg sem várta sem jó, sem rossz szavát, megkollintotta az aranyvesszővel s a sárkány egyszeribe felfordult. Az ezüst várból is, csak rásuhintott a legény s egy kicsi ezüstalma kerekedett. A legény ezt is eltette szép gondosan. Most már hárman folytatták utjokat.

Mentek, mendégéltek, hegyen völgyön által s értek egy arany várat. Volt a milyen volt az a kettő, de még az aranyvárból nézett ki gyönyörű szép leány!

Felszól a legény, hogy tartson velük, ha jobban szereti odafönn a más világban!

— Hej, hogyne szeretném — sóhajtozott a leány — elmennék én szivesen, de a huszonegyfejű sárkány megöl, ha innét elmozdulok.

— Csak gyere ki, ne félj, — biztatá a legény, — majd eligazítom én a dolgát a huszonegy fejű sárkánynak. Kettőt már megöltem, ő lesz a harmadik.

Még jóformálag nem is végezheté a beszédjét, nagyot csendül-bondul az arany vár s hát jó a sárkány, hogy

a szájából hetvenhét singnyire szakadt a veres láng. Megérkezik a várhoz, nagyot dobbant egyet s kérdi:

— Hát ti mit kerestek itt, emberizinkek?

— Mi bizony téged, — felel a legény, s azzal úgy meglegyintette az aranyvesszővel, hogy mind a huszonegy feje leszakadt a testiről.

Hej, megörült a leány, örömbébe kiugrott az ablakon, éppen a legénynek a nyakába. Hálálkodott, hogy csak érjenek ki a másvilágra, soha meg nem felejtkezik róla. A legény pedig megsuhintotta az arany várat, abból meg lett egy szép kicsi aranyalma s azt is eltette.

Elindult most a legény negyed magával, s addig meg sem állapodtak, míg annak a liknak a szájához nem értek, a melyik éppen az igazi világba vezetett. Megérkeznek a likhoz, indulnának is fölfelé, de hogy?

— Hej a ki árgyélussa van! — rikkant egyet a legény — ide eljöttünk, de hogy vergelődünk fel, még magam sem tudom.

Bucsálódott a legény, vakarta a fejét, gondolt ide, gondolt oda, de semmi-lette-képpen nem tudott valami okosat kieszelni. Már most mit csináljanak? Vissza is fordulhatnak. Soha meg nem látják a hazájokat, míg a világ s még két nap. Szepegtek a leányok is, hogy már mi lesz velük. Inkább maradtak volna ott azokban a szép várakban, még ha a sárkánynyal is kell élni.

Hát egyszer csak, amint így bucsálódnak, valami kecskemekegést hallanak. Megszólal a legény:

— Az Isten Istenem ne legyen, ha ez nem az én táltos kecském mekegése. Az a', Isten Krisztus ugyeségén. No, ne féljete leányok, nem maradunk itt. Lehajlik a legény a lik szádához. a száját fölfelé tartja s nagyot rikkant.

— Czege te hé! Hé, czege, hé!

— Mekeke! — felelt vissza a kecske.

— Te vagy édes kecském? Szaladj, keritsd össze a mi kötél van a faluba', kösd össze azokat, azután kösd a farkadra, ereszd le a likon s húzz fel minket innét!

— Mekeke! Hányan vagytok? — kérde a táltos kecske.

— Csak négyen, — kiáltá a legény.

— Hát aztán versz-e még többet? — kérde a kecske.

— Nem, édes kecském, csak kerits sok kötelet.

Elfut a kecske, összekeriti amennyi kötél csak volt a faluban, azokat összekötözte, aztán jól a farkára bogozta s leeresztette a likon.

Hanem, hogy szavamat össze ne keverjem, amig a kecske oda járt kötélért, a leányok közrefogták a legényt mindenféle mézes-mázos beszédekkel s elcsalták tőle mind a három almát, de még az arany vesszőt is.

Úgy egyeztek meg azután, hogy először felhúztatják a rézvárbeli leányt, másodsor az ezüstvárbelit, harmadszor az aranyvárbelit s legutoljára a legényt magát.

Hej, nagyokat nyekegett szegény kecske, hogy ugyancsak lehallatszék minden nyekkenése, míg a három leányt felhúzta. De bezzeg ezeknek sem kellett egyéb, csak fenn legyenek, mindjárt összesúgtak-búgtak, hogy a legényt nem húztatják fel egészen, hanem mikor a kecske féligre felhúzta, elvágják a kötelet, ők pedig tovább állitnak az almákkal meg a vesszővel.

Ugy tettek, a hogy megbeszélték. De a szegény legény nem volt olyan erősen fejelágyára esett, mint ők gondolták. Gondolta magában, hogy próbára teszi azokat a fejjérnépeket, vajjon nem akarnak-e vele valami hunczfutságot. Felkötött a kötéltre egy jó nagy követ s azt el is kezdte húzni a táltos kecske, de még felire sem

búját-baját. Azzal neki indult s meg sem állott a tündérkisasszonyok palotájáig. Éppen jó estére ért oda s hát a tündérkisasszonyok úgy tánczolnak, hogy fordítják fel a palotát.

Hajjahaj! De bezzeg lett-e keletje a szegény legénynek. Mindjárt a nyakába ugrándoztak, tették, vették egymás kezéből s úgy megforgatták, hogy a lelkit is szinte kirázták.

Mikor aztán egy kicsit beléhagyták a nagy tánczot, azt kérdi a legszebb tündérkisasszony.

— Hát te szegény legény, ugyan bizony hogy kerekedtél ide vissza?

Elbeszéli a legény nagy szomorán, hogy járt, mint járt azzal a három leánynyal.

— Egyet se búsulj azon, te szegény legény, — vigasztalá a tündérkisasszony. Nesze, adok neked most egy gyémántvesszőt. Azok a leányok bizonyosan ujra várat csináltak azokból az almákból, de te csak suhintsd meg ezzel a gyémántvesszővel mind a három várat s megint három alma lesz azokból. A három almát megint suhintsd meg egyszer-egyszer s a hároomból lesz egy gyémántvár.

Azt mondja a legény:

— Köszönöm a drága ajándékot, szépséges tündérkisasszony, de mit csináljak velem, ha nem tudok kivergődni a hazámba.

— Azon se évelődj, — mondá a tündérkisasszony — csak most siess el innét, mert mindjárt tizenkettőt üt az óra, majd csak eligazodol ezzel vagy így vagy úgy.

Elbúcsuzik a legény nagy hálálkodással s tovább megy. Amint menne, mendegélne, talál egy nagy fát, de ez akkora volt, hogy a legfelső ága éppen az égig ért. Ezen az ágon volt egy sasfészek, abban hat sasfóka.

Hát lelkem, istenem, egy rengeteg nagy kigyó csak tekergőzik fel a fán s egyenest a fészeknek tart. No ez a falánk állat most bizonyosan mind felfalja azokat a sasfiókákat.

— De már azt nem hagyom! — mondá a legény magában, azzal — uzdi neki! — csak beléfogószik a legalsó ágba, hirtelen felmászik a fára, elé a gyémántvesszőt s olyant suhint a kigyóra, hogy az csak lefentredett a fáról.

Hej, hálálkodtak a sasfiókák, hogy így s hogy úgy lesz, csak az anyjuk haza jőjön. Egyszerre csak nagy fekete felleg kerekedik a fészek fölé s hát ez éppen az öreg sas maga, mindenféle eleséggel jól megrakodva. Csak az egyik szárnya alatt hozott tizenkét őzet. Meglátja a legényt a fészek mellett s nagy mérgesen feléje legyint egy szál tollával:

— Hát te mit keresel itt, most mindjárt halálfia vagy!

Aj, sirnak, csipognak a fiókák, hogy ne bántsa azt a jó embert, mert az életüket mentette meg.

Azt mondja az öreg sas:

— No te legény, azt hallom, hogy megmentetted a fiaim életét, mivel szolgáljam meg?

— Hej, — sóhajtott a legény, — nagy lenne az én kérésem még neked is.

— Talán bizony ki szeretnél jutni ebből a mi hazánkból.

— Ejnye de eltaláltad, te öreg sas! — álmélkodott a legény.

— No, ha csak az a baj, az még nem sok. Vittem fel én oda már nagyobb urat is.

Azzal nagy hirtelen felvetett a hátára egy nagy átalvető elemőziát, a legényt ráültette s meghagyta neki,

hogy, ha enni kér, csak vessen neki mindig egy-egy jó falást az átalvetőből.

Felül a legény a sas hátára s ez repül is, de úgy, hogy a merre szárnyalt, rettentő nagy fergeteg támadt utána. Csak repült, repült a sas felfelé a likon s mind-egyre kért egy-egy falást az átalvetőből. Addig kérte, hogy egyszer adna szegény legény s hát egy befaló falás sincs.

— Adj hust, legény! — kiáltott a sas, mert különben nem viszlek a hazádba.

Megijed a legény, gondolja, ha már ennyiben van, inkább a maga husából is ad, de még sem térül vissza. Nagy hirtelen elérántotta a bicskáját s kivágott egy jó darabot a czombjából s oda dobta a sasnak.

— Érzem, hogy emberhus, — szólt a sas hátra, — de ezzel fel is viszlek a hazádba.

Egyszer-kétszer még nagyokat rebbentett s hát ott voltak a lik száján. Ott letette a legényt, elbúcsuztak egymástól, a sas visszarepült, a legény pedig útnak eredt, ha valahol megtalálná a három várat.

Megy, mendegél, hegyeken, völgyeken átal, ország világ ellen s hát egyszer kecskemekegést hall.

Megáll a legény, hallgatózik, fülel mindenfelé.

— Ez, isten Krisztus ugysegén, az én táltos kecském.

Megy a mekegés után s addig megy, addig megy, hogy egy rézvárat ért. No hiszen ez kellett neki is. Az ablakba ott ült nagy pirimókosan az első leány.

— Megállj, — gondolá a legény — mindjárt a zsebembe kerülsz te — s azzal csak megsuhintá a várat a gyémántvesszővel, a várból alma lett s ő a zsebébe tette.

Megy tovább s megint kecskemekegést hall. Addig megy a mekegés után, hogy az ezüst várhoz ér. Ezt is megsuhintja s a várból lett almát leányostól zsebébe

teszi. Így tett az aranyvárral is. Mikor mind a háromból alma lett, megsuhintá újra azokat, s a három almából olyan gyémánt vár lett, hogy nem volt annak párja hetedhétországban! Bemegy a legény a várba, de szeme szája eláll a sok minden fényességtől, nem találja helyit.

Végig járja a rengeteg nagy szobákat, de csak nem tudta, hogy melyikbe telepedjék meg.

Akkorát sóhajtott, hogy a gyémántvár is megmozdult belé.

— Hej csak volna itt még valaki!

Még ki sem mondta, hát csak megnyilik egy ajtó s a nyakába szökik éppen az a tündérkisasszony, aki a gyémántvesszőt ajándékozta.

— Te az enyém, én a tied!

De bezzeg lett-e nagy sokadalom-lakodalom. Táncozott minden lélek, de legelől a táltos kecske, hogy minden ablakot kirugott nagy kedvibe.

Holnap a kecske legyen a vendégetek.

Bálványos vár.

Akár hiszitek, akár nem: tündérek építették Bálványosvárát. De az olyan régen volt, hogy akkor a kövek még meg sem voltak keményedve. A tündérek sem olyan kicsikék voltak ám, mint most a fehérnépek: ha sietős volt az útból, egybe áttalapták egész Háromszéket, s ha jó kedvük kerekedett, fölszedték kötényükbe a szántó-vető embereket s úgy játszadoztak velük.

No, jó magasra is építették a várat: Bálványos hegy tetős-tetejébe. Egy tündér a hegy tetején állott, tizenkettő lent a Bálványos patakban s úgy adogatták fel neki a követ. Reggel kezdték, s este, mikor felsütött a hold, felragyogtak a csillagok, kész volt a vár.

Hát éppen a mikor készen voltak, vágat föl a patakon egy vitéz, utána a katonái.

Kérdik a tündérek:

— Hová szaladsz, fiam? Talán bizony kerget valaki?

Mondja a vitéz nagy búsan:

— Senki sem kerget, de még sincs maradásunk. Nem nézhetik vérünkéből való véreink, hogy a nap, hold s a csillagok a mi isteneink. Erővel azt akarják, hogy mi is megkeresztelkedjünk.

— Hát te ki vagy, fiam? — kérdé a tündérek királynéja.

Felel a vitéz:

— Apor az én nevem. Első voltam eddig az én népeim közt, most utolsó vagyok. Volt fényes palotám, aranyam, ezüstöm, mostan semmim sincsen.

— Ne búsulj, — mondá a tündérek királynéja. Látod-e ezt a várat a hegy tetején? Ezt ma építettük játékból. Ez jó lesz neked s az embereidnek. Itt imádhatsz a napot, holdat s a fényes csillagokat. Valameddig megmaradtok a pogány hiten, ember ezt a várat be nem veszi, le nem rombolja. Áll ez a vár míg a világ s még két nap.

Apor vitéz meg sem köszönhette a tündérkirályné ajándékát, csak hallotta, hogy nagy surrogással-burrogással elszállottak a tündérek s eltűntek a sűrű rengetegben.

Még az este fölment a várba Apor vitéz az embeveivel. No itt csakugyan nem félhettek senki ember fiától. A vár tornyából látták Háromszéket, Csikszéket, Erdővidéket: ide nem jó látatlanul ellenség.

Hiszen jöhettek látva is, látatlanul is; csak a Bálványos patakáig jöhettek, onnét szépen vissza is fordulhattak. Ha neki indultak a hegynek, elhagyta az erejük csudálatos módon, közelébe sem juthattak Bálványos várának: megvarázsolták a tündérek.

Telt, múlt az idő, már Apor vitéz is meghalt régen, de a Bálványos vár állott erősen. Megvédték a tündérek ég haragjától, gonosz emberek szándékától, mert Apornak a fiai is tartották a pogány hitet.

Három fia maradt Apornak: egyik szebb, dalibb, vitézebb a másnál. Ez a három fiú egész nap az erdőben vadászott s a mig apjuk élt, nem is láttak falut. De egyszer a legkisebb vadászás közben félre csatangolt, s mig az idősebbek vadat űztek, ő betévedt Torjára.

Itt lakott az apja, mig a népek keresztény hitre nem tértek. Megtetszett a fiúnak a szép falu s ment

utczáról utczára. Hát a mint megy, meglát egy háznak az ablakában egy szépséges szép leányt. De olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Nagyot nyilallik a fiú szive s gondolja magában: egy életem, egy halálom, bemegyek hozzája.

Bemegy a házba, köszönti a leányt.

— Ki vagy te, mi vagy te? — kérdezi a leány.

— Ne ijedj meg tőlem, — mondá a fiú, — Apor fia vagyok.

— No akkor fuss innét, ha életed kedves. Az én anyám Mike Andrásné s nem tűr pogányt a házában. Ahol, jön is már az édes anyám.

— Hát te mit keressz itt, te pogány fattyú? — kiáltott Mikéné — megismerlek az arczodról: Apor sarjadék vagy.

Mondá a fiú:

— Adja nekem a leányát, Mikéné asszony, meg is meg becsülöm, tenyereken hordom.

— De biz' az én leányomat ne hordja tenyerén egy Krisztustagadó, hallod-e! Térj a keresztény hitre s akkor viheted a leányomat.

— Csak azt ne kívánja, édes nénémasszony, kívánjon akármit, — esengett a fiú.

— Nem kívánok én semmi egyebet.

— Megölöm az ikafalvi emberölő sárkányt.

— Tőlem megölheted! Légy keresztény!

— Megölöm az ojtózi óriást.

— Tőlem megölheted. Légy keresztény, addig az én leányomat meg nem kapod.

— Jól van, — gondolta az Apor fiú, — ha nem adod szépen, majd viszem erővel. Elment haza s otthon elmondta a bátyjainak, hogy mi történt vele. Egyszeribe elhatározták, hogy vasárnap, mikor jön ki templomból a leány, elrabolják.

Ugy is tettek. Lóra kaptak s meg sem állottak a torjai templomig. Ott meghúzódtak a templom ajtaja megett, s mikor jött ki a szép Mike Ilona, a legkisebb Apor fiú felkapta a nyeregbe s — usdi neki, vesd el magad! — elvágatott vele. A két bátyja utána s verték vissza a népet, hogy közre ne vehessék az öccsüket.

No, hanem Mikéné sem volt olyan tedd el s elé se vedd asszony. Lóra ült maga is, lóra az emberei is s neki a Bálványos várnak!

Felkiáltott a várba: — Add vissza a leányomat, te Krisztustagadó!

Lekiáltott az Apor fiú: — Vegye vissza, ha tudja!

— Elseprem a váradat, te Krisztustagadó!

— Próbálja meg! — kiáltott le Apor.

— No csak várj! — fenyegetődözött az asszony s akkora sereget gyűjtött a vár ellen, hogy a föld is rengett alatta.

De hiába: közelébe sem fértek a várnak.

Aközben szép Mike Ilona sirdogált éjjel-nappal, könnye el nem apadt.

Fájt ez az Apor fiúnak, mert szerette erősen Mike Ilonát.

— Ugy-e nem szeretsz? — kérdezte a leánytól.

— Szeretlek, szeretlek, csak térj a keresztény hitre.

Mondta a fiú:

— Megtenném azt is te éretted, de megesküdtem apámnak, hogy a pogány hiten maradok. De hallod-e Ilona, ha gyermekünk lesz, azt megkereszteltetem!

Hej, megörült ennek Ilona. Egyszeribe küldötte az inasát az édes anyjához: Ne epezsze magát többé, ha gyermekük lesz, azt keresztvizre tartják.

Ezen aztán megnyugodott Mikéné is. De bezzeg megharagudtak a tündérek! Egyszerre csak megindult a

föld, s ledőlt a vár tornya; megint mozdult egyet s bedőlt a vár kapuja. Nagy, erős fergeteg kerekedett, zúgott az ég, rengett a föld.

Szaladott ki merre látott. Csak Ilona nem szaladt s az ura. Megfogta a kezét az urának s mondta neki: ne félj, térdepelj le, imádkozz utánam.

— Ó édes Jézusom, ne hagyj el! — imádkozott Ilonka.

Mondta Apor is: — Ó édes Jézusom, ne hagyj el!

S hát — lássatok csudát! — nem zúgott az ég, nem rengett a föld. Összedült a vár, csak egy fala maradt meg, de Ilona s az ura kikerülték a tündérek haragját. Visszamentek mind Torjára s még az nap megkeresztelkedtek

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A tejkút.

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy király. Ennek a királynak egy olyan csodakútja volt, hogy csupa tejet forrott s ha egy nap kimerték a tejet belőle, másnap reggel ismét tele volt csordultig. Nem is fürdött a király sohasem vízben, hanem tejbén.

Egy reggel azonban nagy ijedten jelenti az inas, hogy egy csepp tej sincs a kútban.

Nagy haragra lobbant a király s mindjárt megrendelte, hogy 12 katona álljon istrázsát s fogják el, a ki a tejet kiiszsza.

Kimennek a katonák a kuthoz, ottan állnak, álldogálnak s hát éjfélkor jön egy rettentő nagy óriás. Nem szól egy szót sem, csak neki dül a kútnak s egy szempillantás alatt mind egy cseppig kiitta a tejet.

A katonáknak a nagy csudálkozástól szemük-szájuk tátva maradt. Meg sem merték szólítani az óriást, csak beszaladtak a királyhoz s jelentették, hogy mi történt.

— Jól van, mondja a király, csak menjeteK vissza a kúthoz s töltsétek tele jó erős szilvapálinkával, attól majd lerészegszik, akkor aztán vessétek tömlöczbe.

A katonák úgy tettek, a mint a király parancsolta. Tele töltötték a kútat szilvapálinkával s várták az óriást.

Jött is az éjféلكor s mintha ott sem lettek volna a katonák, neki hasalt a kútnak, s egy cseppedős cseppig megitta a szilvapálinkát. No, ha megitta, le is részegedett a sárga földig. Csak elterült a kút mellett, elaludt s akkorákat horkolt, hogy a szelétől a király palotája is tánczra kerekedett.

A katonák segítséget hvtak, mert az óriás olyan rettentő nagy volt, hogy egy-egy lábujjának is kellett egy ember s nagy nehezen bevonszolták egy vasrácsos filegóriába. A vasajtót rázárták s aztán jelentették a királynak nagy örömmel, hogy megfogták az óriást.

Örült a király s nagy örömében összehívatta az ország népét, hogy lássa minden ember ezt a csudát.

A közben fölebredt az óriás s próbálta mindenféleképen, ha ki tudna jönni a filegoriából, de hiába próbálta, nem tudott kiszabadulni. Leült búsan a filegoria földjére. Hát a mint ott üldögélne, egy kicsi nyíl-vessző esik le a földre, éppen elejébe. Azt a kicsi nyíl-vesszőt a király fiacskája lőtte be véletlenségből. Oda ment a rácshoz s kérte az óriást: — Édes óriás bácsi, adja ki a nyíl-vesszőmet.

— Szivesen, édes fiam, — mondá az óriás, — ha kinyitod a filegoria ajtaját.

A kicsiny királyfiú nem tudta, hogy ezzel rosszat cselekszik, beszaladt a filegoria kulcsáért s kinyitotta az ajtót.

— No, te királyti, — mondá az óriás, — te megmentettél a haláltól, de jótétel helyébe jót várj. Ne félj, ha bajba kerülsz ez életben, megszolgálom a jóságodat.

Éppen esteledett, az óriás szépen kimászott a filegoriából s mire észrevették, hogy eltűnt, hetedhét országon is túl volt.

Másnap összegyűltek a király udvarában az ország

népei s mentek a flegoriához, hadd lássák, mi csuda van ottan. Az ám, hire-pora sem volt az óriásnak.

Szörnyű haragra lobbant a király. Elévette mind a cselédeket, ütötte, verte, vallatta, hogy ki merte az ajtót kinyitni. De mikor éppen a legkisebb inasocskát kezdette ütni, oda szaladt a kicsi királyfiú s kérte az apját: — Ne üsd, édes apám, én vagyok a bűnös, én eresztettem ki az óriást.

De még csak most lobbant igazi nagy haragra a király. Hogy éppen tulajdon édes fia csúfolja meg így őt! Egyszeribe összehivatta az országtartó tanácsos urakat s kérdezte őket, hogy mit érdemel az olyan fiú, a ki az édes apját így megcsúfolja.

Azt mondták, hogy halált érdemel az.

Haragudott a király, erősen haragudott a fiára, de még is csak fia volt s meghagyta hát az életét, de kitagadta mindenéből. Azt mondta neki: fel is út, le is út, mehetsz világgá.

Éppen csak hogy adott egy lovat, egy kevés pénzt; no meg melléje rendelt egy cigánypurdét, hadd kísérje.

Volt a kicsi királyfinak egy kicsi kutyácskája. Ez is utána szaladott s úgy mentek együtt világgá.

Mentek, mendegéltek s estére egy rengeteg erdőbe értek. A mint ott letelepedtek, megszólal a kicsi kutya (mert tudjátok meg, hogy táltos volt ám) s a fülibe súgja a királyfinak: — Add a lovadat a cigánypurdénak, kicsi gazdám, mert az éjjel úgy is ellopná s mondjad neki, hogy többet ne kísérjen. Menjen, a merre neki tetszik.

A királyfi megfogadta a kicsi kutya tanácsát. A cigánynak ajándékozta a lovat s bezzeg hogy ez kétszer sem mondatta magának: felpattant a lóra s úgy elnyargalt, mint a sebes szélvész.

Abban a pillanatban, hogy a cigány elnyargalt, hát jön az óriás, a kit a királyfi kiszabadított volt s mondja neki:

— Elcsapott az apád, úgy-e, kicsi királyfi?

— El bizony, — felelt a királyfi nagy búsan. — Most már sem országom, sem hazám.

— Na, ne búsulj. Apád helyett apád leszek, velem jössz te mostan.

A ölébe vette a kicsi királyfit. A zsebébe dugta a kutyácskát, aztán mondta a királyfinak: — Hunyd be a szemedet, édes fiam!

A királyfi behúnyta a szemét, az óriás pedig elindult. Lépett egyet, lépett kettőt, átallépett egybe hegyeket, erdőket, tengereket s mikor ötöt-hatot lépett volna, mondá a királyfinak.

— Na most kinyithatod a szemedet, kicsi fiam, itt vagyunk az óriások országában. Tudd meg, ennek az országnak én vagyok a királya s mától fogva fiamnak tekintlek.

Telt-múlt az idő. Dali szép legény lett a kicsi királyfiból. Mondja egyszer neki az óriás: — Na, fiam, most már meg is házasodhatnál.

— Igaza van, édes apám uram, — mondja a királyfi, — de a kigyelmed országában nincsen hozzám való leány.

— Se baj, — mondta az óriás, — menj el Fehérországba. Fehérország királyának van egy szép leánya, próbálj szerencsét nála. Hanem azt tanácsolta a fiúnak, hogy ne menjen oda királyfi képében. Öltözzék fel szegény disznópásztor legénynek s úgy keressen szolgálatot a fehér királynál.

Felöltöztött a királyfi rongyos ruhába, hanem a rongyos ruha alá olvan drága, finom inget vett magára,

hogy nem volt olyan, tudom, még a fehér királynak sem.

Elindul a királyfi. Megy, mendegél, meg sem áll, míg a fehér király városába nem talál. Megy egyenest a királyhoz s mondja, hogy ő szolgálatot keres, ha a király felfogadná.

— Éppen jókor jöttél, — mondá a király, — most halt meg a kondászom, felfogadlak a helyébe.

Megalkudtak, kezet csaptak s a király mindjárt megparancsolta a szakácsnak: adjon ennek a legénynek jó vacsorát.

Hát a mikor éppen falatoznék a konyhán, bejön a királykisasszony s hogy hogy nem, megakad a szeme a kondász legényen. Oda megy a legényhez, nézi, nézi az ingje gallérját s kérdi:

— Ki vagy te, mi vagy te, mert látom, hogy nem vagy te szegény legény?

Felelt a királyfi: — Nem vagyok én más, királykisasszony, szegény kondász legény, mi más lehetnék én.

— No ha az vagy, maradj annak, — mondta a királykisasszony s nagy dérrrel-durral kiment a konyhából. De egy kicsi idő múlva megint csak visszajött s hozott a legénynek egy szép ropogós cipót s egy kulacs bort s mondta neki: — Nesze hoztam neked kenyeret s bort, hadd legyen mit egyél s igyál a mezőn.

A legény megköszönte szépen a cipót s a bort. Reggel aztán kihajtotta a disznócsordát a mezőre, de a mint mentek kifelé a kapun, elévette a furulyáját, elkezdte fújni s hát — halljatok csudát, — amennyi disznó mind tánczra kerekedett.

A király éppen ott ült az ablakban s szól a feleségének, leányának: — Jertek, jertek, lássatok csudát, ni hogy tánczolnak a disznók!

Mondja a királykisasszony: — Én igazán nem tudom, édes apám, hogy miféle fajzat lehet ez a legény, mert olyan szép inge van, a milyen még magának sincs édes apám.

A közben a legény kiért a mezőre s hát már várt reá ott az óriás. Kérdi tőle: — Na, fiam, kaptál-e valamit?

— Kaptam, édes apám, kaptam, adott a királykisasszony egy fehér czipót s egy kulacs bort.

Mondja az óriás: — Azt a czipót vedd annak az egyenes farkú kannak, a bort megihatod magad.

A legény oda vetette a czipót. Az óriás pedig oda szólt a kannak, hogy jól megőrizze a csordát, a míg ők oda járnak. Azzal felkapta ölébe a királyfit s vitte haza az országába.

Este felé ismét ölébe vette a királyfit, visszavitte Fehérországba s éppen a város végén tette le. Ott adott neki egy arany guzsalyat s jól a szájába rágta hogy ha majd kéri a királykisasszony, oda ne adja neki, a mig meg nem mutatja, hogy milyen jegy van a bal füle mögött.

Ugy lett, a hogy az óriás gondolta. Mikor a királyfi este hajtotta a csordát be a király kapuján, a királykisasszony ott ült az ablakban s mindjárt észrevette az arany guzsalyat. Szaladott le az udvarba, s kérte a legényt szép, hizelgő szóval: — Add nekem ezt a guzsalyat, te kondász legény s bizony nem bánod meg.

— Neked adom, — mondá a legény, — ha megmutatod, hogy miféle jegy van a bal füled mögött.

— Jaj, azt nem szabad, — mondta a királyleány, — azt apámon, anyámon s az öreg dajkámon kívül ember még nem látta s meg sem is láthatja.

— No bizony, ha nem, nem is lesz tied az arany guzsaly, szép királykisasszony.

Mit volt, mit nem tenni, a királykisasszonynak erősen megtetszett a guzsaly. Egy kicsit félre húzta arany haját s mondta a legénynek: — No, nézz ide!

De csak hogy meg nem vakult a legény a szertelen ragyogástól. Egy fényes arany csillag ragyogott ottan. A legény od'adta a guzsalyat s másnap egy arany motollát kapott az óriástól. De meghagyta az óriás, hogy oda ne adja a királykisasszonynak, a mig meg nem mutatja, hogy miféle jegy van a jobb füle mögött.

Na hiszen, most nem is igen húzódozott a királykisasszony, mondta: — Hát nézzed! egy arany csillag van itt is.

Az ám, egy arany csillag volt ott is, de százsorta fényesebb, ragyogóbb, mint a bal füle mögött.

Harmadnap egy arany orsót kapott az óriástól a királyfi, de erősen a lelkére kötötte, hogy addig oda ne adja a királykisasszonynak, a mig meg nem mutatja, hogy miféle jegy van a mellén.

— Jól van, — mondá a királykisasszony, — megmutatom azt is, te kondászlegény. — Kigombolt egy gombot: — Nézd meg! — Hát ott egy kicsi hold ragyogott, de hogy ragyogott, Istenem, majd megvakult a legény a nézésétől.

Telt-múlt az idő. A király férjhez akarta adni a leányát. Jöttek is királyfik, hercegek, a mint neszét vették, de a királykisasszony még szóba sem állott velük. Megmondta apjának, anyjának, hogy ő csak ahhoz megy feleségül, a ki kitalálja, hogy a két füle mögött s a mellén miféle jegyek vannak.

Kihirdette a király mindenfelé, hogy csak jöjjön, a ki a leányát akarja, annak adja feleségül, bárki fia legyen, a ki a leánya kérdéseire megfelel. Hiszen jöttek a világ minden tájékáról királyfik, hercegek, gró-

fok, bárók s válogatott cigánylegények. Annyan voltak, hogy nem értek el az udvarban, de még a városban sem, de még a város határán sem. De hiába jöttek. Össze-visszafeleltek mindent, egy sem találta el, hogy miféle jegyek vannak a királykisasszony testén. Eléhi-vatta a király a cselédeket is, azok sem tudták kitalálni.

— Van-e valaki még az udvaromban? — rikkantott a király nagy mérgesen.

Éppen akkor jött haza a kondász legény, terelgette be a kapun a csordát. Fújta, fújogatta szépen szóló furulyáját s tánczoltak a disznók, hogy a ki látta, meg nem állotta a kaczagást.

— Állj meg, kondász legény! — kiáltott rá a király, — felelj arra, a mit a leányom kérdez.

Megállott a legény s kérdezte a királykisasszony: — Na, hadd lám, tudod-e, miféle jegyeim vannak?

Felelt a legény: — Tudom, királykisasszony, a bal füled mögött van egy arany csillag. a jobb füled mögött is egy arany csillag s a melleden egy hold.

— Ördögadta legénye, — mondta a király. — ez ugyan jól eltalálta. Na fiam, a szavamat meg nem másolom, neked adom a leányomat.

Ott mindjárt megtartották a kézfogót, csaptak nagy vendégséget, de egyszer csak, a nagy vendégség alatt, eltűnik a kondász legény. Keresik mindenfelé, tűvé teszik a palota minden zegét-zúgát s nem találják sehol.

Hej, volt nagy bánat, szomorúság. Sirt a királykisasszony, mert szó a mi szó, szerette a kondász legényt. A király meg a királyné dúlt-fúlt, hogy egy ilyen jöttment kondász legény így csúffá teszi őket.

Eltelt az éjjel, el a reggel. A kondász legényt nem találják. A király már nagy haragjában máshoz akarta adni a leányát. Hivatták is a papot, de hiszen ha hivat-

ták, jól tették, mert jött ám a kondász legény, de nem gyalog ám, hanem aranyos hintóban s nem rongyos ruhában, hanem olyan aranyos, gyémántos ruhában, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem.

Bezzeg, hogy a nagy bánat nagy örömmre változott. Hát még mikor megtudták, hogy a kondász legény igazi királyfi. A király egybe neki adta nemcsak a leányát, de egész királyságát s csaptak hetedhét országra szóló lakodalmat. Folyt a bor s a pálinka Bonczidától Henczidáig, tánczolt még a sánta koldus is. Lakodalom után a fiatal pár dióhéjba kerekedett, a Küküllőn leereszkedett. Holnap legyen a ti vendégetek.

Országos Széchényi Könyvtár

A hadak utja.*)

A hadak útjáról mesélek ma este, hallgassatok ide. Arról a hosszú, ragyogó fehér szalagról, mely csillagos esténken ott lebeg az égen. Elmondom néktek, hogy került az égre ez a fehér, ez a ragyogó fehér szalag.

Ott kezdem, hol tegnap este elhagyám: Átilla meghódította az egész világot. Mert amint megkerült csudálatos módon az *Isten kardja*, nem volt a földön nép, mely Átillát s vitéz seregét legyőzni bírja. Pedig Átilla nem hordozta magával Isten kardját. Otthon őrizteté hármas zár alatt. De azóta, hogy megkerült a kard: szivét nem szállotta meg többé csüg-

*) Lásd az *Isten kardja*-t.

getegség. Tudta, hogy vele van az Isten s ez megnövelé karjának erejét.

Sokszor mondogatta, ha feleségével, Rékával s szép dali fiaival kiült a sátor elé: most már nyugodtan fekszem koporsómba, megértem, a mire törekedtem: enyém az egész világ. Az én vitéz népemnek adózó szolgálja a földnek minden népe. De ha magában volt, sokat tűnődött, évelődött azon: nem züllődik-e szerte az ő vitéz világverő népe. Azt szerette volna, ha legkisebb fia: Csaba lészen a hunok királya, az ő halála után. Sok fia közt ez volt a legkedvesebb, a legvitézebb. Csabát szerette, kényeztette az édes anyja is.

Egyszer aztán, mikor a Rika erdőben, a hol legkedvesebb vára volt Átillának, együtt valának mind: nagy szomorúság érte Átillát és fiait. Réka királyné nagy beteg lett s érezvén halálát, ágyához hivatá urát és fiait, a kik között Aladár volt a legidősebb, Csaba a legfiatalabb. S mondá búsan, könnyező szemekkel: — Én most meghalok, de ne temessetek el hét napig. A hetedik napon sorba jőjjetek hozzám, édes fiaim, s csókoljátok meg mind a két szememet. A kinek csókjára fölnyilnak szemeim, az legyen a hunok királya. A többi nyugodjék meg ebben: Isten rendelése ez. Álmomban jelenté meg ezt nékem.

Ezt mondván Réka, lehunyta szemeit és meghalt. És nem temették el, míg a hét nap le nem telék. Akkor sorban megcsókolták mind a két szemét a fiai. Először Aladár, azután a többiek, de Réka szemei nem nyiltanak meg. S jöve legvégül Csaba és sirva borult édes anyjára s megcsókolván szemeit, ím fölnyitá azokat Réka s rámosolygott legkedvesebb fiára.

— Te leszel a hunok királya, fiam. A te csókod volt a legmelegebb. Im, itt fekszik ágyam mellett egy

nyíl — legyen a tied. Sok nagy bajodban hasznát veszed ennek.

Azzal ismét lehunyta szemeit s fel sem nyitá többé soha. Lent a vár alatt, hegynek tövében folyik egy patak. Annak a partján ástak sírt neki s abba temették el. És rengeteg nagy követ hengerített rá Átilla a hegynek tetejéről, hogy míg a világ, emberi kéz meg ne háborítsa Réka nyugodalmát.

Sok-sok esztendő telt el Réka halála után, mikor Átilla megunta a magányos életet s másodszor is megházasodék. Mikoltnak hitták azt a szépséges szép királykisasszonyt, a kit megszeretett. Éppen azon járatta az esztét, hogy a tengereken is túl megy, hadd lám, vannak-e ottan is országok és népek. Csak legyenek, meghódítja azokat is. Ám mielőtt fölkerekedett volna vitéz seregével, megtartá a lakodalmat Mikolttal, hadd legyen asszony a háznál, a míg a tengeren túl jár.

De ím halljátok, mi történt! Meghalt Átilla a lakodalomnak éjszakáján. Midőn lefeküvék ágyába, megeredett az orra vére s a világverő király megfulladott a vérében.

Hej, nagy volt a szomorúság az egész országban! — Hogy a ki vérét ontá annyi vitéznek, envérében haljon meg! — keseregtek a népek. — Meg sem áldhata minket! — keseregtek a fiai.

Eltemették nagy pompával Átillát. Hármás koporsóba tették a testét: *arany* volt az első, *ezüst* a második, *vas* a harmadik. Folyó partján mélységes gödröt ástak, le a víz feneke alá. Ide eresztették le a hármás koporsót s hogy emberi kéz meg ne háborithassa, s meg se tudhassa soha senki, hogy hová temették: rab-szolga népekkel ásatták a sírt, ezek földelék el s egymást le kellett gyilkolniok . . .

Hiszen alig földelték el Átillát, megmozdultak mindenfelől a legyőzött népek. Am jól tudták, hogy nem bírnak másként a vitéz hunokkal, csak ha egymás ellen

tüzelik Átilla fiai. Az ármányos Detre vitéz volt az első. Ez még mindig a homlokában hordta a nyilat, melyet Bendegúz lőtt volt bele. Homlokában a nyilat s szívében a bosszút. Még akkor megfenyegette Bendegúzt:

Megállj, ezt a nyilat megkeserüli még a hetedik nemzetséged is.

Ment egyenest Aladárhoz s mondta neki: — Hát te engeded legidősebb létedre, hogy Csaba, a legkisebb, legyen a hunok királya! Téged illet a királyság Isten és ember előtt.

Mondta Aladár: Igazad van Detre, de az édes anyám akarta így. Neki pedig Isten rendelte, hogy az legyen a hunok királya, a melyeknek csókjára felnyílnak a szemei.

— Ó te világ bolondja, te! — mondá Detre — hát nem vetted észre, hogy anyád mindég Csabát szerette a legjobban! Ha téged szeretett volna jobban, a te csókodra nyíltak volna föl a szemei.

Megmaszlagosodott ettől az ármányos beszéd-től az Aladár feje. Elhitte Detrének, hogy megcsalta őt az édes anyja. Mindjárt megüzente Csabának: küldje az ő sátrába az Isten kardját, mert ott van annak a helye.

Visszaüzent Csaba: — Az Isten kardja a hunoké, bátyám. Sem az enyém, sem a tiéd.

— Hátha szép szerével nem adja, elveszem erővel, — mondá Aladár.

Két pártra szakadtak a hunok, az egyik rész Csaba, a másik Aladár mellé állott. De fölkerekedtek a gothok is s mindenféle meghódított népek, hanem az ármányos Detre kitanította őket, hogy egy rész pártoljon Csabához, a más rész Aladárhoz, egymást azonban ne bántsák, csupán a hunokat öljék, gyilkolják, mikor a két tábor összeütközik.

Ám az ármányos Detrének nem volt elég, hogy Aladárt Csaba ellen tüzelte, s mikor már három napja tartott a szörnyű hadakozás s a hunok véréből folyók patakok kiáradtak, egy biztos emberét Csabához kül-

dötte ősz öreg jövendőmondó képében. S ez azt jövendőlte a királyfinak: — Hallod-e te, Csaba királyfi, ha azt akarod, hogy te légy a hunok királya, vedd elé az Isten kardját, e nélkül le nem győzheted Aladárt.

Hitt is, nem is Csaba ennek a beszédnek, de addig s addig gondolkozott, tünődött, hogy felnyittatá a hármas zárat s kivette Isten kardját. Eleget mondták az öregek: hagyd az Isten kardját, Csaba királyfi, csak addig lesz velünk az Isten, mig testvér-vérbe nem mártódik e kard. De Csaba nem hallgatott az öregek szavára. Összeszedte megfogyatkozott seregét s megvillogtatván Isten kardját, neki vágott a rettentő nagy seregnek. Messziről kiáltá Aladárnak: itt az Isten kardja, bátyám! S im halljátok, összecsapott a két testvér, hogy ég s föld megnyillalott belé. Szikrádzott Isten kardja, és lángolt oly rettenetesen, hogy szemük világát veszték sok ezeren. És holtan bukott le szürke paripájáról Aladár és mellőle sok vitéz hun levante. Am egyszerre csak, halljatok csudát, Isten kardja sem nem szikrázott, sem nem lángolt többet. Reá freccscent Aladár vére s egy csepp vértől kialvék szikra és láng. Hiába vágott Csaba jobbra, balra, sebet többé nem vágott e kard.

Ha nincs vele a maga kardja, ott ölik meg őt is.

— Megvert az Isten! — sóhajtott föl búsan Csaba. Vége a dicső hun nemzetnek, vége!

Világverő vitéz seregéből nem maradt több öt ezer embernél. A többi — lehettek tizezren — sebtől s vértől vala boritva.

Fájt a szive, majd megszakadt, hogy most ezek a megsebesült vitézek is mind elpusztulnak itt. Ha legalább ezek megmaradnának! Ha ő ezeket meggyógyithatná! Még talán megtarthatná ezt a szép földet a hun nemzetnek.

S im, hogy ezen tünődék, megnyilt az ég s turul

madár ereszkedett nagy égi ragyogásban a hun vitézek fölé. Alább, alább ereszkedik és megszólalt a turul madár:

— Ne csüggedj, Csaba. Vedd elé a nyiladat, mit édes anyád halálos ágyán adott néked. Lőjj ezzel a nyilal és szaladj a vesszeje után. A mely növényre esik, annak a tejével kenésd meg vitézeidnek sebjeit és meggyógyulnak menten.

— Ez az én édes anyám hangja! — kiáltott Csaba. — De e pillanatban szélnél sebesebben felröppent a turul madár és eltűnt a magasságos égben.

— Azé, az! — kiálták a hun vitézek is — ez a Réka hangja!

Mindjárt hozták a csodanyilat s Csaba királyfi meghuzta az ijjat, keresztül célozván a virágos mezőn, a hol álltanak. És szaladt a nyilvessző után a szélnél is sebesebben. S hát a vesszőt meg is találta egy széles

levelü növényen. Egyszeribe szedtek ilyen növényt sokat. S megkenték ennek tejével a vitézek sebjeit. Erősebbek, szebbek lettek mint annak előtte voltak.

Felkerekedének erre a hun vitézek s elindultak kelet felé. Abba az irányba, a merről Bendegúz e földre vezette a hunokat Szittyaországból.

— Vezess vissza minket a magyarokhoz, — mondák a hunok Csabának — s hívjuk el őket ebbe a szép országba. Közös erővel újra elfoglaljuk.

— Szívemből szóltatok, — mondá Csaba királyfi, — ezt akarom én is. Menjünk vissza. De ne mind. Maradjon itt három ezer vitéz. *Székeljenek* itt, a mig mi a magyar testvérekkel visszatérünk. Ne mondhassa senki, hogy csufosan itt hagytuk Átilla országát.

S még az nap kiválék három ezer vitéz Csaba seregéből s letelepedének az országnak szélén, a szép Székelyföldön. De mielőtt visszaindult Csaba Szittyaországába, áldoztak a *tűznek*, áldoztak a *víznek*, azután a *levegőnek* s végezetül a *földnek*. S megesküdtek mind a visszatérők Isten szabad ege alatt, hogyha a széke-lyeket ellenség támadná, visszatérnek még a világ végéről is. Hirül hozza nekik a *tűz*, ha ez nem, a *víz*, ha a víz nem, a *levegő*, ha ez nem, a *föld*.

— Visszajövünk, vissza, — kiálták, hogy ég, föld belézendült.

A hol az Olt vize ered, ott esküvének meg. Akkor Csaba királyfi elévé az Isten kardját s belémártá az Oltnak vizébe. Mondá hangos szóval: — Oltnak vize mosd le a testvérem vérét Istennek kardjáról.

S im az Aladár vére lefolyt az Isten kardjáról. Ragyogott, villogott mint annak előtte. S tevék hármas zár alá ismét s így vitték haza felé Szittyaországba.

Haj, de alig indultak el, még a határig sem értek, a föld megrendüle, búsan hajladoztak, integettek a fák, mintha mondták volna: vissza, vissza, bajba' van a székely!

Ugy volt, a hogy a fák megjelezték. Megtámadták a székelyeket mindenféle népek.

— Vissza! vissza! — kiáltott Csaba — utánam vitézek!

S vágtattak a sebes szélnél sebesebben, a gondolatnál is sebesebben s széjjelverték az ellenséget, de úgy, hogy hirük, poruk sem maradt.

Aztán megint elindultak Szittyaország felé. Mentek hegyeken, völgyeken által, erdőkön, mezőkön keresztül. S hát a hetedik napon, a hogy egy nagy folyóvizet át akarnak menni, egyszerre megdagad a víz, kicsap a medréből, zugott, bőgött rettentően, s mintha mindezt zugta, bőgte volna: vissza, vissza, bajba' van a székely!

— Vissza! vissza! — kiáltott Csaba — utánam vitézek.

S vágtattak visszafelé sebes szélnél sebesebben, a gondolatnál is sebesebben s hát a víznek igaza volt: körülfojták a székelyt mindenféle népek. Széjjelverte ezeket is Csaba, hirük-poruk sem maradt ottan.

Harmadszor is fölkerelkedtek a haza térő hunok s mehettek már egy jó esztendeje, ott bolyongtak Görögország földjén, hát egyszer csak kerekedik rettentő nagy fergeteg. Onnét indult a székelyek földjéről. Elindult sebes szellő képében, repült, repült s mire oda ért, fergeteggé nevedett. Zugott, bugott a fergeteg s mintha mind azt zugta-bugta volna: vissza, vissza, bajba' van a székely!

Vágtattak vissza a vitézek, sebes szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben s harmadszor is széjjelverték a tenger ellenségét.

És indultak vissza Szittyaországba negyedszer is. Telt, mult az idő. Eltelt ötven, eltelt száz esztendő, nem bántotta a székelyt semmiféle ellenség, élhettek békében. De hiába várták Csaba királyfit a magyarokkal. Azt hitték, talán nem is találtak vissza, ott vesztek Görögországban. Pedig visszataláltak. Csaba királyfi visszavitte Isten kardját a magyar testvéreknek. Mondá nekik: im, az én apám megtalálta Isten kardját, meg is hódítá vele a világot. Ám a hogy behunya szemét, a gonosz szellem belénk költözék, testvér testvére emelte kardját. Megtántorodék az én lelkem is: Isten kardját testvéremnek szívébe mártám. De mielőtt eljövék, megmártám az Oltnak vizébe: im lássátok, ragyog, villog, mint ennek előtte. Jertek, magyarok, foglaljuk vissza Átilla országát.

Nagy kedve lett a fiatal vitézeknek, hogy indujanak nyomban, annyi sok szépet regélt Csaba királyfi Átilla országáról. De mondák az öregek: várjatok, addig ne induljunk, míg közülünk valakinek Isten meg nem jelenti: menjünk-e avagy nem.

Ebben megnyugodának a magyarok s éltek tovább Szittyaországban...

Ezenközben a vitéz székelyek is elszaporodának s éltek békeességben. Messze földön hire volt nagy vitézségüknek: ellenség nem merte megháborítani. Hanem a sok mindenféle népek nem nyughattak s a hogy egy kicsit erőre kaptak, közre fogták a székelyt minden oldalról. Hiszen csak többen lettek volna! De még a fűszál is feltámadt ellenük s egy székelyre száz ember is jutott. S hiába néztek Szittyaország felé, nem jött segítség. Csaba királyfi már rég por és hamu vala, őt ugyan hiába várták.

De halljatok csudát, mi történt! Mikor éppen az utolsó csatára készült a székely, éjnek éjszakáján meg-

világosodik az ég, s im a csillagoknak fényes ragyogása közt megjelenék Csaba királyfi s nyomában a vitézek, kik sok száz esztendővel annak előtte háromszor verték széjjel a székelyek ellenségeit.

Nem hagyta el a székelyeket az ők csillaguk, a Szaturnus csillag. Hirül vitte magas mennyországba Csabának: bajba' van a székely.

— Fel, fel, vitézek! — kiáltott Csaba s im fölkerelkedének a halott vitézek, végig száguldanak a csillagos ég boltozatján, sebes szélnél sebesebben, a gondolatnál is sebesebben s a székely határon, hol az ég reá hajlik a hegyekre, leszállának az égből.

Rettentő rémület szállja meg az ellenséget láttára a hun vitézeknek, kik az égből szálltak le, s nem hagyják a székely testvért nagy veszedelmében. Fut a tenger ellenség esze nélkül, nincs az a vitéz, a ki megállani merjen, a ki vissza is tekintsen.

És halljátok, csodáljátok. Csaba és vitézei ismét fölszállanak a csillagos ég boltozatjára s visszaszáguldanak azon az uton, a merről jövének. Ragyogó fehér ut verődik a paripák lába nyomán, a mely el nem enyészik soha s megmarad örökkön örökké: a *hadak útja*.

Ott ragyog az égen, csillagos estéken.

Megölő Istéfán.

Hol volt, hol nem volt, hetedhétországon innét, az operenciás tengeren túl, volt egyszer egy nagyon, de nagyon gazdag ember. Azzal átellenben lakott egy ember, az is éppen olyan gazdag volt. Volt az egyiknek egy fia, a másiknak egy leánya. Megegyeztek, hogy a fiút s a leányt összeházasítják, akár szeretik egymást, akár nem, csakhogy a két nagy gazdaság összekerekedjék. Múlt az idő, nőtt a fiú, nőtt a leány, de bizony a fiú szerette is a leányt, hanem a leány azt mondta, hogy inkább az Oltnak megy, mégsem lesz a gazdag fiú felesége. De hiába mondta, egyszer csak összehívták a vendégséget s vitték a leányt a templomba. De még az oltár elé sem mentek, a leány lehúzta ujjáról a mátkagyűrűt, földhöz csapta s azt mondta nagy haraggal:

-- Vigye el az ördög ezt a mátkagyűrűt s ha gyermekem lesz, azt is vigye el.

Abban a pillanatban honnét, honnét nem, elejébe toppant az ördög, felkapta a gyűrűt s mondta a leánynak:

— Híttál, eljöttem, viszem a gyűrűt s ha gyermeked lesz, ne búsulj, majd azért is eljövök.

Na lett erre nagy rémület. De a leány apja azt mondta: — Csak azért is megesküszöl ezzel a legénynyel! — Sirt a leány, földhöz verte magát. De hiába, összeeskették mégis a legénynyel.

Telt, múlt az idő ismét s a hogy telt az idő, az asszony lassanként megszerette az urát, s nem telt el egy esztendő, egy szép fia született. Haj Istenem, mennyit sirt az asszony, mikor senki sem látta! Éjjel-nappal azon sirt, azon évelődött, hogy egyszer csak jön az ördög s adja, nem adja, az ő szép fiát elviszi. Közben meghalt az ura s az özvegy asszony iskolába vitte a fiát. Szerette volna, ha pap lesz belőle, hátha akkor nem viszi el az ördög.

Nőtt a fiú, nőtt, szép nagy ifjú lett belőle. De a hányszor haza jött az iskolából, mindig sirva találta az édes anyját, a helyett, hogy örült, örvendezett volna. Kérdezte: — Mi az oka, édes anyám, hogy a hányszor hazajövök, sirva találom? — Ne kérdezd fiam, azt én neked meg nem mondhatom, majd megtudod úgy is. — De a fiú nem hagyott neki békét, addig faggatta, míg egyszer mégis megmondta az igazat. — Azért sirok, édes fiam mert maholnap pap leszen belőled, én pedig téged az ördögnek ígételek.

Megszomorodott a fiú, ment egyenesen a paphoz s kérdezte tőle:

— Igaz-e, tisztelendő szent atyám, hogy engem az édes anyám az ördögnek ígért?

— Igaz bizony, édes fiam, hallottam az ígését s láttam is az ördögöt, mikor elvitte az anyád gyűrűjét.

— No ha igaz, — mondá a fiú, — megyek, meg sem állok, amíg azt az ördögöt meg nem találom.

Eleget mondta a pap, ne menj fiam, ne menj, úgy is elvisz az ördög, s ha pokolba mégy, onnét soha ki nem menekedel.

De a fiút nem lehetett visszatartani. Még az nap elbúcsuzott édes anyjától, keserves könnyhullatások közt. Vitt magával szentelt gyertyát, szentelt vizet és tömjént: majd visszakeríti ő az anyja gyűrűjét.

Ment, mendegélt hetedhét országon keresztül, hét nap s hét éjjel meg sem állott s akkor ért egy sűrű rengeteg erdőbe. Sűrű rengeteg erdőben volt egy kicsi ház. Gondolta, hogy bemegy, szállást kér éjszakára. Bemegy a kicsi házba, s hát ott nem volt senki más, csak egy öreg asszony. Köszön neki: — Adjon Isten jó estét, öreg anyámasszony.

— Adjon Isten, édes fiam, hát te hogy merél ide jönni?

— Nem tudom én, öreg anyámasszony, miért ne mertem volna. Elfáradtam s bejöttem, ha szállást adna éjszakára.

— Istené a szállás, fiam. De tudod-e, hogy az én fiam, a megölő Istéfán, a ki már 366 lelket pusztított el, bizony, mondom néked, te léssz 367-ik, mihelyt hazajön.

Mondá a fiú: — Nem bánom én öreg anyám, hadd pusztítson el engem is, egy életem, egy halálom, úgy is eladott az ördögnek az én édes anyám.

Hát jól van, gondolta magában az öreg asszony, s ágyat vetett neki. Aludjék legalább, a mig haza kerül a megölő Istéfán.

Még jól el sem szenderülhetett, jó haza Istéfán. De halljátok-e, ez olyan magas ember volt, hogy térdre ereszkedett, s csak úgy tudott bejönni az ajtón. Jó estét sem mondott az anyjának, leült az asztal mellé s kérdezte: — Van-e vacsora, anyám?

— Van fiam, van, — mondta az öregasszony s tálalt egyszerebe. — Egyél, fiam, egyél.

Mikor éppen enni akart volna a megölő Istéfán, meglátja az ágyban a szegény diákot. Kérdi az anyját: — Ki s miféle ember légyen ez, anyám?

— Szegény utazó diák, — mondja az öregasszony.—

Ne bánts, édes fiam, ugy is eladta már az anyja az ördögnek.

— No ha eladta, költse fel, hogy vacsorázzék velem. Még úgy sem vacsoráztam olyan emberrel, a kit az ördögnek eladtak.

Felkölti az öreg asszony a diákot, oda ülteti az asztalhoz, s kínálja Istéfán. — Egyél öcsém, egyél. Hallottam, hogy az anyád eladott az ördögnek, úgy sem eszel sokáig.

Ettek, ittak, vigan voltak. Aztán lefeküdtek s aludtak reggelig, mint a bunda. Akkor ismét jól megtraktálta Istéfán a diákot. Kikisérte a rengeteg erdőből. Ottan belé állította egy útba s mondta neki:

— No öcsém, ebből az útból ki ne állj. Ne nézz se jobbra, se balra. Menj egyenesen s ha nem sajnálsd a lábadat, egy hétre, kettőre elérsz a pokol tornáczához.

Megköszönte a diák Istéfánnak iránta való nagy jószágát. Ment az úton egyenesen. Nem nézett sem jobbra, sem balra. Hetedik nap estére megérkezett a pokol tornáczához. Ott elévette a tömjént, a szentelt vizet, a szentelt gyertyát. A gyertyát meggyújtotta s bevilágított a pokol kapuján. A szentelt vizet belocsolta. A füstöt beeresztette. Hát Uram Isten, egyszerre csak szaladnak az ördögök kifelé nagy sereggel s könyörögnek a diáknak, oltsa el a gyertyát, ne locsoljon a vízzel, ne eresse be a füstöt, mert különben mind elpusztulnak, még egy fia ördög sem marad élve.

Azt mondja a diák: — Hozzátok vissza hát az anyám mátkagyűrűjét, tőlem aztán élhetek, mig a világ s még két nap.

Bele fujt Plutó a sípjába, s a hány ördög volt a pokolban, mind elé termett. Kérdi: — Kinél van a mátka-

gyűrű? Adja elé. — De valamennyi azt felelte, hogy nála nincs, ő sohase látta. Mondja Plutó:

— Még egyszer mondom, adja elé a kinél van, mert sorba megvizsgálom valamennyit s a kinél megtalálom, a megölő Istéfán ágyába fektetem.

No hiszen egyéb sem kellett az ördögöknek, megjedtek szörnyen. Egyszeribe tűvé tettek mindent, fölkajtatták a pokolnak minden zegét-zugát, de a mátkagyűrűt bizony nem találták.

— Valamennyi ördög itt van? — rikkantott nagy mérgesen Plutó.

Abban a pillantásban elébiczeg egy sánta ördög s mondja Plutónak:

— Jelentem alássan, felséges királyom, most jövök a földről.

— Hát te ott mit kerestél? — kérdezte Plutó.

Felelt a sánta ördög: — Annak az asszonynak a fiáért voltam, a ki a templomban nekem adta a gyűrűjét, s nekem ígérte a fiát is. De bejártam az egész világot s meg nem találtam.

— No azt kereshetted, — mondá Plutó. — Egyszeribe add vissza a gyűrűt s mondj le erről a fiúról.

A sánta ördög elévette a gyűrűt, oda adta a diáknak. Ez meg vette a gyertyát, szentelt vizet, tömjént. Indult nagy örömmel haza felé.

Haza felé mentében betért megölő Istéfánhoz s ott maradott nála éjszakára.

— No öcsém, — mondá Istéfán, — megtaláltad-e a pokol tornácát?

— Én meg, — mondá a diák.

— Hát a gyűrűt visszakaptad-e?

— Vissza én.

— Hát az én ágyamról hallottál-e valamit?

— Hej, -- mondta a diák, — hallottam biz én. Ha a te ágyad nincsen, talán vissza sem adják az anyám gyűrűjét. Azzal ijesztette Plutó az ördögöket, hogy, ha szépen elő nem adják a gyűrűt, a kinél megtalálja, a te ágyadba fekteti.

— Ejnye, — mondta megölő Isiéfán, — czudar egy ágy lehet az én ágyam. Egyet mondok, öcsém, kettő lesz belőle. Az ördögtől visszaváltottad az életedet, de há kedves neked, menj vissza a pokolba, igazítsd el, hogy ne fektessenek engem abba az ágyba.

— Jól van, -- mondja a diák, — csak azt mondja meg nekem kigyelmed, hogy az első embert, a kit elpusztított, bottal verte-e agyon, vagy késsel ölte meg?

Felelt Istéfán: — Nem öltem én meg egy embert sem késsel, öcsém. Mind bottal vertem agyon.

— Hát megvan-e az a bot, a melyikkel az első embert agyonütötte? Hogyha megvan, adja ide nékem.

Megvan öcsém, megvan. Egyszeribe ment Istéfán, elékereste a botot. De az már csupa lyuk volt, úgy megette a szú. Nézi, nézi a diák s kérdi Istéfánt:

— Miféle fa lehet ez a bot?

— Ez vadalmafa, öcsém, — feleli Istéfán.

— Jöjjön velem, — mondá a diák. — Hozza a botot. Volt az erdőben egy nagy kőszikla, annak fölmentek a tetejébe. Kőszikla tetején volt egy repedés, olyan széles, hogy éppen a bot bele fért. Mondja a diák:

— Szúrja belé a botját, Istéfán bácsi.

Istéfán belészúrta.

— Mostan menjen le a szikla aljába, ottan van egy csorgós kút. Mondjon el ott 366 imádságot, annyit, a hány embert azzal a bottal agyonvert. Aztán merítsen vizet a a kútból, vigye föl a szikla tetejébe, öntözze meg a bot tövét s addig öntözze a botot, a mig ki nem sarjadzik, a

mig a botból ismét almafa nem lesz, s mig az almafa ismét almát nem terem.

Azzal ott hagyta Istéfánt s ment egyenesen haza. Hej örült az édes anyja, a ki már elsiratta a fiát. Azt hitte, hogy ott veszett a pokolban. De örültek a népek is s egyszeribe megválasztották papnak. Azt mondták: — Ilyen pap kell nekünk, a ki az ördögtől sem fél.

Telt. múlt az idő s nagy hire volt a papnak az egész országban. Nem is hagyták sokáig a falujában. Megválasztották püspöknek. Egyszer a püspök elindult nagy kísérettel, s amint mentek, épen az alatt a kőszikla alatt haladtak el, a melyiknek tetejében a megölő Istéfán a botot ültette volt. Visszafordul a kocsis s mondja a püspöknek:

— Nézze, nézze, exczellenciás uram, de szép almafa van a szikla tetején.

Fölnéz a püspök a szikla tetejére, hát csakugyan ott van egy szép kicsiny, kerek almafa s a kerek almának minden ága tele szép piros almával. Gondolkozik a püspök s eszibe jut, hogy hiszen járt ő már erre, a mikor diák volt.

Az ám, hiszen ezt a fát a megölő Istéfán ültette. Megállította a hintáját, leszállott s kimentek mindnyájan a szikla tetejére. Kérdi a püspök:

— Hol vagy, megölő Istéfán? — Hát ott feküdt nem messze a fától megölő Istéfán. Felelt nyöszörögve:

— Itt vagyok.

— Ismersz-e engem, megölő Istéfán? — Megölő Istéfán nézte a püspököt, de meg nem ismerte.

— No hát tudd meg, én voltam az a diák, a ki neked mondta, hogy ülted ide a botodat. Látom, hogy a szavamat megfogadtad. Botod kisarjadzott s alma terem

rajta. Megölő Istéfán, mostan már meghalatsz, feloldozlak minden bűnöd alól.

Ahogy ezt mondta a püspök, behunyta a szemét megölő Istéfán. Nézik s hát meghalt. Eltemették mindjárt az almafa alá. Azzal a püspök tovább ment, s ma is él, ha meg nem halt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A molnár leánya.

Volt egyszer egy gazdag molnár s ennek egyetlenegy leánya. Elmegy a molnár feleségével lakodalomba s a leányt otthon hagyják házőrzőnek. Amint otthon üldögelne, csak beállit tizenkét tolvaj legény s azt mondják a leánynak, hogy egyszeribe bort teremtsen nekik, ha az élete kedves.

Haj, megijed a leány, édes Jézusom, fog egy kártyát s azzal lemegy a pinczébe. De a pincze ajtaja zárva volt s az ablakon kellett, hogy bemászson. Mikor jó ideig lenn volt, kikiált az ablakon a tolvajoknak:

— Jőjjenek csak ide kietek s mászszanak bé az ablakon, mert nem tudom a hordót csapra ütni.

A tolvajok oda is mennek s elkezdenek egyenként az ablakon bemászni. A leány pedig ezalatt elékapott egy faragó fejszét s a hogy egy tolvaj bedugta fejét az ablakon, mindjárt lenyisszentette s a testét behúzta a pinczébe. Tizenegy tolvajnak elvágta a [nyakát, de a tizenkettedik valahogy bé talál nézni, meglátta, hogy társai milyen csúful jártak s hirtelen visszakapta a fejét. De még sem ránthatá vissza idejében, mert a feje tetejéből egy darabot lenyisszentett a leány.

Usdi neki, vesd el magad! megfutamodott a tizenkettedik tolvajlegény s hazáig meg sem állott.

Telik-múlik az idő. Eltelik egy esztendő. Egyszer csak egy legény jó a molnárhoz s kéri, hogy fogadja meg szolgának. A molnár bizony meg is fogadja.

Szép volt, ügyes volt a legény, a molnár leánya bizony belé talált habarodni. No, ha úgy bizony, a legény mindjárt meg is kérte a kezét s a molnár azt mondta: — Ásó, kapa válasszon el egymástól. — Nagy lakodalmat csaptak s azzal az éfiú pár elköltözött a legény hazájába.

A mint mentek, mendegéltek, egy nagy rengeteg erdőbe értek.

Azt mondja az éfi ember:

— Hallod-e, feleség, üljünk le egy fa alá.

— Én bizony nem is bánom, hallá-e.

Azzal leültek.

Az éfi ember most a fejét a felesége ölébe hajtotta s azt mondja neki:

— Feleség, nézz egy kicsit a fejembe.

Néz az asszony, néz az ura fejibe, s hát Szűz Mária Szent József! a feje teteje le van nyisszentve. No, ő ugyan megtalálta a párját. Ez éppen az a tolvaj legény, a kinek ő a feje tetejét lenyisszentette volt. Bizonyosan azért vette feleségül, hogy megölje őt. Aj! teremtető szent atyám! de megijedt az éfi asszony szörnyűségesen s a szive úgy elfacsarodott, hogy a könnye is hullani kezdett.

Egyszer csak megszólal a tolvaj:

— Hé, feleség, mit csinálsz? Talán bizony sírásnak eredtél? Mintha könny hulldogálna a fejemre.

— Dehogy az, dehogy az, — mondá az asszony, — nem lássa kied azt a darab felleget az égen? Bizonyosan abból csepegett az eső.

No, jól van, ez ennyiben elmarad. Tovább mennek s másnapra kelve, szépen haza érnek.

Azt mondá otthon a legény:

— No, te molnár leánya! imádkozz az Istenednek, mert mindjárt szörnyű halált halsz. Ha nem sajditanád, tudd meg, hogy én vagyok az a híres tolvaj legény, a kinek te a feje tetejét lenyisszentetted. Készülj a halálra!

Azzal csak beszólítá az anyját s azt mondá neki:

— Gyujtson be jól a kemenczébe, anyó, itt van az a fejrénép, ki nekem a fejem tetejét lenyisszentette volt.

— Itt van-e? No hála legyen Durumónak — mondá a vén boszorkány — csakhogy elhozhatád.

A tolvaj most a molnár leányát két kezénél fogva a kemence lábához kötötte, azzal elment az erdőbe vadászni s az anyjának meghagyta, hogy jól megrakja a kemenczét, ő haza jó, mire a tűz leszakad....

Hej, sirt a leány, keservesen sirt, hogy neki most ilyen csúfos halállal kell meghalnia. Mert hogy azt a kemenczét neki melegítik, az már szent igaz.

Egyszer csak kimegy a szobából a vén boszorkány, s egy kicsi idő múlva egy leányka jő be:

Azt mondja neki a molnár leánya:

— Hallod-e te, leányka, oldozd fel a kezemet, s neked adom a nyakamról a gyöngyömet.

Mondja a leányka: — Én bizony jó szívvvel, mért ne?

Sohasem volt neki olyan szép gyöngye, a milyent most kap. Eloldja a kötelet, a leány neki adja a gyöngyét, aztán nagy hirtelen egy csutakot felöltöztet az ő gunyájába s azzal kiszalad a tolvaj házából.

Jön be a vén boszorhány, de észre sem vette, hogy a leány megszökött, csak harizsált penetőjével a kemenczében. Jön haza a fia is s kérdi:

— Leszakadt-e már a tűz, anyó?

— Le biz' az édes fiam, most már vetheted is bé. Fordul a tolvaj a leánynak, megfogja, — hát láss csudát! — nem leány az, hanem csutak!

Hej, lett ne mulass! Hová lett a leány!?! A vén boszorkány esküdözött, hogy a tűz lángja vesse föl, ha érti ezt a boszorkányságot.

— No ha nem bizony, akkor kendet fel is veti a tűz lángja, ha vissza nem kerül ide az a fejjérnép!

No most utána a leánynak! Mindjárt elé hívá a társait s tizenketted magával elindult a leány után. Mentek, mendegéltek a nagy rengetegben s mikor jó darabot mentek, egy nagy burtukos fa alá letelepedtek.

A mint ott üldögnének, megszólal egy tolvaj.

— Hátha az a fejjérnép éppen a fejünk felett van?

— Ugyan ne beszélj olyan oktalanságot — mondja egy másik. — Fogja magát az első s a vasvillájával felszúr a sűrű lombok közé. Hát, édes Jézusom! egy csepp vér lecseppen.

— No lássátok, nem mondám-e?

— Lehet az madár is.

— Ha madár, bizony akkor le is karikázik onnét. S ebbé a minutába csakugyan le is karikázott egy veréb.

Még sincs a fán az a fejjér nép. Ebben megnyugodtak. Pedig ott volt az, isten Krisztus ugysegén. Mert az úgy esett, hogy a leány már messziről meglátta a tolvajokat s nagy hirtelen felmászott arra a burtukos fára, mig a tolvajok elhaladnak. A vasvillával éppen az ő talpába szúrtak, de hogy történt s hogy nem, valami száz lépésről egy vadász éppen akkor lőtt nyilával a verébre s mikor a leány talpából a vér kicseppent, a veréb is lepottyant.

A tolvajok hát tovább mentek, a leány is mikor jól eléhaladtak, leszállott a fáról s egy nagy kerülővel kikerült a rengetegből s éppen a falujok határára jutott.

A mint a réten futna nagy lelkendezve, visszanéz s hát látja, hogy a tizenkét tolvaj csak felüti a fejét a rengeteg szélén. Fut a leány, mintha a szemét kivették volna. Egyszer csak megszólítja valaki:

— Hová futsz keresztlányom? — Oda néz a leány s hát csakugyan az ő keresztapja. Éppen szénát rakott a szekérére.

Elbeszéli nagy lelkendezve, hogy így s hogy úgy, tizenkét tolvaj kergeti, mit csináljon, merre tekeredjék!

Mondja a keresztapja:

— Feküdj a szekér derekába, szénát rakok reád s bizony meg nem találnak.

A leány bele is fekszik s a keresztapja jól betakarja s még rak is fölébe vagy három sor szénát.

De mikor éppen indulóban voltak, oda ér a tizenkét tolvaj s kérdik, hogy nem látott-e egy ilyen s ilyen leányt.

— Nem én!

— No ha úgy -- mondá a tolvajok vezére, — akkor menjünk is vissza, többet ne keressük. »Járjon békóba míg a nyűg elkészül.«

S visszafordultak. Az ember pedig szépen haza eregült s a szénás szekérral behajtott a molnár komájához. Kifut a molnár s kérdi:

— Kied mit hozott nekem, kőma?

— Egy szekér szénát.

— Van nekem elég, hál' istennek.

— Többhöz több kell, — mondá a molnár komája s azzal az udvar közepére mind lehányta a szénát.

— No ez bizonyosan megalondult, — mondá a molnár magában.

Hej de csak megfogott a szava, mikor a szekér derekából kipattant a leánya! Kifut a felesége is a házból s összeveri a tenyerét.

— Jaj, szerelmes gyermekem, hogy jöttél haza ilyen hamar!

Elémondja a leány nagy sirva, hogy milyen emberhez talált ő férjhez menni. De volt-e aztán öröm, nagy vigasság. Ennek az örömeire mindjárt össze is adták a leányt egy molnárlegénnyel s csaptak olyan lakodalmat, hogy a sok bor s mindenféle jó lé az alsó malomtól a felsőig folyt, de még a víz is felfelé folyt jó kedvében. A ki nem hiszi, járjon utána!!

Mi van a ládikóban?

ol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény özvegy asszony s annak két nevendék leánya. Az egyiket Terkának hívták, a másikat Boriskának.

Sokat búsult, sirt a szegény özvegy asszony, mert mikor volt kenyér a háznál, mikor nem. De nem bánta volna az éhezést sem, csak a nagyobbik leánykája ne lett volna olyan világ restje. Egész nap a porban üldögélt, játszadozott ez a leányka. Szép szó, csúf szó nem használt neki.

Na hanem annál serényebb, dolgozabb volt a másik. Reggeltől estig a keze meg sem állott. Tett-vett, dolgozott, mint éppen egy nagy leány.

De hiába, mégis csak nagy szegénységben éltek. Azt mondta egyszer Boriska az édes anyjának:

— Édes anyám, én elmegyek szolgálónak. Talán megsegít az Isten, s a kigyelmed sorsa is jobbra fordul.

Sirt a szegény asszony, hogy inkább az idősebbnek kellene elmenni. Hogy ő még nagyon kicsike a szolgáló-

latra. De Boriska addig kérte az édes anyját, hogy még csak eleresztette:

— Hát csak eredj, édes leányom, segítsen az Isten!

Ment, mendegélt Boriska hegyeken, völgyeken által, erdőkön, mezőkön keresztül s hát, amint mendegélne, egyszerre csak keserves nyöszörgést, vinnogást hall. Megy arra felé, vajjon mi lehet? Hát egy szegény kutya fetrengett a fűben, s mind csak a lábát nyalogatja. Ahogy meglátta Boriskát, megszólítja:

— Oh, te leányka, te, segélj rajtam, megáld érte az Isten! Nézd, tövis ment a talpamba, húzd ki onnét.

Mondá Boriska: — Kihuztam volna én, te szegény állat, ha nem is szóltál volna s szépen kihúzta a tövist a kutya lábából. Kendőjéből lehasított egy darabot s a sebet bekötötte.

Hálálkodott a kutya:

— Köszönöm, te jó leányka, még majd meghálálom a te jóságodat.

— Jól van, — mondta Boriska, — Isten áldjon meg. S a mint tovább ment, még mosolygott magában, hogy ugyan mi javára lehet neki egy kutya.

A mint ment, mendegélt tovább, halljatok csudát, az út szélén egy szőlőtőke szólította meg, amely úgy tele volt giz-gazzal, hogy alig látszott attól.

— Te, kis leány, te — mondá a szőlőtőke, — szedd le rólam ezt a sok giz-gaszt, hadd teremjen én rajtam is szőlő, bizony nem bánod meg.

Boriska nem kérette magát. Megtisztogatta a szőlőtőkét s hát ez egyszerre csak neki elevenedett a nagy tisztaságtól. Hálálkodott a szőlőtőke is, hogy majd így, majd úgy meg szolgálja jóságát, de Boriska jóformán rá se hallgatott, ment, mendegélt tovább.

De alig ment egy hajításnyira, egy kúthoz ért, a mely tele s tele volt szeméttel.

— Te, kis leány, — szólította meg a kút, — merd ki belőlem a szemetet, hadd ihassák vizemet a vándor emberek.

Boriska egyszeribe kimerte a szemetet s hát csak tele lett a kút friss forrásvizzel s olyan tiszta volt a víz, hogy Boriska szépen láthatta a képét benne. Megköszönte a kút is a kis leány jóságát s biztatta, hogy jótétel helyébe jót várjon, nem feledkezik meg róla.

Boriska nem szólt semmit, csak tovább ment s mosolygott magában: ugyan mi segítségére lehetne egy kút.

De még egy jó futamodásnyira sem ment, egy össze-vissza repedezett kemenczét talált s kérte ez is: sikkálja be a repedéseit, bizony megszolgálja.

Boriska egyet sem kérette magát, hamarosan megsikkálta a kemenczét, s csak mosolygott most is magában, mikor a kemence elkezdett hálálkodni:

— Köszönöm, te jó leányka, majd meghálálom a jóságodat.

Eközben estére vált az idő s szegény Boriska megijedt erősen: jaj Istenem, mi lesz belőle, merre menjen a nagy sötétségben. Nézett erre, nézett arra s hát egyszerre csak gyöngye világ villant meg a korom sötétségben: gyertya fénye egy ház ablakában. Megbátorodott szívvél sietett a ház felé. Mikor az ajtó elébe ért, egy kicsit megszeppent: hátha nem lesz jó bemenni.

— Mindegy, — mondá a leányka — egy életem, egy halálom, bemegyek.

S bement. Hát a tűzhelyen egy olyan vén asszony kuczorgott, hogy az orra a térdét verte. Megijedt Boriska, de összeszedte a bátorságát s köszönt illendőképben:

— Adjon Isten jó estét, öreg anyó!

— Adjon Isten neked is, leányka. Hát te ugyan bizony hol jársz itt, a hol a madár se jár?

Megmondta Boriska, hogy ő bizony szolgálatot keres.

— Na, éppen jókor jöttél, mert szolgálót keresek, — mondá az öreg asszony. — Nálam három nap egy esztendő. Egyéb dolgod nem lesz, csak főzz egyszer ennem minden nap s kora reggel két szobát söpörj ki, de a harmadikba be ne tekints, mert bizony jaj lesz akkor neked.

Jól van, Boriska ráállott, ott maradt szolgálónak. Reggel korán kelt s mire a vén asszony fölébredt, már kisöpörte a két szobát.

A harmadikban feküdt a vén asszony. Boriska nem is nézett a szoba felé. Még akkor sem, mikor a vén asszony elment hazulról. Oda járt, a jó Isten tudja, hová, de Boriskának eszébe sem jutott, hogy betekintsen a szobába: vajjon mi lehet ott. Bizony nem sok leányka állotta volna meg az ő helyében. De meg aztán egyéb gondja is volt Boriskának, mert az öreg asszony, mikor elment hazulról, így szólt hozzá:

— Hallgass ide, leányka. Estére nekem olyan pecsenyét készíts, hogy az sült is legyen, főtt is legyen, de azért nem készült sem kemenczében, sem kemence előtt, sem tűzhelyen, sem tűzön, sem lángon.

Szegény Boriska! Búsult, töprenkedett, csakhogy sirva nem fakadt! Hogy tudjon ő ilyen ételt készíteni!? Inkább szép csöndesen elillan ebből a házból, úgy is látja, hogy itt egy krajczárérőt sem szolgálhat. Amint így évelődnek szegény feje, egyszerre csak, mit gondoltok, mi történt? — megszólal a kemence:

— Hallod-e te, kis leányka, te, egyet se búsulj, ne évelődjél. Tudom én, hogy ki vagy te. Te vagy az, aki jót tettél egy társammal. Hát tedd föl csak a húst a hátamra, ott nem lesz sem bennem, sem előttem, sem

a tűzön, sem a lángon s mégis addig fő, míg a leve elpárolog, aztán piros ropogásra sül.

Boriska úgy tett, ahogy a kemencze mondta s hát ennek csakugyan igaza volt. Estére olyan ropogós pecsenyét adott fel a vénasszony asztalára, hogy ennek szemeszája táltva maradt a nagy álmétkodástól. Mérgeződött is magában, hogy így kifogott rajta ez a csöpp leányka s másnap már jó hajnalban fölkelt, hátha ágyban találná Boriskát s valahogy bele köthetne. De Boriska már rég fölkelt s söpörte a szobákat. Estére ismét pompás pecsenyét adott fel, harmadnap este nemkülönben. Mikor aztán a vén asszony fölkelt az asztaltól, mondá Boriskának :

— Na, Boriska, hozzád hasonló leányra még nem akadtam, a kiben semmi hibát ne lehessen találni. Meg is érdemled, hogy a béreden felül még meg is ajándékozzalak. Ihol, itt van két kis ládikó, válaszd azt, a melyik neked jobban tetszik.

Ütött-kopott volt az egyik láda, cifra a másik. Azt mondá Boriska :

— Nem választok én, öreg anyó, magára bízom.

De most még jobban ámult-bámult az öreg asszony.

— No, hallod-e, szerencséd, hogy nem választottál. Te bizonyosan a cifrát választottad volna s akkor ugyancsak megjáród.

Még az éjjel ott hált Boriska, reggel pedig illedelmesen elbucsúzott az öreg asszonytól s ment haza felé. Nem is nézte, mi van a ládikóban. A mint ment, mendegélt haza felé, útban találta ismét a kemenczét, a melyet megszikált volt. Telides-tele volt az mindenféle pompás kalácscsal. De bizony nem engedte tovább menni Boriskát, a mig ki nem szedett belőle egy jó csomót.

Tovább menve, a kúthoz ért. Ez is megszólította : nézz belém, hadd hálálom meg a jószágodat. Boriska

bele nézett s még százszor szebb lett, mint volt annak előtte. Pedig az előtt sem volt ám csunya.

Ment tovább s most meg a szőlőtőke állította meg. Tele volt gyönyörűséges szép fürtökkel. Ez sem engedte tovább menni, a míg le nem szedett róla egy kötényre valót. Már-már sok is volt a jóból, de még egyéb is várt reá. Ihol ni, szalad elébe vig ugrándozással a kutya (kutyabaja sem volt a lábának), a szájában egy sült nyulat czipelt (bizonyosan a megsíkált kemencze sütötte meg szivességből) s hiába szabadkozott Boriska, el kellett, hogy fogadja az ajándékot.

Alig birta haza a sok minden jót. Bezzeg volt otthon ámulás-bámulás, mikor betoppant a temérdek sok kalácscsal, szőlővel meg a sült nyúllal! De hát még mikor a ládikót felnyitották! Valami tündérséges ládikó lehetett ez, mert annyi sok drága kincs, gyűrű, fülbevaló, selyem ruha, arany, ezüst pénz jött ki belőle, mintha csak egy nagy hombár lett volna s nem amolyan iczi-piczi kis ládikó.

Hej, édes jó Istenem, bezzeg örült a szegény özvegy asszony! Sirva-sirt szertelen nagy örömeben. Hanem Terka, ő bizony nem örült. Pedig Boriska testvériesen megosztozott vele mindemből. — Hiszen, jól van, — gondolta magában Terka, — a mit hoztál, annak fele az enyém, de most majd én is elmegyek ahhoz az öreg asszonyhoz, hanem én bizony nem osztom meg veled s mégis csak több kincsem, meg ruhám lesz nekem!

S csakugyan, Terka még aznap utnak indult. Boriska jól megmagyarázta, hogy merre menjen s Terka éppen azon az úton haladt. Hogy, hogy nem, elég az, hogy ő is talált egy kutyát, a melynek tövis volt a lábában. De hiába kérte, hiába vinnyogott keservesen, nemhogy kihúzta volna a tövist a lábából, de még

nagyot rúgott rajta. Rábukkant a giz-gazos szőlőre, a szemetes kútra, az össze-visszarepedt oldalu kemenczére, de bizony egyiknek sem hallgatta meg a kérését. Majd, még dolgozik ingyen! Bár csak azt a három napot kibirja valahogyan az öreg asszonynál.

Rá is talált az öreg asszony házára, ez fel is fogadta szolgálónak, de már első reggel a vén asszony korábban kelt föl s Terka még javában horkolt. Mikor aztán nagy nehezen fölébredt, nem is hallgatott a vén asszonyra, hogy mit rendelt vacsorára. Azt hitte, elég ha tüzet csinál, a húst meg fölébe teszi. Kész is volt már délre a pecsenyével s délután föl s le sétálgatott az udvaron.

Jön haza este a vén asszony, föladatja a vacsorát, de bizony nem izlett. Látszott rajta, hogy nem a kemencze hátán sült. Az ám, de nem is szólalt meg a kemencze Terkának úgy, a mint megszólalt volt Boriskának.

Másodnap, harmadnap megint csak olyan pecsenyét adott föl Terka, hogy meg sem izlette az öreg asszony. Hanem azért neki is elévett két ládikót s azt mondá:

— Lusta voltál, rossz voltál, de azért csak válassz a két láda közül. Melyik kell: a kopott vagy a czifra?

Bezzeg, hogy a czifrát választá. Gondolta, ha a Boriska ütött-kopottládájában annyi sok kincs volt, mennyi lehet még ebben a gyönyörű szép ládikóban.

S sietett haza, ment, mint a szél. Útközben találta a kemenczét s az tele is volt mindenféle jó kalácscsal, de mikor ki akart belőle szedni, a kemencze jól összeégette a kezét; a kútból is akart inni, de ennek meg olyan forró volt a vize, hogy összeégette a száját; a szőlőtőkén is volt szőlő, de olyan magasán, hogy csak a létráról lehetett volna fölélni, már pedig létra itt nem volt; a kutya is eleibe szaladt a sült nyúllal, de mikor el akarta venni, jól megharapta a kezét.

De Terka hamar megvigasztalódott. Feledte a keze, szája összeégését, feledte a kutya harapását, csak a ládára gondolt, csak az legyen tele, mint a Boriskáé. Még sebesebben neki iramodott a menésnek s estére csakugyan haza is ért. Hej, hogy fog majd irigykedni Boriska, s hát mekkora lesz még a boszúsága, ha ő majd egy kötő nem sok, annyit sem ad neki. Na hiszen, hirtelen volt az öröm. A ládikót fölnyitotta, de mi volt benne, Istenem, mi volt! Minden féle ringy-rongy s a között egy kigyó. Bezzeg hogy kidobták a ládikót kigyóstól. mindenestől.

..... Ha a ládikót ki nem dobták volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Üssed, üssed, botocskám!

ol volt, hol nem volt, — he-
tedhétországon túl, az óperenciás
tengeren innét volt — volt egyszer
egy szegény favágó ember. De olyan
szegény volt ez az ember, mint a templom egere, még
annál is szegényebb. Hajnaltól estélig vágta a fát az
erdőben, de az ebédje s a vacsorája száraz kenyér volt
s a bele.

Hát egyszer amint falatoznék egy fa tövében,
honnét, merről, nem látta: elég az, hogy csak elejébe
állított egy ősz öreg ember s egy falás kenyeret kért
tőle Isten nevében.

— Jó szívvvel, — mondá a szegény ember, — mert
látom, hogy kigyelmed még nálamnál is szegényebb, —
s azzal ketté törte a kenyerét s felét az öreg ember-
nek adta.

— No, te szegény ember — mondá az öreg —
tudd meg, hogy én a jók jutalmazója s a rosszak bün-

tetője vagyok. Megosztottad velem a kenyeredet: jótételért jót várj.

— Ugyan, — gondolta magában a favágó, — mi jót várhatok én ettől az öreg embertől?

E közben az öreg kihuzott a tarisznyájából egy abroszt s azt mondta:

— Neked adom ezt az abroszt, te szegény ember. Ha megéhezel, csak szólj neki: terülj, terülj, abroszkám! — s egyszeribe terített asztalod lesz, s annyi étel, ital s mindenféle jó, a mennyit csak a szemed, szájad kíván.

Megköszönte a szegény ember az ajándékot, elbúcsuzott az öregtől s aztán elindult haza felé. Gondolta magában, hogy ha nem is mondott igazat az öreg ember, az abrosz is ér valamit. No, hiszen majd megpróbálja, csak megéhezzék.

Az ám, nem kellett sokáig várni, hogy megéhezzék: egyszerre csak muzsikálni kezdett a gyomra. Éppen akkor ért egy korcsma elé, gondolta, bemegy oda s ott kipróbálja az abroszt. Bement, leült az asztal mellé, elévette az abroszt s mondta neki: terülj, terülj, abroszkám.

Hát uram teremtem, az abrosz egyszeribe ráterült az asztalra s abban a minutában tele volt étellel, itallal. Volt azon fehér czipó, malaczpecsenye, turós palacsinta, töltött káposzta, töltött tyuk, vörös bor, fehér bor, mézes pálinka.

Szalad hozzá a korcsmáros, összecsapja a kezét, s kérdi: hát kend hol találta ezt a csuda-abroszt?

Elmondja a szegény ember, hogy ki adta neki.

De bezzeg jó barátságba keveredett vele a korcsmáros s a felesége. Ők is az asztalhoz telepedtek s ettek, ittak, vigan voltak. A szegény ember nem is ment tovább, ott maradott éjszakára. A korcsmárosné ágyat vetett neki s megvárta, míg elalszik a szegény ember.

Hiszen csak ezt várta. Ahogy a szegény ember elaludt, kilopta a tarisznyából az abroszt, hamarosan éppen olyat csinált s kicserélte a szegény emberével.

Reggel tovább ment a szegény ember s meg sem állott hazáig. Mondja otthon nagy örömmel a feleségének: no, asszony, vége a szegénységünknek, kaptam egy olyan abroszt, hogy csak egyet szólok neki s annyi rajta étel, ital, hogy a falunak is elég volna!

— Ó, hallá-e, — mondá az asszony, ne helytelenkedjék, talán csak nem ment el az esze!

— No ha nem hiszed, mindjárt megmutatom.

Egyszeribe elévette az abroszt s szólt neki: terülj, terülj, abroszkám!

Annak ugyan mondhatta ezerszer is, sem nem mozgott, sem nem terült, ételnek, itálnak hire sem volt.

— Lássa, lássa, — mondá az asszony — minék helytelenkedik! Jobb volna, ha visszafordulna az erdőbe s vágná a fát. Egy bétevő falás sincs a háznál.

— De így s de úgy, erősködött a szegény ember, ez az abrosz terült már egyszer. Meg sem gondolta, hogy az ő csudaabroszát elcserélték a korcsmában.

Visszament nagy búsán az erdőbe, vágta a fát, mint annak előtte, déltájban letelepedett egy fa alá, elévette a száraz kenyeret, s gondolkozott, vajjon eljön-e még az az ősz öreg ember.

Bezzeg hogy eljött s Isten nevében egy falást kenyeret kért tőle.

— Én jó szívvvel, öreg, — mondá — pedig nagy bánatot okoztál nekem. Csak egyszer terült az abrosz, többször nem, pedig ezerszer is mondtam: terülj, terülj abroszkám!

— No bizony, ha nem terült, — mondá az öreg — akkor nem is az az abrosz, a melyet én adtam. Kicse-

rélték bizonyosan. Hanem várj csak, adok én neked most egy bárányt. Ennek csak annyit mondj: tánczolj, tánczolj, báránykám, s úgy hull az arany a gyapjából, mint a záposeső. De vigyázz rá, nehogy ezt is ellopják.

Azzal csak kihuzott egy fehér gyapjas báránykát a tarisznyájából, oda adta a szegény embernek s eltűnt az ősz öreg ember, mintha a föld nyelte volna el.

A szegény ember egy ág nem sok, annyit sem vágott többet, indult nagy örömmel haza felé. De megint csak betért a korcsmába s eldicsekedett a korcsmároséknak, hogy milyen bárányt ajándékozott neki az öreg ember.

— Hadd lám, — mondta a korcsmáros s a felesége — csakugyan igaz-e?

Szól a szegény ember a báránynak: tánczolj, tánczolj, báránykám! s hát — halljatok csudát! — hullott a gyapju közül az arany mint a záposeső.

— Csak szedjék kentek, szedjék — biztatta a szegény ember a korcsmárost s a feleségét — nekem ugyanis akkor lesz pénzem, a mikor akarom!

Hanem a korcsmáros s a felesége nem elégedtek meg ezzel, éjjel, míg a szegény ember aludt, ellopták a bárányt s másikat állítottak helyébe, szakasztott olyant.

Bezzeg, hogy mikor a szegény ember hazaért s szólt a báránynak: tánczolj, tánczolj, báránykám! csak bégett keservesen, de bizony nem penderült tánczra.

Káromkodott a szegény ember, sirt a felesége s mind azon kesergett, hogy az ura megháborodott elméjében.

Visszament a szegény ember az erdőbe, de olyan erős nagy bánat nehezedett a szívére, hogy a munkájának sem volt semmi látszatja. Délben leült egy fa alá, elévette a kenyeret, de enni sem tudott a nagy bánattól,

s boszuságtól. Hát a mint keseregne magában, csak előtte áll megint az ősz öreg ember, de most nem kért tőle kenyeret.

— Búsulsz úgy-e, szegény ember, — mondá az öreg. Ellopták a bárányodat is, úgy-e? Hát tudd meg, hogy a korcsmárosék lopták el az abroszt is, a bárányt is. De ne búsulj, még egyszer segíték rajtad, mert olyan jó szívvél voltál irántam. Nesze, adok neked egy botot. Menj a korcsmába s szólj a botnak: üssed, üssed, botocskám! — s addig üti őket, míg elé nem adják az abroszt is, a bárányt is. Csak aztán jól vigyázz erre a botra, mert olyan bot ám ez, hogy egy ármádia katonát is agyonver, ha szólsz neki.

A szegény ember meg sem köszönhette a botot, az ősz öreg ember eltűnt. Indult ő is egyszeribe s meg sem állott, míg a korcsmába nem ért.

Eleinte szép szóval próbálta, kérte: adják vissza az abroszt meg a bárányt, de mikor látta, hogy nem fog a szép beszéd, szólt a botnak: üssed, üssed, botocskám!

Hej, Uram Jézus, ne hagy el! — lett nemulass mindjárt. Supp! supp! — ütötte, vágta a bot fejbe, hátba, a hol találta a korcsmárost is, a feleségét is, míg el nem nyultak a földön.

Bezzeg visszaadták az abroszt is, a bárányt is.

De már most örült a szegény ember, csakhogy ki nem bújt a bőréből nagy örömében. Futott haza mint a sebes szél, hadd lássa a felesége, hogy nem beszélt bolondot. Ahogy hazaért, szólt az abrosznak: terülj, terülj, abroszkám, s hát az abrosz csakugyan megterült, volt annyi étel, ital, hogy a falu sem győzte megenni, meginni. Azután meg a báránykának szólt: táncolj, táncolj, báránykám s hullott az arany, mint a záporosó.

Hire ment az egész országban, még azon is egy sánta araszszal tul, hogy a szegény favágónak milyen csudálatos abrosza meg báránykája van s jöttek is csudájára mindenfelől, hercegek, grófok, bárók, s válogatott czigánylegények. Az ám, el jött még a király is. Azt mondta a király a favágónak: hallottam a hírét a csuda abroszodnak s a csúdabárányodnak, hadd lám, igaz-e a mit nekem beszéltek. De vigyázz az életedre, mert ha hiába bolondultam ide, karóba huzatom a fejedet.

Na hiszen nem ijedt meg a szegény ember. Szólt az abrosznak: terülj, terülj, abroszkám, s olyan ebéd kerekedett az asztalra, hogy a király is megkívánta s evett, ivott, a mennyi csak belé fért.

— No most a bárányt, hadd lám! — parancsolta a király.

— Táncolj, táncolj, báránykám, — szólt a szegény ember s táncolt a bárány, hullott az arany, hogy a királynak a szeme is káprázott belé.

— Jól van, — mondá a király — látom, hogy nem bolondítottad a népeket, hát most azt parancsolom neked, hogy holnap délre, mire én haza érek, ott legyen a palotámban az abrosz is, a bárány is.

Megijedt a szegény ember: istenem, istenem, mit csináljon! Ha nem engedelmeskedik, karóba huzatja fejét a király.

Mert úgy tudjátok meg, hogy a király megirigyelte a szegény embertől az abroszt s a báránykát.

Búsult a szegény ember, évelődött, a szemét sem tudta lehunyni. Ő bizony — gondolta magában — nem viszi a királyhoz sem az abroszt, sem a bárányt, s ha utána jönnek, majd szól a botjának!

Hát csakugyan másnap este már jött az udvarmester tizenkét katonával s parancsolta a szegény em-

bernek, hogy induljon velük mindjárt s hozza magával az abroszt is, a báránykát is.

— Megyek, megyek, — mondta a szegény ember, csak várjatok! Avval egyet suttintott a botjának: üssed, üssed, botocskám!

Nem kellett a botnak kétszer mondani, — supp! supp! ütötte, vágta az udvarmestert, a katonákat, a hol találta. Szégyenszemre hazáig szaladtak s nagy lelken-dezve jelentették a királynak, hogy mi történt.

Hej, megmérgeződött a király! Osszetrombitáltatta a mi katonája volt s indult a szegény ember ellen. De a szegény ember, a hogy megérkezett a király a seregével, csak szólt a botnak: üssed, üssed, botocskám, s a bot úgy fejbe kollintotta a királyt, hogy egyszeribe lefordult a lováról s fel sem kelt többet. Kifutott belőle a gonosz lelke. Supp! supp! neki az ármádiának s hát egy szempillantásra földön hevert az egész ármádia. De bezzeg volt-e nagy öröm az egész országban, mikor meghallották, hogy elpusztult az a gonosz lelkü király. Egyszeribe gyűlést hívtak s kikiáltották a szegény embert királynak. No ezt aztán szerette minden lélek.

Jó király volt, s ma is él, ha meg nem halt.

A fazékfedő.

Volt egyszer egy király s annak három fia. Szép szál legény volt mind a három, már meg is házasodhattak volna, de az apjuk hiába beszélt nekik, hogy így s úgy, asszony kell a házhoz: nem volt kedvük a házasságra, mert nem találtak az országban szívük szerint való feleséget.

Azt mondta a király: már bizony ha nem találotok, menjetek idegen országba s keressetek magatokhoz valót.

Elindultak a királyfik, s addig mentek, mendégéltek, míg idegen országba nem értek. Egyszer a hogy rájuk esteledett, betértek egy kicsi házba, hogy ott megháljanak. Egy öreg asszony szundikált a kuczkóban, de olyan öreg, hogy az orra a földet verte. Köszöntik illendőképpen: — Adjon Isten jó estét, öreg anyó.

— Adjon Isten, — fogadja az öreg asszony — hát ti mi jóban jártok, fiaim?

Mondják a fiuk, hogy mibe járnak.

— Hm, hm, — hümgetett az öreg asszony — csak vacsorálatok s feküdjetek le, reggelig majd gondolok valamit.

Nagy hirtelen tüzet rakott s olyan vacsorát csinált a fiuknak, hogy nem győzték törölgetni a szájukat. Aztán lefeküdtek s aludtak mint a bunda.

Reggel, mikor indulóban voltak s megköszönték szépen a vacsorát s szállást, mondja az öreg asszony

— No édes fiaim, nesztek, adok három piros páris almát, még hasznát vehetitek. De jól megjegyzeztétek, hogy csak olyan helyen vágjátok fel, a hol víz van, máskülönben erősen megbánjátok.

Megköszönték a fiuk a vén asszony szivességét, szépen elbúcsúztak s mentek tovább Isten hírével.

Hét nap s hét éjjel folyton folyvást mentek, de egyik sem nyult az almájához, pedig hej de jó lett volna! Hanem mikor a hetedik éjjel letelepedtek egy fa alá, a legidősebb elévette az almáját, nézte, nézegette, forgatta a tenyerében, s addig nézte, forgatta, hogy erősen megkivánta. Gondolta magában, ő bizony kettévágja, akármi következék utána. Elévette a fehérvári bicskáját, s nyissz! ketté hasította az almát.

Hát, Uram, teremtőm! — egy olyan gyönyörűséges szép leány pattant ki az alma beléből, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem. De a hogy kipattant a lány, az volt az első szava: vizet, vizet, mert mindjárt meghalok!

No hiszen szaladt a legény esze nélkül viz után. De szaladhatott, egy cseppedős csepp vizet sem talált s mire nagy lelkendezve visszaszaladt a fa alá: a szépséges szép leány meg volt halva.

Búsult a királyfi, majd fölvetette a nagy erős búbanat, de már búsulhatott, sirhatott: a szép leány föl nem ébredett.

Eltemették a leányt a fa alá s mentek tovább nagy búsan. Este megint egy nagy fa alá heveredtek s most a középső fiú vette elő az almáját. Úgy tetszett neki, hogy a fától nem messze egy tó van, gondolta magában: na, felvághatja az almáját bátran, nem jár úgy mint a bátyja.

Föl is vágta egyszerre s hát ebből is egy szépséges szép leány pattant ki, szebb az elsőnél is.

— Vízet, vizet, mert mindjárt meghalok! — kiáltott ez is.

Szaladt a királyfi a tó felé, de mintha az is szaladt volna előtte, mind messzebb, messzebb látszott s hát — Uram Jézus ne hagyj el! — nem is tó volt az, hanem délibáb!

Mire visszaszaladt a fá alá, az a leány is meg volt halva!

Eltemették keserves sirással a leányt s a két idősebb fiú nagy búsan megfordult. Azt mondták az öcsüknek: te csak menj, mi visszafordulunk a hazánkba s meg sem házasodunk.

Elváltak a fiúk, a két idősebb ment haza felé, a legifjabb pedig tovább, torony irányba.

Addig ment, mendegélt, míg egy városnak a határába nem ért. Ott egy nagy fának a tövében kutat talált s leült a kut mellé. Gondolta: itt már fölvehetja az almáját, ha ebből is leány pattan ki, meg-itathatja.

Vette a bicskáját, s ketté hasította az almát a kellős közepén. Bezzeg hogy kipattant ebből is egy szép leány, — de milyen szép! — mint égen a ragyogó csillag, még annál is szebb s ennek is az volt az első szava: vizet, vizet, mert mindjárt meghalok!

Kétszer sem mondatta a királyfi, pörge kalapjának a karimáját telemeritette s megitatta a leányt. Hát most még szebb volt, ezerszerre szebb!

Azt mondá most a királyfi: — Hallod-e te szép leány, én most bemegyek a városba s hozok onnét drága aranyos ruhát te néked, várj reám addig.

— Jól van, — mondá a leány — de ültess fel elébb a fára, nehogy valaki meglásson, mig odajársz.

A királyfi szép gyöngén megfogta a leányt, föl-
ültette a fára, sűrű leveles ágak közé: no itt ugyan
senki meg nem látja!

Aztán bement a városba.

Egyszerre csak egy cigány asszony jó a kuthoz,
fölébe hajlik, hogy igyék belőle s hát mit lát a kutban!
Egy gyönyörűsége szép leányarczot.

— Ne te, ne! — mondja a cigányasszony, — de
megszépültem!

Az ám, nem sokáig tartott az öröme, mert a hogy
fölkelt a kut mellől, megpillantotta a szép leányt a fán.

— Hát te mit csinálsz azon a fán, te leány? — kérdezte a cigány asszony.

A szép leány elmondott mindent, úgy a hogy történt.

— Jaj de szép vagy, — hizelkedett a cigány asszony — gyere le a fáról, hadd lássam közelről a gyönyörűséges arcodat.

A szép leány azt mondta, hogy ő nem jöhet le, mert megharagudnék rá a királyfi; ha közelről akarja látni, másszék fel a fára.

— Megyek, megyek, te gyöngyvirág, — mondá a cigányasszony s mint egy macska, olyan hirtelen föl-mászott a fára.

Ott ölelgette, csókolgatta a leányt s egyszerre — puff! beletaszította a kutba.

Jön vissza a királyfi a drága aranyos ruhával, de csakhogy sóbálványnya nem változék, mikor meglátta a cigányasszonyt.

— Csudálkozol úgy-e, — mondá a királyfinak — hogy úgy megfeketedtem! Ne búsulj e miatt, megszépülök ismét, csak vigy haza.

Elszontyolodott a királyfi, de mit csináljon? Hátha csakugyan ismét megszépül? Levette a fáról a cigányasszonyt, felöltöztette az aranyos ruhába. Aközben látja a cigányasszony, hogy a kutban egy aranyhal uszkal. Mindjárt gondolta, hogy ez nem lehet más, mint a szép leány, kapkodott is utána, hogy ki fogja, de az aranyhal mindig kisiklott a keze közül.

Na, hazamentek, papot hívtak, összeesküdtek s a királyfinak lassanként mintha meg is jött volna a kedve, mert a cigányasszony sem volt olyan rettenetes csunya a szép drága köntösökben. De a cigányasszony csak nem tudott nyugodni a miatt az aranyhalacska miatt.

Attól félt, hogy egyszer mégis csak visszaváltozik leánynya s vége az ő életének, ha kitudódik a hitványsága. Betegnek tetette magát s azt kívánta az urától, hogy fogassa ki azt az aranyhalacskát, mert meghal, ha annak a májából nem eszik.

A király még aznap hívatta az udvari halászt, megmagyarázta, hogy hol, merre van az a kut, melyikben a királyné aranyhalat látott s megparancsolta, hogy fogja ki, mert különben »a hal s a feje.«

Egy nap, két nap hogy elmult, jött a halász az aranyhallal, kivették a máját, megsütötték s a királyné megette. De amint a halat tisztították, egy halpénz ott maradt az udvarban s másnap reggelre egy szép fa nevededett a helyén.

Csudálkozott a királyné, de még a nép is, hogy ilyen hirtelen fa nőtt az udvaron.

— Bizonyosan az a szép leány lesz, — gondolta magában s megint nem volt nyugta, míg a király a fát is ki nem vágatta.

Elégették a fának minden ága-bogát, de egy szép darab forgácsot mégis hazavitt az egyik favágó ember s otthon a felesége fazékfödőnek használta.

Egyszer az asszony elmegy hazulról, jókor reggel, hogy még a szobát sem seperhette ki. Megy haza este s hát a szoba szépen ki van seperve!

Nem tudta elgondolni, hogy ugyan miféle csuda lélek járhatott itt. Elmegy másnap reggel, hazamegy este s hát a szoba megint ki van seperve, az asztal megterítve, a vacsora elkészítve!

Majd felvetette a csudálkozás az asszonyt is, az urát is.

Harmadnap reggel az asszony úgy tett, mintha elmenne, de megállott az ajtó előtt s bekukucskált a kulcslyukán.

Hej, mit látnak szemei! A fazékról csak legurult a fedő, gurul, gurul a földön s egyszerre csak leánynyá változik! Aztán csak fogja a leány a seprőt, kisepri a szobát, s mikor mindent szépen rendbe rakott, főzéshez látott.

Bemegy a szegény asszony, megfogja hirtelen a leányt s kérdi: hát te ki s mi vagy, hogy kerültél ide?

Elmondja a leány, hogy mi történt vele. Nosza, szaladt a szegény asszony a királyhoz s jelenti, hogy mit látott, hallott,

De futott a király is nagy lelkendezéssel a szegény asszony házához. Hát csakugyan ott volt az a szépséges szép leány, ki a piros páris almából pattant ki. Hozatott neki egyszeribe szép aranyos ruhát, hat lovas hintót. Felöltöztette, a hintóba bele ültette s úgy vitte a palotába. Már messziről kiabálta a cigányasszonynak: bujj ki boszorkány a házamból!

Hiszen nem kellett annak mondani: futott esze nélkül, mikor meglátta a szép leányt, meg sem állott a világ végéig.

A királyfi még aznap összeesküdött a szép leánnyal. Lakodalom után dióhéjba kerekedtek, a Dunán leereszkedtek.

Holnap legyenek a ti vendégetek.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

A zarándok.

Hol volt hol nem volt, én nem tudom hol volt, de valahol mégis volt egy gazdag ember. Ennek a gazdag embernek annyi báránya volt, mint égen a csillag. Egy kicsi legénykét fogadott melléjük s azt mondta neki:

— Te legényke, kezedre adom a bárányokat, de úgy vigyázz rájuk, hogy ha egy is hiányzik, ne is kerülj a szemem elé.

Kihajtotta a kicsi legényke a bárányokat a mezőre. Ottan, elővette szépen szóló furulyáját és furulyázgatott utánuk. Egyszer csak oda jön egy fiú s elkezd a kis pásztorral csúfolódni, kötekedni. Mondta neki a kicsi pásztor: hagyj engem. De a fiú nagy kötekedő kedvében volt s tovább hergelte, tovább bosszantotta. Megharagszik a kicsi pásztor, fogja a botját s úgy találja fejbe vágni a fiút, hogy mindjárt meghalt szörnyü halálnak halálával. Hej Istenem, megijedt a kicsi pásztor, nézett erre is, nézett arra is, vajjon nem látta-e valaki. Nem volt arra felé senki lélek, megfogta a fiút, az árokba belefektette s nagy hirtelen elfődte. Este haza hajtja a bárányokat, s hát a mint számlálja a gazda, hiányzik egy tarka bárány.

— Hé legényke, — rivalt rá a gazda, — hova lett a tarka bárány? Most mindjárt vége az életednek! De a kicsi pásztor addig könyörgött, hogy a gazda nem bán-

totta. Azt mondta, hogy még csak egy napot engedjen neki, föld alól is eléríti a tarka bárányt.

Másnap megint kihajtotta a kicsi pásztor a bárányokat, de vele ment a gazda fia is. Mikor kinn voltak a réten, a gazda fia elkezdett kötekedni a kicsi pásztorral: Bizonyosan megölted s megetted a tarka bárányt. Szóból szó kerekedett s a gazda fia úgy fejbe vágta a kicsi pásztort, hogy meghalt ez is szörnyü halálnak halálával.

Megijedt a gazda fia, hátha látta valaki, hogy megölte a kicsi pásztort. De nézett jobbra, nézett balra, egy lelket sem látott a réten. Fogta a kicsi pásztort, befektette az árokba s nagy hirtelen elföldelte.

Nem messze a réttől volt egy erdő, annak a szélén járt-kelt egy zarándok s ez jól látta, mikor a gazda fia agyonütötte s eltemette a kicsi pásztort. Gondolkozott, tündődött a zarándok, vajjon mit csináljon, vajjon följelentse-e a fiút. Ő bizony, gondolta magában, nem jelenti föl, mert a fiú apjának sok a pénze s az ő szavának nem is hinne a bíró. Nem jelentette föl a fiút, hanem ettől a naptól fogvást szüntelen imádkozott s lefektében, felkeltében arra kérte az Istent, alázza meg a gazdag embert, vegye el a nagy gazdagságát, hogy aztán félelem nélkül feljelenthesse. De bizony a zarándok hiába imádkozott, mert a gazdag ember három esztendő alatt háromszorta gazdagabb lett, mint volt annak előtte.

— No, — mondta a zarándok, — látom, hogy az Isten nem hallgatja meg az imádságomat. Nem is imádkozom többet, elmegyek világgá.

Elindult a zarándok, ment hetedhét ország ellen, erdőkön, mezőkön keresztül. A mint ment, mendegélt, rengeteg erdő közepén talált egy embert, aki ott üldögélt egymagában, egy nagy fának árnyékában. Köszönti az

embert. Ez fogadja illendőképben s mondja neki, telepedjék le melléje. Leül a zarándok, elpanaszolja az ő bűjút, baját, hogy miért indult világgá.

— Egy hajóban vagyok veled én is, — mondja az ember. — Épen olyan kegyes életet éltem én is, mint te, de mindig csak azt láttam, hogy a gonoszokat megsegíti az Isten, a jókat pedig elhagyja. Én sem imádkozom többet. Élek úgy mint más ember.

Megegyeztek, hogy együtt mennek tovább s el sem válnak egymástól. Mentek, mendegéltek s estére egy faluba értek. Ottan betértek egy szép kőházba s szállást kértek éjszakára. Egy fiatal gazda lakott a házban, akinek szép felesége volt s egyetlen egy fiacskája. Szives szóval fogadta, azt mondta: Csak kerüljenek beljebb, Istené a szállás. Az asszony jó vacsorát készített, megvendégelte őket. Aztán ágyat vetett nekik, hogy feküdjenek le.

Lefeküdtek. De még nem is virradt, fölkelt a zarándok társa, oda ment a bölcsőhöz s a kis fiú nyakát ketté nyisszentette. Látja ezt a zarándok, s mondja nagy erős megbotránkozással: — Mit tettél, ember?

— Szót se szólj, — mondta a másik, — gyere tovább.

Sem a gazda, sem a felesége nem vette észre, úgy, eltűntek a háztól. Tovább mentek, mendegéltek s estére ismét egy gazdaembernél kértek szállást. Ez is szivesen fogadta, asztalához ültette, jól megtraktálta. Volt ennek a gazdának egy szép ezüst pohara s egész este abból ivogatott s mind azt mondta vendégeinek, hogy neki más pohárból nem is esnék jól a bor. Kinálta a vendégeit is, igyanak az ezüst pohárból s azok csakugyan ittak abból is. Addig ittak, iddogáltak, a mig elálmosodtak, aztán szépen lefeküdtek. De már hajnalban felkelt a zarándok társa, költötte a zarándokot is s úgy eltűntek a házból, mintha ott sem lettek volna. Csak mikor kikerültek a falu végére, akkor

mutatta a zarándok társa: — Nézd, elhoztam a gazdánk ezüst poharát.

Megbotránkozott ezen is a zarándok. Pirongatta a társát: — Ugyan hogy volt lelked ellopni annak a jószívű embernek a poharát!

— Te csak hallgass, — mondá az ember, — jere velem.

Tovább mentek, mendegéltek s az nap estére egy szász faluba értek. Bementek mindjárt az első házba s szállást kértek. De a gazda azt mondta: — A szomszéd jobb ember, mint én.

Na, jól van, ha jobb ember a szomszéd, hát bementek a szomszédhoz, kértek tőle szállást. Az ám! Ez is azzal fogadta: — A szomszéd jobb ember, mint én.

Szépen végig mentek az egész falun, mindenütt azzal fogadták: A szomszéd jobb ember, mint én, s már egyetlen-egy ház volt a falu végén, a hol még szállást nem kértek. Gondolták, bemennek, hátha itt mégsem utasítják el.

Na hiszen volt mit hallaniok. Kikergette a gazda nagy káromkodással: — Majd minden jött-mentnek ad szállást! — Könyörögtek az utasok, engedje meg, hogy bár a csürben lefeküdhessenek.

— Még a csürben sem adok szállást, — kiabált a gazda, — hanem ha tetszik, feküdjetek a disznóólba, a disznók közé. — Gondolta magában a gazda, majd a disznók összetépi, marczangolja az utasokat s másnap nem kell hogy kukoriczát adjon a disznainak.

Mit csináljanak a szegény utasok? Hideg volt, erős hideg, semhogy megfagyjanak, bementek az ólba s lefeküdtek a disznók közé. Aludtak a disznók, aludtak ők is. Semmi bántódásuk nem esett.

Reggel fölkeltek, bementek a gazdához. A zarándok társa szépen megköszönte a szállást s az ezüst poharát.

rat a gazdának ajándékozta. Csakhogy föl nem vetette a csodálkozás s a boszúság a zarándokot.

— No, hallod-e, — mondta a társának, — sok embert láttam, de hozzád hasonlatost még nem. A jószívű gazdától elloptad az ezüst poharat s oda ajándékoztad ennek a hitvány lelkűnek, aki disznók közé fektetett.

— Te csak hallgass, ne békételenkedj, jere velem, — mondá a zarándok társa.

Mentek tovább. A mint mentek, mendegéltek, egy mély folyóvíz partjára értek. A folyóvízen olyan keskeny palló volt, hogy egyszerre egy embernél több át nem mehetett rajta. Mondja a zarándok: — Ülünk le egy kicsit, amott jön egy ember a pallón, várjuk meg, a mig átaljön ide.

De a zarándok társa, mintha nem is hallotta volna, rálépett a pallóra, ment egyenest az embernek, szót se szólt, megfogta s beledobta a vízbe. Aztán visszafordult s hitta a zarándokot: — Jer, jöhetsz már te is. — Mondta a zarándok: — Te csak menj, a merre tetszik, én veled többet nem járok. Ha te keletnek mégy, én nyugotnak megyek.

— Hát aztán miért nem akarsz velem jönni? — kérdezte a zarándoktól a társa.

— Oh te, istentelen, te, — mondá a zarándok, — még azt kérded, hogy miért nem megyek veled? Megölted a jószívű gazda egyetlen fiát, sirig tartó gyászba borítottad a szivét; elloptad annak a derék, áldott, jólelkű embernek az ezüst poharát s oda ajándékoztad annak a rossz lelkű embernek; most pedig ezt az ártatlan embert a vízbe lökted, a ki neked egy szóval sem vétett.

— Hát aztán te mit tettél? — mondá a másik. — Zarándok létedre elnézted, hogy a gazdag ember fia megöljön egy szegény pásztor-fiút s nem merted följelen-

teni a birónak, mert attól féltél, hogy még neked gyűl meg a bajod. Nem tudtad türelemmel megvárni a bűnnek a büntetését, hanem felhagytál az imádkozással s világi életre adtad magadat. Hát tudd meg, te zarándok, hogy én az Isten angyala vagyok. Előre látom az emberek jövőendő életét s a szerint cselekszem. Tudod-e, miért öltem meg annak a jószívű gazdának a kis fiát? Azért, mert tudtam, hogy a fiút elkényeztetik a szülei s előbb-utóbb akasztófára került volna. Az lett volna csak a szülőknek igazi nagy szívbeli bánat. Így meg lassanként megnyugszanak Isten rendelésében és megvigasztalódnak.

— Igaz, igaz, — mondá a zarándok, — de hát attól a vendégszerető gazdától miért hoztad el az ezüst poharat?

— Attól a vendégszerető gazdától azért hoztam el a poharat, mert túlságosan szerette s ennek a kedvéért folyton ivott, részegeskedett volna. Megitta volna mindenét. Így meg a miatt való nagy boszúságában, hogy ellopták a kedves poharát, lemondott a mértéktelen ivásról. Oda ajándékoztam annak a fukar, rossz szívű szász embernek, a ki azelőtt még magától is sajnált egy pohár bort, s a ki most az ezüst pohár kedvéért addig iszik, amig semmije sem marad. Azt az embert pedig, a kít te ártatlannak, becsületesnek gondoltál, azért löktem a vízbe, mert éppen akkor indult a rossz útra. Megmentettem hát a lelkét a kárhozattól. Hát csak menj vissza, te zarándok, az erdőbe, a te kicsi házacskádba. Imádkozál tovább s ne békételenkedjél, mert az Isten előbb-utóbb megjutalmazza a jókat s megbünteti a gonoszakat.

Azzal az Isten angyala fényes lángszekéren visszaszállt az égbe.

A két szívű királyfi.

Hallottátok-e hírét a fekete királynak? Túl volt ennek az országa még az operenciás tengeren is s akkora volt, hogy az áldott nap soha, de soha le nem nyugodott rajta. De nem lehetett semmi szívbeli gyönyörúsége nagy országában a fekete királynak, mert egyetlenben egy fia vala, de ennek — akár hiszik kietek, akár nem — olyan érzékeny szive volt, hogyha egy félszeg embert vagy oktalan állatot látott, mingyárt sirva fakadott. Sirás volt szegénynek éjjele-nappala, nem esett jól sem étje, sem itja. Ha meglátott egy vak koldust, a szive csak elfacsarodék, a könnye keservetesen hullott s mindég meg-meg fohászzkodék: — Istenem, Istenem, mért is van, hogy az a lelkes állat nem szemlélheti a napot, holdat s a ragyogó csillagokat? — Ha egy oktalan állatot pillantott meg, akkor is rítt, rőkölt, mint egy kicsi gyermek.

Aj, teremtő istenem, elbúsulta magát a fekete király. Mit ér neki az az oktalan-nagy ország, mit a nagy sereg czifra katona, ha nem lesz az ő halála után, a ki azokat komandérozza? Hiszen ha az ő fia meglát egy béna katonát, mingyárt ellágyul, kiejti a kardot keziből s szertezüllődik az a nagy sereg.

No, telik-múlik az idő. Egyszer csak bemegy a kicsi inas a fekete királyhoz s jelenti, hogy az udvarba egy olyan csudadoktor érkezett, a ki meggyógyitaná a felséges királyúrfit. Megörvend a fekete király

s mondja: — Mindjárt behívjátok! ha meggyógyítja az én drága fiamat, mindent adok, a mit csak a szive kíván.

Bémegyen a csudadoktor s elémondja nagy szaporán, hogy ő egy kerek esztendőnek a leforgásán meggyógyítja a királyúrfit, csak engedje meg a király, hogy magával vihesse a fiút. Nehezére esett ez a fekete királynak, de belényugodott. A csuda-doktor pedig elvivé magával az érzékeny szívű királyúrfit Bergengócziába. Mire az esztendő kitelt, a királyúrfinak a régi helyett új szive volt. A csudadoktor kivette a régit, s egészen más szivet tett helyébe.

Hálálkodott a királyúrfi, s kérdé, hogy mit fizessen az új szívéért? Azt mondá a csudadoktor: — Ne fizess most nekem senmit, felséges királyúrfi, hanem ígérd meg, hogy mától fogvást a hány ember sirva fakad te miattad, annyi zsák aranyat adsz én nekem.

A királyúrfi meg is ígérte s azzal elindult hazafelé, az apja országába. De édes jó Istenem, bezzeg más vala-e az új szive a réginél! A mint menne, mendegélne, meglát az ut közepén egy juhászkytyát. El volt löve a két utolsó lába, ott fetrengett az út porában, kauszolt, vinnyogott s olyan keservetesen nézett a királyúrfira. Még egy esztendővel ennek előtte, sirt volna a királyúrfi, fölvette, hazavitte volna, hogy ápolják otthon, de most csak félre rugta az utjából nagy kegyetlenül. Osztéig tovább ment, hazaért az apja országába, annak is a rezidenciájába. Csak nem messze, az apja palotájától, egy vak koldust talált, a ki kenyeret kért Isten nevében. De a keményszivű királyúrfi nemhogy alamizsnát adott volna, még elkergette a szegény vak koldust s botjával huzott is vagy kettőt a hátára. Haza megy, belép a palotába, apja, anyja elejibe szaladnak, nyakába

borulnak, örvendeznek, kérdezősködnek: hogy telt az esztendő a csudadoktornál, meggyógyult-e?

A királyúrfi pedig nagy mostohán eltaszította magától apját, anyját s éktelenül lármázott, hogy őt ne háborgassák mindenféle haszontalan kérdéssel.

Aj! sirt a király, de még jobban a királyné! Mi lett az ő szivéről szakadt édes gyermekéből! Milyen érzékeny jó szivű vala s milyen kőkemény lett! De aztán ez csak úgy ment minden áldott nap. A királyúrfi minden lelket megrikatott mostoha viseletével. A csudadoktor pedig mindennap pontosan eljött s mindég felvette a maga zsák aranyát. Egyszer csak azt látta a király, hogy ha ez így tart, az egész ország elkódsodik. Már eligente-elig (alig) lehetett egy zsák aranyat / összeszedni, szokotálni.

A királyúrfi maga is megsokallá a dolgot, s azt mondá egy nap a csudadoktornak.

— Hallod-e te csudadoktor! én már tovább nem győzlek fizetni téged, a mennyi arany volt az apám országában, mind a te kincses kamarádba került. Azt mondom én neked, add vissza a régi szivemet.

Azt felelé pedig erre a csudadoktor: — Felséges királyúrfi! tanuld meg, hogy sziv helyébe lehet új szivet tenni, de a régit visszaszerezni — soha!

Béka királykisasszony.

Mikor volt, mikor nem volt, még az antivilágban volt, volt a föld kellős közepén egy cserefa, olyan magas, hogy a teteje az eget verte. Ennek a fának a legfelső ágán ült egy ősz öreg ember, a kinek a szakálla a földet verte. Ez mondta nekem ezt a mesét, hallgassátok meg.

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy király s annak három szép dali fia. Azt mondja egyszer a fiainak a király:

— Na édes fiaim, ti már meg is házasodhatnátok, mind a hárman jól kinőtettek az Isten markából.

— Hiszen mi meg is házasodnánk, — mondák a fiuk — de hol találjunk hozzánk illőt?

— Ezen én is sokat gondolkoztam, — mondá a király, — mert sem keletre, sem nyugatra, sem északra, sem délre, a hány ország vagyon, egyben sincs olyan királykisasszony, a ki hozzátok illő volna.

Gondolja a király, összehivatja a tanácsosait, hát ha azok kitalálnak valamit. Mindjárt összehivatja, a hány bölcs ember van az országban, összeülnek, tanakodnak ezek s azt határozzák, hogy a három királyfinak, csináltassanak három nyilat s három nyilvesszöt, álljanak ki az udvar közepére, onnét lőjjék ki a nyilvesszöt s a mely országnak a földjén leesnek, ki-ki abból az országból vegyen feleséget.

Megcsináltatják a három nyilat s nyilvesszõt. A királyfik ki is lövik hárman három felé, aztán elindultak a lövés irányában. A két idõsebb fiúnak jó szerencséje volt, mert azoknak hét nap s hét éjjel sem kellett menni, megtalálták a nyilvesszejüket, az egyik egy —, a másik más király udvarában, leányt is találtak szemrevalót, feleségül is vették, nagy lakodalmat is csaptak s még tán ma is lakodalmaznak, ha meg nem haltak.

Hej, hanem a legkisebb bezzeg szerencsétlen csillag alatt született. Ment, mendegélt erdõkön, mezõkön, folyóvizeken által, de csak nem talált, haj, nem talált a nyilvesszejére. A hetedik nap már éppen vissza is akart fordulni, mikor az operenciás tenger partjára ért s hát Uram Isten, mit látnak szemei! A tengernek közepén van egy szép zöld sziget s annak a szigetnek épp a kellõs közepén van az õ nyilvesszeje. Búsult szegény királyfi, tünõdött, évelõdött magában, még a könnye is kicsordult.

Hát õ most hogy tudjon oda jutni, a hol az õ nyilvesszeje van?

A mint így tünõdnék magában, csak kiugrik a tengerbõl egy csunya varas-béka s kérdi tõle: — Mi bajod van te királyfi, miért adtad búnak árva fejedet?

Rá néz a királyfi: — Hát te honnét tudod, hogy én királyfi vagyok?

Mondá a béka: — Nemcsak azt tudom, hogy királyfi vagy, hanem azt is tudom, hogy mi a bajod. Ugy-e szeretnél általmenni a szigetre, hogy visszahozzad a nyilvesszõdet? No, ne busulj, én általhozom neked, de csak azzal a feltétellel, hogyha feleségül veszel engem.

Nagyot kaczagott a királyfi: Mit beszélsz te? Hogy én téged feleségül vegyelek!?

— Hát jól van, — mondá a béka, — ne végy feleségül, menj s keresd tovább a nyilvesszõdet.

Mit gondolt, mit nem a királyfi, azt mondja a békának: — No te Istennek förtelmes állatja, úgy is el vagyok keseredve, feleségül veszlek.

Azzal felült a lovára, maga elé ültette a békát s indult vele haza felé az apja udvarába. Utközben elesteltek egy erdőben s ott megháltak, de a királyfi csak azt várta, hogy a béka elaludjék, fölkapott a lovára s s úgy ott hagyta, mint Szent Pál az oláhokat. Vágtatott mint a szél, a szélnél is sebesebben s örült, hogy megszabadult szép szerént ettől a förtelmes állattól.

Az ám, ahogy visszanez véletlenül, mit lát? Ott ült a béka a lovának a farán.

— Ugy-e meg akarál szökni tőlem, — mondá a béka, — de megállj, ezt még megkeserülöd!

Hej, búnak ereszkedett a szegény királyfi. Mit tudjon csinálni? Megpróbálta másik éjjel, harmadik éjjel, ha valamiképpen meg tudna szabadulni a békától, de mikor azt hitte, hogy hetvenhét mérföldre van tőle, a hogy hátra nézett, ott ült a béka a lovának a farán s megfenyegette a béka másodsor is, harmadszor is: — Megállj, királyfi, ezt te még megkeserülöd!

Mit volt, mit nem tenni, haza kellett vinni a békát. Otthon még mindig lakodalmaztak a bátyjai, folyt a dinom-dánom. Bemegy a palotába s kérdi tőle az apja, kérdik a bátyjai: — No fiú, hoztál-e feleséget, hol van, merre van?

Mondá a királyfi nagy búsan: — Menjetek ki az udvarra s nézzétek meg!

Kimennek mind az udvara, de ott bizony nem láttak semmiféle asszonyi állatot.

Kérdik tőle ismét: — Hát hol az asszony?

— Itt van, ni! — mondá a királyfi, — ott ül a lovamon.

Haj, szörnyű haragra gerjedt a király! Hogy őt így megcsúfolta az ő legkisebb fia! Kitagadta a királyságból, ki az országból, ki mindenéből, azt mondta neki: fel is út, le is út, többet a szemével ne lássa.

Felült a királyfi a lovára s keserves könnyhullatások közt elindult az apja udvarából. S az a csúf, fertelmes állatt ott ült, üldögélt szépen a háta megett, nem szólt egy szót sem.

Ment, mendegélt a királyfi hetedhétország ellen s egyszer úgy este felé egy rengeteg erdőbe ért. Annak az erdőnek a közepén volt egy szép tisztás. Ottan megállott, a lovát belecsapta a fübe, maga pedig leheveredett egy fa alá s elaludt.

Hanem reggel, a mikor felébredt, szeme-szája tátva maradt a nagy álmélkodástól. Egy olyan palotában ébredett fel, hogy annak minden szege-köve ragyogó gyémánt volt s abból a fertelmes csúf békából olyan gyönyörűséges szép asszony lett, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Bezzeg hogy megváltozott most egyszerre a királyfi kedve, bezzeg hogy megváltozott most a szive indulatja. Szép gyöngén megfogta a felesége kezét s mondta: — Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket!

Mosolygott a szép asszony, ő is azt mondta: Ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket! Hanem azért azt gondolta magában: — Megállj, mégis megbüntetlek azért, hogy háromszor elhagytál engem!

Telt, múlt az idő. Éltek egymással nagy békeségben, de az asszony sokszor el-el szomorodott, mert szerette az urát, de nem tudta felejtetni, hogy háromszor hagyta el.

Észrevette a királyfi, hogy a felesége mindig szo-

szomorkodik. Meg is kérdezte egyszer: — Talán bizony nem is szeretsz, feleség, hogy mindig szomorkodol?

Mondá az asszony: — De bizony szeretlek, édes férjem uram, hanem azt nem tudom elfelejteni, hogy egyszer olyan erősen gyűlöltél. Látod, uram, látod, nem voltam én mindig olyan förtelmes állapot, mint a mikor először láttál engem. Tündérkirály leánya voltam. Sok embert megvarázsoltam, csak meggondoltam valamit, már meg is csináltam. De egyszer mégis megjártam. Feleségül akart venni egy lidércz, s hogy nem mentem hozzá, békának varázsolt s arra ítélte, hogy békának maradjak, a míg olyan királyfival nem találkozom, a ki nyilvesszóvel keres magának feleséget.

— Hej ha ezt én tudtam volna, lelkem feleségem!
mondá a királyfi, — bizony nem szomorítom meg a szivedet!

A szép asszony csak mosolygott, nem szólt semmit, de most is azt gondolta magában: azért mégsem felejttem el, hogy a mikor béka voltam, megvetettél.

Aközben hirül vitték az öreg királynak, hogy van az országában egy olyan fényes ragyogó vár, hogy az övé leülhet mellette. Hirül vitték azt is, hogy a kitagadott fia építette azt a ragyogó várat. Azt hitte az öreg király, hogy bizonyosan az ő boszuságára építette a várat az a kitagadott fiú. Mindjárt üzent neki, hogy kitakarodjék az országából, mert különben így meg úgy.

Megszomorodott a királyfi, de a felesége azt mondta, hogy egy tapodtat se menjenek. Majd eligazít ő mindent annak rendje szerint. Visszaüzent az öreg királynak: hát jöjjön ide s kergesse ki, ha van szive hozzá.

Hát bizony az öreg király nem is várt második üzenetet: indult még az nap, akkora sereggel, hogy a föld rengett alatta. De a szép asszony sem dugta össze

a kezét. Nem hiába volt tündérkirály leánya, egy minutára annyi katonát varázsolt elé, a jó Isten tudja, honnét s honnét nem, hogy az ég is elfeketedett belé. Ugy széjjel verte az öreg király seregét, hogy hirmondónak sem maradt abból. Csak az öreg királynak s a két idősebb fiának hagyták meg az életét: hadd menjenek haza Isten hírével, de aztán őket többé meg ne háborítsák.

Hát ez így volt, a hogy volt, aztán telt, mult az idő, el telt egy esztendő, két esztendő s élt a fiatal pár nagy békességben. Hanem a szép asszonynak még mindig nem ment ki a fejéből, hogy a királyfi csak akkor szerette meg, a mikor szépséges szép leány lett belőle, de bezzeg, mikor béka volt, irtózott tőle, el is akarta hagyni, pedig segített rajta. Azt mondta egyszer az urának:

— No lelkem, uram, emlékszel-e, hogy mikor feleségül vettél, megesküdtél nekem s utánam mondtad, hogy ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket.

Mondá a királyfi:

— Emlékszem, emlékszem, lelkem feleségem.

— Hát arra emlékszel-e, hogy háromszor akartál megszökni tőlem?

— Hej, arra is emlékszem, nem is nem tagadom lelkem feleségem.

— No bizony ha emlékszel is s nem is nem tagadod, most én is elhagylak téged. Nesze, adok egy gyűrűt emlékül, az Isten áldjon meg.

Eleget istenkedett a királyfi, hogy ne hagyja el, ne bolondozzék, a mi elmúlt, elmúlt, felejtse el; de a szép asszony nem hallgatott rája, csak kikerült-fordult az ajtón s úgy eltűnt, mintha föld nyelte volna el.

Búsult a szegény királyfi, hogyne búsult volna! Még csak most volt igazi világ árvája. Sem apja, sem

anyja, sem íelesége, sem országa, sem hazája! Meghiszem azt! Reggelre még az a szép ragyogó vára sem volt, mert — halljatok csudát! — ott ébredt fel a rengeteg erdő közepén, azon a tisztáson, hol az éjjel megháltak volt, mikor az apja világgá kergette. Ott legelészett a lova is még a jó kövér fűben.

— No édes lovam, — mondá nagy búsán -- össze kerülénk megint, most mehetünk ismét világgá.

Felült a lovára s ment, a merre a szeme látott. Ment hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön átal, ha valahol szolgálatot találna. Addig mentek, mendegéltek, míg egyszer rengeteg erdőben egy malom elé értek. Bemegy a malomba s köszönti a molnárt, a kinek olyan fehér volt a haja, mint a buzaliszt: — Adjon Isten jó napot, molnár gazda!

— Adj' Isten, ecsém, hol jársz itt, a hol a madár sem jár?

— Én bizony szolgálatot keresek, bátyám uram, ha találnék.

-- No bizony, ha igen, állj bé hozzám molnár legénynek. Nekem sem gyermekem, sem senkim a világon, ha jól viseled magadat, neked hagyom a malmomat s minden gazdaságomat.

Kezet csaptak, áldomást ittak s a királyfi ott maradt a malomban. Ügyes legény volt, hamar kitanulta a molnárságot, de nem tudta elgondolni, hogy miféle malomba került, mert őrlenivaló volt mindig, hanem sem azt nem látta, hogy ki hoz őrlenivalót, sem azt, hogy ki viszi el a lisztet.

Meg is kérdezte egyszer az öregtől:

— Ugyan bizony, bátyám uram, hogy kerül ide a sok őrlenivaló s ki viszi el innét, hogy én azt sohasem látom?

— Hej, ecsém, azt mindig éjjel hozza egy griffmadár s éjjel is viszi el, a mikor te alszol.

— Hát aztán hová viszi?

— Hm, ecsém, a királynénak viszi egyenest. Ide nem messze van egy kőszikla, annak a tetejében egy ragyogó fényes vár. Abban lakik a mi királynénk szomorú özvegységben.

Hiszen a királyfinak sem kellett egyéb. Nem feküdt le az éjjel, s éjfélkor, ahogy jött a griffmadár a lisztért, belebujt egy lisztes zsákba s a griffmadár a többi zsák közt vitte őt is a királyné várába. Ott a mikor kioldották a zsákokat, kiugrott nagy lisztesen, hogy a szegény kenyérsütőt majd kitörte a »rossz«.

— Ne félj, — szólt a királyfi — nem vagyok kisértet. A malomból jöttem, hogy itt szolgálatot keressek.

— Jól van, — mondá a sütőmester — éppen sütőinasra szükség vagyon, felfogadlak annak.

Hát bezzeg hogy a királyfi kitanulta a sütőmesterséget is. Eleinte csak fekete kenyeret süttettek vele, de süttött aztán fehér czipót is, szép piros ropogóst. Hanem a királynét még egyszer sem láthatta, pedig a miatt jött ide, ha mondom nektek.

Hetek multak, hónapok multak, hát egyszer amint kitekint a sütőablakán, látja, hogy éppen az ablak alatt sétál el egy szépséges szép asszony. Uram Jézus, ne hagyj el! hiszen ez az ő felesége! Hej, Istenem, nem találta helyit. Mit csináljon, hogy kerüljön a felesége színe elé! Gondolt ide, gondolt oda, ő bizony azt gondolta, hogy a gyűrűt belekeveri egy czipóba s majd megtudja erről a felesége, hogy itt van. Nem sokat teketóriázott: bele keverte a gyűrűt a tésztába s süttött ebből olyan ropogós piros czipót, hogy még a sütőmesternek is táltva maradt a szája. Vitték is mindjárt a királyné

asztalára. Ott az inas felvágja a cipót s hát kigurul belőle egy gyűrű. Fölkapja az inas a gyűrűt, s jelenti a királynénak, hogy mi történt. Nézi, nézi a királyné s a színében csak hol elhalaványodik, hol kipirosodik. Hivatja a sütőmestert: — Ki sütötte ezt a cipót?

Mondja a sütőmester:

— A sütőinas, felséges királyné.

— Küldjed ide mindjárt.

Küldik a sütőinast, be is megy nagy lisztesen, de bezzeg nem nézte a királyné: lisztes-e, nem-e, a nyakába borult. Még az nap nagy lakodalmat csaptak, de olyant, hogy hétországgra ment a hire.

Én is ott voltam, a griffmadáron mentem fel s feneketlen kancsóból ittam a bort. Haza felé adtak egy lovat, a kinek tök volt a feje, viasz a dereka, kender a farka, kóró a lába, aczél a patkója. Ahogy a földre ért, megbotlott a lovam egy békasóba, szikrát vetett a patkó, tüzet fogott a kender, elégett a kóró, elolvadt a viasz, leesett a tök s hupp! — lepottyantam én is a földre, hogy nagyot nyekkentem belé.

Itt a vége, fuss el véle.

A két bors-ökröske.

Egyszer volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren is túl, egy nagy tenger, annak a közepén egy nagy sziget; ennek a szigetnek a közepében egy nagy hegy s a hegy tetején egy ezeregy éves fa. Ennek volt kilenczvenkilencz ága, a kilenczvenkilenczediken fityegett egy kilenczvenkilencz rejtekes tarisznya; ennek a kilenczvenkilenczedik rejtekében volt a Laczi bátyám kilenczvenkilencz levelű bibliája s ennek a kilenczvenkilenczedik levelén olvastam ezt a mesét.

A biz a': Hát volt egyszer egy igen-igen szegény ember; szomszédjában lakott még egy nálánál is szegényebb. Az egyiknek fia volt, a másiknak leánya. Kapták magukat a szegény emberek s összeboronálták a legényt s a leányt, hogy ha már annyiban van: legyen egy kódustarisznyából kettő.

Azt mondja egyszer az ifjasszony az urának: — Hallá-e! kied, az igaz, hogy nincs pópista hiten, de próbáljon egyet: böjtöljön meg egy pénteket, hátha adna az Isten valamit.

Az éfi ember meg is hallgatta a tanácsot, nem eszik egy betéví falást sem pénteken, hanem az Isten nem adott azért semmit. — No, isten neki, — gondolja magában — legyen a többi után, s megböjtöli a másodikat, meg a harmadikat is, s egyszer csak úgy beléjött a böjtölésbe, hogy hét egymásután eső pénteken nem evett semmit, de semmit az ég alatt. De az Isten csak

nem adott semmit a hét napos böjtre sem. Hm! — gondolja magában, — ez már csak elég volt, ha akart volna adni ő szent felsége, erre adhatott volna.

Meggondolkozik a szegény ember s azt mondja a feleségének: — Hallod-e feleség! süss nekem egy hamuból sült pogácsát, mert menni akarok az Istenhez, hadd látom: hol a hiba.

Süt is az asszony s a szegény ember utnak indul.

Déltájatt elér a Herecz erdőbe. Ott talált egy ősz embert, a mint két akkora ökörrel, mint egy-egy borszem, szántogatott a cziheres parlagon. Köszön neki s az fogadja is. Kérdi: hogy merre van szándéka? mi járátba van?

— Én bizon az Istenhez mennék, — felel a szegény ember. — Hét pénteken böjtöltem s nem adott érte semmit. Most azt szeretném megtudni, hogy mért nem adott?

— Abba' hiába' ne fáradj, — mondja az ősz ember — hanem én neked adom ezt a két bors-ökröcskét, ezek után élélhetsz, csak senkinek el ne add, akár mennyit ígérjenek értök.

Haza hajtja a szegény ember a két ajándék állatot s másnap mindjárt erdőbe ment velök. A szekeret innét s túl szedte össze: egyik ember kereket, a másik rudat, a harmadik tengelyt adott, s úgy tákolta össze. Elég az, hogy volt olyan, a milyen. De nem is mert két szál fánál többet feltenni, mert az ökröcskében még kevesebbet bizott. Hanem ezek táltosok voltak, s mikor megakará indítani, megszólal az egyik:

— Hát ezt a két szál fát ki után tette gazduram? Csak rakja meg a szekeret istenesen, hogy recsegjen alatta, mert mi két szál fával szégyeljük bémenni a faluba. A szegény ember csak csavargatta a fejét, de rászánta magát s istenesen megrakta a szekeret, a mennyi csak ráfért.

A mint kiérnének az erdőből, találkoznak a gróffal s a falubiróval. Ezek majd' hanyatég estek, mikor látták, hogy az a két pirinkó ökör mekkora szekér fát viszen. Kérdi a gróf:

— Mennyiért adod nekem ezt a két ökröt, te szegény ember?

— Nem eladó, méltóságos gróf ur, — felel a szegény ember.

Megharagszik a gróf s azt mondja a szegény embernek, hogy ha egy nap alatt meg nem szántja a Herecz erdőt, s bé nem veti, s el nem boronálja: ökre nélkül marad.

Aj! megbúsulja magát a szegény ember. Mit tudjon csinálni! — Egyet se búsuljon gazduram, — szólal meg az egyik borsszem ökröcske — csak szerezen kied ekeszerszámot, a többi a mi dolgunk lesz ketten.

No, szerez is a szegény ember. Egyik ad talyiga kereket, a más ekekabalát, a harmadik esztekét, kurta-vasat, hosszú-vasat s egy piczre összeszokotálta az ekét.

Elmennek a Hereczbe, s azt mondja ott az egyik ökör: — Kied csak feküdjék le s aludjék, gazduram, eligazítjuk mi a többit. A gazda bizony meg is fogadta a szót: lefeküdt, elaludt s mire felébredt, már szépen el is volt boronálva a szántás. Avval haza eregéltek s jelentette a birónak, hogy készen van a munkával. Kimegy a biró s a gróf a helyszínére, végig járnak a helyet, de egy hajszál nem sok, annyi hibát sem találtak a vetésben.

— No te szegény ember, — mondja most a gróf — ha mi nekem takarmányom van, gyökerestől, mindenestől be nem takarítod egy nap alatt, ökröd nélkül maradsz, tudd meg

A szegény ember elkezd búsulni, de a borsökröcske, ismét megvigasztalja: — Egyet se búsuljon gazduram! Kied csak feküdjék le a barázdába s aludjék, a többi a mi gondunk. Bé is takarították egy nap még a helyét is a temén-

telen sok takarmánynak. Egy szekérre rakták az egészet, de olyan magasra felrakták, hogy a szegény ember nem tudott a tetejébe nézni. Mikor a kastélyhoz érnek, bémegyén a szegény ember a grófhhoz, s mondja: — Méltóságos gróf úr! elhoztam eddig a takarmányt, de ha a kastélyt el nem fordíttatja a helyéről, nem férünk bé az udvarra. A gróf még ki sem hallgatta jóformán, úgy kivetette a szegény embert, hogy majd megszakadt a nyaka. Meglátták ezt az ökröcskék, mozdítanak egyet a szekéren, neki a kastélynak s az fenekestől felfordult. A grófot majd megölte a boszuság.

— Hallod-e, te szegény ember! — mondá a gróf, — ha te engem be nem vitetsz a pokolba a biróval együtt, ökröd sem lesz, s magad is csúfot látsz. Látni akarom a poklot, hogy milyen világ van ott.

Hej! búnak adja magát a szegény ember. Hogy tudja ő oda vitetni, mikor soha még a tájéka felé sem járt a pokolnak! Megszólal az egyik ökröcske:

— Azért sohase búsuljon gazduram! Oda éppen jó helyre kívánkoznak, megilleti mind a kettőt.

Avval a szegény ember eléállott a nagy egész vágás szekérrel, a gróf s a biró felkászolódtak rá, s elindult a két ökröcske a pokol tartománya felé. Estére kelve a szádához értek. A borsszem-ökröcskék neki futottak az ajtónak, beütötték a fejükkal, avval a gróf nagy tempóra besétált, s utána a biró.

— No most, gazduram, rántsa rájuk az ajtót, javallá az egyik. A szegény ember úgy is tett, s a gróf soha ki nem tudott kerülni a világ színére, sem a biró. A szegény ember pedig a két borsszem-ökröcskével máig is boldogul él, ha meg nem halt.

Gácsera.

Mikor volt, mikor nem, elég az, hogy régen volt, volt nekem egy tyúkom. De akár hiszitek, akár nem, akkora volt ez a tyúk, mint egy sas. No hiszen nem sok hasznom volt a nagyságában, mert hiába lestem, vártam, esztendő múlt esztendő után s az én tyúkom egy tojás nem sok, annyi tojást sem tojt. Gondoltam magamban, én bizony nem tartom tovább, elviszem a vásárra s eladom. El is vittem s ahogy letettem a piacra, körülfogták a népek s úgy bámulták, mint a borjú az új kaput. S hát egyszerre — mit gondoltok, mi történt? az én tyúkom, a sok ember szeme láttára, akkora tojást tojt, mint egy sütőtök. Bezzeg most mindenki megvette volna. Igértek érte egy véka aranyat is, de én nem adtam el, hanem fogtam az én kedves tyúkomat, haza vittem. Gondoltam, tojik az majd otthon többet is s kapok én majd érte akár száz véka aranyat is.

No, haza vittem s csak vártam, vártam, hogy mikor tojik megint az én tyúkom. De hiába vártam, teltek-múltak a napok s az én tyúkom egy tojást sem tojt többet. Hátha nem, — gondoltam magamban — megöltetem, hadd költse ki a csirkét, abból talán majd jobb tojós tyúk lesz. Megöltettem a tyúkomat, ott ült a tojáson éjjel, nappal s csak kotolt, kotolt, de a tojás nem akart kikelni. Ha feléje mentem, hogy megnézzem a tojást, mérgesen a szemem közé vágott a szárnyával. Meg kellett

várom, a míg leszáll a tojásról, elmegy a szemétdombra s úgy nézem meg, kikélt-e már a csirke vagy nem? Ugy tettem, a hogy gondoltam. Mikor az én tyúkom leszállt a tojásról, oda szaladtam, fölkapom a tojást s hát az olyan hideg, mint a jég. Tartom a nap felé, hogy vajjon világos-e. Gondoltam, ha tiszta, feltöröm s legalább egy jó rántottát csinállok belőle. De biz' az olyan sötét volt, mint a vak ablak. Ugyan bizony, mi az Isten csudája lehet benne? Feltöröm s hát egy árkus papiros van benne, szépen összehajtogatva s a papiros tele volt írva szép kerek betűkkel. Erre a papirosra volt írva a mese, a melyet most elmondok nektek.

Hol volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren is egy bolha ugrással s egy veréb lépéssel túl, még azon is túl, hol a göndör szőrű, kopasz fülü mangolicza túr, volt egy szegény ember, s annak egy nagy kamasz fia. Abban az országban, a hol ez a szegény ember lakott, olyan rekkenő nagy melegség volt, hogy ott minden ember, még a király is a föld alatt lakott. Szegény volt ott minden ember s az már báró vagy gróf volt, akinek vagy négy kas méhe, vagy tiz-tizenkét diófája volt. Mert ebben az országban minden ember dióval s mézzel élt. Annak a szegény embernek, a kiról én mesélek, csak egy méhe s egy diófa-bokrocskája volt. Ez az egy méh látta el mézzel. De bezzeg nagy becsben is tartották, vigyáztak rá, mint a szemük fényére. Még neve is volt ennek a méhnek, úgy hívták, hogy Gácsera.

Hanem egyszer, mit gondolt, mit nem Gácsera, kirepült a föld alól s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Búsult a szegény ember, de még a fia is. Keresték mindenfelé, föld alatt, föld felett. Megkérdezték minden-

kit, nem látták-e valahol Gácserát? De bizony nem látta senki.

Napok múltak, hetek múltak, de Gácsera csak nem került elé. Mondja a szegény ember a fiának:

— Eredj, fiam, világgá s keresd föl Gácserát, mert különben éhen halunk mind a ketten. Mondd meg neki, ha megtalálod, jöjjön vissza, tyúkkal, kalácscsal tartjuk, tejben, vajban fürösztgetjük s hasábfával kenegetjük.

Elindult a fiú s ment, mendegélt hetedhét ország ellen. Hét nap s hét éjjel meg sem állott, ment erdőkön, mezőkön, folyóvizeken keresztül, nézett erre, nézett arra, megkérdezett minden élő lelket: — Ugyan bizony nem látták-e Gácserát?

— Hát az ki s mi? — kérdezték az emberek, — ember-e vagy állat?

— Állat biz' a, — mondá a legény — de több embernél, mert az tartott el eddig minket, engem s az apámat.

— Hát miféle állat az a Gácsera?

— Az méh, — mondá a legény. — Bezzeg hogy kinevették mindenfelé a szegény legényt.

— Oh te boldogtalan, te, hát mit gondolsz, hogy egy méhet meg lehessen találni!

Jól van, tovább ment a legény s hát a mint megy egy réten át, egyszerre csak mit látnak szemei! Látja, hogy Gácsera egy eke elé van fogva, egy nagy hosszúszarvú ökör mellé. Utána egy szántó-vető ember rittygetteti az ostorát s biztatja a szegény Gácserát is: — Hí, elébb, hí!

Szegény Gácserának a nyakát feltörte a járom s a szegény legény sirva fakadt, mikor látta, hogy az ő kedves méhük ilyen szerencsétlen sorsra jutott.

Oda megy a legény a szántóvető emberhez. Kösönti illendőképpen s kérői:

— Ugyan bizony, bátyám uram, melyik vásáron vette az egyik ökrét?

— Melyiket öcsém?

— Azt, a melyiknek szarva nincs, de szárnya van.

— Nem vettem én — mondá a szegény ember — semmiféle vásáron, hanem ide jött a minapába s kért szép szóval, hogy fogadjam föl, majd jó hasznát veszem.

— Oh lelkem, bátyám uram, — mondá a szegény legény — a miénk volt ez a méh s ha vissza nem adja kigyelmed, éhen veszünk apámmal együtt.

A szántóvető embernek jó szive volt s azt mondta:

— Hát bizony, ha így van, akkor én visszaadom neked, vidd Isten hírével. Azzal kifogta Gácsérát a járomból s a legény indult vele haza felé. De a szegény Gácséra mindig panaszkodott az uton, hogy fáj a nyaka, fáj a lába, fáj mindene. Tünődött, gondolkozott, hogy mit tudjon vele csinálni, mivel tudja Gácsérát meggyógyítani.

A mig így tünödnék, búcsálódnék, egy eperfa alá érnek. A legény leszakaszt egy marék eperfa-levelet s azzal megdörzsöli a Gácséra nyakát. Hát uram teremtöm, mi történt? A hogy megdörzsölte a Gácséra nyakát eperfa levéllel, abban a szempillantáshan egy eperfa nőtt ki a Gácséra nyakából s az az eperfa csak nőtt, nőtt mind feljebb-feljebb, olyan magasra, hogy felső ága az eget verte s olyan szélesre elterpeszkedtek az ágai, mint — ide s tova.

Örült a legény, de még hogy örült, hogy milyen jó dolguk lesz ezután! Lesz most már nemcsak mézük, hanem eprük is annyi, a mennyi beléjük fér.

Megy haza nagy örvendéssel s bekiált a lyukon:

— Jöjjön ki, édes apám, haza hoztam Gácsérát s nézze meg, hogy mit hoztam még vele. De a szegény ember nem tudott kijönni, mert a míg a fia oda volt, a sok bánattól s a sok éhségtől úgy meghízott, hogy nem fért ki a lyukon. Csak éppen a fejét dughatta ki s úgy nézte meg, hogy mit hozott a fia. Az ám, a helyett, hogy örült volna, még jól megszidta a fiát s ha kifér a lyukon, még el is döngeti, hogy minek hozta ezt a nagy eperfát, mikor úgy sem fér be a lyukon.

Hát jól van, a szegény ember maradt a föld alatt, a fia a föld felett Gácsérával, meg az égis erő eperfával. De aztán csak láttatok volna, mi tenger eper termett ezen a fán. Messze földről, messze vidékről jöttek mindenféle népek, egy-egy ágára fölültek ezren is, úgy ették az epret. Hanem a felső ágra senki sem tudott felmászni, pedig szerették volna ám onnét is leszedni az epret, mert akármilyen sok volt alól, mégis csak elfogyott. Az ám, elfogyott. Több volt a szegény ember, mint az eper. Hanem hogy szedjék le a felső ágról? Fölmászni nem tudtak rá, fogták hát magukat, összehordották a mi hajító-fa van az országban s fölhajigálták a fa tetejére. Hiszen hajigálhatták, a hajító fák fennakadtak, fenmaradtak, de eper egy szem sem esett. Mikor a fából is kifogytak, jó kemény göröngyöket is kezdetek feldobálni. Fennakadtak azok is.

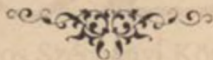
Hát egyszer csak mi történt? Az történt, hogy elkezdett esni az eső. A kemény göröngyök megpuhultak a fa tetején s kerekedett rá egy szép virágos rét s ezen a réten termett olyan kövér fű, a melyet még emberi szem nem látott.

Búsult a szegény legény, mikor ezt látta, mert szerette volna lekaszálni ezt a jó füvet. De hogy kaszálja le, mikor még akkor a kaszának hire sem volt?

Hopp, egyet gondol s elmegy az erdőbe. Gondolja, hogy majd felfogad kétszáz nyulat, azok jól tudnak kaszálni a farkukkal, lekaszáltatja velük. Ment egyenesen a nyulak királyához, megalkudott vele jó pénzen s a nyulak királya mindjárt elérendelt kétszáz nyulat. Menjenek el a szegény emberrel, kaszálják le a rétvét.

Mentek a nyulak, fölszaladtak a fa tetejébe, de mire fölértek, olyan vastag volt a legvékonyabb fűszál is, mint a karom. Na meg is kinlódtak a szegény nyulak. A vastag fűben mindeniknek belészakadt a farka. Azóta nőnek a nyulak olyan kicsikére s azóta oly kurta farkinczájuk.

Ha a nyulak farka el nem szakad, az én mesém is tovább tartott volna.

Rapsóné.

Ennek előtte sok száz esztendővel, élt Udvarhelyszéken egy szépséges szép özvegy asszony. Termérek földje, kincse volt, maga sem tudta, hogy mi je van. Volt ennek a szép asszonynak egy vára is Parajd s Szováta között. Még ma is megvan az omladéka s úgy hívják, hogy Rapsóné vára.

Ez a Rapsóné olyan erős vallásos asszony volt, hogy minden vasárnap Kolozsvárra hajtattott misét hallgatni. Az ám, csak hogy messze van ám Kolozsvár Udvarhelyszékétől, rossz is volt az út akkoriban s Rapsóné mindegyre elkésett a miséről.

Egyszer, mikor elakadt a négy lovas hintaja, azt mondja nagy mérgesen: — Ördögnek való útja, rajtad sem járok többet!

Abban a minutában, csak eléugrik egy ördög s mondja Rapsónénak: — Szólitottál, itt vagyok, te szép asszony!

— Szólitott az ördög, — mondta Rapsóné — mit akarsz?

— Hallottam, hogy mérgelődöl a rossz utra, mit adsz, ha jó utat csinálok a váradtól Kolozsvárig?

— Kérj akármennyit, megadom, csak jó utat csinálj.

— Jól van, — mondá az ördög — adj nekem két hegy aranyat s egy völgy ezüstöt, annyiért megcsinálok az utat.

Kezet csaptak s az ördög még az éjjel olyan utat csinált a vártól Kolozsvárig, hogy a szoba földje sem lehetett simább.

Ment Rapsónéhoz reggel s jelentette: — No Rapsóné, kész az út, fizess.

— Mindjárt, mindjárt, ördög barátom, csak várj egy kicsit.

Azzal benyúlt a ládájába s kivett három aranyat. Egyet tett a jobb emlőjére, egyet a bal emlőjére, egyet pedig a két emlője közé.

— Itt a két hegy arany s az egy völgy arany, vigyed, — mondta Rapsóné s akkorát kaczagott, hogy csengett belé a vár.

Megharagudott az ördög, de szörnyen. Azt mondta: — No így még rá nem szedtek, de megállj, Rapsóné, ezt megkeserülöd.

Elszaladt nagy haraggal, füttyentett egyet s hát a mi ördög volt a pokolban, mind felszaladt a föld színére s egy szempillantásra elrontották a szép utat.

Szerencsének szerencséje.

ol volt, hol nem volt, az óperenciás tengeren innét, hetedhétországon túl, volt egyszer egy király s annak egy növendék fia.

A király éppen azon járatta az eszét, hogy a fiát megházasítsa, mikor a szomszéd ország királya erősen megsértette s mit volt mit nem tenni, abba hagyta a fia házasságát s rettentő nagy sereggel elindult háboruba. Hanem a fiát otthon hagyta házórzőnek s erősen a szívére kötötte, nehogy megházasodjék, míg ő a háborúból haza nem kerül.

Elment a király s a fia csakugyan honn maradt, s a hogy tudta, igazgatta az országot, de telt, mult az idő, esztendő esztendő után s az apja csak nem került haza, még mindig háboruskodott a szomszéd királyal.

Ő bizony — gondolta magában a királyfi — nem vár ítélet napjáig, talán öreg ember is lesz, mire haza kerül az apja, — elindul lánynézőbe. Nagy sergett gyűjtött s úgy indult világgá, hadd lássák idegen földön, hogy őt sem a gólya költötte. De még az országok határáig sem érhettek, jó velük szembe a király, akarom mondani: szaladott, mert rútul megverték a sergét.

Bezzeg megörült a király, a mikor meglátta, hogy jó a fia elejébe. Azt hitte, hogy híre ment a vereséginek s most jó a segítségére. De meg is mérgeződött szörnyen, mikor megtudta, hogy a királyfinak eszeágában sem volt ez, hanem házasságon jár az esze.

— Meghagytam úgy-e, hogy el ne mozdulj hazulról, míg vissza nem térek, — mondta a király. — Nem fogadtál szót, mehetsz, a merre a szemed lát, de a katonáimat el nem viszed, hallod-e!

Eleget kérelte a fiú az apját, hogy így s hogy úgy, egyszer csak meg kell hogy házasodjék, de a király nem engesztelődött meg s elvette tőle az egész ármádiát. Egyes-egyedül egy vadász maradt a királyfi mellett. Ez olyan hűséges embere volt a királyfinak, hogy még a királylyal is szembe szállott s azt mondta: — Felséges királyom, egy életem egy halálom, de én a királyfit el nem hagyom.

Elváltak nagy haraggal s a király ment haza felé, a királyúrfi pedig hűséges vadászával hetedhétország ellen. Búsult erősen, hogy az apja még csak egy jó szót sem adott utravalónak, de még egy hét sem telt belé, el mult a nagy búbánatja. El bizony, mert addig mentek s mendegéltek hegyeken, völgyeken, erdön, mezőn által, hogy a hetedik nap megérkeztek Aranyország aranyvárába s ottan találtak egy aranyvirágot, de olyant, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem. Közbe legyen mondva, s nehogy elfelejtsem, az aranyvárban a király lakott s az aranyvirág a király egyetlen leánya volt. Éppen az ablakban ült Aranyvirág, mikor a királyfi megérkezett s mondta magában: — No ez bizonyosan érettem jött, de ha jött, bizony el is megyek vele.

Mert szép volt Aranyvirág, de a királyúrfi sem volt

ám amolyan tedd el s elé se vedd legény: megakadt a szem rajta.

Fölmegy a királyfi a palotába, s nem sokat teketóriázik. elémondja a királynak, hogy ő ki s mi, s hogy becsületes szándékkal jött. A királynak megtetszett a legény s azt mondta: — Jól van, fiam, legyen tiéd a lányom ásó, kapa s a nagy harang válaszszon el, ha szeretitek egymást. Egybe hívatta Aranyvirágot s ez is azt mondta: — Én bizony szívesen megyek a királyfihoz, mert látom a szeméből, hogy igaz szeretettel van hozzám.

Mindjárt papot hívtak, a fiatalokat összeeskették s csaptak olyan lakodalmat, hogy folyt a bor s a pálinka Henczidától Bonczhidáig s még azon is egy sánta araszszal túl.

Mikor a nagy vendégségnek vége volt, befogattak hat szép lovat egy aranyos, gyémántos hintóba, a fiatalok bele ültek s elindultak a királyfi hazájába. Még az estére a királyfi országába értek s megszállottak egy fogadóban. A fiatal pár egyszeribe le is feküdt, de a királyfi vadásza kint maradt a fogadó udvarán s le nem hunyta a szemét, nehogy a gazdájának valami bántódása essék. Hát úgy éjfél tában hallja a vadász, hogy a ház tetejére száll három varju s ott csak elkezdenek diskurálni.

Azt mondja az első varju: — No hallátok-e, ilyen szép egy pár ember sem hált még ebben a fogadóban. Kár, kár, kár, hogy ilyen fiatalon el kell pusztulni szegény fejüknek.

Mondja a második:

— Hogyne pusztulnának el, mikor holnap leszakad alattuk az aranyhid.

Mondja a harmadik varju: — Hej, gonosz lelke lehet a királyfi apjának! Azt hallottam, hogy a király fűrészeltette be a hidlábat. Kár, kár, kár! De hé, halljátok-e,

a ki ezt a mi beszélgetésünket elárulja — térdig sóbálványná változik, akár állat, akár ember légyen.

— Nem bánom én, hadd változzak, még is eláru-
lom, — mondta hangos szóval a vadász, hogy a varjak
jól hallották.

— Kár! kár! kár! — kárrogtak, a varjak s el-
repültek a ház tetejéről.

De még egy jó hajításnyira sem repülhettek, három
galamb szállott a ház tetejére s halljatok csudát, ezek
is beszélgetni kezdettek.

Azt mondja az első:

— Hej, szegény fiatal pár!
Hiába menekedtek meg a
hidnál, mégis el kell pusztul-
notok.

— El bizony, —
mondá a második, —
mert a király megboszor-
kányozott hintót küld ele-
jükbe.

— Csak belé ne
ülnének, — mondta a
harmadik, — mert ha beléülnek, rettentő forgószél kereke-
dik, felkapja az égig hintóstól, lovastól, mindenestől s
úgy lesuppannak a földre, hogy a hetvenhetedik porczy-
kájuk is izré-porrá törik. Csak aztán ezt a mi beszél-
getésünket el ne árulja valaki, mert egyszeribe deréki-
g sóbálványná változik.

— Nem bánom én, mégis eláru-
lom, — mondta a
vadász fenszóval, hogy a galambok is jól hallották.

Tovább is rebbentek a ház tetejéről nagy ijedten.
De nézz csak oda! Ahogy a galambok elröppentek,

három sas szállott a ház tetejére. Bezzeg hogy ezek is diskuráltak.

Mondja az első:

— Attól a hidtől s a hintótól még csak megmenekedhetnek ez a fiatal pár, de már azután nem tudom, mi lesz velük.

— No azt én sem, — mondá a második sas — mert azt hallám a városban, hogy a király egy pár arany s ezüst himes köntöst küld a fiának s a menyének is, hogy vegyék fel mindjárt.

— Hiszen csak — mondá a harmadik — valahogy megsajditanák, hogy a mint felveszik a köntöst, egyszeribe porrá égeti őket. De mi meg nem mondhatjuk s úgy árulja el a mi beszélgetésünket valaki, hogy merősmerejében sóbálványná változik.

— Nem bánom én, akármi történjék velem, — mondta a vadász hangos szóval — de nem hagyom elpusztulni a gazdámat.

Reggel mikor indulóba voltak, megszólítja a vadász a királyfit s mondja neki: — Az éjjel álmomban olyan álmot láttam, felséges királyfi, hogy ha rám nem hallgat, bizony elpusztulunk. Meginstálom, felséges királyfi, tegye mindig, a mit én mondok, a mig hazaérünk s nem bánja meg.

Kaczagott a királyfi s a felesége is: ó te bolond, te, álom s esős idő.

— Már akár esős, akár napos, hallgasson rám, felséges királyfi, — esenkedett a vadász.

Nem hagyott békét addig a királyfinak, mig meg nem ígérte, hogy mindent úgy tesz, a hogy ő elémondja.

Na, elindulnak s megérkeznek az aranyhidhoz. Azt mondja a vadász: — Ezt a hintót hagyjuk itt!

— Hát ezt már hogy hagynók itt? — kérdezte a királyfi.

— Ezt bizony úgy, hogy egy szeg sem jó ebben a hintóban: letörik a hidon. Szégyen egy királyfinak ilyen hintóban vinni feleséget.

Leszállottak a hintóról, körül nézték, vizsgálták, még a tengely alá is bebújt a királyfi, de még a felesége is utána, hanem csakúgy ragyogott még a kerék-kenő is, mert hát folyó szinarany volt az is.

— Hm, — mondá a királyfi — én nem látok ezen a hintón semmi hibát, de szavamat adtam, hogy hallgatok rád, hát hagyjuk itt. Ott hagyták a hintót, szépen átal sétáltak a hidon, a vadász pedig a lovakkal átalusztatott a vizen. Gyalog bementek a városba, ott hintót vettek s úgy mentek tovább.

Még a város határán túl sem voltak, hát jön elejükbe a hopmester szép aranyos hintón s jelenti a királyfinak, hogy a felséges apja ura küldötte a hintót, hozzája illendőt.

Szinarany volt még a kerékszeg is, de a vadász úgy tett, mintha megvizsgálná alúl, felül, kívül, belül, s azt mondta a királyfinak: — Felséges királyfi, belé ne üljön ebbe a hintóba, mert amilyen cifra, éppen olyan rossz. S hogy rá ne ülhessenek, elérántotta a kardját s miszlikbe vágta a drága aranyhintót.

A királyfi csak csóváltatta a fejét, csak hümmögött, de mit csináljon? Szavát adta, hogy engedelmeskedik.

Visszaültek a vett hintóba s úgy értek a király városának a határába. Ott is várta már egy követ, az egyik karján egy királyfinak való köntössel, a másik karján a feleségének való köntössel. Aranytól, ezüsttől ragyogott mind a kettő.

Megörült a királyfi, de méginkább a felesége s egyszeribe fölakarták venni a drága szép köntöst, de a vadász kikapta a követ kezéből s mind a két köntöst diribbe-darabba szaggatta.

— Hát ezt ugyan mért tevéd? — békételenkedett a királyfi.

— Ezt azért tettem, hogy még inasnak sem volt való, nemhogy királyfinak.

— De így s de úgy, — mondta a királyfi s erősen haragudott a vadászra. A felesége meg sirt mérgében, hogy nem a királyfi parancsol, hanem a szolgálja.

Ezalatt pedig az öreg királyt csakhogy föl nem vetette a boszúság, hogy nem tudta elpusztítani a fiát, aki daczolni mert vele. Hanem azért úgy tett, mintha erősen örülne, mikor a fia s a menyé megérkeztek. De nem volt nyugta, míg ki nem tudja, hogy mi csudálatos módon kerülték ki háromszor a halálos veszedelmet.

Mondta a fiának: — No, édes fiam, nem hittem volna, hogy megvesd az apád ajándékát. Tőlem szebb nem telt.

— Ne haragudjék, édes apám, — mondá a királyfi — tetszett nekünk minden, de a vadászomnak megígértem, hogy az uton mindenben ráhallgatok, s annak a bolondos legénynek sem a hintó, sem a köntös nem tetszett. Azt mondta, hogy elpusztulunk, ha nem hallgatunk a szavára.

Na megállj, te vadász, — gondolta magában a király — ezt megkeserülöd. Különben is haragudott rá szörnyen, a mért a fiához jobban huzódott s elment vele leánynézőbe.

Egyszeribe összehivatta a törvénybírákat s ezek halált mondtak a vadász fejére. Másnap hajnalban akasztófát ástak az udvar közepére s a vadászt alája állították.

Felolvasták egy nagy lepedő papirosból az ítéletjét s azt is, hogy mivel szolgált az akasztófára.

— Jól van, — mondá a vadász — nem bánom ha meg is halok, csakhogy a gazdámnak az életét megmentettem!

S elmondotta, hogy mit hallott a varjaktól.

Hát abban a szempillantásban sóbálványnya változott térdig.

Mondta tovább, hogy mit hallott a galamboktól s abban a szempillantásban sóbálványnya változott derékig.

Tovább mondotta, hogy mit hallott a sasoktól s hát Uram Jézus, ne hagyj el! — merős-merejében sóbálványnya változott.

Búsult a királyfi, helyét sem találta a nagy erős búbánattól. Istenem, istenem, hogy ilyen szomorú vége legyen az ő hűséges vadászának miatta, mikor éppen az ő életét mentette meg. Föltette magában, hogy elmegy világgá s addig vissza sem jön, míg szerit, módját nem találja annak, hogy az a sóbálvány miként változzék vissza lelkes emberi állattá.

Meg is mondta még az este a feleségének: mennem kell asszony, mert a vadász miattunk halt meg.

Eleget kérte a felesége, hogy maradjon, ne induljon neki bolondjába, de nem tudta lebeszélni a szándékáról. Hallotta ezt egy öreg asszony, a ki a királyfinak a dajkája volt, az is mondta: — ne menj el, lelkem gyermekem, maradj a feleséged mellett, — de beszélhetek neki, azt mondta: egy életem, egy halálom, nem hagyom sóbálványnak a vadászomat!

— No ha olyan erősen eltökélted magad, — mondá az öreg asszony — keresd fel *Szerencsének Szerencsáját*, ez ha segít rajtad, senki más ezen a világon.

Elbúcsúzott a feleségétől keserves könyhullatás közt s elindult világgá. Hét nap s hét álló éjjel mindég ment, sok emberrel találkozott, sokat elhagyott, de senki lélek nem tudta megmondani, hogy hol lakik Szerencsének Szerencséje.

Egyszer egy malomnál esteledett meg s bement a molnárhoz, szállást kért tőle.

— Istené a szállás, — mondá a molnár s adott neki vacsorát s szállást. Vacsora közben elmondta a királyfi, hogy ki s mi ő s miben jár. Azt mondja a molnár: — Hej, felséges királyfi, ha megtalálad Szerencsének Szerencsését, kérdezd meg tőle, mi az oka, hogy az én malmom hét kőre jár, van neki posztványolója s kásatorője is, s mégsem tudok boldogulni.

Megigérte a királyfi, hogy megkérdezi, csak megtalálja Szerencsének Szerencsését.

Tovább ment reggel s estére egy faluba ért, de már mindenütt lenyugodtak, csak egy kicsi házban látott gyertyavilágot. Bement oda s hát három leány ül a kemence előtt s fonnak nagy serényen. Ezek is adtak szállást szívesen s mikor megtudták, hogy mi járatban van, a szívére kötötték, kérdezze meg Szerencsének Szerencsését, hogy mért nem viszik őket férjhez, pedig minden este fölfonnak egy-egy guzsaly csepüt.

A királyfi megigérte, hogy szívesen megkérdezi, csak rátaláljon.

Tovább ment reggel a királyfi, ment hegyeken, völgyeken át s egy nagy rengeteg erdőbe ért. Három nap s három éjjel kóborgott a rengetegben, s mikor egy kicsit ritkulni, nyiladozni kezdett, csak elejébe kanyarodik egy patak, megáll a folyásában s megszólítja: — Ugyan bizony, hol jársz itt, a hol a madár sem jár? A mióta a világ világ lett, még nem járt ember erre.

Mondja a királyfi, hogy mi járatban van.

— Ejnye te királyfi, — szól a patak — kérdezd meg Szerencsének Szerencsáját, hogy mért nincs bennem sem hal, sem rák, pedig olyan tiszta a vizem, mint a kristály.

— Jól van, — mondta a királyfi — megkérdem, ha kétfelé nyilsz, s száraz lábbal átmehetek rajtad.

A patak egyszeribe kétfelé nyilott s a királyfi szépen száraz lábbal átalsétált rajta.

— Ne búsulj, — mondta a királyfi — csak megtaláljam Szerencsének Szerencsáját, megkérdem tőle, a mire kértél.

Kiért a rengeteg erdőből s egy szép virágos völgyön folytatta az utját. Nem volt ennek sem széle, sem hossza. Ment, mendegélt s estére egy kicsi házacskához ért. Bement, hogy szállást kérjen.

Egy öreg asszony ült a gócz alatt, de olyan öreg, hogy az orra a földet verte. Köszöntötte illendőképben: — Adjon Isten jó estét, öreganyám!

— Adj' Isten fiam! Hát te mi jobban jársz erre mifelénk?

Mondja a királyfi, hogy Szerencsének Szerencsáját keresi.

— No bizony ha őt keresed, hát jó helyen jársz, mert én az anyja vagyok.

Hej, megörült a királyfi s mindjárt elmondta, hogy mit akar tőle.

Mondta a z öreg asszony: — Jól van, édes fiam, csak az én leányom most kint van a szőlőben, még éjjelre sem jó haza. Reggel menj ki hozzá, vigy magaddal egy kapát s ne szólj hozzá semmit, csak állj mellé s kapálj te is. De jegyezd meg jól, hogy még ha kérdez, akkor

se felelj neki déli tizenkét óráig. Délben én majd ebédet viszek nektek s mikor ő leül az ebédhez, ülj le te is s egyél vele. Ebéd után megkérdi: mi bajod, akkor aztán mondd meg s majd segít rajta.

Megköszönte a királyfi a jó tanácsot s reggel kiment a szőlőbe. Ugy tett, a hogy az öreg asszony mondta. Oda állott Szerencsének Szerencséje mellé, nem szólt egy szót sem, csak kapált hűségesen. Délbe kijött az öreg asszony az ebédrel, leültek, ettek. Ebéd után megszólal Szerencsének Szerencséje:

— No hallod-e, sok embert láttam, de még ilyent nem, amilyen te vagy. Talán bizony néma vagy, hogy nem szóltál eddig.

— Nem vagyok én néma, -- mondá a királyfi -- de nagy bánat van a szivemen.

S elmondta, hogy mi bánat nyomja a szivét.

— Ne búsulj, — mondá Szerencsének Szerencséje — segíték rajtad, mert megérdemled te is, meg a vadászod is. Csak menj haza békességgel. Mire haza érsz, a feleségednek egy kicsi fia lesz, annak a kicsi ujjából eressz egy pálinkás pohárba három csepp vért, azzal a vérrel kend meg a sóbálványnak a térdét, a derekát s a homlokát: egyszeribe az lesz belőle, a ki volt.

— O hogy az Isten áldjon s szenteljen meg! — hálálkodott a királyfi s indulni akart nagy örömmel haza felé.

Az ám, de eszébe jutott, hogy még három dolgot meg kell kérdezni Szerencsének Szerencsétől.

— Ugyan bizony, ha meg nem haragudnál, megkérdenék még tőled három dolgot!

— Csak kérdezd, — mondá Szerencsének Szerencséje, — válaszolok rá, ha tudok.

— Nem messze innét, a rengetegben, van egy patak. Mi az oka, hogy abban sohasem volt sem rák, sem hal?

— Mert még senki sem halt belé, — mondá Szerencsének Szerencséje. — Te se mondd meg ezt neki, míg által nem jöttél rajta, s akkor is, ha felmászta a legmagasabb fának a tetejére, mert különben halál fia vagy.

— Hát annak mi az oka, hogy van ebbe s ebbe a faluba három szép leány, mind a három szorgalmas s még sem viszik férjhez?

— Mert a szemetet a nappal szembe öntik.

— Nem értem, — mondá a királyfi — hogy s mint lehet ez?

— Ugy, hogy későn kelnek s a nap már rég fent van, a mikor kisöprik a házukat.

— No még egyet. Mi az oka annak, hogy itt s itt az a molnár nem boldogodik, pedig hét kőre jár a malma, van posztóványolója, kásaőrlője?

— Mert a molnár nem jár a templomba s nem ad a szegénynek Isten nevében. Neked is csak azért adott szállást, mert látta, hogy gazdag vagy s remélt valamit tőled.

Megköszönte a királyfi a feleleteket, elbúcsuzott szépen s elindult vissza azon az uton, a melyen jött.

Először a patakhoz ért.

— No, mit szólt Szerencsének Szerencséje? — kérdezte a patak.

— Eressz által s megmondom.

A patak két felé nyilott, a királyfi pedig hirtelen felmászott a legmagasabb fára, annak is a tetős tetejébe. Onnét kiáltotta le, a mit Szerencsének Szerencséje mondott.

Hej, láss csudát! Neki fortyan a patak, ahogy ezt hallja, elkezd dagadni, nőni, mind magasabbra, magasabbra, hogy már annak a fának is a derekát mosta, a melyiken a királyfi kuczorgott. De hiába pezderkedett erőlködött, a királyfinak csak a lábaszáráig loccsant fel s nagy mérgesen visszahuzódott a medrébe.

A királyfi leszállott a fáról s ment tovább békességgel.

Utközben beszólt a leányokhoz is, a molnárhoz is, s elmondta nekik, a mit hallott.

A leányok megfogadták a szót, többet nem öntöttek a nappal szembe a szemetet s mind a háromnak szerencséje akadt. A molnár is ezután hűségesen eljárt a templomba, adott a szegényeknek s szemlátomást gyarapodott. A patakban is csakhamar volt hal is, rák is dögvél, mert egy lóköttő a lopott lóval átakart menni rajta, a patak pedig hirtelen megáradott s a lóköttő belefulladás.

Na most már csak az ő hűséges vadásza volt hátra. Kérte az Istent, hogy csak legyen fiacskája, mire haza ér.

Volt is, de még milyen szép aranyhajú fiú! Fájt a szívének, de Isten neki, hirtelen megcsipentette a peneczélus bicskájával a fiának a kicsi ujjacskáját, kibugygyant a három csepp vér s azzal ucczu, szaladt a sóbálványhoz, megkenete térdét, derekát, homlokát — s hát csakugyan egyszeribe megelevenedett hűséges vadásza.

Az öreg király éppen az ablakban pipázott s mikor látta, hogy a vadász megelevenedik, úgy megijedt, hogy a pipa kiesett a szájából, miszlikbe törött; ettől még jobban megijedt: hanyaték esett s azt sem mondta:

szervusz világ! — »elment Földvára deszkát árulni.«
No bizony ha úgy, hát eltemették nagy pompával, ott
volt a fia helyette. Ezt mindenki szerette, mert ez fám
ember volt.

Még ma is él, ha meg nem halt.

Országos Széchényi Könyvtár

Kigyó Darvitéz és Tatarvitéz.

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl volt, volt egy rengeteg nagy erdő. Rengeteg erdőnek kellős közepében egy kicsi kaliba. Abban a kicsi kalibában lakott egy ember, a kinek a tolvajság volt a mestersége. Ennek az embernek egyetlen egy fia volt, a kinek *Fiu* volt a neve, s mikor halálos ágyába került, ennek is azt tanácsolta, hogy csak folytassa az ő mesterségét. No ugyan rossz mesterség lehet az a tolvajság, mert a fiúra, egy kötő nem sok, annyi sem maradt az apja után.

Eltelt két-három nap s csak hogy éhen nem halt szegény Fiú meg az özvegy anyja. Mondja az asszony a fiának:

— Hát fiam, eredj s menj, próbálj szerencsét!

Elindul Fiú, nagy botot vesz a kezébe s megy mendegél az erdőben. Amint menne, mendegélne, látja, hogy jó szembe vele három diák forma legény. Meghúzódott egy fa mögé s várta, míg oda érnek. Mikor a fához értek, hirtelen eléugrott s a diákokra kiáltott:

— Álljatok meg s adjatok nekem pénzt s kenyeret, mert különben halál fiai vagytok.

A diákok nagyot kacagtak erre, hogy csak úgy csengett az erdő a kaczagásuktól. Mondja az egyik:

— Hát mit gondolsz, barátom, elbirnál te hárunkkal? Hátha mi verünk meg téged s nem te minket?

Fiu elkezdett hümmögni s azt mondta:

— Mond valamit az úrfi, mert jár a szája.

Az idősebb diák vallatóra fogta most Fiút s kikérdezte töviről hegyire. Fiú elmondta, hogy ki s mi volt az ő apja s neki is azt tanácsolta, hogy legyen tolvaj.

— Látod, látod, — mondá az idősebb diák, — jobb volna, ha elmennél szolgálatba, vagy eljönnél velünk a kolégyomba, ott még derék ember válhatnék belőled.

Tetszett Fiúnak ez a beszéd, s mondta, hogy ő bizony szívesen el is megy, de előbb még haza fordul, hogy elbúcsuzhassék az édes anyjától. Mikor haza ment, az volt az anyjának első szava:

— No, Fiú, hoztál-e valamit?

— Nem biz' én, lelkem édes anyám, semmit, mert találkoztam három diákkal, s azok azt tanácsolták, hogy menjek a kolégyomba, ott még derék ember válhatik belőlem. Én a tanácsukat megfogadom s el is megyek, lelkem édes anyám. Az Isten áldja meg!

Elbúcsuzott az édes anyjától, de még elébb, hogy útnak indult volna, pipára gyújtott, mert úgy tudjátok meg, hogy Fiút már kicsiny gyermek korában pipára szoktatta az édes apja. De azt is tudjátok meg, hogy ez akkor volt, a mikor még nem volt sem aczél, sem kova, sem semmiféle gyujtómasina, s ha a pipás embernek útközben elaludt a pipája, vissza kellett fordulni, hogy otthon ismét rágyujthasson. Még egy jó puskalövésnyire sem haladt Fiú, kialudt a pipája, s mit volt, mit nem tenni, visszament s ismét rágyujtott. Aztán elindult ismét s csaknem az erdő széléig ért a második pipadohánnyal. Ott kialudt a pipája s visszatért másodszer is. Hanem a harmadik pipapohánnyal már kiért az erdőből. Bezzeg, hogy kialudt ez is, s már vissza is fordult volna, ha hirtelen egy hajításnyira tüzet nem lát egy szép pusztás

helyen. Megy a tűz felé, hogy rágyujtson a pipájára s hát, halljatok csodát, mit lát ottan? Egy kicsi kigyó volt ott, annak a fején ragyogott egy gyémánt korona, azt nézte tűznek messziről. Megszólal a kicsi kigyó:

— Ne bánts engem, te fiú, látod, ugyis összetapos-ták gyenge testemet a marhák. Inkább végy fel, mosd meg testemet a patakban s aztán vigy haza édes apám-hoz, a ki a kigyók királya. — Megmutatta az ösvényt is, a mely az édes apja rezidenciájába vezet.

Fiú fölvette a kicsi kigyót, megmosta testét a patakban, aztán elindult az ösvényen. Utközben megszólal a kicsi kigyó ismét:

— Majd meglátod, hogy az édes apám de meghálálja a te jószágodat, hanem meg ne ijedj, az édes apám majd elnyel téged, de ki is hány ismét s százszor különb legény lesz belőled, mint a milyen most vagy.

Megérkeztek a kigyó- király rezidenciájába. A kicsi kigyó elmondta az édes apjának, hogy Fiú mentette meg az ő életét s a kigyó király csakugyan egyszeribe elnyelte Fiút, de ki is hányta abban a szempillantáshan s Fiúból olyan derék, szép szál legény lett, hogy nem volt párja hét puszta határban. Még nevet is mást adott neki a kigyó király. Megkereszteltette Kigyó Darvitéznek. Aztán kikérdezte a kigyó- király, hogy mit akar, mi a szándéka s mikor megtudta, hogy Kigyó Darvitéz a kolégyomba akar menni, adott neki aunyi aranyat, a mennyit csak elbirt.

Kigyó Darvitéz szépen kitanulta a kolégyomot, aztán haza ment az özvegy anyjához, mert irták neki levélben, hogy szegény édes anyja erősen elöregedett s közeleg is immár halála órája.

Hát csakugyan éppen halálán volt szegény özvegy

asszony. Megölelte, megcsókolta Kigyó Darvitét s mondta neki:

— Lelkem, édes fiam, én most meghalok. Amim van, mind neked hagyom, de lelkedre kötöm, hogy semmit el ne adj. Van a kamrácskában egy rozsdás kard. Ennek olyan csudálatos ereje van, hogyha valaki megtámad, neked csak a földbe kell szúrni a kardot s az ellenségnek mindjárt elfogy az ereje. Ha pedig valakit megfenyegetsz vele, azt miszlikbe vagdalja. Van még a kamarában egy átalvető, abban az átalvetőben egy avatag szennyes ing s egy lábravaló. Ha ezt az inget s lábravalót magadra veszed, ember fia le nem győzhet téged. Odakint a kaliba mögött van egy vén gebe s ez téged, akárhol járj, ha világ végén is, még ha ezer darabba vágta is, ha lesz, aki testedet az átalvetőbe tegye s azt az átalvetőt a ló hátára vesse, visszahoz tégedet, lelkem, édes fiam.

Ahogy ezt mondta az öreg asszony, meghalt. Kigyó Darvitéz szépen eltemette az édes anyját, fölvette az inget s lábravalót, felkötötte a kardot, az átalvetőt a ló hátára vetette s elindult szerencsét próbálni.

Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, s egy olyan városba ért, a melynek minden háza gyász-fekete posztóval volt bevonva. Megállit egy öreg embert s kérdi tőle: — Miért borult gyászba ez a város, öreg?

— Hej, nagy oka van ennek, — mondá az öreg ember, — de minek mondjam, úgy sem tudsz rajta segíteni.

Rosszúl esett Kigyó Darvitéznek ez a beszéd, de nem szólt rá semmit: ment tovább. Hát amint a piacra ér, látja, hogy rengeteg nép van ott, a piac közepén pedig egy dobos veri a dobot s toroka szakadtából hirdet vala-

mit. A népek közé vegyül Kigyó Darvitéz is, hadd tudja, hogy mit hirdet ki a dobos. Azt hirdette, hogy:

— Nyissa ki a fülét minden ember, mert közhírre tétetik, hogy a király ő felsége leányát feleségül akarja venni a kutyafejű Tatárvitéz, de király ő felsége nem adja. A kutyafejű Tatárvitéz ezért hunczfutra (párbaj) hívta a mi öreg királyunkat. De király ő felsége nem áll ki olyan semmiházi jövevénynyel. Hanem a ki helyette kiáll s legyőzi a kutyafejű Tatárvitézt, annak annyi aranyat ad, hogy holtáig herczeg lehet belőle.

Hiszen csak ezt kellett tudni Kigyó Darvitéznek. Ment egyenest a király elé s mondja, hogy ő megverekszik Tatárvitézzel.

Mondja a király:

— No fiam, már kilenczvenkilenczen próbáltak a kutyafejű Tatárvitézzel s mind csúful jártak. Hetek multak már s nem mert kiállani senki a vitézeim közül, hogy a szégyentől majd elégett az arczom. Hát tudd meg, Kigyó Darvitéz, akárki fia-borja vagy, ha legyőzöd Tatárvitézt, neked adom a leányomat s fele királyságomat.

— Ne féljen, felséges királyom, — mondá Kigyó Darvitéz — legyőzöm én, ha hetvenhét lelke van is ördögadta Tatárvitézének.

Örült a király már előre, mert ennyire csakugyan nem bizott még egy vitézben sem s örömeben nagy vendégséget csapott, hadd egyék, igyék jól Darvitéz, minek-előtte kiállana Tatárvitézzel.

De alig ültek asztalhoz, jött egy inas s jelentette, hogy Tatárvitéz tiszteli Kigyó Darvitézt, jöjjön ki már s verekedjék meg vele. Ugy is hiába eszik-iszik, mert őt ugyan le nem győzi.

Visszaüzent Kigyó Darvitéz: — Mondd meg Tatár-

vitéznek, egyék, ígyék ő is, mert olyan kedvem kerekedhetik, hogy többet úgy sem eszik.

Az asztalnál ült a királykisasszony is, a ki olyan szép volt, mint égen a ragyogó csillag. Haj de csak elfehéredett erre a beszédre, mint a fejéritett vászon. Hátha csakugyan Kigyó Darvitéz megöli Tatárvitézt. Mert közbe legyen mondva, a királykisasszony szerette Tatárvitézt s ment volna hozzá, csak adta volna az apja.

Beüzent Tatárvitéz másodszor is, harmadszor is, de Kigyó Darvitéz ki nem ment addig, míg az asztalon ételt s italt látott. Mikor a vendégségnek vége volt, kiment az udvarra s ott a kardját földbe szurta.

— Vedd kézbe a kardot, Kigyó Darvitéz — mondá Tatárvitéz, — mert kézbe való az.

— Ha kézbe való, hát te csak vedd kézbe, — felelt vissza Kigyó Darvitéz s azzal csak felkapta Tatárvitézt s úgy kidobta a kapun, hogy nagyot nyekkent belé.

De bezzeg volt-e álmélködás! Hogy ezt a nagy óriás embert csak úgy kidobta Kigyó Darvitéz, mint egy labdát.

Nem is próbált több szerencsét Tatárvitéz, úgy eltűnt szégyenletében, mintha a föld nyelte volna el. Az öreg király pedig szertelen nagy örömeben mindjárt papot hivatott s összeadta a leányát Kigyó Darvitézzel.

Hát bizony, a mi igaz: igaz, a mi nem igaz: hazugság, — a királykisasszony szivesebben ment volna Tatárvitézhez, de Kigyó Darvitéz sem volt olyan tedd el s elé se vedd legény. Sirt, kesergett egy keveset a királykisasszony, de mégis csak a Kigyó Darvitéz felesége lett.

Na, telt, mult az idő s a fiatal pár egymáshoz melegedett. Hanem Tatárvitéz nem felejthette el, hogy Kigyó Darvitéz olyan erősen csuffá tette. Nem ment

haza az országába, hanem az öreg király országában bódorgott. Egyszer aztán titkon a király városába ment s megleste, mikor Kigyó Darvitéz vadászni ment. Hiszen csak ezt várta, ment a király udvarába s ott a Kigyó Darvitéz inasának egy szekér aranyatigért, csak árulja el neki, hogy mitől van Kigyó Darvitéznek az a rettentő csudaereje.

Eleget az inas, hogy így, hogy úgy, ő a gazdáját el nem árulhatja, de Tatárvitéz addig beszélt, hogy így s hogy úgy teszi urrá: kibeszélte a szép eszéből s elmondott mindent. Abban egyeztek meg, hogy este, mikor Darvitéz hazajő a vadászatról s szokása szerint fürdik, az inas bemegy a fürdőszobába, hirtelen eloltja a gertyát, Tatárvitéz pedig lopózzék be, kapja fel a Darvitéz kardját, ingjét, lábravalóját s fusson vele.

Ugy tettek, amint határozták. Darvitéz, a hogy haza jött, mindjárt a fürdőszobába ment, s az inas csak azt várta, hogy a kádba üljön, hirtelen eloltotta a gertyát, Tatárvitéz pedig, ucczu neki, vesd el magad! — szaladt a karddal az inggel s a lábravalóval.

Szegény Darvitéz csak akkor vette észre, hogy ellopták a kardját s ingjét, mikor fel akart öltözni. De már akkor vissza is jött Tatárvitéz, rajta volt a csudaerejü ing, kezében a kard s mondá Darvitéznek:

— No, Darvitéz, imádkozz, kezemben az életed!
Mondá Darvitéz:

— Tudom, kutyafejü Tatárvitéz, hogy halál fia vagyok. Csak arra kérlek, hogy, ha megölsz, aprítsd össze a testemet s tedd fel a lovam hátára, az átalvetőbe.

— Hiszen ha ez az utolsó kérésed, — mondá Tatárvitéz, — meg sem is tagadom.

Azzal csak fölemelte a kardot, megfenyegette vele Darvitézt s hát csakugyan a kard miszlikbe vagdalta a

tulajdon gazdáját. Akkor Tatárvitéz összeszedte Darvitéznek csontját-bontját, a legkisebb porczikáját is, kivitte az istállóba, bele tette az általvetőbe. Ott lógott ez a Darvitéz vén lovának a két oldalán s a ló, a hogy megérezte a gazdája testét, egyszeribe indult haza felé.

Ment, mendegélt a ló s haza felé mentében a kigyók országába ért. Hát éppen azzal a kicsi kigyóval találkozik, a kinek az életét az ő gazdája megszabadította volt.

Elejébe siklik a kicsi kigyó s kérdi:

— Ugyan bizony, hová mégy, te ló, gazda nélkül?

— Nem megyek én gazda nélkül, — mondá a ló — itt viszem a testét az általvetőben. Izré-porrá vagdalták szegénynek a testét.

— Ó te szegény ló, te, látom, hogy sajnálsz a gazdádat, — mondá a kicsi kigyó. — Ki volt s mi volt a te gazdád?

— Kigyó Darvitéz volt az ő neve. Királykisasszony volt a felesége, akár hiszed, akár nem.

— No bizony ha Kigyó Darvitéz volt a neve, annak az én apám keresztelte, a kigyó ország királya. Jere velem az apám udvarába.

Mentek tüstént a kigyó király udvarába, az általvetőt felvitték a palotába, ott a Darvitéz testét a szoba földjére kiöntötték. Akkor a kicsi kigyó királyfi megfúvintá a sipját, s hát Uram, teremtőm, egyszerre csak megtelék a szoba mindenféle kigyókkal. Kérdezték a királyfit: mi a parancs s rendelet.

— Azt parancsolom s rendelem, hogy hordjátok ide, a mi jó forrasztó fű van.

Még ki sem mondta jóformán, eltűntek a kigyók s a másik szempillantásban már egy boglya füvet hordottak össze. Megkenegették a mindenféle csudaerejű

füveknek a levével Darvitéz minden csontját-bontját, — s halljatok csudát! — egy szempillantásra összerakták, forrasztották Darvitéz testét. Egy ropogós porczika nem sok, annyi sem hibádzott a testéből. A kicsi királyfi pedig lehelletet fujt belé s hát Darvitéz egyszerre eszénkedni kezdett, aztán szólt egyet-kettőt, lépett is egyet-kettőt; az ám, a harmadik lépésnél még össze is verte a bokáját. Még különb legény vált belőle, mint annak előtte.

Eleget marasztotta a kicsi kigyó királyfi, hogy most már el se menjen, maradjon itt köztük, de Darvitéz megköszönte a jóságát, azt mondta: nem lesz addig nyugodalma, míg a kardját s az ingjét vissza nem szerzi.

— Jól van, — mondá a kigyó királyfi, — hát csak menj Darvitéz, járj szerencsével. Hanem adok neked egy kicsi üveget. Ebben az üvegben csuda-viz van. Mikor a király kapujába érsz, a kivel legelőször találkozol, ebből a vizből mosasd meg magadat azzal. Te majd paripává változol, de előre hagyd meg annak az embernek, hogy hét véka aranyon alól el ne adjon.

Megköszönte Darvitéz az ajándékot, elbúcsuzott a királyfitól, felült a lovára s szép lassan elindult a király városába. Megérkezik a király kapujához s éppen akkor jó ki az udvarból egy öreg ember. Mondja neki.

— Hallja-e kend, bátyám uram! Mosson meg engem ennek az üvegnek a vizével. De jól vigyázzon rám, ha paripa találna lenni belőlem, akárki kérjen, el ne adjon neki hét véka aranyon alól.

— Dehogy adom, — mondá az öreg ember, — csak ide azzal az üveggel.

Szépen megmosdotta Darvitézt s hát igazán abban a szempillantásban olyan aranyszőrű paripa vált belőle,

hogy a vaknak is káprázdott a szeme a szertelen ragyogástól.

De hogy szavamat össze ne keverjem, mikor Darvitéznek hire-nyoma veszett, az öreg király szörnyet halt nagy bánatában, mert úgy szerette, mintha édes fia lett volna, a leánya pedig fogta magát s férjhez ment Tatárvitéhez. Hirül viszik Tatárvitének, hogy egy öreg ember a kapú előtt olyan aranszörü paripát árul, a milyen még nem volt, a mióta a világ — világ. Bezzeg kétszer sem kellett azt hirelni Tatárvitének, futott ki a kapu elejébe.

Kérdi az öreget:

— Hogy ez a ló, öreg?

— Hét véka arany, felséges királyom.

— Jól van, — mondá a király — csak menjen, a hopmester kiméreti kendnek a hét véka aranyat.

Azzal megfogta a kantár szíjját, hogy vezesse a paripát.

Mondja az öreg ember:

— Felséges királyom, életem, halálom kezébe ajánlom, én csak a lovat adtam el, a kantárt nem.

— Hát annak mi az ára?

— Az még drágább. Kilencz véka arany az ára.

— Jól van, ördögadta, — mondta Tatárvitéz — méressen ki kend tizenhat véka aranyat, csak enyém legyen kantárostól az a ló.

Bevezeti a lovat az udvarba, s kiáltja a feleségét nagy örömmel: — Jere ki, feleség, nézd meg, milyen szép lovat vettem.

Kiszalad a királyné, nézi, nézi a lovat s hát a színében egyszerre csak megváltozik, olyan fehér lett az arca, mint a gyócsé-virág. Ugy kell lenni, hogy valamiből, — miből s miből nem, a jó Isten tudja, talán a

paripa szeméből — megsajditotta, hogy az nem lehet más, mint Darvitéz.

— No, — mondá a királyné — én nekem nem tetszik ez a paripa. Meglátod, hogy még bajt hoz a fejünkre.

— Ugyan bizony, mi bajt hozhatna! — nevetett Tatárvitéz. De ettől a pillanattól fogvást nem volt nyugodalma, összehivatta a bölcs embereket, hogy adjanak tanácsot, mit csináljon a paripával. A bölcs emberek azt tanácsolták, hogy kár volna olyan rettentő drága lovat elpusztítani.

Ezalatt a paripa kint állott az udvar közepén s hát egyszer csak melléje sompolyodik egy nevendék leányka s kezdi simogatni a szőrét. Megszólal a paripa s mondja a leánykának:

— Látom, hogy te jó szíveddel vagy hozzám. Arra kérlek, hogy ha megüttet Tatárvitéz, végy fel a véremből egy cseppet a földdel együtt s temesd el a királyné ablaka alá.

— Ne félj, — mondá a leányka, — nem feledkezem meg rólad, akármi sors érjen.

Hiába beszélt Tatárvitéz a feleségének, hogy ne nyugtalankodjék, éjjel-nappal sirt az asszony, s mit volt mit tenni Tatárvitéznek, a drága, szép paripát megüttette. A leányka pedig, mikor a paripát nyuzták, oda ment s fölvelt egy csepp vért földestől s eltemette a királyné ablaka alá.

Hát Uram teremtöm, mi történt! Másnap reggelre olyan gyönyörű almafa nőtt a királyné ablaka elé, hogy csudájára járt az egész város. Ezüst volt a levele, arany a virága, gyémánt az almája.

Orült Tatárvitéz is, hogy nem lelte helyét nagy örömében, de a felesége, ahogy meglátta az almafát, csak megváltozék a színében, fehérebb lett az arcza a gyócsévirágnál. (Gyócsé: kikeleti hóvirág.)

Kérdi Tatárvitéz:

— Mi bajod, feleség? Látom, a szinedben meg is megváltoztál!

— Bizony megváltoztam, — mondá a királyné — mert az az almafa bajt hoz a fejünkre. Azt mondom, vágasd ki.

Már most mit csináljon Tatárvitéz? Sajnálta a fát s nem tudta elgondolni, hogy mért fél a felesége. Összehivatta ismét a bölcs embereket: adjanak tanácsot. De a bölcs emberek azt tanácsolták, hogy ne vágassa ki. Nem minden nap nő olyan almafa, a melyiknek ezüst legyen a levele, arany a virága, gyémánt az almája.

Mig a bölcs emberek tanácskoztak, az a nevendék leányka ott játszadozott az almafa árnyékában s hát megszólal az almafa:

— Te kis leány, arra kérlek, hogy ha Tatárvitéz kivágná engem, egy darab forgácsot dobj abba a tóba, hol a király szokott fürdeni.

A leányka megigéri ezt is.

Na, vége szakad a tanácskozásnak s mondja Tatárvitéz a feleségének, hogy mit tanácsoltak a bölcs emberek. Hej, sirt a királyné, hogy csak úgy szakadt a könnye. Azt mondta, hogy a holnapot sem éri meg, ha azt a fát tüstént ki nem vágatják.

— De már inkább a fát vágatom ki, — mondá Tatárvitéz s egy óra sem telt belé, kivágták a szép almafát. A leányka pedig oda sompolygott, felkapott egy szikra forgácsot, futott vele a tóhoz s bele dobta.

Másnap a király megy feredni a tóba s hát, Uram teremtöm, egy gyönyörű arany récze uszkált a tó közepén. S halljatok csudát, ennek a réczének nem is volt szárnya s mégis olyan szépen uszott, hogy — csupa csuda. Gondolja magában Tatárvitéz: megfogja elevenen ezt a réczét, eléviszi a feleségének, bizonyosan megörül majd neki. Hirtelen levetkezik, beleszökik a tóba s utána a réczének. De a récze kisíklott a keze közül s egy szempillantásra kiröppent a tó partjára, ott a fején keresztül bucskázott s egyszeribe emberré változott. Az ám, emberré: Darvitéz volt az, senki más. Fölkapja a kardot, föl az inget, mindjárt a nyakába is veti, a kardot meg a földbe szurja.

Hej, Uram Jézus, megijedt Tatárvitéz szörnyüségesen, hogy csak úgy rázta a hideg.

— Tudom, — mondta — hogy megölhetsz most Darvitéz. Hát ölj meg, csak teljesítsd az utolsó kérésemet. Én is belé tettem a testedet az átalvetőbe, tedd be te is az enyémet, s akaszd fel az átalvetőt a legszebb paripámra.

Azt hitte Tatárvitéz, hogy ő is olyan szerencsés lesz, mint Darvitéz, de még szerencsésebb, mert az ő paripája hamarabb visszahozza, mint Darvitézt a gebéje.

— Jól van, — mondá Darvitéz — teljesitem utolsó kívánságodat.

Azzal fölemelte kardját s miszlikbe vágatta Tatárvitézt. Aztán összeszedte minden {sontját-bontját, belé rakta egy átalvetőbe, feltette Tatárvitéz legjobb paripájára: aló, Isten hírével! Bezzeg elszaladt a paripa s még ma is szalad, ha meg nem állott a világ végén.

Fölment most Kigyó Darvitéz egyenest a királynéhoz. Haj, de még csak most változott meg színében a

királyné. Reszketett mint a nyárfalevél, megfogott a szava. Aztán csak elterüle a szoba földjén s fel sem is kelt többet: szörnyet halt a nagy ijedtségtől.

Kigyó Darvitéz elfoglalta az egész országot s esztendőre-kettőre feleségül vette azt a nevendék leánykát, a ki mindég jó szívvél volt hozzá.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

~~100~~

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Három nemes legény.

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az óperenciás tengeren túl, volt egy szegény nemesember. Ennek a szegény nemes-embernek volt három szép dali fia, egyik szebb s vitézebb a másnál. De hiába voltak vitézek, ott a falujokban nem igen mutogathatták vitézségüket. Megegyeztek, hogy elmennek szerencsét próbálni. Felkötötték a kardjukat, elbúcsúztak az apjuktól s elindultak torony irányába. Addig mentek, mendégéltek, míg egy rengeteg nagy erdőbe értek. Éppen este volt, tüzet csináltak egy fa alá s a tűz körül leheveredtek.

Még el sem szenderültek, odajön egy öreg asszony, jó estét mond nekik s kéri a nemes úrfiakat, engedjék meg, hogy ő is fekhessék le a tűz mellé.

— Hát mi hogyne engednők meg, öreg asszony, — mondá az idősebb — itt elhálhatsz az Isten szabad ege alatt.

Azzal elaludtak. Reggel, mikor fölébredtek s tovább indultak, az öreg asszony megköszönte a »szállást« s az idősebb fiúnak egy kicsi erszényt adott. Azt mondta: — Tedd el ezt az erszényt s jól vigyázz rá, mert ez olyan erszény, hogy soha a pénz ki nem fogy belőle.

Örültek a fiúk, hogy mindjárt első nap ilyen nagy szerencsájük volt, megköszönték az öreg asszonynak az erszényt s mentek tovább nagy örömmel.

Estére egy nagy folyóvízhez értek s nem is mentek tovább, a folyóvíz partján leheveredtek. Hát ismét jön az öreg asszony s kéri őket, hogy ma éjjel is ott hálhasson mellettük. Hogy ne engedték volna meg, megengedték szivesen.

Reggel, mikor tovább akartak menni, az öreg asszony a középső fiúnak egy látatlan sapkát adott s erősen a szívére kötötte, hogy jól vigyázzon reá, mert ez aztán olyan sapka, hogy ha a fejére teszi, emberi szem meg nem látja őt.

Megköszönték az öreg asszonynak a sapkát is s mentek tovább. Harmad nap estére egy nagy városba értek. Azt mondja az idősebb fiú: — Próbáljuk meg, hogy csakugyan ad-e pénzt ez a kicsiny erszény s ha igen, vegyünk egy szép házat, háljunk ma éjjel a magunk házában. Eléveszi az erszényt, kinyitja, belenyúl s hát csakúgy ömlik ki belőle a sok ezüst s arany. Mindjárt megvettek egy szép házat, a legszebbet az egész városban. Ettek, ittak, vigan voltak, aztán lefeküdtek.

De még el sem szenderültek, bekopogtat az ajtón az öreg asszony s szállást kér tőlük éjszakára. Bezzeg hogy adtak szivesen, hiszen ennek az öreg asszonynak köszönhatték a szép házat. Vetettek neki jó puha ágyat s nyugodalmas jó éjszakát kívántak.

Reggel, mikor fölébredtek, mondja az idősebb fiú: — Na fiúk, most mit csináljunk, itt maradjunk vagy tovább menjünk? Van szép házunk, pénzünk bőven, élhetünk urasan, míg a világ világ lesz.

Mondja a legkisebb fiú: — Már csak menjünk tovább, még eddig sehol meg nem mutattuk a vitézségünket.

Közbe szólt az öreg asszony is: — Csak menjetek, menjetek, még nagyobb szerencse is vár reátok. Nesze,

édes fiam, — mondá a legkisebb fiúnak — adok neked egy aranyvesszőt s ha valahol bajba kerülsz, csak suhints vele s a hányat suhintasz, annyi regiment katona áll a szolgálatodra. Most pedig induljatok Isten hírével, engem többet nem láttok az életben.

El sem búcsúzhattak, meg sem köszönhatték nagy jószágát az öregasszonynak, hirtelen eltűnt szemük elől, mintha a föld nyelte volna el.

Tovább mentek, mendégéltek s másnap még egy nagyobb városba értek. Abban a városban lakott a fekete király, a kinek olyan szép leánya volt, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem. Ez a királyleány kihirdette az egész országban s az egész világon, hogy csak annak lesz a felesége, a ki őt a koczkajátékon legyőzi. Hanem azt is kihirdette, hogy úgy próbáljon valaki szerencsét, hogy ha őt le nem győzi, karóba húzhatja a fejét. Királyúrfiak, hercegek, grófok, bárók s mindenféle legények próbáltak szerencsét, de karóba is került valamennyinek a feje, mert a királykisasszony mindenkit legyőzött a koczkajátékban.

Hallják ezt a fiúk s elhatározzák, hogy ők is szerencsét próbálnak. Ment először a legidősebb fiú. Jelentette magát a királynál, hogy ő feleségül akarja venni a leányát.

— Jól van, fiam, — mondá a király — nézz csak ki az ablakon, 99 legénynek karóban a feje, a tied lesz a századik.

— Már egy életem, egy halálom, azért mégis megpróbálom, — mondá a fiú s ment egyenest a királykisasszony szobájába, a ki ott ült az asztalánál s most is játszadozott egy magában. Leült a fiú is az asztalhoz s elkezdettek játszani. Reggel elkezdették, délebédkor félbehagyták, aztán ismét folytatták, de mindig csak a király-

kisasszony nyert. Hiszen nyerhetett, abból a kicsi erszényből a pénz mégsem fogyott el.

Csodálkozik a királykisasszony, hogy miféle tárczája lehet ennek a legénynek, hogy abból a pénz soha ki nem fogy. Mondja neki: — Na, látom, hogy soha a pénzedet el nem nyerem, add nekem ezt a kicsiny erszényt s feleséged leszek.

Egyéb sem kellett a királykisasszonynak, hogy a legény átadja az erszényt. Kikiáltott az ablakon: Jertek, jertek, katonák, lökjétek ki ezt a legényt!

Abban a pillanatban beléptek a katonák s a szegény nemes legényt úgy kilökték az ajtón, hogy a nyaka is majd megszakadt belé.

Visszament nagy búsan az öccseihez, elpanaszolta, hogy milyen czudarúl bántak vele. Gondolkoztak, tündöttek, vajjon hogy tudnák visszaszerezni az erszényt.

— Na, — mondta a középső fiú — majd megpróbálom én s ment egyenest a királykisasszonyhoz.

— Felséges királykisasszony, — mondá a legény, — azért jöttem, hogy adja vissza a bátyám erszényét.

— Mit, — pattant föl a királykisasszony, — majd adok én neked erszényt. Bekiáltotta a katonákat, hogy dobják ki. De a legény hirtelen a fejére húzta a sapkáját s láthatatlanná lett. Keresték, tűvé tették a palotának minden zegét-zugát, de a legényt nem találták. Hanem mikor a királykisasszonynyal egyedül volt, levette fejéről a sapkát s ott állott előtte ismét.

Látta a királykisasszony, hogy ennek a legénynek valami csuda-sapkája van. Elkezdett neki hizelegni, még az arcját is czirókálta, morókálta, hogy adja oda neki csak egy perczre azt a csudálatos sapkát, hadd nézze meg. Addig hizelkedett, hogy a legény oda adta neki a sapkát.

Egyéb sem kellett a királykisasszonynak. Egyszeribe behívatta a katonákat s kidobatta a legényt.

Visszament nagy búsan ez is a testvéreihez s elmondta, hogy s mint járt a királykisasszonynyal.

— Majd visszahozom én, — mondta a legkisebb — az erszényt is, a sapkát is. Ment a palota elé, ott hármat suhintott arany-vesszejével s abban a pillanatban három regiment katona állott a háta mögött. Ő reá pedig olyan ragyogó aranyos, gyémántos ruha kerekedett, hogy királyúrnak is beillett volna.

Bemegy a királykisasszonyhoz. Ott volt éppen a király is, a király minden nemzetsége s mondja a fiú bátor hangos szóval: — Felséges királykisasszony, azért jöttem, hogy add vissza bátyáimnak az erszényt s a sapkát.

Haj! megharagudott a király szörnyen, hogy az ő leányához csak beállit egy jött-ment »Isten tudja ki«. Kiált a katonáknak: — Dobjátok ki ezt a szemtelent!

De bezzeg nagy ijedtségre változott a nagy haragja, mert odakint a három regiment katona döngetni kezdette a palota falát magyarosan.

Azt mondta a király: — Ne haragudj fiam, küldd el a katonáidat, inkább neked adom a leányomat s fele országomat.

A fiú erre a szóra kihajlott az ablakon, suhintott hármat a vesszejével s úgy eltűntek a katonák, mintha a föld nyelte volna el őket. De még az ő testéről is eltűnt az aranyos, gyémántos ruha, s az a kopott, viseltes ruha maradt rajta, a melyikben hazulról elindult szerencsét próbálni. Hanem az arany-vessző ott volt a kezében.

Mindjárt odament hozzá a királykisasszony, cziró-

kálta, morókálta s mondta neki: — Jaj, de szép aranyvessző, mutasd csak egy pillantásra.

— Nem lehet, — mondta a fiú.

— Hiszen most már ugy is egymásé leszünk, — hízkeledett a királykisasszony — csak éppen megfogom s mindjárt visszaadom.

Addig beszélt, addig hízkeledett, hogy a fiú od'adta neki az aranyvesszőt. No bizony, ha od'adta, repült is ki az ajtón. Éppen olyan csúfosan kidobták, mint a bátyjait őt.

Szégelyte a szegény fiú a dolgot, de annyira szégyelte, hogy vissza sem mert menni a bátyjaihoz. Ment a merre a szeme látott s az nap este egy nagy rengeteg erdőbe ért. Ott lefeküdt egy fa alá s el is aludt mindjárt. Álmában azt látta, hogy az a vén asszony, a kitől az aranyvesszőt kapta, megjelent előtte s azt mondta neki: — Ügyetlenek voltatok mind a hárman, fiam, de jó szíved voltatok irántam, még egyszer segíték rajtatok. Van itt az erdőben egy hajításnyira tőled egy csudaforrás. A csudaforrás mellett egy almafa. A csudaforrásból töltsd meg a kulacsodat, a fáról szakíts le két almát, de te se a vízből ne igyál, se az almából ne egyél, Aztán öltözz fel rongyos ruhába, menj be a király palotájába, ott majd a két almát megveszik a király asztalára, mert olyan szép almát még emberi szem nem látott. De attól a két szép almától a király egész háza népe megbolondul. Elhívják a világnak valamennyi doktorát mind, de egy sem tudja meggyógyítani a királyt s házanépét. Akkor te öltözz fel doktornak, jelentsd magadat az udvarmesternél, hogy te majd meggyógyítod őket. Egy csepp a csuda-forrás vizéből elég.

Reggel, a mikor felébredt a fiú, gondolkozik, gondolkozik, hogy ő milyen csodálatos álmat látott.

Hátha beteljesedik az álma. Ment, hogy megkeresse a csudaforrást s csakugyan meg is találta. Éppen egy hajításnyira volt attól a fától, a mely alatt aludott az éjen s a csudaforrás mellett ott volt az almafa s az almafán éppen két piros alma, de olyan szép, a milyen szépet ő sohasem látott. Tele meritette kulacsát vízzel, leszakította a két almát s meg sem állott a király palotájáig. Ott az almát megvették, megették s meg is bolondultak tőle mind.

A világnak a mi hires orvosa volt, mind egybehívták, de hiába hívták, egy sem tudta meggyógyítani őket. Akkor aztán jött a kicsi nemes legény s jelentette, hogy ő doktor s meggyógyítja a királyt s házanépét egy nap alatt.

Bevitték nagy örömmel s adott egy cseppet a csudaforrás vizéből a királynak. Hát a hogy lenyelte, abban a szempillantásban megjött az esze. Adott a királynénak is, annak is mindjárt megjött az esze. Hanem a királykisasszonynak nem adott s az, szegény bolond feje, annyi bolondságot beszélt össze-vissza, hogy még az apja s anyja sem tudták megállani a kaczagást.

Könyörgött a fekete király s a királyné, gyógyítsa meg a leányt is s olyat nem kívánhat, hogy ne teljesítsék.

— Jól van, — mondá a doktor — adják nekem a királykisasszonyt, adják vissza az erszényt, a sapkát, az arany-vesszőt, egyszeribe meggyógyitom.

Nem volt más mód, megkellett hogy ígérjék. Visszaadták az erszényt, a sapkát, az arany-vesszőt s akkor a királykisasszony is kapott egy cseppet a csudaforrás vizéből.

Egyszeribe megjött az esze a királykisasszonynak

s még az nap csaptak nagy lakodalmat, hogy hetedhét országra hire ment. A fekete király átaladta egész királyságát a kicsi nemes-legénynek s a két idősebbet megtette herczegnek. Most aztán vitézkedhettek, volt módjuk benne.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Venturné.

Volt valamikor régen egy özvegy asszony: Venturné volt a neve. Büszke, gőgös asszony volt, a szegény emberekkel szóba sem állott.

Egyszer csak kiüt a háború s Venturnénak is az egyetlen fia elmegy háboruba.

Megijedt a gőgös asszony, mi lesz vele, ha ellenség üt rá: bizony meg nem védi a föld népe. Pedig az ellenségtől félhetett erősen, mert éppen a határon volt a kastélya, Bereczk mellett.

Gondolta magában, épített egy olyan várat, hogy azt ugyan semmiféle ellenség be nem veszi. Összerendelte a jobbágyait s azok szegények izzadtak éjjel-nappal, hordták a követ, meszet s a vizet a hegy tetejére, nem volt pihenésük, míg a várat föl nem építették.

Telt, mult az idő, Venturné fia még mindig oda volt a háboruba. Már sok, sok esztendő telt el, mikor jött a staféta s jelentette a nagy asszonynak, hogy közeledik a fia, ne búsuljon, ne évelődjék.

Egyszeribe befogatott Venturné aranyos hintájába hat lovat s elejébe hajtattott fiának.

Hát jött is az, éppen Vásárhely végén találkoztak össze. Aztán mentek együtt a hintóban haza felé. Már messziről meglátta a fiú a várat s kérdezte az anyjától: — Kié ez a vár édes anyám?

— Hát kié volna, ha nem az enyém! — mondta Venturné nagy büszkén.

— Na, bizony jó volt, — mondá a fiú, — hogy várat építettett édes anyám. Sokat búsultam, míg oda voltam, hogy az sincs, a hová menekedjék.

— Hej, fiam, nem féltém én, — dicsekedett Venturné, — olyan vár az, hogy még az Ur Isten sem veszi be!

— Anyám, anyám, — szólt a fiú, — ne kísértse az Isten haragját!

— Mit beszélsz, te gyáva! — kaczagott Venturné — hát azt hiszed, hogy van Isten, a ki ezt a várat bevegye!?

— Anyám, — mondá a fiú, — engedjen meg nekem, de én félek az Isten haragjától.

Azzal leszállott a hintóból, felült a paripájára s visszafordult.

— Hová mégy? — kérdé Venturné.

— Vissza, anyám, vissza, én abba a várba be nem megyek soha.

— Hát eredj, te nagy vitéz! Ne is ne lássalak!

Ebben a pillanatban rettentő égi háború támadt, hogy ég, föld megrendült belé.

— Hajts, hajts! — kiáltott Venturné a kocsisnak.

De a lovak visszahőköltek nagy horkolással, egy lépést sem mentek elébb.

S hát egyszeribe csak meglódult a vár, elkezdett dülöngélni s kő kövön nem maradt, elseperte az Isten haragja.

Melyik ér többet?

Arra, arra, lefelé, egy kicsit felfelé, Tiszán túl, Dunán túl, hol a kurta farkú tarka malacz túr, volt egyszer egy király s annak három fia. Mikor mind a három fiú annyira felcseperedett, hogy serkedezett a bajuszuk, azt mondta nekik a király: — No édes fiaim, most már menjetek, lássatok országot, világot.

Elindult a három királyfi három szép paripán s mentek hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön keresztül, hol lefelé, hol felfelé, de mindig csak eléfelé.

Addig mentek, mendegéltek, míg egyszer csak egy rengeteg nagy városba értek. Kérdik a város végén egy fiutól: — hé, fiú, miféle város ez a falú? Feleli a fiú, hogy ez a fejér király városa.

Megörültek a királyfik, hogy király városába értek, mentek egyenest a királyi palotába, ottan is a király elé s elémondták, hogy kik s mik ők.

Örvendett a fejér király a fiuknak, mert erős barátságban volt az apjukkal. De hát még a királyfik

örültek csak igazán, mikor meglátták a fejér király leányát. Sok szép leányt láttak a hazájukban, de ilyen szépet nem. Bezzeg közrefogták mind a hárman, kellett magukat s a hogy a vacsorának vége volt, mind a három bement a király szobájába s megkérték a leányát mind a hárman.

— Hát én most melyiknek adjam? — tépelődött a király. — Hej! hej! csak volna még két leányom!

Mit csináljon? Egyiket sem akarta magára haragítani, hát azt mondta: — Halljátok fiúk, én most egyiknek sem adom a leányomat, hanem menjeteK tovább s a melyik mához esztendőre a leghasznosabb dologgal tér vissza, azé lesz a leányom. Itt a kezem, nem disznó láb.

A fiuk kezet csaptak s még hajnalban utra kerekedtek. Együtt mentek, a mig egy nagy rengetegbe nem értek, itt az út három felé ágazott, megegyeztek hát, hogy hárman három felé mennek s majd esztendijenkortalálkoznak ezen a helyen.

Elváltak békességgel s ment ki-ki az utjára. Sok-sok országot bejárt mind a három fiú, mindent jól megnéztek, vizsgáltak, egy s más dolgot megvettek, aztán ismét eldobták, mert még többet érőre akadtak. Hanem telt, mult az idő, vissza is kellett már fordulni, egy-egy dologban mégis csak megállapodtak mind a hárman s mire az esztendő letelt, vissza kerültek abba a rengeteg erdőbe, a hol egymástól elszakadtak.

Bezzeg hogy mindjárt azt nézték, melyik mit hozott. A legidősebb mondta: — Nézzétek, én egy olyan messzelátó üveget vettem, hogy a világ végére lehet vele látni. A középső azt mondta: — Én egy olyan köpenyegét vettem, hogy csak belé kell csongolyodni, s oda repít egy szempillantásra, a hová parancsolod. A harmadik azt mondta: — Én meg egy olyan narancsot vettem, hogy a halottnak,

ha még nem telt el huszonnégy óra a halála után, csak az orra alá kell tartani s egyszerre fölébred.

Ahogy ezt elmondják egymásnak, a legidősebb bele néz a messzelátóba s hát, Uram Jézus, csak kiejti a kezéből ijedtében.

— Talán bizony valami rosszat láttál? — kérdették a testvérei.

— Jaj, ne is kérdjétek, — halva fekszik a király kisasszony.

Bele néz a másik kettő is a messzelátóba s hát csakugyan igaz: halva feküdt a szép királykisasszony.

— Hamar, hamar, — kiáltott a középső királyfiú — bujjatok a köpenyegembe, egyszeribe ott leszünk s hátha még fel lehet támasztani.

Belebujtak a köpenyegbe s hopp! már ott is voltak a király palotájában. A legkisebb királyfi eléveszi a narancsot, a királykisasszony orra alá tartja s lám, egyszeribe felpattan a szeme, mosolyog a szája!

Na, volt nagy öröm. Volt ám, de nem sokáig. Mert a királyfiak összevesztek a leányon. A legidősebb azt mondta: — Engem illet, mert én láttam meg, hogy meg van halva.

A középső azt mondta: — Azt bizony megláthattad volna: ha nincs az én köpenyegem, még most is az erdőben volnánk. Egem illet a leány.

— Úgy-e? — mondá a legkisebb. — Hát aztán mit értünk volna azzal, hogy az egyik meglátta, a másik ide röpitett, ha nincs az én narancsom?

Nem tudott igazságot tenni köztük a király, össze kellett hogy hivassa az országa bölcs embereit, hadd tegyenek azok igazságot. Ezek aztán összeültek, hét nap, hét éjjel tanakodtak, az egyik erre beszélt, a másik arra,

mig a hetedik éjjel még is megegyeztek, hogy a legkisebb királyfit illeti meg a királykisasszony.

Ebbe megnyugodtak az idősebb fiúk is s úgy járták a kállai kettóst az öcscsük lakodalmán, hogy döngött belé a palota földje. Egyszerre csak, a nagy vigasság közben, eléveszi a legidősebb fiú a messzelátóját s beléje kukkint.

— Gyere csak, gyere, — mondja a köpenyeges öcscsének — nézz belé s mit látsz?

— Látok, — mondja ez — két szép leányt, mint két ragyogó csillag.

— No ha látsz, bujjunk a köpenyegbe s nézzük meg őket közelebbről.

Még meg sem gondolták jól, már ott is voltak. Az ám, király lánya volt az a két leány is. Megkérték a kezüket: adták, vitték a köpenyegben. Meg sem álltak hazáig. Haza ért ekkorra az öcscsük is a feleségével.

Még csak most volt vig lakodalom. A sánták is rugták a port, ahogy tudták. Tál, tányér elég volt, étel, ital kevés volt, mégis minden jól volt.

A rászédett ördög.

olt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember ősz idején el akart menni cséplőbe, mert hát nagy volt otthon a nyomoruság s ha csépléssel nem szerez gabonát, bizony felkopik az álla azon a hosszú, hideg télen.

Az ám. Csakhogy nagy volt a baj. A szegény ember nem talált társat, a ki vele menjen cséplni, már pedig a gazdaemberek egy cséplőt nem állitnak a csűrbe. Úgy megy vigan a munka, ha legalább kettő veri ki a búza szemét. Mért nem akadt társa, ugyan mit gondoltok? Azért nem, mert egész nyáron rázta a hideg s úgy elment az ereje, hogy egy légygyel sem birt volna el.

Mit csináljon? A maga falujában nem talált társat: elmegy a szomszéd faluba. Hátha ott akad egy bolond.

Még a fele útját meg sem tette, találkozik az ördöggel.

Köszöntik egymást illendőképpen s kérdi az ördög:
— Hová mégy, te szegény ember?

Feleli a szegény ember:

— Én bizony, édes ördög barátom, elindultam cséplőbe, de nem találok magamhoz való elég erős embert.

— Ejnye de jó, örvendett az ördög — no lásd, én is csépelni szeretnék s én sem találok magamhoz elég erős társat.

— Hát akkor jól van, — szólt a szegény ember — próbáljunk egyet: legyünk társak. Hozd el a csépeted én hozzám, majd ott kiprobáljuk: mit tudsz.

Az ördög elment a csépje után, a szegény ember pedig visszafordult a falujába. Otthon bodzafából csépet csinált s úgy várta az ördögöt.

Megjött ez is nemsokára. Hozott egy akkora vascsépet, hogy elég lett volna emelni tiz embernek.

— Na próbáljuk meg — mondá a szegény ember, hadd lám, átal tudod-e dobni a házon a csépeted?

Az ördög meglóditotta a csépjét s úgy keresztül repítette a ház tetején, hogy csak úgy surrogott-burrogott a levegő.

Most már a szegény emberen volt a sor. Ő is fogta az ő bodzafa csépjét s fellóditotta. Szerencséjére, éppen nagy szél volt, a szél felkapta a bodzacsépet s úgy elvitte hogy többet nem is látták.

— Na, ördög barátom, — dicsekedett a szegény ember — így lóditd át, ha tudod! Hanem jól van, én meg vagyok elégedve a te erőddel, csak aztán ki ne dőlj a cséplésből.

Mindjárt elindultak s a szomszéd faluban beállottak egy helyre, a hol a legtöbb asztag volt. A szegény ember hamarosan csépet csinált bodzafából s megkezdették a cséplést. Először a szegény ember ütött rá egy kévére.

Mondta az ördögnek:

— Látod, ördög koma, így üss rá a kévére, hogy a földre lapuljon.

Az ördög egész erejéből rá ütött a kévére, de az felszökött vagy két ölnyire.

— Ohó! — kiáltott a szegény ember — az nem ütés. Úgy üsd meg, hogy a földhöz ragadjon a kéve.

Az ördög megmérgeződött s most még erősebben ráütött a kévére.

Bezzeg hogy felszökött a kéve egész a kakasüllőig.

Az ördög igazán elhitte, hogy a szegény ember erősebb mint ő, s hogy valahogy el ne csapja magától, olyan lelkiéből csépelte, hogy egy nap kivert egy egész asztagot

Hét végivel aztán, mikor kikapták a részüket a gazdától, azt mondja a szegény ember:

— Hallod-e, ördög koma, itt van két csomó búza. Látod-e?

— Látom, felelt az ördög.

— No ha látod, hát azt mondom neked, hogy én megelőzsem a kisebbik csomóval, legyen a tied a nagyobbik.

Örült az ördög s elfogadta a nagyobb csomót, pedig az csupa polyva volt. De hát ő ehhez nem értett s nevetett a »bolond« szegény emberen.

Aztán haza mentek.

Telt, múlt az idő s az ördög egyszer elment a szegény emberhez. Ez megkinálta kenyérrel s az ördög nem győzött eleget enni a jó búzakenyérből.

— Hm! — mondta az ördög — ezt már csakugyan nem értem, koma. A te kenyered olyan mint a kalács s az enyémet nem lehet megenni. Pedig egy búzából sütik.

— Hm, komám! — mondá a szegény ember — nem tud a feleséged kenyeret sütni. Majd megtanítanom én a feleségemet, csak ne sütné nekem jó kenyeret!

Haza ment az ördög s otthon jól elverte a felesé-

gét, a mért nem süt jó kenyeret. De hiába verte, azután sem süttött jobbat.

Egy hét múlva, kettő múlva, ismét elmentek cséplőbe a szegény ember meg az ördög. Most már rozsos csépeltek. Mikor osztásra került a sor, azt mondta a szegény ember :

— Na komám, most válaszsd te a kisebb csomót, legyen a nagy az enyém. Az ördög beleegyezett a bolond fejével. Pedig hát úgy van az, hogy a rozsnál kisebb a polyvás csomó, mint a tiszta rozs. Éppen megforditva mint a búzánál.

Bezzeg hogy az ördög felesége megint olyan kenyeret süttött, hogy a kutya sem ette meg. Mérges volt az ördög s úgy elverte a feleségét, hogy az szegény feje haláláig sem felejtette el.

Harmadszor is elmentek csépelni. Most már elegendő búzát kaptak, de ennél is a polyvából lett a nagyobb csomó. Az ördögnek mintha kezdett volna már megjönni az esze, s azt ajánlotta :

— Tudod mit, komám, osszszuk kétfelé mind a két csomót.

A szegény ember beleegyezett, de a nagy csomóból ott hagyta a részét s csak a kicsit vitte haza. Az ördög mind a két csomóból haza vitte a részt, de először a kisebbikből süttetett kenyeret.

S hát milyen kenyér lett belőle! Jobb a kalácsnál. Még a király is megehetette volna. Most már látta az ördög, hogy a szegény ember rászedte, de csúnyán. Szégyenlette is a dolgot erősen. Olyan nagyon szégyelte, hogy többet nem is mert a szegény ember felé menni.

Azóta kerüli az ördög a szegény embert. Mondja is a példaszó: »A szegény embert még az ördög is kerüli!«

A vörös tehén.

olt egyszer egy szegény ember, annak a szegény embernek egy fia s egy vörös tehene. Meghal a szegény ember felesége s a gyermek árván marad.

Na, telik, múlik az idő. Azt mondja egyszer a gyermeknek a szomszédasszony:

— Te legényke, mondd meg az édes apádnak, hogy vegyen el engem feleségül, mert én osztán téged tejbevajba feresztgetlek s hasábfával kenetlek.

Mondja a gyermek az apjának, hogy mit üzent a szomszédasszony.

Gondolja magában a szegény ember: én bizony el is veszem, ő is szegény, én is, az igaz, egy koldustarisznyából kettő lesz, de ha az Isten megsegít, majd megtelik ezután.

El is vette feleségül a szomszédasszonyt, de ez olyan mostohán bánt a gyermekkel, hogy mindig verte s még a mellett enni sem igen adott neki. A mostohának volt három leánya, a legidősebbnek volt egy szeme,

a másodiknak kettő, a harmadiknak három. Ezek is mindig csufolódtak a szegény gyermekkel.

Egyszer a legényke elmegy a vörös tehénnel éhálóba* s mikor este felé elévette a tarisznyáját, hogy egyik belőle, hát kenyér helyett egy nagy darab téglá volt benne.

Megszomorodik a legényke, még a könnye is kicsordult. Meglátja ezt a vörös tehén, oda megy a legénykéhez s azt mondja neki:

— Ne búsulj, te legényke, hanem monddad: »aludjál el, egy szem,« mert a mostohád utánad küldte az egy szemü leányát, hogy lesse meg, mit csinálsz. Azután csavard ki az egyik szarvamat, abban elégnivalót találsz.

Ugy tett a legényke. Azt mondja: »aludjál el egy szem« s az egyszemü leány elaludt. Azzal kicsafarta a vörös tehén egyik szarvát s abból a tejet mind ki itta.

Másnap, mikor haza ment, csak elcsudálkozott a gonosz mostoha, hogy a gyermek nem halt éhen. Este megint elment éhálóba s mikor falatozni akart, megint csak téglát talált a tarisznyájában. Oda megy a tehén, s azt mondja a megszorodott legénykének:

— Hallod-e legényke, most a kétszemü leány leskelődik utánad, hát csak monddad: »aludjál el, két szem«, azután csavarintsd meg az egyik szarvamat s annyi tejet igyál, a mennyi csak beléd fér.

Ugy is tesz a legényke. Azt mondja: »aludjál el, két szem«, s a kétszemü leány mindjárt el is alszik, azután megcsavarintá a tehén szarvát s jóllakott tejjel.

Mikor reggel haza ment, még jobban elcsudálkozott a gonosz mostoha, hogy a »macska-béka« gyermek nem halt meg az éhségtől. Kérdi a leányát: mit látott, mit

*) Éjjel legeltetni.

csinált az a gyermek, de a kétszemű leány nem tudott mondani semmit.

Harmad nap a háromszemű leány ment a legényke után leskelődni; de a legényke nem tudta, hogy ennek három szeme van, mert a harmadik a nyaka csigáján volt. Ő hát, a mikor enni akart, csak azt mondotta: »aludjál el, két szem«. A két szem el is aludt, de a harmadik ébren maradt s a leány jól látta, hogy a legényke a tehén szarvából iszik.

Mindjárt haza futott s megmondta az anyjának, hogy mit látott.

Aj, megmérgeledik a gonosz mostoha, hogy az ő eszén így túljártak. A hogy a legényke haza jött a tehénnel, rávette az urát, hogy üttesse meg azt a dög állatot, mert egy csepp tejet sem ad. Meghallja ezt a legényke, kifut a pajtába, s nagy sirva elmondja, hogy mit hallott.

— Ne búsulj semmit — mondá a vörös tehén — csak kérd meg az apádat, hogy te üthess le engem. Mikor kezdedbe' lesz a fejsze, kollintsd fejbe a gonosz mostohát, azzal szökjél fel a hátamra s úgy elviszlek, hogy soha utól nem érnek ez árnyékvilágban.

Ugy is tett a legényke. Az apja megengedte, hogy ő üthesse meg a tehenet, ő pedig hirtelen fejbe kollintotta a mostohát, a kötelet elvágta, felszökött a tehén hátára s azzal usdi neki, vesd el magad! — úgy elnyargalt vele a vörös tehén, hogy meg sem állott a réz rétig.

Ezen a réten a réz bika volt a gazda. Amint megérkeztek, a vörös tehén elkezdett legelészni, a legénykének pedig azt mondotta, hogy másszon fel a legmagasabb jegenyefára, s ha jó a réz bika, kiáltson neki.

Egyszer csak jó a réz bika, hogy hét singnyire szakadt ki a száján a láng. Lekialt a legényke:

— Jó a réz bika, vigyázz, vörös tehén!

A vörös tehén behuzódik az árokba s a réz bika nem találja meg. Azonközbe felpislant a fára, észre veszi a legénykét. Azt mondja neki:

— No, te vörös tehén fia: János! Mondd meg az anyádnak, hogy holnap megküzdünk életre-halálra! Készüljön rá!

Megijed szörnyen a legényke, mondja a vörös tehénnek, hogy mit üzent a réz bika.

— Ne félj, — vigasztalá a tehén — csak ma jól ehessem, ihassam, holnap megölöm.

Más nap reggel el is jött a réz bika, bömbölt, hogy a föld is rengett belé.

— Állj ki, vörös tehén, ha az én rétemre mertél jönni!

Ki is állott a vörös tehén, neki a bikának s egy öklelésibe úgy megdöfte a réz bikát, hogy kifolyt a bele.

— No, fiam, most már menjünk innét, — mondá a tehén.

A legényke felült a tehén hátára s más napra kelve megérkeztek az ezüst rétre. Amint oda értek, elkezdett legelészni a tehén, a legényke pedig felmászott a legmagasabb jegenyefára s onnét nézte, hogy jő-e az ezüst bika, mert ez volt az ezüst rét gazdája.

Hát jött biz' az egyszeribe szörnyű bömböléssel, szakadt a láng a szájából vagy tizennégy singre.

Kiáll a vörös tehén, összecsapnak. Küzdenek három teljes óráig, egyik sem tudja legyőzni a másikat. A fejük felett kárrogtak a varjak, s az ezüst bika felkiáltott nekik:

— Hé, varjak, adjatok egy csepp vizet, mert mindjárt dögöt adok.

Azt mondja a vörös tehén:

— Hozzatok nekem, hé, mert én kettőt adok!

A varjak a vörös tehénnek hoznak vizet, mindjárt erősebb lesz s megöli az ezüst bikát.

Az ezüst rétről indultak most az arany rétre. Hét nap s hét éjjel mind mentek s akkor értek helybe.

A legényke megint csak felmászott a legmagasabb jegenyefára, a tehén pedig legelészett a réten. Egyszerre csak kiált a legényke.

— Vigyázz, vörös tehén, jó az arany bika!

Jött is, de úgy, hogy hetven singre szakadt a láng a szájából. A tehénnek még nem gyült volt elég ereje, behúzódott egy árokba. Az arany bika bömbölt szörnyüsesen s felszólott a jegenyefára:

— Hallod-e te vörös tehén fia: János! mondd meg az anyádnak, hogy holnap jó hajnalba' megint eljövök s akkor itt találjam, mert én küzdeni akarok vele életre-halálra!

Más nap jó hajnalba el is jött pontosan az arany bika, de most a vörös tehén sem bujt el előle. Össze-csapnak, türkölöznek, vagy hat óráig küzsdölődnek, de egyik sem tudá legyőzni a másikat.

Mikor már látták, hogy így semmire sem mennek, az arany bika keresztül bucskázott a fején s lett belőle egy kerék, a vörös tehén nem különben s abból is lett egy kerék. A két kerék kiment két hegy tetejére, onnét egyszerre megindultak s összeütköztek, de egyik sem tudott ártani a másiknak.

Azt mondja most az arany bika:

— No hallod-e, te vörös tehén, még próbáljunk egyet. Én leszek a kék láng, te légy vörös láng s égessük egymást.

Ugy lett, mint az arany bika javallá, égetik, égetik egymást, de csak nem tudának egymásnak ártani.

A mig így kinlódnak, elrepül felettük három varjú. Felkiált a kék láng:

— Hé, varjak, hozzatok vizet s öntsétek a vörös lángra, mert dögöt kaptok.

Azt kiáltja a vörös láng:

— A kék lángra öntsétek, hé, mert én három dögöt adok.

A varjak hoznak is vizet s kioltják a kék lángot. Most már a vörös tehén egészen szabadján legelészhetett a három réten, János pedig mikor akkorára cseperedett, — ott az arany rét tulsó felén, né! lakott egy király — annak elvette a leányát s ma is él, ha ugyan meg nem halt.

Jégország királya.

olt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi fia volt, mint a rosta lika, még egygyel több. Éjjel-nappal búslakodott szegény, hogy mit csináljon ezzel a teméntelen

sok gyermekkel. Annyian voltak, hogy nem is talált valamennyinek más-más mesterséget. A legidősebből mészáros lett, de ez elvette a többinek a kedvét a mesterségtől s valamennyi úgy megszólta a maga mesterségét, hogy a hány annyifélebe fogott. Az ám, csakhogy a legkisebbnek semmiféle mesterség sem maradt.

Mondta az apja:

— Légy, fiam, csizmadia, a csizmának mindig van keletje.

— Nem leszek én! — mondá János (mert így hívták a legfiatalabbat), elég egy csizmadia egy familiából.

— Hát aztán mi lesz belőled?

Felelte János:

— Vagy király, vagy halál.

Nagyot kaczagott a szegény ember:

— Ó, te oktondi, te, hát azt hiszed, hogy olyan könnyü királynak lenni!

— Már vagy könnyü vagy nem, de én király leszek, ha addig élek is.

Hát bizony János nem tréfált, sokáig nem is teketóriázott, a kovács bátyjával csináltatott három vas bocskort, az anyjával süttetett három hamuba sült pogácsát, azzal elbúcsuzott mindenkitől s indult szerencsét próbálni.

Ment, mendegélt, hegyeken völgyeken által, heted-hét ország ellen, s addig ment, a mig egy nagy fekete városba ért. Itt lakott Feketeország királya.

Nem sokáig gondolkozott, bement a palotába egyenest a hopmesterhez. Köszönté illendőképpen:

— Adjon Isten jó napot, hopmester úr, hát hogy s mint szolgál a drága egészsége?

— Isten hozott, te szegény legény. Én megvolnék úgy a hogy, de te mi jóban jársz itt?

— Én bizony, — felelé János — azért jöttem, hogy megkérdessem, nem volna-e szükség királyra.

Nagyot nézett a hopmester, szeme-szája táltva maradt, de úgy, hogy bemasérozhatott volna rajta egy regiment katona.

Mondá János:

— Hát ne csodálkozzék, hopmester úr, ez nem tréfa beszéd.

De most már a hopmester akkorát kaczagott, hogy a palota megcsendült belé.

9-18. fejezet.

— Na hiszen éppen jó helyen jársz itten. Tudod-e, hogy a királynak annyi gyermeke van mint a rosta lika, még egygyel több? Azt sem tudjuk, melyiket tegyük meg királynak.

— Hát'szen jól van, — mondá János — akkor az Uristen áldja, szentelje meg kigyelmedet, hopmester uram, én megyek egy országgal tovább.

János ment tovább. Egy pár vas bocskor már elszakadt volt, most felkötötte a másodikat. Ment, men-degélt s addig meg sem állott, míg Vörösországba nem ért. Azért hitták ezt Vörösországnak, mert itt ember, állat, minden vörös volt. De ő ezt szemügyre sem vette, ment egyenest a király városába, ottan is a király palotájába, de most már nem ment a hopmesterhez, hanem egyenest a királyhoz. Mert azután jutott eszébe, mikor már eljött volt Feketeországból, hátha lóvá tette a hopmester; hátha nincs is gyermeke a királynak s a hopmester foga vásik a királyságra.

Audienczát kért s a király mindjárt el is fogadta.

— Adjon Isten jó napot, vörös király ő felsége! Hát hogy s mint szolgál a drága egészsége?

— Köszönöm kérdésedet, fiam, — felelé a király — én csak megvolnék, mint öreg ember, de hát ugyan bizony mi szél vetett az én országomba, mert látom, hogy nem országombéli vagy?

Felelé János:

— Hej, felséges királyom, életem, halálom kezébe ajánlom, ha én ezt úgy egy szuszra elmondhatnám! Akár hiszi, akár nem, Székelyországból jöttem ide, hogy szerencsét próbáljak, mert annyian vagyunk testvérekül, mint a rosta lika, még egygyel több, s nekem már mes-terség sem jutott, mind elszedték előlem a bátyáim.

— Hát aztán mi szeretnél lenni? — kérdé a király.

— Én bizony azt gondoltam, hogy jó volna királynak lenni.

— Ű-úgy-e te! Azt hiszed, az olyan könnyü? Hej, fiam, nehéz hivatal az. Csak az tudja, ki próbálja.

— A'már igaz, — mondá János — de én azért megpróbálnám.

— Jól van, — mondá a vörös király — mondok neked valamit. Nekem nincs fiam, csak egyetlen egy leányom, de erre nem szeretném hagyni az országot, mert gonosz a szomszédunk. Hallottad-e már hírét Jégországnak? Ott van az a világ végén, még azon is egy sánta arasszal túl. Ennek az országnak a királya már sok borsot tört az orrom alá. Egész életemben arra törekedtem, hogy elfoglaljam az országát, de nem lehetett, mert a hány katonát oda küldöttem, az mind jéggé fagyott. Egy egész ármádiám áll ott megfagyva, egy tapodtat sem tudnak mozdulni a helyükből. Hej, hány herczeg vállalkozott már, hogy így, hogy úgy elfogják a jégkirályt, minden katonáját, de még egy sem tért vissza.

— No hát majd visszatérek én! — mondá János.

— El sem menj, fiam, hiába. Nem ismered te a jégkirályt. Jég annak minden porczikája, s ha bosszantani akar engem, az országunk felé fordul, egyet fúj a szájával s a legrekkenőbb nyárban fű, fa, virág, gabona, minden, de minden csonttá fagy az országomban.

— Már egy életem, egy halálom, — mondá János — én megyek, az Uristen áldja meg, felséges királyom.

A második pár bocskor már elszakadt volt, s János felkötötte a harmadikat is. Gondolta: a mire ez elszakad, vagy király lesz Jégországban, vagy halál fia!

Ment hegyeken, völgyeken által s estére egy kis házikóhoz ért. Gondolja, beszél ide s szállást kér. Bemegy

s hát egy vénséges vén asszonyt talál. Volt legalább száz-ezer esztendő, ha nem több.

Köszönti:

— Adjon Isten jó estét, öreg anyó, hát hogy s mint szolgál az egészsége?

— Szolgál a hogy szolgál, — felelt az öregasszony — csak lassabban beszélj, mert ha felébreszted a fiamat, vége az életednek.

— Nye te nye! — rikkantott János — hát ki s miféle az a kend fia?

— Az bizony a Nap, tudd meg, te szerencsétlen.

Hej, megijedt János! Hiszen ha ő azt tudta volna, bizony mindjárt suttogóra fogta volna a beszédet.

— Jaj, lelkem öreganyám, ha én azt tudtam volna! No de ki is gondolhatta, hogy ilyen kicsi kalibában lakik a Nap!

Szerencsére a Nap nem ébredt fel álmából s semmi baja sem történt Jánosnak. Mikor aztán olyan mélyen aludt a Nap, hogy ágyuszóval sem lehetett volna fölébreszteni, megszólalt az öreg anyó:

— No most mondd el, mi járásbéli vagy?

Elmondja János, hogy miben jár.

— Hej, édes fiam, nagy fába vágta a fejszédet. Te rajta csak az én fiam, segíthet egyedül. Hiába is mégy oda, mert jéggé fagysz, mint a többi, ha az én fiam egyszer arra nem veszi az útját.

Gondolta János, már csak megvárja, míg felébred a Nap, akkor megkéri szépen, hogy legalább egyszer vegye útját Jégország felé is.

Aztán egy kicsit elszundoritott. Hajnal felé a Nap a sötét oldaláról a világosra fordult s felszedelőzködött, hogy induljon el világjáró útjára. De mikor éppen indulóban volt, elejébe állott János s köszönté illendőséggel.

— Adjon Isten jó reggelt, áldott Napom! Szerencsés visszajövetelét kívánom.

Megáll a Nap nagy csodálkozással, hogy hát miféle ember jár itt a világ végén, amin túl már csak Jégország van.

— Adj Isten, — felelt a Nap — hát te ki s mi vagy, ecsém?

Elmondja János, hogy ő bizony szegény székely legény, hogy az apja azt szerette volna, ha csizmadia lesz, de ő inkább királyságra adta a fejét, történnék vele akármi. Ó Napom, édes áldott Napom! — mondá János — tekints reám kegyesen s ragyogj föl egyszer Jégországban is.

Azt mondá a Nap:

— Hm! ecsém János, nem megy az olyan könnyen. Nagyobb úr is kérte már ezt tőlem. Hányszor könyörgött, istenkedett a vörös király s még sem ragyogtam föl Jégországban, mert nem kedvem szerint cselekedett. Én előbb kipróbálom az embereket s ha látom, hogy érdemesek rá, akkor segíték rajtok.

— Köszönöm, áldott Napom, a szép beszédet, — mondá János — majd meglátod, hogy ha rám sütsz, nem sütsz hitvány emberre.

Azzal szépen elbucsztak egymástól. A Nap ment kelet felé, János észak felé.

— Na te, bocskor, — mondá János a harmadik pár bocskornak, mikor felkötötte — csak addig tarts ki mig Jégországba érek, aztán lesz, ahogy lesz!

S ment, ahogy csak győzték a lábai. Addig ment, mendegélt, mig egyszer csak egy olyan magas hegy elé ért, hogy a teteje éppen a magasságos eget verte.

— Hej, szegény világ, vetett ágy! — fohászzkodott

föl János, — mikor érek én ennek a hegynek a tetejére!
Hat pár vasbocskor sem lesz annak elég.

Amint így évelődnek magában, egyszerre csak nagy nyöszörgést hall. Megy a nyöszörgés felé s hát egy bokor tövében ott fetreng egy jegesmedve.

Kérdi János:

— Hát neked mi bajod, jegesmedve koma?

— Jaj segíts rajtam, te jó legény, s bizony nem bánod meg. A jégkirály nagy vadászatot tartott s hogy megmentsem az életemet, annak a hegynek a tetejéről ide leszköttem. Nézz csak ide, a hogy lezuhantam, egy

szamártövis ment a talpamba s most nem tudok innen megmozdulni, ha valami kegyes jó lélek ki nem huzza.

— No ne búsulj, kihúzom én — mondá János s egy rántással ki is vette a szamártöviset a medve lábából.

A medve mindjárt talpra ugrott s azt mondta Jánosnak:

— Az Isten áldjon meg a jótételeért, te szegény legény! Ne félj, meghálálom, csak huzz ki egy szálat a bundámból, s ha bajba kerülsz, huzd végig ezt a szájadon s mindjárt ott leszek melletted.

János hitte is nem is, hogy lesz annak majd valami haszna, de kihuzott egy szálát a medve bundájából. Gondolta, ez ugyan nem nehéz selbirja. Aztán Istennek ajánlotta a medvét, neki indult a hegynek.

Hét nap s hét éjjel mindig ment s még csak a közepe táján volt a hegynek. Akkor azt mondta János magában:

— Na már elég volt a tréfából, egy kicsit ledülök.

Leheveredett egy fa alá s úgy elaludt mint a bunda. De egyszer csak arra ébred föl, hogy valami erős melegség süti a hátát. Megfordul, s hát valaki nagy tüzet rakott melléje. Csak félig nyitotta ki a szemét s úgy nézte, hogy vajjon miféle emberek vetődhetek ide. Nézi, nézi, s hát három törpe ember, mind a három tetőtől talpig nagy bundában. Volt szakálluk is, még pedig hét singes, csupa jégből.

A törpék elkezdtek diskurálni.

Mondta az első:

— Hej de jó ez a tűz, meglássátok, hogy mindjárt leolvad a szakállam.

Mondta a második:

— Csak már leolvadna, de én attól félek, hogy a tűz sem olvasztja le.

Mondta a harmadik:

— Boldog ember lehet, aki itt alszik, annak nincs semmilyen szakállá.

— Vajjon merre iparkodhatik ez az ember? — kérdezte az első.

— Van esze, hogy nem Jégországba, — mondá a második.

— Na én ott király sem szeretnék lenni! — mondá a harmadik.

De már erre János felugrott s rájok rikkantott.

— Pedig az akarok lenni, atyafiak, akármit beszéltek! Hát ti is oda valók vagytok?

— Csak voltunk, de megszöktünk, — mondák a törpék.

— Ejnye, pedig szerettem volna, ha visszajöttök velem s kalauzoltok.

A törpék azt mondták, hogy a világ kincséért sem, hanem ha a szakállukat leolvassza, akkor éppen odáig kalauzolják.

— Hiszen ha csak az kell, nincs annál könnyebb, — mondá János — fölkapott egy darab tüzes fát, magyarosan megtapogatta vele a törpék szakállát s hát egyszer csak, precscs! — hire, pora sem volt a jégszakállnak.

— No te legény, — mondá a legidősebb törpe — szolgálid leszünk életre-halálra, amiért megszabadítál minket a szakállunktól. Nesze adok neked egy sipot, s ha bajba kerülsz, csak füttyents, ott leszünk melletted.

János elvette a sipot, tarisznyájába tette s ment tovább. Még hét nap s hét éjjel ment s akkor aztán fölért a hegy tetejére. De olyan közel volt az éghez, hogy hasra kellett feküdnie s úgy csúszott át a hegy másik oldalára.

Hát, uram teremtöm, itt már megkezdődött Jégország. Csupa sima jég volt a hegy oldala s a merre a szem ellátott, jég volt minden, de minden. A fűszál is jég volt itt, csupa jéghegyek, jégmezők, jégházak.

Nagyot fohászkozott János:

— Hej, édes Istenem, minék is jövék én ide. Mit érek velem, ha király is leszek itt. Apám, apám, mért nem hallgaték a tanácsodra s lettem volna csizmadia!

De már most mindegy, — gondolá, vissza nem megy ha addig él is. S a mint nézdegélt jobbra, balra, megpillantott egy ármádia katonát jégbe fagyva. Na ez

bizonyosan a vörös király ármádiája! Hej, ha ezt ő fel-
támaszthatná! De mivel? Itt nem lehet tüzet gyújtani.
Már egy élete, egy halála, ő indul. Az ám, ha tudott
volna. De a lába nem fogta a jeget s a vasbocskor már
mizlikbe szakadt volt. Gondolkozik, mit csináljon. Eszébe
jut nagy kinjában a jegesmedve. Előveszi a szórszálat s
nézegeti. Hát egyszerre csak oda toppan a medve s kérdi:

— Mit parancsolsz, lelkem gazdám?

— Azt, hogy vigy be engem a hegyoldalra.

— Hej, édes gazdám, én beviszlek, ha parancsolod,
de tudd meg, hogy mihelyt a hegy aljába érünk, jéggé
fagysz.

— Mindegy, — mondá János — egy életem, egy
halálom, csak végy a hátadra s vigy be. A medve nem
ellenkezett többet, fölvette a hátára s vitte. Amint
belebb-belebb haladtak, mind erősebb-erősebb hideg lett.
Mikor aztán a hegy aljába értek, úgy megfogta a hideg-
ség, hogy csak úgy lefordult a medve hátáról. János még
talpra állott, de érezte, hogy vége az életének. Először
a lábujjhegyei fagytak jéggé, aztán az egész lába, a lába-
szára, mind fölebb-fölebb. Mikor már a fagyás az övéig
ért, eszébe jutottak a törpék, hátha ezek segíthetnének
rajta valamit, kivette a sipját s füttyentett. Mindjárt ott
termett a három törpe. Kérdezte az idősebb:

— Mit parancsolsz, te szegény legény?

— Azt, hogy menjetek el az áldott Nap szállására,
ott van Vörösország szélén. S mondjátok meg neki,
könyörüljön rajtam, mert különben halál fia vagyok.

A hogy ezt a szót kimondta, a fagyás a szájához
ért, aztán a feje tetejére, s ott maradt egy helyben,
mintha oda cözökelték volna. A jegesmedve lefeküdt
melléje s úgy búsult szegény, hogy az ő jólelkü gazdájának
igy kell elvesznie.

Ezalatt a törpék addig mentek, addig keresgéltek, míg rá nem találtak a Nap szállására. Mondják a Napnak a János üzenetét. Azt mondja a Nap:

— Jól van, jól, csak ne alkalmatlankodjatok annyit. Azt hiszitek, olyan könnyű kitérni az utamból? Előbb alszom egyet rá s majd megvállik, mit álmodom.

Mit álmodott a nap, mit nem, na én azt nem tudom, elég az, hogy mielőtt elindult volna világjáró-utjára, egy kis kanyarodót csinált, elkerült Jégország felé.

Hej, édes Jézusom! mi más világ lett Jégországban, amint az áldott Nap rá sütött. Olvadásnak indult az a rengeteg sok jéghegy, a jégmezők, jégházak mind elolvadoztak, de meg a vöröskirály ármádiájáról is leolvadt a jéguniformis s mind életre keltek.

Az ám, leolvadt Jánosról is, de ott maradt a fején egy jég arany korona, a kezében egy jég arany kormány-pálcza. Csak törülte, törülte a szemét János, azt hitte, hogy álmodást lát, pedig mind igaz volt, ami történt. Ahol ni, jön az ármádia is! János mindjárt az élére állott, fölült a medve hátára s vezette a katonákat a jégkirály városa ellen. Na hiszen vezethette! Mire oda értek, nyoma sem volt a jégkirály városának: elolvadt, tenger lett belőle s a jégkirály annyit ivott belőle, hogy majd csak még a más világon ha megkivánja az ivást.

Jánost mindjárt kikiáltották Jégország királyának, s ő el is fogadta, de még elébb visszament Vörörországba, hogy hírül adja a királynak a nagy dicsőséget. A vörös király úgy megörült ennek, hogy egyetlen leányát s egész királyságát Jánosnak adta! Most már Jánosnak két országa volt, s mint a nagy urak szoktak, nyáron Jég-

országban, télen pedig Vörösországban lakott. Bezzeg, hogy az udvarába vitette az apját, anyját, testvéreit, minden atyafiságát s nagy urakká tette valamennyit.

A ki nem hiszi járjon utána. Majd megtudja Vörösországban, ha ott nem, hát Jégországban.

Az aranygyapjas kosok.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy gazdag pásztor legény. Volt kilenczvenkilencz juha s három aranygyapjas kosa. De aztán olyan szép három állat volt ez a három aranygyapjas kos, hogy még a király nyájában sem volt azoknak párja. Őrizte is a legény, mint a szemefényét. Aludni is úgy aludt, mint a nyúl: csak a fél szemét hunyta le, a másikkal mindig a kosokat nézte.

Egyszer csak elkövetkezik a tél, a legény béreked a nyájával, de hát nagy volt a baj, mert nem termett abb' az esztendőbe elég széna, s drága pénzért sem kapott még egy szálát sem. Mit csináljon? Az a sok drága juh s azok a gyönyörű kosok most mind egymásra döglenek az éhségtől. Ő bizony — gondolja magában — egyet sem évelődik-búcsálódik, hanem elhajtja valamerre a szegény állatokat, s addig megy velök, a mig valahol harapni valót talál nekik.

Megy, mendegél, terelgeti elébb-elébb a juhokat; elől ment a három kos, nagy búsan bégetve, mert már két álló napja nem kaptak csak egy harapás szénát sem..

Addig mennek, addig mendegélnek, hogy elérnek egy nagy rengeteg erdőbe. Ennek az erdőnek a kellős közepében volt egy nagy pusztaság s hát azon a pusztán annyi szénaboglya van, hogy a szem sem tudá bélelni.

Hej, megörvend a legény s azt mondja magában, hogy ő bizony még a Poncius Pilátusnak se megy tovább egy lépést sem, ezen a helyen megtelepedik s bele áll a szénába, akárkié legyen. Nagy hirtelen széjjelhányt egy boglyát s azt egy szempillantásra fel is szedegették az állatok.

No! eltelik egy nap, egyik boglya fogyott a másik után s nem is nézett arra senki lélek.

De hát, édes Jézusom, másnap virradóra csak oda jó egy óriás, de akkora, hogy a feje az eget verte s nagy mérgesen a legényre támad:

— Hogy mered az én szénámat étetni, te emberzink?

Aj, megijed a legény szörnyűségesen. Az a rettentő nagy óriás most mindjárt kitapodja még a lelket is! Mondja neki:

— Ne, haragudjék kied, óriás bátyám uram, hiszen megfizetem, mit a juhaim meettek.

— Nem kell a pénz, — mondja az óriás — hanem most mindjárt ölj meg 33 juhot s egy aranygyapjas kost, azokat egyszerre süsd meg, mert ma még nem früstököltem.

Mit csináljon szegény feje? Meg kellett hogy ölje azokat a drága szép juhot, de még az aranygyapjas kost is. Hej, de szomorú volt szegény, szinte megrepedt a szive, mikor a kést az aranygyapjas kos hasába akasztotta. De már ennek meg kellett történni. Elé kerit az óriás egy rengeteg nagy üstöt, abba beléhányták a temén-

telen sok hust, aztán olyan tüzet csaptak alá, hogy még hetedhét országon is túl világolt a lángja. Meg is sült egy perczre annak a harmincznégy állatnak a husa s az óriás — akár hiszitek, akár nem — csak belé meritett háromszor az üstbe az ő kalánjával s három falásra mind egy béfaló falásig béhemmentette a fájintos tokányt. Azzal azt sem mondta, hé, legény, cseréljünk pipát, — tovább állított.

— No, — mondá a legény magában — én ugyan jó drágán megfizetém azt a kicsi szénát. Tusakodott, vajjon ott maradjon-e. Ő bizony ott marad. Nem bánja már, ha ennyiben van, egye meg mind, a mennyi juha van, az a nagy belü óriás.

Megint csak neki esett két-három boglyának, széjjelhányta s jól tartá a juhait. Elkövetkezik más reggel s hát megint jó az óriás. Már messziről kiáltotta:

— Hamar legény, hamar, ölj le 33 juhot s egy aranygyapjas kost, mert ma még nem früstököltem.

Mit volt mit nem tenni, csak megöle 33 juhot s az aranygyapjas kost is utánna. Az óriás három falásba ezeknek is megette a husát s azzal tovább sétált nagy begyesen.

Még éppen 33 juha s egy aranygyapjas kosa volt a legénynek. A szive is sirt, ha rájuk nézett. Ha még ezeket is megeszi az óriás, elmehet világgá, úgy marad, mint az ujjam.

Elkövetkezik a harmadik reggel is, hát csakugyan jó az óriás s messziről kiabálja:

— Hé legény, hé! Hát azok a juhok még élnek? Mindjárt megöld valamennyit, mert különben szörnyü halált halsz!

Könyörög a legény, istenkedik, hogy hagyja meg

már azt a keveset, de az óriás még egy juh farkat sem engedett.

— Hallod-e, hé, — mondá a legénynek — ne kentfalazz nekem sokáig, hanem duvazd ki a bőrükből azokat a juhokat, mert különben rútot látsz.

Megöli a legény mind egy szálíg a juhokat, meg a kost is, belé hányja a teméntelen sok hust az üstbe s egy nagy ruddal keverte nagy keservesen.

Egyszerre az óriás mit gondol, mit nem, leheveredik a tűz mellé s elszenderedik.

— No megállj, te istentelen, — gondolja a legény — nem eszel ebből a húsból, tudom azt az egyet. Azzal csak kimerített egy kalán jó forró zsirt s az óriás szemire mocscsintotta. Szörnyüt bődül az óriás, felszökik a tűz mellől, tapsant ide, tapsant oda a nagy lábaival, ha valahogy rátapsinthatna a legényre.

— No te, emberizink, kioltád a szemem világát, de vigyázz, hogy a kezem közé ne kerülj, mert erősen megkeserülöd.

Eleget innét is, eleget túl is, keritgeti mindenféleképpen, de nem vala annyi lelke s istene, hogy megtudja fogni a legényt. Gondolja az óriás, ezt így soha meg nem fogod, hé, míg a világ s még két nap, ha szép szerént nem. Elkezdett a legénynek hizelkedni mindenféle mézes mázos beszédekkel, hogy így s hogy úgy, hogy őt vezesse mindenfelé, ha már megvakította, s bizony nem bánja meg.

— Nem én, — mondá a legény — szeretnél úgy-e engemet is megenni? Abból nem eszel!

Azt mondá most az óriás:

— Látom, hogy nem lehet túljárni az eszeden, te pásztorlegény. Jól van hát, járj te is békével. Hanem ha már megettem a juhaidat, nem akarom, hogy egész

károd legyen, adok neked egy gyűrűt, azt huzd fel az ujjadra s nagy hasznát vedsz, bármerre járjezen a világon.

Erre az óriás ledobott egy gyűrűt, a legény pedig nagy hirtelen felkapta s a kisujjára huzta.

Hát a hogy felhuzta, az a gyűrű csak el kezd kiabálni.

— Erre, erre vak óriás! Erre, erre, vak óriás!

Haj! megijed a legény, mert az óriás csakugyan ment a gyűrű hangja után. No most mit csináljon, mindjárt agyon tapossa a vak óriás! Eleget akarja lehuzni a gyűrűt, de az úgy az ujjára tapadt, hogy semmiletteképpen nem tudá lehuzni. Mit volt mit nem tenni, elérántotta a bicskáját, lenyisszentette az ujját. Volt ott közelibe egy feneketlen tó s abba belédobta az ujját gyűrűstül. A gyűrű pedig a tóban is csak kiabálta:

— Erre, erre, vak óriás! erre, erre vak óriás!

Az óriás ment is utánna s egyszer csak belépett a feneketlen tóba. Ugy elmerült, hogy soha meg nem látta többet az isten áldott napját.

— No ettől nem kell többet félnem, — mondá a legény — hanem most már el is mehetek világgá.

Elindul a legény, megy, mendegél a nagy rengetegben. Amint menne, találkozik egy szörnyű nagy fekete medvével.

El akar futni, de a medve megszólal s azt mondja neki:

— Állj meg hé, ne fuss, mert számadásom van veled. Tudod-e, hogy ki vagyok én? Én annak az óriásnak a testvére vagyok, a kit te megvakítottál. Megölhetnélek, de most meghagyom az életedet. Hanem azt mondom neked, hogy meg ne merj házasodni ez életben, mert ha még a világ végén leszel is, megtalállak s szörnyű halált halsz.

Fogadkozik a legény, hogy ő nem házasodik meg, hiszen nem is kapna feleséget, mikor nincs neki semmije a föld kerekiségén. Azzal tovább megy nagy szomorúan. Búsul szegény feje, hogy mit is ér az ő élete, ha meg nem házasodhatik.

Megy, mendegél, kiér az erdőből is s annak a szélén talál egy házat. Abban lakott egy özvegyasszony egyetlen leányával. Bemegy, köszön, s kérdi az asszony, hogy mi járta van.

— Én bizony, édes nénémasszony, szolgálatot keresnék, ha valaki megfogadna, — feleli a legény. Az özvegyasszonynak megtetszik a legény s befogadja szolgának. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő s a legény még mindig az özvegyasszonynál lakott. Nem tudott megválni a háztól, mert erősen belé talált habarodni a leányba. A leány isszerette s a legény egyszer csak eléállott s megkérte a kezét az özvegyasszonytól. Az pedig azt mondta, hogy nem bánja, ásó kapa válaszsza el őket, ha szeretik egymást.

Elfelejtette a legény erős szerelmében, hogy mit mondott volt a medve s viszi a leányt a templomba, hogy megesküdjenek.

Hát a mint a templomajtóhoz érnének, szörnyűséges mormogás hallatszik. Aj, megijed a legény! No ez bizonyosan a medve. Az, isten Krisztus úgy segén! Czammogott bé egy nagy hegyen s egyenest a templomnak tartott.

Azt mondja a legény a mátkájának.

— Szivem szerelme, nekünk most meg kell válnunk. Elfelejtettem, hogy nekem nem szabad megházasodni soha ez életben. Az a medve, aki ahajt jó erre felé, mindjárt megöl, ha bévezetlek a templomba.

Sirt a legény, sirt a leány keservesen, elbúcsuztak

egymástól, de hogy soha el ne felejtsék egymást, egy gyűrűt ketté törtek, egy zsebkendőt pedig ketté hasítottak, felét eltette a leány, felét a legény a gyűrűnek is, a kendőnek is, s úgy indult a legény bujdosásba.

Azt mondta, hogy éppen a világ végire megy. Hanem a medve utána kiáltott:

— Most megmenekedtél, hanem vigyázz, mert megtalállak, ha a föld alá bujpsz is!

Megy a legény hetedhét ország ellen, hegyeken-völgyeken által s talál egy kicsi házat. Bemegy oda s hát ott egy olyan ősz öreg ember lakik, hogy az orra éppen a térgyit veri.

Köszön neki:

— Adjon isten szerencsés jó estét, öreg apó.

— Szerencséd, — feleli az ősz ember, — hogy öreg apónak szolítottál, mert különben halál fia vagy. Hát hol jársz itt, hol a madár se jár?

Elémondja a legény minden bűjât-bajját. Nem tudja mitévô legyen, szeretne megházasodni, de egy istentelen medve erôst fenekedik az életire, mindenfelé kíséri, akármerre menjen.

Azt mondja az ősz ember:

— Édes fiam, én nem tudok ez ellen semmit tenni, hanem adok egy gyűrűt, aztán menj azzal tovább. Innét két napi járásra lakik egy nálamnál is öregebb ember, mondjad neki, hogy mit adtam, talán ő is ad valamit.

Megköszöni a legény a gyűrűt, s tovább indul. Két nap mulva csakugyan elérkezik, a hová az ősz ember igazította. De abb' a házba' olyan ősz ember lakott, hogy az elsőnek apja lehetett volna.

Köszön ennek is:

— Szerencsés jó estét, öreg apó!

— Áldott szerencséd, hogy öreg apónak szólitottál, hát mi szél vetett ide, édes fiam?

Mondja a legény a dolgát, s hogy egy ős ember igazította ide, ha ő is adna valamit.

Azt mondja az ős ember:

— Egyebet én sem adhatok, fiam, gyűrűnél, csak tedd el jól s menj még két napot, aztán találsz egy házat, abban még nálamnál is öregebb embert, majd ad az is valamit.

Megy a legény s meg sem állott, míg ahhoz a házhoz nem ért. Ott ült egy nagy karosszékben az ős ember, az ölében egy nagy biblia volt, s abból olvasgatott. Köszön a legény, az ős ember fölnéz s azt mondja:

— No, éppen kerek száz esztendeje, hogy embert nem láttam, hát te hogy kerededél ide, te szegény legény?

Mondja a legény, hogy mibe jár.

— Jól, van édes fiam, ne búsulj. Adok én is egy gyűrűt neked, tedd a többihez. Aztán menj tovább, s addig menj, míg az út kétfelé nem válik. A két út közt van egy domb, a három gyűrűt tedd le oda, te pedig feküdj rájuk s el ne mozdulj reggelig, aludj ott egész éjjel. Mikor reggel megébredsz, három nagy kutya lesz melletted a három gyűrű helyett. Egyet szólíts Minden tudónak, egyet Világonátallátónak s a harmadikat szólítsd Földnehezének. Menj aztán ezekkel, a merre a szemed lát, ne félj a medvétől.

Megköszöni szépen a legény a jó tanácsot, elbúcsuzik s tovább indul. — Másnap estére kelve keresztúthoz ér s ott meg is állapodik. Hát csakugyan volt egy domb ott. Leteszi a három gyűrűt, ráfekszik, elalszik s reggel, mire felébred, akkora három kutya hemmedezett mellette, mint három nagy sütőkemencze. Mondja egymásután a nevöket, s mind a három elejibe szökik a nevre s a legény jól megjegyzi, hogy melyik-másik.

Már most, szervusz, világ! Csak lássa meg a medvét tudom istenem, úgy széjjelszaggattatja ezekkel a kutyákkal, hogy egy porczikája sem marad.

Ment a legény, ment, hegyeken-völgyeken átal s ért egy kicsi házba. Ott lakott egy csunya vén boszorkány s beszélgetik ahhoz szolgának. Azt mondta neki a boszorkány, hogy nála az isten földjén nem lesz egyéb

dolga, csak minden nap menjen el vadászni s hozzon egy nyulat.

El is ment a legény már első nap nyulászni s magával vitte a kutyákat is. A mig oda járt, csak beállít a medve a boszorkányhoz s megkérdezi, hogy egy ilyen s ilyen legényt nem látott-e.

— De bizony láttam, — mondá a boszorkány — nálam van szolgálatba.

— No ha nálad van, bizony meg is ölöm — mondá a medve.

A boszorkány erre azt mondta, hogy tőle ugyan megölheti, mert neki az a legény sem — sem semmije, ő bizony kutba nem szökik utána.

Aztán elegyezték, hogy a medve lefekszik az ajtó-küszöbön belől. Nagy hirtelen vájtak egy gödröt, s abba feküdt, hogy se a legény, se a kutyák észre ne vegyék, mert különben azok mindjárt összetépik, s mikor a legény belép, csak szökjék a nyakába s fojtsa meg.

Béfekszik a medve a gödörbe s a közben a legény is haza indul a vadászatról egy nyúllal. Amint jődögélnének, csak összedugja az orrát a három kutya s a Mindentudó azt mondja:

— Ti csak maradjatok a gazdámval, én előre futok, mert baj van otthon!

Azzal megfutamodik s a hogy haza ért, egyenest a küszöbnek ment s ráfeküdt. Haza érkezik a legény is a másik két kutyával, be akar menni, de a Mindentudó nem mozdul el a küszöbről. Átlépte volna, de már mondtam, hogy akkora volt mint egy sütőkemence. Eleget szépen neki, hogy: kuss félre, Mindentudó! A Mindentudó meg se mozdult. Rugta, verte, bizony nem mozdult az. Mit volt mit nem tenni, az ablakon kellett hogy bémásszék.

Aztán beült a gócz alá, a nyulat megsütötte, a boszorkánynyal megették s a medve meg sem mert mocczanni a gödörben. Másnap is elmegy a kutyákkal vadászni. Mérgeződött, morgolódott a medve, hogy nem ölhetette meg a legényt. Hogy is ölhetnék meg, mind azon törte magát.

Azt mondja a vén boszorkány:

— Hallod-e, te medve, tudom én, mit csinálj. Ássunk a gócz elé egy gödröt, feküdj oda s mikor oda megy, hogy a nyulat megsüsse, szökjél ki a gödörből s dobd a tűzbe.

Ugy is tesznek. Gödröt ásnak a gócz alá s a medve beléfekszik. De a Mindentudó azt is tudta s ismét megsuttintotta a társainak, hogy baj van otthon. Fogja magát a Világonátallató, belé heveredik egy pocsolába, azzal előre fut, otthon egyenest ráfekszik a tűzre s az mindjárt kialudt.

Haza ér a legény is, meg akarja sütni a nyulat, de hát a Világonátallató ott fekszik nagy lucskosan, egy szikra tűz sincs; hiába kiabál neki: kuss el, Világonátallató! — hiába üti veri, el nem mozdult az onnét. A legény nagy mérgibe kiment a házból, lefeküdt a csűrbe s akkor a kutyák is utána sompolyogtak.

De bezzeg csak most mérgeződött isten igazában a medve koma! Azt mondta a vén boszorkánynak, hogyha holnap el nem pusztíthatja azt a legényt, akkor őt pusztítja el.

— Jól van, nem bánom, — esküdözött a boszorkány — szaggass hetvenhét darabba, ha holnap meg nem ölheted az istentelent. Feküdj most az ágy alá, ott csak meg nem látnak azok az ördögös kutyák, — mert bizonyosan a kutyák mesterkednek ellenünk — s amint belép, ugorj ki az ágy alól s tégy vele, a mit akarsz.

Elmegy a legény harmadnap, a kutyák is vele mennek, a medve pedig befekszik az ágy alá. Hanem a Mindentudó ezt is jól tudta s megint csak össze sügtakbúgtak. Aj! megrugaszkodék erre Földneheze s hazáig meg sem állott. Befut a házba s egyenest felfekszik az ágyba. De, lelkem Istenem, úgy ránehezédék az ágyra, hogy a medve meg sem tudott moczczanni, s a legény békességesen megsüthette a nyulat, aztán jól lakott, elnyúlott a gócz alatt s úgy aludt ott reggelig, mint a bunda.

A vén boszorkány pedig nem találta a helyét, csakhogy ki nem törte az erős nyavalya szörnyü félelmében. Vége az életinek, ha a legény elmegy hazulról. Gondolja, még próbál egyet, hátha azzal a legényt is elpusztíthatná s az ő életét is megmenthetné. Azt mondja a legénynek, mikor felkészült, hogy vadászni induljon.

— Minek is viszed magaddal azokat a nehéz kutyákat, hiszen azok úgy sem fogják el a nyulat. Ne fáraszd mindég, inkább rekeszd bé a csűrbe, mig te odajársz.

A legény széles e világért nem is gondolta, hogy a medve a háznál van, hallgatott a boszorkányra s csakugyan bé is rekesztette a kutyákat a csűrbe. Azzal elment vadászni. Jó haza este felé s hát a medve csak elejébe toppan. Aj! megijed a legény, usdi neki, vesd el magad, — megfutamodik, hátra a kertbe s felmászik egy fára.

— Mászhatsz! — kiált a medve — még az égbe is felmászhatsz, már meg nem szabadulsz a körmöm közül!

Könyörgött a legény, kegyelmezzon fiatal életének, de a medve mind csak azt kiabálta:

— Szállj le onnét, mert ha nem, én szállitlak le, azt pedig nem köszönöd meg.

— Jól van, — mondá a legény — leszállok, csak engedd meg, hogy elébb hármat kiáltsak.

— Kiálthatsz tizenhármat is, úgy is halálfia vagy! Kiált a legény, a hogy csak a torkán kifért:

— Nye Mindentudó, nye!

Hallja ezt a Mindentudó, s mondja a többinek:

— Hé, halljátok-e, gazdám az én nevemet kiáltá.

— Talán bizony álmot láttál, — mondá Világonátallató s a Földneheze, mert ők csakugyan nem hallottak semmit.

Egy kis idő múlva ismét kiált a legény:

— Nye, Világonátallátó, nye!

Hallja ezt a Világonátallátó s mondja a másik kettőnek:

— Nem hallottátok-e, mintha most engem szólított volna gazdánk.

Most a Mindentudó s a Földneheze nem hallotta s azt mondták a Világonátallátónak, hogy bizonyosan álmot látott.

Harmadszor kiált a legény, a hogy csak a torkán kifért:

— Nye, te Földneheze, nye!

Most a Földneheze hallotta a kiáltást s a többi nem.

— De bizony isten, Krisztus úgy segén, hallám az én nevemet szólítani, — mondá a Földneheze.

— No ha igen, — szólott a Mindentudó, menjünk, mert gazdánk veszedelemben van.

Aj! megrugaszkodnak, de közmént legyen mondva, a medve rengeteg nagy kövekkel s sziklával körülvárta volt a csűr, még a fedelit is jól megnyomtatta, hogy a kutyák ki ne szabadulhassanak. Neki szökik a Mindentudó a csűr falának, rúg egyet rajta, csak megrendül a csűr belé, rúg egyet a Világonátallátó s arra kidőlt félig, rug egyet a Földneheze s erre úgy széjjel duvadt az egész csűr, mintha nem is lett volna.

Ezalatt a medve felmászott a fára s éppen meg akarta ragadni a legényt, hogy megölje. Meglátják ezt a kutyák, szökik egyet a Mindentudó, de nem tudott egy szökésbe ott teremni a medvével; szökik a Világonátallátó s ez felszökött a fának fele magasságára; szökik most a Földneheze s ez éppen a medvéhez szökött. Belé csipészkedik a medve torkába, ránt egyet rajta s úgy leteremti, hogy éppen Világonátallátóig hengeredett,

rándit egyet rajta a Világonátallató is s lehajítja a Mindentudóhoz, ez nyakszirten ragadja s úgy levágja, hogy csak megnyekkent a földön. Aló neki! leszökik mind a három kutya a fáról, közre fogják a medvét s úgy szertetérik, hogy még a hetvenhetedik porczikája is hetvenhét felé szakadt.

Azt mondja most a Mindentudó:

— No ezzel készen vagyunk, de még hátra van a vén boszorkány, szaggassuk össze azt is, mert megérdemli.

Mindjárt eléfutottak s a boszorkányt is összeszaggatták.

De bezzeg örvendett-e a legény, hogy már többet nem kell félni a medvétől. Hálálkodott magában az ősz embereknek, hogy neki ilyen áldott hű kutyákat adtak. Gondolja, már nincs rájuk több szüksége, visszaviszi, szépen megköszöni s talán elmegy haza, ha ugyan lenne még otthon keresnivalója.

Megérkezik a legöregebb ősz emberhez, elmondja hol járt, merre járt, miken ment átal s vissza akarja adni a kutyákat.

Azt mondja az ősz ember:

— Csak tartsd meg magadnál, édes fiam, menj vissza ahhoz a dombhoz, a hol egyszer háltál. Hálj ott az éjen is s reggelre a három kutyából három gyűrű lesz újra, azokat vidd el magaddal s nem vallod majd kárát.

Köszöni az ősz ember jószágát, elbúcsuzik tőle s azzal meg sem állott addig a dombig. Ott lefeküdt a kutyákkal s hát reggelre csakugyan három aranygyűrű volt mellette. Elteszi szépen a gyűrűket s elindul haza felé.

Sok hegyeken-völgyeken ment átal, még a haja is őszülni kezdett a rengeteg nagy útban. De addig ment, addig ment, hogy éppen abb' a faluba ért, a hol az ő mátkája lakott.

Kérdezi az embereket, hogy mi hir a faluban. Mondják neki, hogy nincs semmi különös változás, csak ez s ez a leány ma mond hitet egy legénynek.

Hát az éppen az ő mátkája volt. Fogja magát, koldusgúnyába öltözik s elmegy a lakodalmas házhoz. Amint ott álldogálna az ajtó megett, oda megy a menyasszony s megkinálja egy pohár borral. Azt mondja a legény :

— Iszom, de csak úgy, ha te megiszod a felét.

A leánynak jó kedve volt s azt mondta :

— Legyen meg a kied kívánsága.

Felhajtja a legény félig a bort s titkon a pohárba veti azt a félgyűrűt, a kinek a párját a leánynál hagyta volt. A leány is felhajtja a maradék bort s hát — szerelmes Istenem! — mit lát a pohár fenekén! Az ő félgyűrűjének a felét.

— Hát ezt hol kapta kied?

— Ott, a hol te a másik felét!

Azonközbe eléveszi a legény a fél zsebkendőt is s azt mondja :

— Ha már bort ittam, meg is törülöm a szájamat.

— Hát azt hol kapta kied?

— Ott, a hol te a másik felét.

Hej! szalad a leány a ládájához, kinyitja s eléveszi a félgyűrűt s a félkendőt. Összeteszik a két félgyűrűt, a két félkendőt s hát úgy talál mint a bodosi lakodalom: sem több, sem kevesebb.

De lett-e öröm! A leány mindjárt a nyakába borúlt régi jegybéli mátkájának s a másiknak azt mondta: jó útat, a hol sár nincs. Csaptak aztán olyan lakodalmat, hogy sánta Mihók bá' ott is törte ki a lábát a nagy tánczolásban.

Hát a három aranygyűrűvel mi lett?

Azzal a három aranygyűrűvel az lett, hogy lakodalom után kezébe veszi az éfiasszony, nézi, nézi s mondja, hogy milyen jó volna ez a három gyűrű az ő ujjára. Még jól ki sem tudja mondani, csak kiesik a kezéből mind a három gyűrű s láss csudát! — olyan gyönyörű három aranygyapjas kos lett azokból, hogy olyan gyönyörűt még emberi szem nem látott.

Örvendett az éfiember, hogy azt sem tudta, melyik lábára álljon s esküdözött égre-földre, hogy ezek a régi kosok, kiket az óriás felfalt. Alig mondja ezt, bégni kezd a három kos, s hát csak mintha a földből termettek volna elé, béomlik az udvarra a kilenczvenkilencz juh! Még csak most lett igazi kedve az éfiembernek.

Hanem úgy is kellett, eleget sanyargott szegény feje.

A tűz.

Krisztus-monda.

Volt egyszer egy szegény ember s annak három fia. Szegények voltak, szegényebb a templom egerénél. Akármibe fogtak, nem volt azon Isten áldása, s ha búzát vetettek a földbe, zab kelt ki, de ha zabot vetettek, soha sem kelt a helyett buza. A szegény embert sirba vitte a sok bánat s keserőség, a legények pedig, ahogy az apjukat elfödelték, világgá mentek.

Mentek, mendegéltek hetedhétország ellen, hét nap s hét éjjel meg sem állottak. A nyolczadik nap összetalálkoznak két vándorral: Krisztus urunk volt az egyik, Szent Péter a másik.

— Hová, merre, legények? — kérdi Krisztus urunk.

Felelt a legidősebb:

— Megyünk világgá, szerencsét próbálunk, mert otthon semmiben sem volt szerencsénk.

— Hát aztán te mi szeretnél lenni? — kérdé a legidősebbtől.

— Gazdaember, uram, gazdaember.

— No ez nem tulságos kívánság. — mondá Krisztus urunk. Ahol van, ni, egy udvarház. Ülj belé bátran s gazdálkodj, de aztán, hallod-e, meg ne feledkezzél a szegényekről.

— Nem, uram, nem, — hálálkodott a legény, s ment egyenest az udvarházba.

— Hát te mi szeretnél lenni? — kérde a középsőt.

— Juhász, uram, juhász.

— No ez sem tulságos kívánság. Ahol van egy esztena, ni, eredj, ülj bele. A mi juhot találsz, mind a tied. De, hallod-e, meg ne feledkezzél a szegényekről.

— Nem, uram, nem, fogadkozott a középső is.

— Hát te fiam, mi szeretnél lenni? — kérdi a kisebbik fiút.

— Halász, uram, halász.

— Ez már csakugyan nem tulságos kívánság. Ahol van a folyó partján egy kis házikó, házikó előtt csolnak és háló, — eredj, legyen a tied. De meg ne feledkezzél a szegényekről.

— Nem, uram, nem, — fogadta a harmadik legény is.

Na, telt, múlt az idő, közben Krisztus urunk bejárt Szent Péterrel országot, világot s esztendőre, kettőre visszakerültek oda, hol a három legényt hagyták. Mondja Krisztus urunk Péternek: eredj Péter, menj be a gazdához s kérj tőle egy fehér kenyeret Isten nevében.

Bement Péter s hát a szegény legényből olyan nagy úr lett, hogy minden zsebében egy arany óra volt, s egyszerre három tajtékipából fújta a füstöt. Hátral a csűrös kertben hat cséplő verte a búzát. Köszön Péter illendőképpen, kér abból, a mit Isten adott, de a gazdag ember kikergette s meg is lazsnakolja, ha hirtelen el nem szalad.

— No, ez jól kifizetett, — panaszkodék Péter.

— Jól van, jól, — mondá Krisztus urunk — eredj csak vissza s kérj egy marék szóratlan búzát.

Visszamegy Péter nagy szepege s kérte a gazdát:
— Bár egy marék szóratlan buzát Isten nevében!

Nagy kérésre, könyörgésre, ezt adott.

— Te Péter! — mondá Krisztus urunk, mikor Péter visszajött a buzával — eredj át annak a szegény özvegy asszonynak az udvarára s égesd el ott a buzát.

Megy Péter a szegény özvegy udvarára, ott a buzát meggyújtja s hát — lássatok, halljatok csodát! — csak úgy ömlött a buza: elég lett volna a falunak egész esztendőre. Látja ezt a gazdag ember, gondolja magában: ha abból a marék buzából tenger sok buza lett, mennyi lesz majd az övéből! Hátrakiált a cséplőknek: hé, hagyjátok félbe a cséplést, gyujtsátok meg a buzát!

A cséplők kétszer sem mondatták, egyszeribe meggyújtották a buzát. De bezzeg ebből a tűzből nem lett buza: elégett a csűr, a ház, porrá lett a rossz szívü gazdának mindene.

— No uram, — mondá Péter, — ezt ugyan jó keményen megbüntetétek.

— Ne beszélj semmit, Péter, — eredj a juhászhoz s kérj attól is valamit.

Megy Péter a juhászhoz, de ez rá uszította a kutyákat, a helyett, hogy bár egy falat kenyeret adott volna.

Fut vissza Péter nagy lelkendezve s mondja, mi történt.

— Láttam, Péter, de csak eredj vissza s kérj tőle bár egy csupor savót, s ha ád, öntsd fel az eszténa fedelére.

— Uram, összetépnek a kutyák.

— Ne félj, Péter, a mig engem látsz. Eredj.

Visszamegy Péter s mondja a juhásznak: — Hallod-e juhász, tenger-sok juhod van, adj bár egy csupor savót.

— Jól van, nesze, a mit a kutyák meghagytak.

Éppen egy csuporra való volt. Péter azt is megköszönte illendőképpen s aztán felöntötte az eszténa tetejére. Hát, uram teremtöm, abban a szentséges szent minutában tűzbe borult az eszténa s porrá égett minden, de minden!

— No ezt ugyan jól megbünteted, — mondá Péter.

— Hallgass Péter, ne járjon annyit a szájad, — inté Krisztus urunk s mentek a halászhoz.

Mennek a folyóhoz, s hát a halász éppen akkor köt ki a tulsó parton. Átkiált Krisztus urunk: — Te jó ember, vigy át a vizen! A halász egyszeribe megismerte a két vándort, átevezett érettük s bele ültette a csónakba. Ám amint eveztek a vizen keresztül, egyszerre csak csunya sebek lepték el Krisztus urunk testét. Látja ezt a halász s kérdi igaz szívvél: — Ugyan bizony van-e ennek valami orvossága?

-- Hej fiam, ennek csak egy orvossága van. Ha megkennéd a szopós gyermeked vérével, mindjárt meggyógyulna.

Megszomorodott erre a halász, a könye kicsordult. De a mint haza értek, vérét eresztette tulajdon édes gyermekének. Aztán bekente vérrel a sebeket s hát azok csakugyan egyszerre meggyógyultak.

— Péter, — szól most Krisztus urunk, — eredj s dobd a gyermeket az égő kemenczébe.

Sirt a halász, sirt a felesége, gyökeréből fájt a szive mind a kettőnek, de nem szóltak semmit: legyen meg az Ur akaratja.

Péter elment s a gyermeket bevetette a kemenczébe.

Egy perczre, kettőre azt mondja Krisztus urunk a halásznak:

— Eredj fiam, nézz ki, vár a gyermeked.

Megy a halász s hej, de nagy örömré változék nagy szomorúsága! Ihol, ott ül a kemencze tetején a gyermek, két kezében két arany alma s azzal játszadozik.

Térdre borult a halász Krisztus urunk előtt s úgy köszönte isteni nagy jóságát.

Mondá Krisztus urunk:

— Kelj fel, fiam, ne köszönj nekem semmit, köszönj mindent a te jó szivednek. Eredj most ki a mezőre s mérj ki magadnak akkora helyet, a mekkora tetszik.

Abból megélhatsz halálodig. De ezután se feledkezzél meg a szegényekről.

Ezt mondá Krisztus urunk s eltűnt szent Péterrel.

A szegény ember kakasa.

Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek semmije sem volt az »égvilágán«, csak egy kicsi kakasa. Egyszer csak úgy megehül ez a szegény ember, hogy a szeme zöldet, vereset látott s nagy kinjába szinte falra mászott. Ő bizony — gondolja magában — egyet se kinozza magát, hanem megöli a kakast s mind egy falásig megeszi.

— No te kakas, — mondja neki — hamar tégy vizet a tűzhöz, hogy főzzelek meg.

— Ne ölj meg, édes gazdám, — rimázkodott a kicsi kakas — keresek én neked a szemét közt egy karajczárt, azon veszek egy tojást s úgy tartlak, mintha a királynál vacsoráltál volna.

Azt mondta erre a szegény ember: hát jól van, én bizony nem is bánom, csak aztán tojás legyen, mert különben kést látsz.

Elszalad a kicsi kakas, de nem a szemétdombra, szalad az erdőbe. Ott találkozik egy nyúllal.

Kérdi a nyúl:

— Hová futsz, te kicsi kakas?

— Csak ide egy kúthoz, nyúl barátom. Azt hallottam, hogy aki abb' a kútba megferedik, aranyos lesz tőle.

— Vigy el engem is, te kicsi kakas!

— Jó szívvvel, — feleli a kakas — csak gyűjts még társakat magad mellé.

Elfut a nyúl s gyűjt is maga mellé vagy ötven nyúlat. A kicsi kakas pedig elvezette őket egyenest a király udvarába s bejelentette a királynak: Otromfotrom ő nagysága tiszteli ő felségit s ötven nyúlat küld neki ajándékba.

Mondja neki a király:

— Hé, kicsi kakas, hát a te gazdád olyan nagy úr volna?

— Meghiszem biz' én, — feleli a kakas — az én gazdám akkora nagy úr, hogy mind a két zsebében egy-egy arany óra van!

A király megörvendett a szép ajándéknak s a kakasnak egy aranyat adott. Aj, megfutamodott most a kicsi kakas, futott mint a rút idő, hogy a lelkit is majd kiszuszogta. Mire haza ért, a gazdája már el volt nyúlva a földön a szörnyű nagy éhségtől. A kicsi kakas egyszeribe elemózsiát teremtett a szomszédságból s jól megtraktálta a szegény embert.

No! telik, múlik az idő. Hát a szegény ember ismét csak szörnyen megehül s ismét meg akarja ölni a kakast. De a kakas most is megigéri, hogy elemózsiát szerez s a szegény ember békét hagy neki. Megint csak az erdőbe futott s ezzel az alkalommal találkozik egy vaddisznóval. Kérdi ez is:

-- Hová futsz, te kicsi kakas?

Mondja, hogy milyen csuda-kutat tud ő egy helyen.

— Hát vigy el engem is magaddal, — mondja a vaddisznó.

— El, ha magadhoz veszed ötven társadat.

Ugy lett, amint kívánta, s a vaddisznókat is elvezeti a király udvarába.

A király csak szörnyülködött, semmilletképen sem tudá elképzelni, hogy honnét szedi össze ez a szetemnyi teremtés azt a sok vaddisznót. Adott neki ismét egy aranyat, s a kicsi kakas másodszer is megmentette gazdáját az éhhaláltól. De csak harmadszor is elé kelle hogy szedje a fortélyát, mert a gazdája még egy hét sem telt belé, megint elnyúlt a nagy éhségtől. Harmadszor ötven őzet vitt a királynak.

— Ugyan bizony, — mondja neki a király — mért küld nekem annyi ajándékot az a te gazdád?

Azt feleli a kakas:

— A bizony azért, felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, hogy a leányodat akarja megkérni.

— Igazán, te kicsi kakas? Hiszen én jó szívvvel is neki adnám, csak jőjön utána.

Haza fut a kicsi kakas, elmondja gazdájának, hogy mi történt.

Haj! de megijed a szegény ember.

-- Ő te átkozott kakas, hogy' tudál engem ilyen szörnyű bajba keverni! Te! hiszen most a király fejemet véteti.

— Csak jere, — mondja a kakas — ne félj semmitől.

Mit csináljon a szegény ember, elindul. Mikor az erdőbe érnek, azt mondja neki a kakas:

— Te állj meg itt, édes gazdám, én előre megyek a király udvarába s azt mondom ott, hogy elrabolták

tőled a szép aranyos gunyádat, lovadat, hintódat s majd a király mindent küld.

Éppen úgy tett, a hogy mondta. Befut nagy lelkenedezve a királyhoz s elémondja, hogy az ő gazdájától mindent elraboltak az erdei tolvajok.

Azt mondja a király:

— Csakhogy a derága életét meghagyták az én vejemre lévendőnek!

Avval mindjárt a legfajinabb gúnyát vétette elé, befogatott egy nagy üveges hintóba hat aranyszőrü lovat s úgy mentek a szegény ember elé. Ez pedig szegény feje ott didergett egy bokor mellett

Mindjárt felöltöztették a szép aranyos gunyába s elvitték a király udvarába. A király örömben nem találta helyét, hogy neki olyan derék, ügyes veje lesz. Csaptak is olyan lakodalmat, hogy Henczidától Bonczidáig folyt a sok drága bor.

No, vége lesz a lakodalomnak is, most már vidd haza a feleségedet, szegény ember! Haj! főtt a feje, búcsálodott, évelődött magába, hogy hová tudja vinni ő azt a kényes királykisasszonyt, mikor még az a kicsi ház sem az övé, a melyikben eddig lakott. A teméntelen sok hintó mind az ajtó elé állott, az a sok czifra nép mind az ő palotáját akarta megtekinteni. Hadd lássák, hová viszik a királykisasszonyt.

Amig így búcsálodnék, csak melléje somolyodik a kicsi kakas s azt mondja neki:

— Látom, hogy vet fel a bánat, édes gazdám, de ne epeszd magad hiábavaló búcsálodással, majd segítsek én a te bajodon. Te csak ne gondolj semmivel, én előre futok s mindent eligazítok.

El is fut a kicsi kakas s talál az utszélén egy csorda marhát. Oda szól a pásztornak:

— Hallá-e kied, ha azt kérdezi kiedtől valaki, hogy kié ez a csorda, mondja, hogy az Otromfotrom nagyságáé s nem bánja meg.

Hát bizony a násznép meg is kérdezte s a pásztor azt felelte, hogy az a csorda egy borjufarkig az Otromfotrom nagyságáé.

De bezzeg örvendett-e a király, hogy ilyen gazdag vejre talált.

Ezalatt a kicsi kakas az erdőbe ért. Volt ebb' az erdőbe egy kakassarkon forgó arany palota. Ebb' a palotába tizenkét tolvaj lakott. Béfut ide a kicsi kakas s szörnyű lelkendezve azt mondja a tolvajoknak, hogy bujjanak el valahová, a Jézus szent nevére kéri, mert a király jó az egész seregével s mind karóba huzatja őket. Aj! megijednek a tolvajok s bebujnak egy szénabogjába. A kicsi kakas pedig abb' a perczbe meggyújtotta a szénát s mind a tizenkét tolvaj porrá égett. Azzal kifutott a palota kapujába s úgy várta a vendégséget.

No! lett aztán hetedhét országra szóló lakodalom! Most már Bonczidától Henczidáig folyt a tenger sok jóféle lé.

Mikor a lakodalomnak vége lett, a szegény ember behívja magához a kicsi kakast s azt mondja:

— No te kicsi kakas, még álmomba se hittem, hogy ilyen nagy úr legyek e világi életben. Ezt én mind neked köszönhetem, mondd meg hát, mivel háláljam meg?

— Nem kell nekem semmi, — mondá a kakas — csak azt az egyet kívánom tőled, hogy, ha meghalok, szépen temetess el.

Jól van, hát meg is igéri, hogyne ígérte volna. Másnap megy bé az inas, jelenti, hogy a kicsi kakas megdőglött.

Azt mondja Otromfotrom nagysága:— Vessétek el, ha megdöglött.

El is vetették, hanem a kicsi kakas csak tetette magát, nem döglött volt meg s tüstént ment a gazdájához. Azt mondja neki:

— Látszik, hé, hogy ember vagy!

Hej, bezzeg most ígért Otromfotrom nagysága füt-fát.

Másnap ismét csak azzal a hirrel megy bé az inas, hogy a kicsi kakas megdöglött. Pedig most is csak tetette magát. Otromfotrom beváltotta szavát s olyan temetést csinált a kicsi kakasnak, hogy ez örömeben igazán megdöglött. Otromfotrom pedig még ma is él a feleségével, ha azóta meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Világszép Ilonka.

Volt egyszer egy szegény ember s annak egy leánya. Ez a leány olyan szép volt, hogy messze földről csodájára jártak. A szépségiért el is nevezték Világszép Ilonkának. Addig beszéltek a népek Világszép Ilonkáról, hogy a királynak is, a ki éppen házasulandó legény volt, fülébe jutott a hire s attól fogvást nem volt nyugodalma sem éjjel, sem nappal. Volt az udvarban egy festő s ennek azt mondta a király:

— Menj el ahhoz a Világszép Ilonkához s festd le nekem, hadd lám, csakugyan olyan szép-e, amint mondják. Mert ha olyan, Isten Krisztus ugy segén, feleségül veszem.

Elment a festő, fölkereste Világszép Ilonkát, lefestette s hazavitte a képet a királynak.

— Itt van felséges királyom, éppen szakasztott ilyen mint a kép. Magam se láttam ilyen szépet, mióta e világra születtem.

Nézi, nézi a király a képet, s szeme-szája táltva maradt a nagy erős csodálkozástól. Mindjárt hívatta az udvarmestert, megparancsolta, hogy fogasson be hat bársony hintóba s hozassa el Világszép Ilonkát az egész nemzetségével.

No azt bizony könnyen elhozhatták. Elég lett volna egy hintó is, mert Világszép Ilonkának az apján kívül senkije sem volt. Szépen bele ültették a hintóba Ilonkát, az apja felült a bakkra a kocsis mellé s azzal megindultak a király városába. Mentek, hol lassan, hol sebesen s egyszer aztán belekerültek egy nagy rengeteg erdőbe. A mint az erdőben haladnak, csak elébük toppan egy vén cigányasszony a leányával. Csuf volt mind a kettő mint az ördög. A vén asszony megállítja a kocsist.

— Allj meg, kocsis, végy fel a hintóba s bizony megszolgálom.

— Félre az utból vén boszorkány! — rikkantott rá a kocsis — tudod-e, hogy ez a király hintója!?

Hallja ezt a beszédet Világszép Ilonka, kihajlik a hintóból s mondja:

— Csak hagyjad, hadd üljenek fel, azt akarom, hogy a mai nap mindenkinek jó nap legyen.

Azzal felültette magával szemközt a cigányasszonyt s a leányát, a kocsis pedig tovább hajtott. Kevés idő múlva egy nagy folyóhoz értek. A vén cigányasszony itt nagy hirtelenséggel megfogta Világszép Ilonkát, kivette két szép szemét s azzal a folyóba lökte. A kocsis meg a szegény ember semmit sem vettek észre s hajtottak tovább.

Haza érnek a király udvarába, s szalad a király a hintó elé, hogy levegye a Világszép Ilonkát. Haj de

szinte kőbálványnyá változott, mikor meglátta a vén banyát s leányát.

— Hiszen ez a Világcsúf leány, nem a Világszép Ilonka! — kiáltott a király szörnyü haraggal.

Nézi a szegény ember, nézi a kocsis is. Mennyre, földre esküdöznek, hogy ők Világszép Ilonkát hozták, s ez a világcsúf leány csak az erdőben ült fel a hintóba. De a vén asszony is mennyre, földre esküdött, hogy ő a szegény ember felesége, az a leány meg az ő leánya, Világszép Ilonka, csak az úton egy kicsit megfeketedett.

— Jól van, — mondá a király — most már a szavamat meg nem másolom. Ha szépségében feleségül akartam venni, feleségül veszem csúfságában is, de téged szegény ember, sirig tartó tömlöczbe vettetek, a miért nem vigyáztál a leányod szépségére.

Eleget beszélt a szegény ember, hogy egész uton le sem eresztették a hintó födelét, hogy nap sem süttött a leányára, hogy az ő leányát elveszesztette ez a vén boszorkány, de emezek még jobban győzték szóval s a király nekik hitt, a szegény embert pedig tömlöczbe vettette.

Eközben Világszép Ilonkát vitte a folyó, sodorta, sodortamind tovább, tovább, egyszer aztán kidobta a partjára, éppen egy halászkunyhó elé. Abban a halászkunyhóban egy öreg halász meg a felesége laktak s éjjél időben keserves sirásra ébredtek fel. Megszólal a halászné.

— Hallá-e, gazda, valaki sir az ajtó előtt.

— Bizony, mintha én is sirást hallanék, — mondá a halász. Már csak kinézek, hogy mi van odaki.

Kimegy a vén halász s hát az ajtó előtt egy csúronviz leány ül s úgy sirdogál magában. Nézi, nézi s hát annak a leánynak mind a két szeme hiányzik, de a köny úgy potyogott a szeme gödréből mint a záporosó s láss

csudát! minden könyecsepp egy-egy gyémántgyöngygyé változik.

Kérdi az öreg halász:

— Ki vagy te, mi vagy te, szegény leány?

Elmondja Világszép Ilonka, hogy ki s mi s hogy mi történt vele.

— Ne búsulj, leányom, — mondá a vén halász, jere be hozzám, itt élélhetsz halálod napjáig, nekünk úgy sincs gyermekünk.

Megköszönte a leány a szivességet s bement, de csak sirt, mindig sirt. S a mint sirt, folyton folyvást pergett ki a szeme gödréből a gyémántgyöngy.

Azt mondá egyszer a vén halász:

— No, már elég volt a sirásból! Egyet se sirj többet, mert én addig meg nem nyugszom, mig a szemetet vissza nem keritem.

Fogta a teméntelen sok gyémántgyöngyöt s elindult azokkal világgá. Arulta városról városra s bezzeg minden asszony, minden leány szerette volna megvenni, de a vén halász azt mondta, hogy a világ minden kincseért sem adja, csak két szemért. Jaj de kikaczagták mindenütt a halászt! Vén bolond! Ki adja majd oda a szemét!

Jól van, ment tovább. Addig ment, a mig a király városába nem ért. Ott egyenest ment a világcsúf királynéhoz. Mutatja a gyönyörűséges drága gyöngyöket. Megörült a világcsúf királyné, hogy majd kiugrott a bőréből. Azt kérdezte, hány zsák aranyat adjon érte.

Felelt a vén halász:

— Nem kell, ha mind ide adod is, a mi arany van az országodban, de két szemért neked adom, felséges királyné.

Bejön a vén czigányasszony s mondja neki a leánya, hogy milyen bolondságot kíván az a vén ember.

— Hát add oda neki a Világszép Ilonka szemét, — suttintja a vén boszorkány. — Ugy sem veszed hasznát.

Na volt öröm! Mindjárt elékeresték a Világszép Ilonka szemét, átadták a vén embernek s még jót kaczagtak a »vén bolondon«, mikor eltávozott.

Ment az öreg ember, meg sem állot, míg hazáig nem ért. Világszép Ilonka még mindig sirt, mert el nem tudta hinni, hogy szem helyett szemet lehessen találni. Már pedig a vén halász talált. Az ám, megtalálta az Ilonka szemét. Egyszeribe visszatette a helyére s hát, Uram Jézus! most még ezerszer szebb lett Világszép Ilonka, mint annak előtte.

Telt, mult az idő. A vén halász elment halászni, s magával vitte Ilonkát is. A mint a folyó partján halászgatnának, arra felé tart csolnakon két vadász, akik vadkácsákra lövöldöztek. Az egyik vadász csak felkiált:

— Nézz oda, látod azt a leányt?

— Látom, — mondá a másik, — de olyan szép, hogy mindjárt megvakulok a nézésétől.

— Az Isten istenem ne legyen, ha ez nem Világszép Ilonka! — mondá az első.

— Ejnye, felséges királyom, ez csakugyan Világszép Ilonka.

A király meg az udvarmestere volt a két vadász s mindjárt kikötöttek a parton. Szaladtak a leányhoz.

Köszön a király s kérdi:

— Hogy hívnak téged, te szép leány?

Feleli a leány:

— Ezelőtt Világszép Ilonkának hívtak, de most már nem tudom, megillet-e az a név, mert egy esztendeje, hogy tükörbe nem néztem.

— No ha egy esztendeje, hogy nem néztél tükörbe,

hát hidd meg, hogy most ezerszer szebb vagy, mint azelőtt. Velem jössz te mostan.

— Hohó! — szólalt meg a vén halász — abba még én is beleszólak.

— Szólhat kend ezeret is, — mondá a vadász, — mert én a király vagyok!

Közbeszól most Világszép Ilonka:

-- Igaza van a vén halásznak, felséges királyom, mert neki köszönhetem szemem világát.

Aztán elmondott mindent, úgy, ahogy történt. A király egyszeribe haza szalasztotta az udvarmesterét két hintóért, az egyikbe ő ült Világszép Ilonkával, a másikba a vén halász meg a felesége. Az udvarmesternek meg azt mondta: jobb ha nem szorúl a hintóba, menjen haza csolnakon.

Hamarosan otthon voltak, s a mint a hintó befordult a kapun, nagyot kiáltott a király.

— Ki a házból, boszorkányok!

Egyszeribe kihuzatta a vén boszorkányt is, a leányát is a palotából s mind a kettőt négy-négy darabba vágatta s úgy tétette ki a város kapujára. A szegény embert pedig mindjárt kieresztette a tömlöczből s olyan vendégséget csapott, hogy heted hét országon túl is hire ment.

Igy volt, vége volt, igaz volt!

Táltos Jankó.

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia. De olyan szegény volt, mint a templom egere, még száraz kenyeret is csak nagy ritkán ettek.

Kérdi egy reggel a szegény ember az idősebb fiától:

— No, édes fiam, mit álmódtál az éjtszaka?

— Én bizony, édes apám, azt álmódtam, hogy egy terített asztal mellett ültem s úgy jóllaktam, hogy a királylyal sem cseréltem volna. A hasam csakúgy felpuffadt a sok minden jótól, aztán elkezdtem verni, mint a dobot s olyan erősen puffogott, hogy a puffogásától a mennyi veréb volt a faluban, mind szétrepült.

— Hát, fiam, — mondá a szegény ember, — ha olyan jóllaktál, akkor neked nem is kell ma kenyér. Ha kéne is, hiába kéne, mert úgyszincs.

Kérdi a középső fiától is.

— Hát, te fiam, mit álmódtál az éjtszaka?

— Én, édes apám, azt álmódtam, hogy vettem a vásáron egy pár sarkantyus csizmát, de aztán az olyan sarkantyus csizma volt, hogy mikor a bokámat összevertem, hetedhét országra hallatszott a sarkantyú pengése.

— No ennek csakugyan örvendek, — mondá a szegény ember, — akkor legalább nem kell neked csizmát vennem.

Most a legkisebb fiától, Jankótól kérdezte meg:

— Hát, te fiam, Jankó, mit álmodtál az éjszaka?

Mondá Jankó:

— Én is álmodtam valamit, édes apám, de hogy mit, senkinek a világon meg nem mondom.

— Senkinek meg nem mondom, de nekem meg,
— rikkantott rá a szegény ember.

De hiába faggatta, fenyegette Jankót, hiába ütötte, verte, kérdezte, egy szót el nem árult az álmából. Mikor már nem tudta szenvedni az apja verését, kiszaladt a házból, futott fel az utcán, ki a mezőre, be az erdőbe, árkonbokron keresztül, utána az apja is egy nagy husánggal.

A mint így szaladnának, jön velük szembe a király hatlovas hintón, nagy kísérettel. Megállítja őket. Kérdi a király a szegény embert:

— Hé, atyafi, miért kergeted azt a fiút?

— Hogyne kergetném, — mondá a szegény ember — a mikor nem mondja el, mit álmodott az éjszaka.

— Jól van, — mondá a király, — hagyj békét annak a fiúnak, add hozzám szolgálatba, majd nekem elmondja az álmát.

A szegény ember szívesen beléegyezett, mert a király még egy nagy zacskó pénzt is adott neki. Szépen haza ment s a király is ment a maga útjára.

Ahogy a király megérkezett a palotájába, első dolga volt, hogy elé vegye Jankót s mondja neki:

— Na, Jankó fiam, hadd hallom az álmodat.

— Felséges királyom, — mondá Jankó, — életem, halálom kezédbe ajánlom, nem mondhatom el az álmodat senkinek a világon.

Fenyegette a király mindenféleképen, hogy így felakasztatja, hogy úgy kerékbe töreti, meg amúgy lófarkára

kötteti, de mind hiába való volt: Jankó nem mondta el az álmot.

Megharaguvék a király erősen s mondta: — Na megállj, Jankó, nem akasztatlak fel, kerékbe sem töretlek, lófarkára sem köttetlek, rettentőbb halált szántam én neked.

Egybe behivatott két katonát s parancsolta, hogy vigyék Jankót a palota legmagasabb tornyára, falazzák be a toronynak ajtaját, ablakát, hogy vesszen ott éhen-szomjan ez a makacs legény.

Vitték Jankót a katonák, de éppen abban a szempillantásban lépett be a királykisasszony, s ahogy meglátta Jankót, rajta feledkezett a szeme, s ahogy megtudta, mit akarnak Jankóval, egyszeribe elhatározta magában, hogy egy élete, egy halála, megmenti ezt a bátor, szép legényt.

Amikor a kőművesek Jankót befalazták, az egyik kőművesnek adott egy csomó pénzt, hogy egy követ hagyjon csak szabadon, hogy lehessen azt kivenni és betenni.

A kőműves úgy tett, a hogy a királykisasszony kívánta, s Jankó nem veszett sem éhen, sem szomjan, mert a királykisasszony mindennap vitt neki ételt, italt bőven, a mikor senki sem látta.

Telt, múlt az idő, egyszer a kutyafejű tatárok királya hét fehér lovat küldött a király udvarába, de olyan egyformát, mint hét tojás, hogy egyet a másiktól megkülönböztetni nem lehetett s azt üzente a kutyafejű tatárok királya, hogy egy-egy esztendő különbség van egy-egy ló között s ha vagy a király vagy pedig valamelyik embere ki nem találja, hogy melyik a hét ló közül a legfiatalabb, s melyik az utána következő, a harmadik, negyedik, ötödik, hatodik, hetedik, felkerekedik a katonáival, elpusztítja az országot, hogy kő kövön nem marad,

nem kegyelmez még a királynak sem, csak egyes egyedül a leányának, azt elviszi magával feleségnek.

Összehivatta a király a tanácsosait, tanakodtak éjjel-nappal. Összehivattak az országból mindenféle bölcsembert, de egy sem találkozott, a ki megkülönböztesse a hét lovat egymástól.

Hej, nagy búa merült az egész ország. Búsult a királykisasszony is, mert mihaszna néki abban, ha meg is hagyják az ő életét, ha a kutyafejű tatárok királya elviszi magával. Este, mikor vacsorát vitt Jankónak, sirva panaszkolt el, hogy mi történt.

— Amiatt bizony egyet se sirjon, felséges királykisasszony — mondá Jankó — könnyü azt eltalálni, hogy hét ló közül melyik másik. Mondja meg az édes apjának, hogy tetessen ki az udvarba hét tekenő zabot, mind más-más esztendőből való termést s majd meglátják, hogy a legkisebb ló az idei zabot eszi meg s a többi is, a mint következik, abban a sorrendben.

Mondja a királykisasszony nagy örömmel az apjának, hogy mit kellene tenni.

— Hát azt neked ki mondta? — kérdezte a király.

— Ezt én álomban láttam, — mondá a királykisasszony, mert nem akarta elárulni, hogy Jankó él.

Jól van, úgy tettek, a hogy a királykisasszony tanácsolta, s mikor a hét ló neki állott a hét tekenő zabnak, külön-külön mind a hetet megjegyzték, hogy melyik hány esztendő, s azon módúlag visszaküldötték a kutyafejű tatárok királyának.

Csudálkozott a tatárok királya, hogy miféle ördögös ember találhatta ezt el, mert csakugyan el volt találva pontosan, hogy melyik ló hány esztendő. Hanem ezzel nem elégedett meg. Most egy pálczát küldött, a melynek mind a két vége egyenlő vastag volt s azt

üzente, ha ki nem találják, hogy a pálczának melyik vége töről való, kő kövön nem marad az országban.

Nézték, forgatták a pálczát a király udvarában mindenféle okos s bölcs emberek, de bizony nem tudták kitalálni, hogy melyik vége lenne töről való. A királykisasszony pedig ismét csak elment Jankóhoz s elpanaszolta, hogy most meg mit adott fel a kutyafejű tatárok királya.

— Azért bizony egyet se sirjon, felséges királykisasszony, — mondá Jankó — nincs annál könnyebb, mint azt kitalálni. Kössenek a pálcza kellős közepére czérnát, azon csüngessék le, s a melyik oldalra egy kicsit lebillen a pálcza, ott van a töről való vége.

Szalad a királykisasszony az apjához, s mondja, hogy ő az éjjel megint látott egy csudálatos álmot, egy ősz öreg ember megjelentette neki, mit kell csinálni azzal a pálczával.

Mindjárt czérnát kötöttek a pálcza hason közepére s hát csakugyan az egyik vége lebillent egy kicsit. Róvást csináltak rá, hogy ez a töről való vége s vissza küldötték a kutyafejű tatárok királyának.

Most már megmérgeződött erősen a kutyafejű tatárok királya. Elővette a nyilát, átállott a király palotájába, de úgy, hogy a palota megreszketett belé, a nyilvessző végén pedig volt egy irás, hogy ha épen úgy vissza nem lövik az ő palotájába, egyszeribe indul minden népével s nem hagy élve senkit a királykisasszonyon kívül.

Udvarába gyűjtette a király minden vitézét s leányát s fele királyságát ígérte annak, a ki azt a nyilat vissza tudja löni. De nem akadt senki, a ki erre vállalkozzék, mert a kutyafejű tatárok országa hétszer hetvenhét mértföldre volt innét.

Búsult a király, de még a királykisasszony is. Nem hitte, hogy még Jankó is tudjon itt segíteni. Elpanaszolja nagy sirással, rivással, hogy mit akar a kutyafejű tatárok királya.

— Ne sirjon, felséges királykisasszony, — mondá Jankó — csak menjen el, a követ tegye vissza szépen a helyére, mintha soha ki sem lett volna véve s mondja meg az édes apjának, hogy valami csudálatos álmodott, mintha még most is élne az a legény, a kit réges-régen befalaztatott, s hogy egy ősz ember jelentette neki, hogy az a legény vissza tudja lőni a nyilat.

A királykisasszony elmondta az apjának, úgy a hogy Jankó megtanította rá, s a király, bár nem igen hitte, hogy az a legény éljen, kibontatta a falakat. De bezzeg ámult-bámult a király, mikor Jankót meglátta. Szép, dali legény volt, szebb, dalibb, mint volt annak előtte. Vitték nagy örömmel Jankót s mutatták neki a nyilat a palota falában.

— Hát még ez is baj, — mondá Jankó — kirántotta a nyilat a falból, neki huzakodott s úgy visszadobta, csakúgy surrogott-burrogott belé a levegő s a kutyafejű tatárkirály palotája tánczra kerekedett tőle.

— No, — mondá a tatárok királya — megöregedtem, kenyerem javát megettem, de még így senki meg nem csúfolt engem. Szerette volna szemtől szembe látni azt a vitézt, a ki a nyilat visszadobta. Egyszeribe üzent a király udvarába s Jankó nem is kérette magát, indult mindjárt tizenkettel magával, de ruhájuk, fegyverük egyforma volt mind a tizenkettőnek.

Eleget firtatta, vizsgálta a kutyafejű tatárok királya, hogy a tizenkét vitéz közül melyik lehet az a bölcs ember s az a nagy vitéz, a ki a nyilat visszahajította, de semmiképpen nem tudta kitalálni.

— Majd kitudom én, — mondá a királynak az anyja, a ki ördögös asszony volt.

Estére mind a tizenkét vitéznek egy szobába vetettek ágyat. Az ördögös vén királyné pedig meghúzódott egy szögletben s úgy hallgatódzott.

Mikor már mind lenyugodtak, megszólal egy vitéz:

— Czudar egy ember ez a király, de a mi igaz, igaz, jó bora van.

— Nem csuda, — mondja egy másik — embervér van a borában.

— De még a kenyere is jó, — mondja egy vitéz.

— Hogyne volna jó, mikor asszony tej van benne! — mondja megint ugyanaz a vitéz.

— Hej de még ez az ágy is milyen jó puha, — megint csak az a másik vitéz mondja.

— Meghiszem azt, ördögös asszony vetette.

A vén királyné jól megjegyezte magának, hogy melyik ágyból jó ez a beszéd. Mikor aztán mind elaludtak, szépen oda sompolygott az ágyhoz s levágott egy tincset a Jankó hajából.

Reggel fölkelnek a vitézek s látják, hogy a Jankó hajából egy tincs le van vágva.

— Ezt az az ördögös királyné vágta le, — mondta Jankó — senki más, hanem majd túl járunk az eszén. Mindjárt levágtak a többi vitéz hajából is egy tincset s úgy mentek a király elébe.

Aközben a királyné elmondta a fiának, hogy mit hallott s mit csinált, csak nézze, hogy melyiknek a fejéről hiányzik egy tincs, az csúfolta meg őt.

No bizony azt nézhette, mind a tizenkét vitéznek le volt vágva egy tincs a hajából.

— No, — mondá a kutyafejű tatárok királya —

látom, hogy hiába való minden mesterkedés, nem tudom kitalálni, hogy melyik közületek az a híres vitéz.

— Ne is mesterkedjél, — mondá Jankó — én vagyok az a híres vitéz.

— Hátha te vagy, mondd meg nekem, hogy került embervér az én boromba.

— A bizony úgy, — felelt Jankó — hogy az inasod, a mikor eresztette a bort, elvágta az ujját és a vére a borba frecscent.

Hivatja a király az inast, rákiált: — Igaz-e, hogy tegnap vér frecscent a borba?

— Igaz, felséges királyom, irgalmazz szegény fejemenek, tegnap, a mikor bort eresztettem, elvágtam az ujjamat s egy csepp vér a borba frecscent.

A király kikergette az inast nagy haraggal s most meg azt kérdezte Jankótól:

— Hát azt honnét tudod, hogy asszonytej volt a kenyeremben?

— Onnét tudom, — mondá Jankó — hogy a szakácsnéd szoptatós-asszony, s a mikor a kenyeret dagasztotta, egy csepp tej bele csöppent a tésztába.

Hivatja a király a szakácsnét:

— Igaz-e, hogy a tejed belecsöppent a tésztába?

— Felséges királyom, — mondá szörnyű ijedséggel a szakácsné — igaz, egy csepp bele csöppent a tésztába, a mint dagasztottam.

Kikergette a szakácsnét is nagy erős haraggal, aztán megint Jankóhoz fordult s kérdezte:

— Hát azt honnét tudod, hogy ördögös asszony vetette meg az ágyatokat?

— Onnét tudom, mert az anyád vetette meg, az pedig, tisztesség nem esik mondván, ördögös asszony.

Hej, haragra lobbant erre a király s azt mondta: — Látom, hogy bölcsőbb ember vagy mint én, de már azt nem engedem, hogy én nálam bölcsőbb ember éljen ezen a világon. Kard ki hüvelyből!

Kardot rántottak mind a ketten s összevágtak, hogy a palota is megreszketett belé. De Jankó nemcsak bölcsőbb, erősebb is volt ám a kutyafejű tatárok királyánál s úgy lenyiszentette a fejét, mintha ott sem lett volna. Azzal fölkerelkedtek s mentek haza az ők királyuk udvarába.

Ott már nagy vendégséggel várták. Ott volt a pap is. Egyszeribe összeadták Jankóval a királykisasszonyt s csaptak olyan lakodalmat, hogy Henczidától Bonczidáig folyt mindefelé a jó bor.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

